

THE
MALAVIKAGNIMITRA.

శ్రీమదాంకురతిలక శ్రీమహాకవిదాస ప్రణీతం

మా శ వి కా గ్ని మి త్రం.

నామనాటకం (సచ్చాయం)

బ్ర॥ శ్రీ॥ సాగ్ధర, నారాయణ శాస్త్రిణాంతనయేన,
శ్రీకంచశాస్త్రిణాయధామతీసంశోధ్యపరిష్కృతం.

బ్ర॥ శ్రీ॥ వాజపేయం, కృష్ణశాస్త్రిణా

స్వ కీ య్య,

బెంగళూరు బుక్ డిపో ముద్రాక్షరశాలాయాం

ప్రథమవారం, ముద్రాక్షరైస్సుప్త

ముద్రితం సద్విజయతేతరాం,

బెంగళూరు

జయనం॥ కారీక కృష్ణ ద్వాదశీ

1894

అస్యచ మూల్యం కలాషటకం.

THE
MALAVIKAGNIMITRA.

శ్రీమదాకులతలక శ్రీమతాగ్రహాస ప్రణీతం

మా శ వి కా గ్ని మి త్రం.

నామనాటకం (సచ్చాయం)

బ్ర॥ శ్రీ॥ సాగ్ధర, నారాయణ శాస్త్రిణాంతనయేన,
శ్రీకరశాస్త్రిణాయ ధామతీసంఖోద్య పరిష్కృతం. ౪

బ్ర॥ శ్రీ॥ వాజపేయం, కృష్ణశాస్త్రిణా

స్వ కీ య్య,

బెంగళూరు బుక్ డిపో ముద్రాక్షరశాలాయాం

ప్రథమవారం, ముద్రాక్షరైస్సుప్త

ముద్రితం సద్విజయతీతరాం,

బెంగళూరు

జయసం॥ కారీక కృష్ణ ద్వాదశి

1894

అస్య చ మూల్యం కలాషటకం.



శ్రీ రస్తు.

అథ నాటకాదీనాం లక్షణమ్.



నాటకమ్—వీరశృంగారయోచకః ప్రధానంవల్యైరతీరసః । ప్రఖ్యాత
నాయకౌపేతం నాటకతమగాహ్యతమ్॥

ప్రకరణం—ఉత్పాద్యేనతీవృత్తైః ధీరశాంతప్రధానకమ్ । శేషంనాటక
తుల్యంగం భవేత్ప్రకరణంపి తత్॥

భాగః—భారతీవృత్తిసూయివ్యం శౌర్యసాభాగ్యవశైః । సూచ్యేతేపి
రశృంగారౌ విటేననిపుణోక్తౌచా । కల్పితేనేతి వృత్తైః ధూతా
చారిత్రవణానం ॥ ఏకోకో ముఖనిర్వాహా యత్రభాణ స్సస్వ
మృతాః॥

ప్రహసనం—యత్రసంధ్యంగవృశ్యంగవణానంభాణవన్మతం । హాస్యో
రసఃప్రధానంస్యాన్భవేత్ప్రహసనంహితత్॥

డిమః—యత్రవస్తుప్రసిద్ధంస్యాద్వృత్తయఃకైశీంవిచా । నేతారోచేవ
గంధర్వ యక్షరక్షామహూరగాః । భూతప్రేత పిశాచాద్యాః
షోడశాత్యంతముద్ధతాః । హాస్యశృంగారరహితారసారద్రప్ర
ధానకాః ॥ చత్వారోంకాస్సంధయశ్చ చత్వారో వశా వజి
తాః । మాయేంద్రజాలసంగ్రామ సూర్యచంద్రగ్రహదయాః॥ శే
షంనాటకవత్సర్వం సడిమఃపరికీర్తితాః॥

వ్యాయోగః—యత్రతీవృత్తంభూతంస్యాత్సూక్తయకస్తూర్ధతోమతః । గ
ర్భావమశరహితం డిమవద్రసబోషణం ॥ ఏకవాసర కాగ్యంచ
సవ్యాయోగౌమహారణః॥

సమవాకారః—యథానుఖంనాటకవత్సంధయోచశావజితాః । నే
తారోద్వాదశస్త్రధర్మలాజేవాసురాదయాః । వీరప్రధానోహి ర
సస్త్రయోంకాస్తేషు చక్రమాతే ॥ వస్తుస్వభావ దైవాదికృతా
స్యః కపటాస్త్రీయః । పుంగోధరణాగ్నాది సమితాఃప్రవా
స్తయః॥ ధర్మాధికామానుగుతాస్తీస్రశృంగారరీతయః

ప్రజలకు నేటి బద్ధవ్యాకధాయామత్రయావధిః । యమావధిర్ద్విక
తమ్యాకత్యంతమ్యేంకేధకయామికా । అసౌనవవకారస్యాద్వి
ధ్యతే, కైవల్యకర్మకర్మ ॥

విధి—యస్మాదావదం గానాన్ త్వివృత్తిసుకేతీ । శృంగారః పరిపూ
ర్ణః లావణ్యమృచియ్యో నూయసా । అన్యత్ర కానీన్యంగానిసా
పీధీవిధివన్తతా ॥

అంకః—యత్ర తప్యతే త్రం ప్రఖ్యాతం ప్రధానకరుణారసః । స్త్రీణాం వి
లాసో నాన్యద్ధం నైతాః పాశ్చ లానరాః ॥ భాణవత్సంధివృత్త్యా
ది నాన్యస్సంధివృత్తీకసంజ్ఞకః ॥

ఈశాన్యః—యత్ర మహాత్మ్యే చ తురంకం త్రిసంధికం । మత్స్యక
ల్యాచ నయమాన్నామక ప్రతివాయకా ॥ ధీరోద్ధతా స్త్రీ యుది
వ్యాపూతుకా చావ కామకౌలవధుయద్ధమన్యోన్యమాభా
సరసయో స్తయోః ॥

పంచసంధయః—ముఖం పతిముఖం గభాస్సావమహోపసంహృతిః కృతిః ॥

అవస్థా—విజయిండు పతాకాభ్యాంకరీకార్యలక్షణా ।

అర్థప్రకృతయః—ఆరంభయత్నపాపాప్త్యానయతాప్తిఫలాగమాః ।

నాందీ—దేవద్విజన్యపాదీరామాశ్చ వాదప్రసంగే నందీతి దేవతా
యస్మాత్సాహసీ పరికితతా ॥ యత్రాప్తభిద్వాకదశభి రస్తాద
శభిలేవవా । ద్వామితత్యా పదైవాపి సాహందీ పరికితతా
(కైశ్చిన్నాం ద్వాపదనియమాహందీకృత)

అముఖ—(పస్తాకసా) సూత్రధారోనయీబూతేయారిషంవావిమాప
కం । స్వకాన్యప్రస్తుతాతేపి చిత్రక్త్యానుత్తనాముఖం ॥

ప్రరోచనా—విషదం ప్రయోజ్యనిదేశోపకాలయో । కాన్యా
భావావకైక్లౌకైస్సాన్యాన్యైర్వరుజనై కవికారవటాదీరాన్య
ప్రశంసావశుచీవనా ॥

విషయంభః—తత్ర విషయంభావిచస్త్యుశహవకః । అముఖ
పాత్రరచితస్సంప్రేక్షకప్రయోజ్యః । నిదానశుద్ధా మిత్రశ్చ

(౫)

మిశ్రస్యాన్నీచమధ్యయోః । శుద్ధః కవలమధ్యాయమేకానకకృతౌ
ద్విధా॥

చూళికా—వందిమాగధసూతాద్యైః ప్రతిసీరాంతరస్థితైః । అథోపక్షే
పణయత్ర క్రియతేసాహిచూళికా॥

అంకాస్యం—పూర్వాంకాంతేసుప్రవిష్టైః పాతైః శ్వావ్యంక వస్తునః
సూచనంతదవిచ్ఛిత్యైయత్తదంకాస్యమీరితం॥

సృజేశకః—యస్మిన్నేకవలంపాతైః గ్రాభావిధూతాథా సూచనమ్ । అం
కయోరుభయోమేధ్యేసవిజ్ఞేయః సృజేశకః.

అంకావతరణం—యత్రస్యాదుత్తరాంకాథాః పూర్వాంకాథాభిసం
గతాః । అసూచితాంకపాత్రంతదంకావతరణం ఇతం ॥

అంకః—ప్రత్యక్షనేతృచరితౌ బీజవృక్షీపురస్కృతాః । అంకౌనానాప్రకా
రాథా సంవిధానరసోజ్వలః ॥

స్వగతం—స్వగతం నైవకవిజ్ఞేయం ॥

ప్రకాశం—ప్రకాశంతుద్విధాభవేత్ । సవప్రకాశంనియతప్రకాశంశై
తీభేదతః । సవప్రకాశంసవేషాస్తీతానాం శ్రవణాచితం ।
ద్వితీయ్యంపాస్థితేష్వన్యేష్యేకస్యశ్రవణాచితం ॥ ద్విధావిభజ్యతే
తచ్ఛబ్దనాంతమపవారితం ॥

జనాంతికం—త్రిపతాకాకరేణాన్యానపవార్యాంతగాకధాం । అన్యో
న్యమంత్రణంయచ్ఛబ్దజనాంతికముచ్యతే ॥

అపవార్య—రహస్యంకధ్యతేన్యస్యపరావృత్వాపవారితం ॥

ఆకాశభాషితం—కైట్రవీష్యేవమిత్యాదివినిపాత్రంబ్రవీతియః । శృ
త్యేవాసుక్తమప్యేకస్తత్స్వాదాకాశభాషితం ॥

నాటకేవజఃసీయాః—సంరోధోభాజవంశ్చానం సంభోగాయద్ధమేవ
చ । అంబరగ్రహణాదీని ప్రత్యక్షాణినినిశేత్ ॥

రసాః—శృంగారశాన్యకగుణావీరకౌద్రుధయూనకాః । భీభత్సద్భుత
శాంతాశ్చ రసాః పూర్వైరుదాహృతాః॥

శృంగార—విభావై రనుభావై శ్చకాత్విక్తే వ్యభిచారిభిః సీతాగదస్యర

(౬)

స్వత్వం రతిశ్చుంగారఉచ్యతే॥

హాస్యరసః—విభావైః + వ్యభిచారిభిః । హాసస్వరస్య రస్యత్వం సీతా
హాస్యశరీరితః॥

కరుణరసః—విభావైః + వ్యభిచారిభిః । శోకస్వరస్య రస్యత్వం సీతః క
రుణఉచ్యతే॥

వీరరసః—విభావైః + వ్యభిచారిభిః । సీతస్వరస్య రస్యత్వముత్సాహా
వీరఉచ్యతే॥

కాండరసః—విభావైః + వ్యభిచారిభిః ॥ క్రోధస్వరస్య రస్యత్వం సీతః
కాండరఉచ్యతే॥

భయానకః—విభావైః + వ్యభిచారిభిః । భయం సవస్యరస్యత్వంసీతం
ప్రాక్రొభయానకః॥

భీష్మరసః—విభావైః + వ్యభిచారిభిః । జుగుప్సాజనరస్యత్వం సీతాభీ
ష్మఉచ్యతే॥

అద్భుతరసః—విభావైః + వ్యభిచారిభిః । ఆశ్చర్యంజనరస్యత్వంసీతమ
అద్భుతఉచ్యతే॥

శాంతరసః—విభావైః + వ్యభిచారిభిః । శాంతిస్వరస్య రస్యత్వం సీతా
శాంతోరసోపపత్తిః॥

అభవత్తయః—శైశవీ భార్యచైవారభటీసాత్వతీతధా । చత్రస్సోరీత
యఃప్రాక్తఃకావ్యలక్షణకోవిదైః॥

శైశవీపుత్రి—పుత్రగీతవిలాసానివృత్త్యంగారచేష్టితైః । సచన్వితాభ
వేద్యుత్తిఃశైశవీశక్త్యాభినాషణా॥

భారతీపుత్రిః—వాత్సల్యతనుకుమారేణసంబధేఃవిపత్తితా । వజ్రేతే
ద్యుశహస్యేసాధారతీపుత్రివ్యతే॥

అరభటీపుత్రిః—మామేంద్రశాలద్రుమరాంచిత్రగుర్ధప్రియాయయాం ।
భేదైరభేద్యైఃపుత్రైఃపుత్రా-పుత్రిమారభటీంచదుః॥

సాత్వతీపుత్రి—సాత్వికగుణాతిత్యాగ శౌర్యసిద్ధాయతా । హా
వప్రధానాసంస్కర్తకోకధావాచయాభవత్ । సాత్వతీవామః॥

(2)

సా వృత్తిః ప్రోక్తా లక్షణో విద్యతే ॥

రీతయః—రీతిర్నామ గుణాశ్లిష్టపదసంఘటనామతావై దభిః గాడిసాం
చాల్యశ్చేతి సాత్రివిధామతా॥

వై దభిః రీతిః—బంధపారుష్యరహితాశబ్దకాత్యన్యవజితా నాతిదీఘః
సమాసావవై దభీరీతిరివ్యతే॥

గాడిరీతిః—అతిదీఘః సమాసయంతాబహులైర్వజైర్మతామహాపా
జైః । ౩ త్రిరాసా గాడియ్యేత్యుక్తాతద్దేశబుధమనోజ్ఞాన్వాత్ ।

పాంచాలీరీతిః—యతోభయ గుణగ్రామ సన్నివేశస్తులాభ్యతః ॥ సామి
శ్రాస్తేవ పాంచాలీత్యుక్తాతద్దేశజప్రియా॥

శయ్య—సాశయ్యయాపదానాంతుపరామైత్రీ ప్రవతతే । తస్యాం
మాతాచవాగ్దేవీసతతంమోదతేభవం॥

ద్రాక్షాపాకనారికేళపాకాః—అర్థగంభీరిమాపాకః సద్విధాహృదయం
గమః । ద్రాక్షాపాకోనారికేళపాకశ్చప్రస్ఫుటాంతరా॥ ద్రాక్షా
పాకస్తుసహోక్తౌబహిరంతస్ఫురత్రసః । ననారికేళపాకస్యాదంత
గుణధరసోదయః॥

స్థాయిభావాః—సజాతీయైర్విజాతీయైర్భావైర్యత్వరసర్పతాః । షీ
రాభివన్నయంత్యన్యాన్వాత్సావత్త్వస్థాయినోపి తే । రతిహాస
శ్చ శోకశ్చక్రొధాత్సాహభయంతధా । జగుప్సా విస్తయ శ
మాస్తేషాంభదాః ప్రకీర్తతాః॥

సాత్వికభావాః—అన్యేషాంసుఖదుఃఖాదిభావేషు కృతభావసం । ఆసు
కూలేనయచ్చిత్తం భావకానాంప్రవతతే ॥ సత్త్వం తదిదివిజ్ఞ
యంప్రాజ్ఞైస్సత్వోద్భవానిమాన్ ॥

వ్యభిచారి(సంచారి)భావాః—వాగంగసత్త్వ యుక్తాయైజ్ఞాయాస్తే వ్యభి
చారిణః । సంచారయంతివాసమ్యగితసంచారిణామీతే । ఉన్నజ్ఞ
తోనిమజ్ఞంతస్థాయస్యంబు నిధావివ । ఉమికవద్వధ్ధయంత్యేస
యాంతితమౌపతాంచతే॥

వాయకాః—అదాత్తజ్ఞతత్వైవ లలితశ్చాంతభిత్వపి । భీష్మావాత్త

(౮)

మహావైశ్యత్వారోనాయకామతాః ॥

ధీరోదాత్రాయథా—దయావానతిగంభీరోవిసేతస్సత్వసారవాక్ । దృఢ
వ్రతస్త్రితియోవానాన్యజ్ఞాఘోషరాజ్ఞుభిః । సిరూధాహంకృతిధీః
రోధీరోదాత్రతదాహృతః ॥

ధీరోద్ధతోయథా—మాత్స్యయశానహంకారీ మాయావీరోషణచ్ఛలః ।
వికన్యనస్సదాక్రూరోధీరోద్ధతటదాహృతః ॥

ధీరలలితోయథా—నిశ్చింతోనిరహంకార స్తరుణోవనితావళః । కలావి
చక్షణోధీరలలితస్సనుభైకభూః ॥

ధీరశాంతోయథా—సచప్రకృతికః శ్లేశసహిమహశ్చవివేచకః । లలితాది
గుణాపీతా విప్రీవానచివోవణిక్ । ధీరశాంతశ్చార్పరుదోత్తమాధవాదిరు
దాహృతః ॥

అథనాయకాః—నెత్యసాధారణగుణైగుపేతా నాయకామతా । తా
పాంభేదస్త్రిధాముగ్ధామధ్యాప్రోధైకేతితః ॥

ముగ్ధా—ముగ్ధానవిషయఃకామారతౌవామామృదుఃకృధియతతెరతిచే
ష్ట్యాంగుఢలజ్జామనోభవా ॥ కృతాపరాధేదయితేవీక్షితే
రుదతిసత్ । ఆప్రియంవాప్రియంవాపి నశిచిదభిభాషతే । సమా
నలజ్జామదనాప్రోద్వత్తారుణ్యకాశివీ ॥

మధ్యా—కామావస్థాధికాలజ్ఞాన్యవాభర్తృవశంవదా । కొపశ్చేద్య
క్షతేకాంతంరుషావక్త్రచకహీచిత్, మదేనక్లిశ్యతేత్యధంసా
మధ్యానాయకాస్తృతా ॥

ప్రోధా—సంపూర్ణయస్వవోన్నతా ప్రగల్భాదూఢమన్మథా । దయ
తాంగనిలీనవయతతెరతికళిఘ । రతప్రారంభమాత్రేవిగచ్ఛత్వా
నందమూర్ఖనాం । కుపితాతుపతిరోషం వదేదాతాడయత
వాసీవంవిధగుణాప్రోక్తాప్రోధాసాతీవకాముకీ ॥

శృంగారనాయకాః—స్వాధీనపతికాచైవ తథావాసక సజ్జకా । విర
హాతగంతి తాచైవవిప్రలభ్యాచఖండితా । కలహంతరితాచైవత
థాప్రోషితభర్తృకా ॥ తథాభిసారికాచెతిక్రమాల్లక్షణముచ్యతే ॥

(౨)

స్వాధీనపతికా—స్వాయత్తాసన్నపతికాహృష్టాస్వాధీనవల్లభా ॥ అహృష్టా

త్వతత్పరిత్యక్తానితరాంకామపీడితా ॥

వాసకసజ్జికా—స్వవాసకవశాత్కారంతే సమేవ్యతిగృహంతరం । సజ్జీ

కరోతియాత్తానంసాస్యాద్వాసకసజ్జికా ॥

విరహూతకరితా—అనాగసీప్రియతమేచిరయత్యుత్సకాతుయా । వి

రహూతకరితాభావవేదిభిస్సముదాహృతా ॥

విప్రలబ్ధా—కృత్వాసంకేతమప్రాప్తైదయితేవ్యధితాతుయా । విప్రలబ్ధైతి

సాప్రోక్తాకామతంత్రవశంవదా ॥

ఖండితా—అల్లఁ ఘృతమయంయస్యాఃప్రియానవ్యాపభోగవాక్ । భో

గలత్త్వాచిత్తపాతరాగచ్ఛేత్సహిషిండితా ॥

కలహంతరితా—యాసఖేనాంపురఃపాదపతితంవల్లభంయమా । నిరస్య

వశ్యాన్నిర్యాశి కలహంతరితాతుసా ॥

ప్రోషితభర్తృకా—దూరదేశంగతేకాంతేశోఽధ్యానపరాయణా । త

త్సమాగమపయంతంసాస్యాత్ప్రోషితభర్తృకా ॥

అభిసారికా—జ్యోత్స్నీతమస్వినీయానయోగ్యాంబరవిభూషణా । స్వయం

వాభిసారికావ్యాతుసాభవేవభిసారికా ॥

వీతమదాదయః—అధశ్చంగారనేత్రూణాంసాహాయ్యకరణాచితాః ।

నిరూప్యనైవీతమదాదయఃవిటచేటవిదూషకాః ॥ నాయకాసుచరోభా

క్తః కించిదూనశ్చతద్గుణైః । వీతమదాదయఃకృతభూతః కుపితస్త్రీప్ర

సాదకః ॥ కామతంత్రకలావేదీవిటఇత్యభిధీయతే । సుధానవ

తురశ్చేటః కలహంసాదికౌమతః । వికారైరంగవేషాదైర్వరస్య

తోబుద్ధిమాన్సుఖే । రాజప్రియతరోనిత్యంవిదూషకఇతీరితః ॥



శ్రీ రస్తు.

మాలవికాగ్నిమిత్రనాటకీయ్య కథాసూచనం.

ప్రథమాంకే—శ్రీమతోగ్నిమిత్రస్యమాలవికాప్రతికృతదశకనసంజా
తతద్విద్యుత్పావకా త్సాయథామైత్ర్యక్ష దశకనాభవైత్తథాయ
తేలిబోధితేన విదూషకేణ పరికోపితయో హారదత్తగణదాస
యోః పరస్పరస్పృహయా రాజ మందిరంపాప్రయోఃపాండిత్య
తారతమ్యనిలయ నిబంధనవ్యాజేన మాలవికాదశకనోపాయ
చింతనమభ్యధాయ,

ద్వితీయాంకే—చతుష్టదవస్తుగానాభి నయద్వారా స్వస్తిన్నీవేశిత
చిత్తాయా మాలవికాయా ఆభిప్రాయంవిజ్ఞాయతస్యాంసన్నివిష్ట
చిత్తైః రాజ్ఞా యథాసామేవశగాభవైత్తథా విశేషీత్యభ్యధిక
తేన విదూషకేణతదుపాయచింతనమభ్యవడిక,

తృతీయాంకే—మాలవికాదశకన సంజాతోత్తలికస్యాద్యానంపాప్ర
ప్య వివిధమరనావస్థామనుభవత స్తత్క్రాంతరేత పసీయ్యాశోకదో
హదనిమిత్తధారిణీ ప్రేషితమాలవికా సమాగమేనహషిక త
స్వాంతస్యరాజ్ఞ స్తత్సమీచగమనం । రాజ్ఞానకావోహాత్స వ
మనుభవితకుకామాయాభరావత్యాస్తత్సమయేచలోకనంతేనగ
భ్రాంతే నరాజ్ఞానైవాహమస్యసంక్రాంత హృదయభిక్యతప్రా
థకనయాపితయా కృతోరాజన్యకారశోచవడికతః,

చతుర్థాంకే—మాలవికాదశకనాద్విద్యుదగ్రాసకృతమనోభవవ్యధస్యో
ద్యావంగతస్యరాజ్ఞ స్సమవస్థాంవిలోక్య రావతీకోపకలుషీ కృ
తచిత్తయాధారిణ్యోసారభాంఠాగారెషిప్తాయాస్సవయస్యా
యామాలవికాయా మోక్షణోపాయంచింత యతావిదూషకే
ణ సంపదంశనవ్యాజపరికల్పనేననాగముద్రాంలభ్యా కృతంమా
లవికావిమోచనంతతస్తేనైవోద్యానంపాప్రయమామాలవికయా
సహహషికతస్వాంతస్యరాజ్ఞ స్సమాగమేతయోనాకయికానా

యకయోస్సాస్వభిమతాథ=సిద్ధిః, అత్రాంతరేభిరావత్యాగమనః
తత్కృతవస్యశ్చాభ్యధాయి,

పంచమాంకే—మాలవికా కృతదోహదబలెన. పంచ రాత్రాభ్యం
తరపిపక్షమపితస్యాశోకస్య దశకననిమిత్తధారిణ్యాప్రాథక
నయోగ్యానంప్రాప్త్యరాజ్ఞఃసహమాలవికాపరివ్రాజికాభ్యాం
దేవ్యాస్త్రత్రైవిపనూగమః । తత్తత్ప్రవిదభకదేశవిజయార్థకంసే)
షితేనసేనాపక్షిణోపదీప్యతాభ్యాం మదనికాజ్యోత్సిక్తకాభిఖ్యా
భ్యాంశిల్పకారికాభ్యాం మాలవికాభిజాత్యాదినిరూపణావసరే
పరివ్రాజికాముఖతస్తదీయనిఖిలవృత్తాంతశ్రవణసంజాతహావక
ప్రకషకయాధారిణ్యాప్రసాదీకృతాయామాలవికాయామహారా
జ్ఞోపదాధిరోహణంచేత్యాదీకముపవణికేతం.

శ్రీసాంబసదాశిషఃప్రియతాం.

అభైతన్నటకయ్యోత్తమపాత్రాణి,

౧ సూత్రధారః

౨ నట

౩ గణదానః (నాట్యాచార్యః)

౪ రాజా (అగ్నిమిత్రః నాయః)

౫ మంత్రి (వాహతవః)

౬ హరదత్తః (ద్వితీయోనాట్యాచార్యః)

౭ పరివ్రాజికా (సంప్రకాశికీ)

౮ కంచుకీ (మాన్యో)

నీచపాత్రా

౧ వకుళావలికా (ధారిణీపరివారికా ఇయమే మాత కాసభీ)

౨ కౌముదికా (ద్వితీయాధారిణీపరిచారికా)

౩ సిందూపకః (గౌతమః రజ్జోపయస్యః)

౪ ధారిణీ (అగ్నిమిత్రస్యోట్టయహిషీ)

౫ మాలవికా (నాయికా)

- ౬ ఇరావరీ (ఛోగిరి)
 - ౭ నిమిషికా (ఇరావరీచేటి)
 - ౮ తిక్కానపాలికా (మధుకరికా)
 - ౯ సమాహితికా (పరివ్యాజికాయాః పంచారకా)
 - ౧౦ ప్రతీహరీ (జయసేనా)
 - ౧౧ సారసికః (ధాన్యాః పరిచారకః ఆయంకుబ్జః)
 - ౧౨ మదనకా (విదభాదేశాదుపదీకృతాశిల్పకారికా)
 - ౧౩ జ్యోత్స్నికా (ఇయమపితృధేవ)
-
- ౨౦ మిళిత్యా సవపాత్యాజి.

శ్రీ ర మ్మ.

నూతనికాగ్నిమిత్రనాటకీయ్యానాం శ్లోకానామకారాదితోను.

త్రపణికాపాద్యంతే.

శ్లోకసంఖ్యా.

శ్లోకాః.

పుటసంఖ్యా.

౧ అమృతరంజనసాతవచనైః	౧౫
౨ అచిరాధిష్ఠితరాజ్యం	౩
౩ అభాంసప్రతిబంధం	౪
౪ అతిమాత్రభానురత్నం	౧౦
౫ అనిమిత్రమిందునదనే	౧౩
౬ అలమన్యధాగృహీత్వా	౧౪
౭ అవ్యాజసుందరీంతాం	౨౧
౮ అనాతుకోత్కంఠితయోః	౩౮
౯ అనైతనువధ్యయా	
౧౦ అపరాధినిపయివరదం	౪౨
౧౧ అనుచితనూత్రరవిరహం	౪౩
౧౨ అగ్రవికీర్ణాకులక	౬౮
౧౩ అనతిలంబిగుకూల	౬౯
౧౪ బహురథాంగనామేవ	౭౦

౧౫	అప్యాయకరసముత్పన్నో			౨౯
౧౬	అదాయకణకీసలయం			౩౫
౧౭	అకాశలక్ష్మకస్యాః			౩౫
౧౮	అమతానాంశ్రవణసుభగైః			౨౭
౧౯	ఇష్టాధిగమనిమిత్తం			౫౦
౨౦	ఇమాంపరిపూర్ణజాతే			౭౩
౨౧	ఉత్తరేణకిముఖేన			౫౫
౨౨	ఉచితఃప్రణయోవరం	౨౬
౨౩	ఉభావభిన్నయాచార్యైః	౮
౨౪	ఉపదేశంవిదుశ్శుద్ధం	౧౯
౨౫	ఏకైశ్వర్యేస్థితోపి	౧
౨౬	ఏత్సుక్యమౌతుంవివృణోషి	౩౦
౨౭	కదాముఖంవరతను	౬౧
౨౮	కాత్యేక్షాననివృణోయితుం	౫౩
౨౯	కాంతాంపిచింత్య	౬౧
౩౦	కిసలయశ్చుదోః	౩౯
౩౧	కుశ్యసికువలయనయనె	౫౪
౩౨	క్వరుజాహృదయప్రమాధినీ	౨౫
౩౩	వరణాంతనివేశితాం	౩౨
౩౪	చిత్రగతాయామస్యాం	౧౬
౩౫	భైరోదంశస్యదాహూవా	౪౮
౩౬	జనమిమమసురక్తంఽద్ధి	౧౭
౩౭	జీమూతస్త్రనితవిశంకిభిః	౧౫
౩౮	త్వదుపలభ్యసమీపగతాం	౨౯
౩౯	తతఃపరాకపరాజిత్య	౭౬
౪౦	త్వంమేప్రసాదనుమాభి	౮౦
౪౧	తామాశిజ్ఞ	౮౮

౪౨	మా కీరసత్వసూక్తి	...	౭౩
౪౩	తావుభగ్వం దాటా లే	...	౭౪
౪౪	దాక్షిణ్యం నామంబోధి	...	౭౫
౪౫	వాగ్దేయ కృత్యమహామత ప్రవేశ	...	౭౬
౪౬	ద్విధావిభక్త్యాద్రీయముద్వహంతే	...	౭౭
౪౭	దీక్షాకామంకరచిందు కాంతి	...	౭౮
౪౮	దుర్లభాపియోమే (దుర్లభాపియోమే)	...	౭౯
౪౯	దేవానామిదమామనంతి	...	౮౦
౫౦	ధృతిపుష్పయమపిజనః	...	౮౧
౫౧	ద్వైత్యావలంబినమపి	...	౮౨
౫౨	నవనపరిణా	...	౮౩
౫౩	నవకలయరాగకాగ్రహదేవ	...	౮౪
౫౪	నహి బుద్ధిగుణైవైవ	...	౮౫
౫౫	నాయం దేవ్యాభావనత్వం	...	౮౬
౫౬	నాహతికృతాపరాధం	...	౮౭
౫౭	నేతావతావీరవిజృంభితే	...	౮౮
౫౮	నైత్ర్యాపాదుహంసా	...	౮౯
౫౯	నధినియయోస్థిత్యాస్థిత్యా	...	౯౦
౬౦	పరభృతకలవ్యాహారేషు	...	౯౧
౬౧	ప్రతిపక్షకాపిపతిం	...	౯౨
౬౨	పాత్రవిశేషస్య స్తంభకాంతరం	...	౯౩
౬౩	పురాణమిష్టానసాధు	...	౯౪
౬౪	ప్రేక్ష్యగౌరవంహమం	...	౯౫
౬౫	బాష్పాపారాహేయకాలీగుణేన	...	౯౬
౬౬	భతా సివీరసన్నాం	...	౯౭
౬౭	భాగ్యస్తరయమవాహ్ని	...	౯౮
౬౮	భావజ్ఞానానంతరం	...	౯౯

౬౯ భూభంగభిన్నతికల	౫౪
౭౦ మన్యోప్రియాహృతమనాః	౪౩
౭౧ మధురస్వరాపరభృతా	౪౫
౭౨ మహాసారస్రసవయోః	౧౦
౭౩ మంగళాలంకృతా	౧౦
౭౪ మండోచ్యమందతాపేతి	౧౫
౭౫ మామియమభ్యుత్థితతి	౬౮
౭౬ మార్కసచివముంచతి	౬
౭౭ యద్యత్ప్రయోగవిషయే	౫
౭౮ రక్తాశోకరుచావిశేషిత	౫౭
౭౯ లక్ష్మణస్సదోస్తీతివివాద	౧౨
౮౦ వామంసంధిస్తీమితవలయః	౧౮
౮౧ విప్రలంఘితంబబింబె	౫౯
౮౨ విరచితచందవీరప్రీత్యా	౬౬
౮౩ విస్మజనుందరిసంగమ	౫౬
౮౪ వివాదేదశకాయమ్యామి	౧౩
౮౫ వోఢాకురవకరజసాం	౩౭
౮౬ శతధతిమయితావదస్తు	౪౨
౮౭ శరకాండపాండు	౫౯
౯౦ శరీతంత్రామంస్యాదసతి	౨౫
౯౧ శిరసాప్రథమగృహీతాతి	౨
౯౨ శిష్టాక్రియాకస్యచిదాత్మ	౧౧
౯౩ సవాంతుకిపురవనితావ్యాపార	౨౨
౯౪ సవాంతుకతరూణాం	౬౮
౯౫ స్తయమానమాయతాఞ్ఞోః	౧౯
౯౬ సూర్యోదయేభవతి	౫౩
౯౭ మాస్తంకంశయతే	౫౭

అక్షరములకు సంబంధించిన పదాల పట్టిక.

అక్షరము	సంఖ్య	అక్షరము	అక్షరము
అ	౧౯	చిత్తము	చిత్తము
ఆ	౧౪	ప్రవిశ్య	ప్రవిశ్య
ఇ	౧౬	యశస్వినా	యశస్వినా
ఈ	౧౦	దేవ	దేవ
ఊ	౧౨	ఉపస్థితః	ఉపస్థితః
ఉ	౭	కటుంభిన్యః	కటుంభిన్యః
ఊ	౧౧	ఉద్భిత్తా	ఉద్భిత్తా
ఊ	౬	పథిన్య	పథిన్య
ఊ	౫	ఖల్వహం	ఖల్వహం
ఊ	౧౨	యైత్వదం	యైత్వదం
ఊ	౨౫	శృతా	శృతా
ఊ	౬	దృతా	దృతా
ఊ	౫	గుచ్ఛః	గుచ్ఛః
ఊ	౨౧	తమ	తమ
ఊ	౧	నామోయ	నామోయ
ఊ	౨౦	దృష్టా	దృష్టా
ఊ	౧౦	ఇయమాపి	ఇయమాపి
ఊ	౭	బ్రహ్మకృత్	బ్రహ్మకృత్
ఊ	౧౬	వానాపి	వానాపి
ఊ	౨౩	దృష్ట్యా	దృష్ట్యా
ఊ	౧౨	బాహ్యైః	బాహ్యైః
ఊ	౧౩	దేవే	దేవే
ఊ	౨౦	లాంచితాం	లాంచితాం
ఊ	౨౫	హస్తం	హస్తం
ఊ	౨౫	ఏకాంతే	ఏకాంతే

శ్రీ రస్తు.

అ ధ మ శ వి కా గ్ని మి త్రే.

ప్ర ధ మో జుః,

వీక్షైశ్వర్యే స్థితోఽపి ప్రణతబహుః * ఫలే యఃస్వయంకృత్తివాసాః

కాంతాసంమిత్రదేహూఽప్యవిషయమనసాం యః పరస్తాద్యతీనామ్
అష్టాభిర్యస్య కృత్సం జగదపి తనుభిర్భ్రాతౌ నాభిమానః

సన్తాగాలోకనాయ వ్యపనయతు స వస్తాషిసీం వృత్తిమీశః॥౧॥

(నాంద్యంతే)

సూత్రధారః—(నేపథ్యాభిముఖమవలోక్య) మారిష, ఇతస్తావత్.

(ప్రవిశ్య)

పారిపాశ్వకః—భావ, అయషస్తి.

సూత్రధారః—అభిహితోఽస్తి విభవత్పరిషదా, కాశిదాసగ్రధితవస్తు
మాళివికాగ్నిమిత్రం నామ నాటకమస్తీస్వసంతోత్సవే ప్రయోక్తవ్యమి
తి । తదారభ్యతాం సంగీతమ్ ।

పారిపాశ్వకః—మాతావత్ । ప్రథితయశసాంభాస, సామిల్లక,
కవిప్రతాదీనాంప్రబంధానతిక్రమ్యవతమానకవేః కాశిదాసస్యక్రియా
యాంకథంబహుమానః?

సూత్రధారః—అయి, వివేకవిశ్రాంత మభిహితమ్ । పశ్య ।

ప॥పురాణమిత్యేవ న సాధు సర్వం

న చాపి కావ్యం నవమిత్యవద్యమ్ ।

సంతక పరీక్ష్యాన్యతరచ్ఛజంతే

మూఢః పరప్రత్యయనేయబుద్ధిః ॥౩॥

* ఫలః ఇతి పా॥

మా శ వి కా గ్ని మి త్రే

పారిపాశ్వకః—అర్చమిశ్రాః ప్రమాణమ్ |

హిత్రధారః—తేన హి త్వరతాం భవాత్ |

21 శిరసా ప్రథమగృహీతామాజ్ఞామిచ్ఛామిపరివదఃకతుమ్ |

తవ్యా ఇవ ధారిణ్యాః సేవాదక్షః పరిజనోఽయమ్ || 3 ||

(ఇతి నిమోగంశా)

ప్రస్తావనా,

(తతః ప్రవిశతి వకులావలికా,)

వకులావలికా—అగ న్నమ్మ దేవీవ ధారిణీవ | అగరప్పడిల్తో వదేసంభ
లిలం నామ ఇట్టల, అ న్నరేణ కీరిసీ, మాలవిల త్త్రాట్టాఆరిలం అజ్జ గణ
దాసం వ్రచ్చిదుం | తాదావసంగీతసాలం గచ్చమ్మి || ఛా || అజ్జప్తాస్తి
దేవ్యా ధారిణ్యా | అచిరప్రవృత్తౌపదేశం భలికం నామ నాట్య మంత
రేణ కీద్యశీ మాలవికేతి నాట్యార్య మార్య గణదాసం ప్రస్తుమ్ | త
ద్రావత్సంగీతకాలం గచ్చామి || (ఇతి పరిక్రమతి)

(తతః ప్రవిశత్యాభరణహస్తా ద్వితీయాచేటీ)

ప్రథమా—(ద్వితీయాంధృష్టా) హలాకొముదీవ, కుదోదే ఇలంధీ
రదా | జంసమీవేణ వి అదికర-మంత్రీ ఇదో దిట్టం ణ దేసి || ఛా || సఖి
కాముదిక, కుత న్న ఇయం ధీరతా | యత్సమీపెనాప్యతిక్రామంత్రీతో
దృష్టింపదదాసి ||

ది తీయా—అహ్మో వడిలావలిక | సహి | ఇదం దేవీవ సీప్విన ఆ
సాదో అణీకం నాలముద్దాసనాహం. అంగులీలం సిణిద్ధం జిజ్ఞాసంతీ
తుహ కెనాలమ్మే పడిదమ్మి || ఛా || అహ్మో వకులావలికా | సఖి, ఇదం
దేవ్యాః శిల్పినకాశాదాసీతునాగముద్రాసనాభవంగుళీయకం స్నిగ్ధం ని
ధ్యామంత్రీ తవోపాలమ్మే పతితాస్తి ||

ప్రథమా—(విలోక్య) తాణె సజ్జరి దిట్టీ | ఇరుణా అంగుళీ అవణ
ఉచ్చిల్లకిరణ కేసరే కుసుమిదో వి అ దే అగ్రహస్థో || ఛా || స్థావేసజ్జ
తిదృష్టిః | తేనాంగుళీయ కనోచ్చిన్నకిరణ కేసరే కుసుమిత ఇవ తే
గ్రహస్తాః ||

ద్వితీయా—హలా, కహిం పథిదాసి || ఛా || సఖి, కుతప్రస్థితాసీ||

ప్రథమా—దేవీ ఏవ్య వలజ్జేనాడలలిలంబజ్జగణదాసంపుచ్చిదుం||
ఉపదేసగ్రహణే కీర్తిసీ మాలవితిత్తి || ఛా || దేవ్యా ఏవ పవనేననాటకా
చార్య మార్యగణదాసం ప్రస్తుమ్ | ఉపదేశగ్రహణే కీర్తనీ మాలవికెతి||

ద్వితీయా—సహి, ఈరిసేణ వావారేణలసంజహిదా వి నాకహం
భట్టణా దిట్టా || ఛా | సఖి, ఈదృశేన వ్యాపారేణాసంనిహితాపి సాక
థం భత్తాక దృష్టా||

ప్రథమా—అమ! సో జహా దేవీ పాసగదో చిత్తై దిట్టా|| ఛా|| అ
మా | స జనా దేవ్యాః పాశ్వకగతశ్చిత్రైదృష్టః ||

ద్వితీయా—కహం వితి || ఛా || కథమివ||

ప్రథమా—సుఖచిత్తసాలంగదాదేవీజదాపచ్చగ్గవన్జరాళంచిత్రలేహం
అలలిలస్సగ్భోలంతీచిత్తిచిత్రదాభట్టా అ ఉపక్తిదో || ఛా || శృణుచిత్ర
కాలాం గతా దేవీ యదా ప్రత్యగ్రవణారాగం చిత్రలేఖా మచార్య
స్యావలోకయంతీ తిష్ఠతి | తదాభతాచోపస్థితః ||

ద్వితీయా—తదో తదో|| ఛా|| తత స్తతః||

ప్రథమా—ఉపఆరాణంతరం ఏకాననావ విత్కేణ భట్టణా
చిత్రగదా ఏదేవీ పరిఅణమజ్జగదం అసన్జదారిలం దెక్కి అ పుచ్చిదా||
ఛా|| ఉపచారానంతరమేకాననాప విష్టైన భత్తా చిత్రగతాయా దే
వ్యాః పరిజనమధ్యగతామాసన్నదారికాం దృష్ట్వా దేవీపృష్టా||

ద్వితీయా—కింతి|| ఛా|| కిమితి||

ప్రథమా—అభువ్యా ఇలం దారిల, అసన్జా అ దేవీ అలిహిదా,
కింతామహేతి || ఛా || అపూర్వేయందారికా, అసన్నా చ దేవ్యా అ
లిఖితా, కింతామధేయేతి ||

ద్వితీయా—ఆకిదివిసేసేసు ఆలరో పదంకరేదితదోతదో|| ఛా|| ఆకృ
తివిశేషేషాదరః పదంకరోతి| తత స్తతః||

ప్రథమా—తదాలవహీరిఅవలణోభట్టా దేవీంపుణో, అణబంధిదుం
సంకిదో| తదో కుమారీవ వసులచ్చీవ అచక్తిదమ్| అజ్జ, ఎసా మాలవితిత్తి||

ఛా || తతోఽవధీరితవచనో భతాః దేవీం వునరసు బంధుం శంకి
తః | తతః కుమార్యా వసులత్కృత్తాభ్యాశమ్ | ఆర్యవీమా మాలవికేతి ||

ద్వితీయా—(సస్థితం) సరిసంఖ్య బాలభావస్య | అదోవరంకహే
హి || ఛా || సదృశం భయ బాలభావస్య | అతఃపరంకథయ ||

ప్రథమా—కిం అగ్లం | సంపదం మాలవికా నవిశేషంబట్టునో దం
సగాపహతో రక్షి అది || ఛా || కిమన్యత్ | సాంప్రతం మాలవికా పవిత్రే
షం భతుకరణశానపథాబ్రవ్యతి ||

ద్వితీయా—హలా, అత్తణోణిఓలం అణులిట్ట | అహం వి ఎదంలం
గుళిలం దేవీం ఉచగిన్నమ్ || ఛా || సఖి, ఆత్మనోనియోగ మనుతివ్తః
అహమప్యేతదంగుళీయకం దేవైర్యజ్ఞపనేష్యామి | (ఇతినిష్క్రంతా)

ప్రథమా—(పరిక్రమ్యావలోక్య) ఎసోఽగ్ట్టాఅరిఓ సంగీదసాలా
దోజిగ్గచ్చది | బావ సే అత్తాగం దంసేమి || ఛా || ఏష నాభ్యాచార్యః
సంగీతకాలాతానిగఃచ్ఛతి | యావదస్మేకత్మానందర్యయామి ||

(పరివిన్య.)

గణదాసః—కామం సవకస్యాపి కులవిద్యా బహుమతా | న వునర
స్తాకం నాట్యం ప్రతి మిధ్యాగౌరవమ్ | తథా హి |

పరిచేవానామిదమానునంతి మునయః కాంతం క్రతుం చాత్మనం

రుద్రేదేవముమూర్తవృత్తికరే స్వాంగ విభక్తం ద్విధా |

త్రైగుణ్యోద్భవమత్ర లోకవరితం నానారసం దృశ్యతే

నాట్యం భిన్నరుచేజఃసన్యబహుధాప్యేకంసమారాధకమ్ || ౪ ||

వకులావలికా—(ఉపేత్య) అజ్ఞ, వందామి || ఛా || ఆర్య, వందే |

గణదాసః—భద్రే, చిరం జీవ ||

వకులావలికా—అజ్ఞ, దేవీ పుచ్చుచి | అవి ఉవదేసగ్గహజే తాది

కిలిస్సో వో సిస్సా మాలవికేతి || ఛా || ఆర్య, దేవీ పుచ్చుతి | అప్యస

దేశగ్రహజే నాతిక్లిశ్నాతి వః శిష్యామాలవికేతి ||

గణదాసః—భద్రే, విజ్ఞాశ్శృతాం దేవీ, పరమనిపుణా మేధావిషి
వేతికింబహునా |

॥ప॥యద్యత్ప్రయోగోవిషయే భావికముపదిశ్యతే మయా తస్యే ।

తత్తద్విశేషకరణాత్ప్రత్యుపదిశతీవ మే బాలా ॥౫॥

వకులావలికా— (ఆత్మగతమ్) ఆదికర్తంతం విల ఇరావదింపె
క్లామి । (ప్రకాశమ్) కిదద్భాదాణి వో సిస్సా । జావ గురులణా
ఏవంతుస్సవి॥ఛా॥అతిక్రాంతామివేరావతీంపశ్యామి । కృతార్థేదానీం
వః శిష్యా । యస్యా గురుజన ఏవం తుష్యతి ।

గణదాసః—భద్రే, తద్విధానామసులభత్వాత్ప్రచ్ఛామి । కుతో దేవ్యా
తత్పాత్రమానీతమ్ ।

వకులావలికా—అథి దేవీవ వన్తావరో భాదా వీరసేనా తామభ
ట్టుణా ణమ్మదాతీరే లంతవాలదుగ్ధ తావిరో । తేణసిప్పాహిఆరేజోగ్ధా
ఇలం దారిఅత్తి భణిఅభఇణీవ, దేవీవ దివాఅణం పేసిదా ।

ఛా॥అస్తీ దేవ్యా వణావరో భ్రాతా వీరసేనో నామ భక్తా నమః
దాతీరేఽస్త పాలదుగ్ధే స్థాపితః । తేన శిల్పాధికారే యోగ్యేయం దా
రికేతి భణిత్వా భగిన్యా దేవ్యా ఉపాయనం పేషి తా ।

గణదాసః—(స్వగతమ్) ఆకృతివిశేషప్రత్యయ దేనామనునవ
స్తుకాం సంభావయామి । (ప్రకాశమ్) భద్రే, మయాపి యశస్వినా
భవితవ్యమ్ । యతః ।

॥ప॥పాత్రవిశేషే న్యస్తం గుణాంతరం వ్రజతి శిల్పమాధ్వాతుః ।

జలమివ సముద్రశుక్తా ముక్తాఫలతాం పయోదస్య ॥౬॥

వకులావలికా—అహ ఇం । అహ కసాం వో సిస్సా ।

ఛా॥౨౪౩మ్ । అథీ కుత్ర వః శిష్యా ।

గణదాసః—ఇదానీమేవ పంచాంగాభినయముపదిశ్య మయా విశ్రీ
మ్యతా మిత్యభిసౌతా దీక్షికాకావలోకనగవాత్సత్వా ప్రవాతమాసేవ
మానా తిష్ఠతి ।

వకులావలికా—తేణ సా పుణో అణజాణాదు మం అన్తో । జావ
పి అజ్జస్స పరితోనణి వేదణేణ ఊస్సాహం వడ్డేమి ।

ఛా॥ తేన సా పునరినుజానాతు మామార్యః । యావదస్యా ఆర్యస్య

మా క వి కా గ్ని మిత్ర

పరితోషనివేదనోత్సాహం వర్ధయామి ।

గణదాసః—దృశ్యతాం సఖే । ఆహూమి లబ్ధక్షణః స్వగృహం గచ్ఛామి ।

(ఇతి నిష్కాంతం)

మిత్రవివరంభః

(తతః ప్రవిశ శ్యేకాంతస్థితపరిజనో మంత్రీణా లేఖనాస్తే నాన్వాహు మానో రాజా)

రాజా— (అనువాచితలేఖమమాత్మం విలోక్య) కామాతవ్య కం ప్రతిపద్యతే వై దభః ।

అమాత్యః—దేవ, ఆత్మవినాశమ్ ।

రాజా—సందేశమిదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి ।

అమాత్యః—ఇదమిదానీమసేన ప్రతిలిఖితమ్ । పూజ్యేనాహూమాదిష్టః । పితృశ్రుతో భవతః కుమారో మాధవ సేనః ప్రతిహితసంజంధో మమోపాంతికముప సపక్షంతరాత్వరీయేరాంతపాలేనావసరం ద్యగృహీతః । స త్వయా మదపేక్షయా సకల్లైతసోదర్యో మోక్షవ్య ఇతి । వీతన్ననువో వివితమ్ ; యత్తుల్యాభిజనేషు రాజ్ఞాం వృత్తిః । అ తోఽత్ర మధ్యస్థః పూజ్యో భవితుమశాతి । పోదర్యా పునరప్యగ్రహణస్థితే వివక్షా । తవస్నేషణాయ ప్రయతిష్యే । అథవా, అవశ్యమేవమా భవసేనో మయా పూజ్యేన మోచయితవ్యః, శూయతామ భిసంధిః ।

॥ప॥హ్యౌచచివం విముచ్ఛతి యది పూజ్యో సంయతం మమ

స్యాలమ్ । మోక్తామాధవసేనస్తతోమయా బంధనాత్సద్యః॥౭॥

ఇతి ।

రాజా—(సరోషమ్) కథం కార్యవిమయేన మయి వ్యవహర త్యనాత్సజ్ఞః । కామాతవ, ప్రకృశ్యమిత్రః ప్రతికూలకారీ చ మే వైదభః । తవ్యాతవ్యక్షేప్తీతస్య పూర్వసంకల్పిత సమున్మాదనాయ వీరసేనముఖం దండచక్రమాజ్ఞాపయ ।

అమాత్యః—యదాజ్ఞాపయతి దేవః ।

ప్రథమోఽపః.

రాజా—అథవా కిం భవాన్మన్యతే

అమాత్యః—శాస్త్రదృష్టమాహ దేవః ।

॥ అచిరాధిష్ఠితరాజ్యః శత్రుః ప్రకృతివ్యరూఢమూలత్వాత్

నవసంగోపణశిథిలస్తరునివ సుకరః సముద్ధృతుః ॥

రాజా—తేన వ్యవితథం తంత్రకారవచనమ్ । ఇదమేవ వచనం

మిత్రముపాదాయ సముద్యోజ్యతాం సేవాధిపతిః ।

అమాత్యః—తథా । (ఇతి నిష్కాంతః ।)

(పరిజనో యథావ్యాపారం రాజానమభితః స్థితః ।)

(ప్రవిశ్య ।)

విమాషకః—అణిత్తోస్తు తత్తథవదా రణ్ణా । గోదమ, చింత్రేసా
దావ ఉవాచిం జహా మే జదిచ్చాదిట్టపదికిదీ, మాలవిఅపచ్చఖ్య, దంసణా
హూదిత్తి, మవీ అతత్తహ కదం । దావ సే, ణివేదేమి । (ఇతి పరి
గ్రామితః) ॥ ॥ ॥ అణిత్తోస్తే తత్తథవతా రాజ్ఞా । గోతమ, చింత్రయ
కావదుపాయమ్ । యథా మే యదృచ్ఛాదృష్టప్రతికృతిమాలవికా ప్ర
వృత్తదశనా భవతీతి । మయా శతత్రధా కృతమ్ । తావదస్మై నివేద
యూమి

రాజా—(విమాషకం నృష్త్వా ।) అయమపరః కార్యాంతరసచి
కోఽస్తా సుపస్థిష్య ।

విమాషకః—(ఉపగమ్య) వత్థదు భవం ॥ ॥ ॥ వధతాం భవాన్

రాజా—(సశిరః కంపమ్ ఇత ఆస్యతాం ।)

(విమాషక ఉపవిష్టః ।)

రాజా—అపి కించిదుపేయోపాయదశనోన్యపుతంత్రేప్రజ్ఞావత్సః

విమాషకః—పటంసిద్ధిం వుచ్చ ॥ ॥ ॥ ప్రయోగసిద్ధిం పుచ్చ ।

రాజా—కథమివ ।

విమాషకః—(కణే=) ఎవ్వంవిల ॥ ॥ ॥ ఏవమివ ॥

రాజా—సాధు వయస్య, నివృణముపక్రాంతమ్ । ఇదాసీం దురధి
గమసిద్ధావప్యస్మిన్నారక్షే పయమాశంసామహే । కుతః ॥

ప॥ అర్థం సప్రతిబంధం ప్రభురధిగతుం సహాయవానేవః

దృశ్యం తమసి న పశ్యతి దీపేన వినా సచక్షురపి॥౧॥

(నేపథ్య)

అలం బహువికత్త్య | రాజ్ఞః సమక్ష మే వావయో రథరో త్తరయో
రవ్యక్తిభవిష్యతి ॥

రాజా—(ఆకంక్ష) సఖే, త్వత్సునీతిపాదపస్యపుష్పముద్భిన్నమ్॥

విదూషకః—ఫలం వి అభరే దక్తి స్ససి॥ఛా॥ ఫలమప్యచిరేణద్ర
శ్యసి॥ (తతఃప్రవిశతికలచుః)

కంచుకీ—దేవ, అమాత్యోవిజ్ఞాపయతి | ఆనుష్ఠితా ప్రభూరాజ్ఞేతి |
ఏతో వునహారద త్తగణదాసా॥

॥ప॥ ఉభావభినయాచార్యోసుస్పరజయైషిణి॥

త్వాంద్రమృచుద్యతౌ సాక్షోద్భవావివశరీరిణౌ॥౧౦॥

రాజా—ప్రవేశయ |

కంచుకీ—యదాజ్ఞాపయతి దేవః | (ఇతి నిష్క్రమ్య తాభ్యాం
సహ ప్రవిష్టా) ఇత ఇతో భవంతౌ |

గణదాసః—(రాజానం విలోక్య) అహో దురాసదో రాజమహిమా |

ప॥ నవనపరిచితౌ న ఛాప్యరహ్య

శ్చక్రితముప్రేమి తథాపి పాశ్వమస్య |

సలిలనిధిరప్రతిక్షణం మే

భవతి స ఏవ నహో నహోఽయమక్ష్యోః ॥౧౧॥

హరదత్తః—యహస్థం వురుషాకార మిదం జ్యోతిః | తథా హి |

ప॥ ద్వారేనియు క్తపురుషాభిమతప్రవేశః

సింహాసనాంతికచరేణ సహౌపసహౌ |

తేజోభిరస్య విసవతిః తదృష్టిపాతై

వాక్యాదృతై వునరివప్రతివారితౌఽస్తి ॥౧౨॥

కంచుకీ—ఏవ దేవః | ఉపసహౌతాం భవంతౌ |

ఉభౌ—(ఉపేత్య) విజయతాం దేవః |

(౧)

ప్రథమోఽధ్యాయః.

రాజా—నాగతిం భవద్భ్యుక్తా (పరిజనం విలోక్య) ఆసత్ తావ
త భవతోః (ఉభా పరిజనోపసితయోరాననయోరుపవిష్టా)

రాజా—కిమిదంభిష్యోఽయం లయగపదాచార్యాభ్యామత్యోన-ధానా
గణదాసః—దేవ, శూన్యతామ్ ! తీర్థాదభినయవిద్యా శిక్షితా
దత్త ప్రయోగశ్చాస్తి । దేవేన దేవ్యా చ సరిగృహీతః ।

రాజా—చాధం జానే । తతః కిమ్ ।

గణదాసః—శోభామమునా హరదత్తైః ప్రధానత్రయపసమక్షు
య సే న సావరజసాపి తుభ్య ఇత్యధిక్షిప్తః ।

హరదత్తః—దేవ, తియ పేవ ప్రధమం పరివాచకః । ఆశ్రభవతః
కేలపమ చ సముద్రప్రల్లిలయోరివాంతరమితి । తదత్రభవానిమం మాం
చ శాస్త్రేప్రయోగే చ విమృశతు । దేవ ఏవ నా విశేషజ్ఞః ప్రాప్తికః ।

విమూషకః—సమర్థం పశ్యంతాం ॥ ఛా ॥ సమర్థం ప్రతిజ్ఞాతమ్

గణదాసః—ప్రథమః కల్పః । అవహితో దేవః శ్రోతృచూహతి ।

రాజా—తిష్ఠ యావత్ । వక్షసాతపత్ర దేవి మన్యతే । తదత్రాః
పండితకాశీసహితాయాః శుమత్యమేవ న్యాయ్యో వ్యవహరః

విమూషకః—శుద్ధు భవం భవో ॥ ఛా ॥ శుద్ధ భవాన్మతి ।

తార్యో—యదైవాయ రోచతే ।

రాజా—హృద్గల్భం తమం ప్రస్తావం నివేద్య సంకితకాశిక్యా సా
ధకసూహూయతాం దేవి ।

కంచుకే—యవాజ్ఞాపయతి దేవః । (ఇతి నిష్క్రమ్య సపరివ్రాజిక
యాదేవ్యా సహ ప్రవీష్టా) ఇత్యతో భవతి ।

ధారిణీ—(పరివ్రాజికాం విలోక్య) భలవది, హరదత్తస్య గణదాస
స్యైవ సంరంభే కహం పెక్షసి ॥ ఛా ॥ భగవతి, హరదత్తస్య గణదాస
స్య చ సంరంభే కథంపశ్యసి ॥

పతివ్రా—అలం గృహక్షయ సాదశంకయా, నపరిహీయతే । పతివాదినో
గణదాసః ।

ధారిణీ—జగన్ విశ్వం రాతపరిగ్రహాసే పహణత్తణం • ఉవహరణ ॥

[౧)

(ప్రథమో జగతిః)

రాజా—స్వాగతం భవద్భాగ్యమ్ (పరిజనం విలోక్య) అననే తావ
చక్ర భవతః (ఉభా పరిజనోపసితయోరాననయోరుపవిషాత్)

రాజా—కిమిదంశిష్యోపదేశకాలేయగపదాచార్యాభ్యావత్రాన్-స్థానతి
గణదాసః—దేవ, శూన్యతామ్ । తీర్థానాదభినయవిద్యా శిషి తా
దత్త ప్రయోగశ్చాస్తి । దేవేన దేవ్యా చ సంగృహీతః ।

రాజా—చాధం జానే । తతః కిమ్ ।

గణదాసః—శోభామయమునా హరదత్తైరప్రధానపురుషసమక్షయ
య మే న సావరజసాపి తుభ్య ఇత్యధిక్షిప్తః ।

హరదత్తః—దేవ, తియ కీర ప్రథమ పరివాహకః । ఆశ్రభవతః
కిలమయ చ సముద్రోపల్బలయోరివాతవమితి । తదశ్రవణానిదం మాం
చ శాస్త్రేంద్రయోగే చ విమృశతు । దేవ ఏవ నా విశేషజ్ఞః ప్రశాన్తికః ।

విమాషకః—సమర్థం పశ్యంతామం ॥ ఛా ॥ సమర్థం ప్రతిజ్ఞాతమ్
గణదాసః—ప్రథమః కల్పః । అవహితో దేవః శ్రీతమహాత్మ ।

రాజా—శిష్య యావత్ । పక్షపాతశ్చైవ దేవీ మన్యతే । తదభ్యాః
పండితకాశీనహితాయాః సమక్షమేవ న్యాయ్యో న్యవహరః

విమాషకః—శుభ్రు భవం భవో ॥ ఛా ॥ సుప్త భవాన్మతి ।

ఆచార్య—అద్దేవాయ రోచతే ।

రాజా—మాద్యల్పం తమం ప్రస్తావం నివృత్త్య సంక్షితకాశిక్యా సా
ధకసూహూయతాం దేవీ ।

కంచుకి—అనాజ్ఞాపయతి దేవః । (ఇతి నిష్క్రియ సపరివ్రాజిక
రూదేవ్యా సహ ప్రసప్తా) ఇత్యథాభవతి ।

ధారిణీ—(పరివ్రాజికాంవిలోక్య) భలవది, హరదత్తస్య గణదాస
స్స అ సంరంభే కహం పెక్ఖసి ॥ ఛా ॥ భగవతి, హరదత్తస్య గణదాస
స్య చ సంరంభే కథంపక్ఖసి ॥

పరివ్రా—అలం స్వపక్షావ సాదశీకయా, సపరిహీయతే ప్రతివాదిన్
గణదాసః ।

ధారిణీ—జగ్గని ఎచ్చురాతిపరిగ్గహూసె పహణత్తణం • ఉపహరణ ॥

పాఠ

మా శ వి కా గ్ని మి త్రే

భా॥ యుక్త్యప్యవం రాజపరిగ్రహేనైవ్య ప్రధానత్వముపహరతి॥

పరివ్రాజికా—అయి, రాజ్ఞీశబ్దభాజన మాతానమపి చింత
యతుభవతి । పశ్య॥

ప॥ అతిమాత్రభాసురత్వం పుష్కతి భానోః పరిగ్రహణనలభి

అధిగచ్ఛతి మహిమానం చందోఽపి నిశాపరిగ్రహీతః॥౧౩॥

విదూషకః—అభ్యుదయిదా దేవీ పీతమద్దిలంపండిలకొని ఇంపురో
కరితి ధారిణీ ॥భా॥ అయి, ఉపస్థితా దేవీ పీతమదికాం పండితకా
శీం పురస్కృత్య ధారిణీ॥

రాజా—పశ్య స్వీరామ్ యైషా

ప॥ మంగళాలంకృతా భాతి కాశిక్యాయతివేషయా ।

త్రయా విగ్రహవత్ప్రేవ సమమధ్యాత్మవిద్యయా ॥౧౪॥

పరివ్రాజికా—(ఉపేత్య) విజయతాందేవః॥

రాజా—భగవతిః అభివానయే ।

పరివ్రాజికా—

ప॥ మహాసారప్రసవయోః సదృశక్షమయోద్వేయోః ।

ధారిణీభూతధారిణ్యాభవ భతా శరచ్చతమ్

ధారిణీ—జేమ అజ్ఞుఁడౌ ॥చా॥ జయత్వార్యపుత్రః॥

రాజా—స్వాగతం దేవ్యై । (పరివ్రాజికాంవిలోక్య) భగవతి,

క్రేణుతామాసనపరిగ్రహాః॥

(సవః ఉపవిశంతి ।)

రాజా—భగవతి, అత్రభవతోహారద త్తగణదానయోః పరస్పరం
విజ్ఞానసంఘషణ్ణాభాగవత్త్యా ప్రిన్దికపదమధ్యానితవ్యమ్॥

పరివ్రాజికా—(సస్థితం) అలముపాలమ్మేన పత్తనే సలి గ్రామేర
త్తుపరీతౌ॥

రాజా—నై తదేవమ్ । పండితకాశీకి ఖలు భగవతి । పక్షపాతినావ
హం దేవీ చ॥

అగ్రాగ్య—సమ్యగహదేవః । మధ్యస్థా భగవతి నౌ గుణదోషతః

పరిచ్ఛేదముహూతి || రాజా—తేన హి ప్రస్తుతాయతాంవివాదః

పరివ్రాజికా—దేవ, ప్రయోగప్రధానం హి నాట్యశాస్త్రమ్ క్రిమిత్రవాగ్వివహారేణాకథం వా దేవీ మన్యతే!

దేవీ—జగ్గ మం పుచ్చసి, ఎదాణం వివాదో ఏవ్యణ మేరోఅది||
భా|| యది మాం పుచ్చసి, ఏతేషాం వివాద ఏవ న మే రోచతే||

గణదాసః—దేవి, న మాం సమానవిద్యయా పరిభవనీయ మవగంతుమహంసి||

విరూషకః—భోది, పెక్ష్వామో ఉరబ్ధసంవాదమ్! కింముహా వేఅణదాణేణ||భా|| భవతి, సశ్యామఉరభ్రసంవాదమ్! కింముభావేతన దానేన||

దేవీ—ణం కథహప్పిటసి||భా|| నను కలహప్రియోసి||

విరూషకః—మా ఎవ్వం! అణ్ణణ్ణ కలహప్పిటణం మత్త హత్థిణంఎకగదరస్సిం అణ్ణిజ్జదే కుదో అవసమో||

భా|| మేవమ్! అన్యోన్యకలహప్రియయోమత్తహ స్తినోరేక తరస్సిన్ననిజి=తే కుత ఉపశేషః||

రాజా—సను స్వాంగసౌప్తవాతశ్చయముభయోద్భవప్రభావతః||

పరివ్రాజికా—అభకిమ్||

రాజా—తదిదానీమతః పరంకిమాభ్యాంప్రత్యాయయితవ్యమ్!

పరివ్రాజికా—తదేవ వక్తుకామాస్మి||

ప|| శ్లిష్టా క్రియా కస్యచిదాత్మసంస్థా

సంకాంతిరన్యస్య విశేషయుక్తా|

యస్యోభయం సాధు న శిక్షకాణాం

ధురిప్రతిష్ఠాపయితవ్య ఏవ || ౧౬||

విరూషకః—సుదం అజ్ఞేహిం భలవదీవ, వలణం ఎసో పిండితన్థో ఉపదెనదంసణాదో ణ్ణిజ్జతి ||భా|| శ్రుతమార్యాభ్యాం భగవత్యా వచనమ్! ఏవ పిండితాధా ఉపదేశదశానాన్నికాయితమ్||

హరదత్తః—పరమభిషత్తం నః!

గణదాసః—దేవి, ఏవం స్థితమ్||

దేవీ—జనా ఊ మందమేధా సిస్సా ఉవ దేసంమలితైతి, తదాత
లలితస్స దోషోఽను? ॥ ఛా ॥ యదా పునమకన్తమేధాః శిష్యా ఉపదేశం
మలితయోః, తదాచార్యపదోషోను? ॥

రాజా—దేవీవమాసద్యతే, వివేతురద్రవ్యపరిగ్రహాపిబుద్ధిలాఘవ.
ద్రకాశయతి ।

దేవీ—(స్వగతమ్) గహం దాణిం (గణదాసంవిలోక్యప్ర) కాశమ్ ।
అలం అజ్ఞతత్తస్స ఊహాహకారణం మణిరహం పూరిత । విరమణిరత్థ
అదోతరమ్భాకో ॥ ఛా ॥ కథమివాసిం । అలమార్యపుత్రస్యో త్సాహకా
రణం మనోఽపిం పూరయిత్వా । విరమనిరధకాదారమ్భాత్ ॥

విరూపకః—సుట్టు భోదీ భణ్దాది । భో గణదాన, సంగీతపదంత
బ్ధిత సరస్వతీష ఉపాలింమోదతాం భాదమాణస్స కిం తే సుమాణిగ్గ
హోవివాదే ॥ ఛా ॥ సుహృభవతీభాతి భో గణదాన, సంగీతపదం లభ్యా
సరస్వత్యుపాయనమోదకాన్ధాదతః కిం తే సుఖనిగ్రహోవివాదేన ॥

గణదానః—సత్యమయ సేవాభోదేవీవాక్యస్య । త్రూయతామమ
పరపాస్త్రమిదాసిమ్ ॥

ప॥ లభ్యాస్తదోఽస్త్రీతి వివాదభీరో

స్త్రీతిక్షమాణస్య సరేనిందామ్ ।

యథ్యాగ్రః కవలజీవికాయై

తం జ్ఞానపగ్ధ్యం వణిజు వదంతి ॥౨౭॥

దేవీ—అథగోవణీదావ సిస్సావ ఉం పట్టిదస్స ఉవదేసస్సత
జ్ఞాన్యం పతంగం ॥ ఛా ॥ అవిరోపితాయాం శిష్యాయాం పునః పృ
తప్తిరస్యోపదేశస్యాగ్గం ద్రకాశనమ్ ।

గణదానః—అత ఏవ మే నిబంధః ।

దేవీ—తే హి దువేవి ఉవదేసం భలరచీవ దంసేధ ॥ ఛా ॥ తేన
హి ద్వాపత్యుపదేశం భగవత్ప్రే దశయతమ్ ॥

పరివ్రాజకా—దేవి, నైర్ద్యాయప । సవజ్ఞస్యాప్యేకాకినో
నిరయోస్యగదా దోషాను ।

దేవీ—(జనాంతికమ్) మూఢ పరివ్యాజివీ, మం జగ్గతింపి స్తుత్యం
విల కలేసి । (ఇతి సామూయం పరావతకతే) ॥ ఛా॥ మూఢపరివ్రా
జిక్, మాం జాగ) నీమపి సుప్తామివ కరోషి ।

(రాజా దేవీం పరివ్యాజికయై దశకయతి ।)

పరివ్యాజికా—

॥ప॥ అనిమిత్తమిందువదనే కేఘత్ర భవతః పరాజ్యుభీ భవసి ।

ప్రభవంత్యోఽస్మి సా భత్యశు కారణకోపాః కుటుంభిన్య ॥౨౮॥

విదూషకః—ఱం సకారణం వీవ్య । అత్తణా పఖోర్వి రఖ్యదవ్యో
(గణధానం విలోక్య) దిట్టిల కోవవ్యాజేణ దేవీవీ పరిత్రానో భవం ।
సుసీఖ్యదోవి సవ్యో ఉపదేసే, జేన్ద్రానో హూవి ॥ ఛా॥ నను సకారణ
మేవ । అస్త్యనః పత్తో రక్షితవ్యః । దిష్ట్యా కోపవ్యాజేన దేవ్యా పరిత్రా
తో భవాత్ । సుశీక్షితోఽపి సవక ఉపదేసే, న నిష్టాతో భవతి ।

గణదాసః—దేవి, శ్రూయతామ్ । ఏవం జనో గృహ్లాత్ । తది
దాసిమ్ ।

॥ప॥ వివాదే దశకయిష్యామి క్రియాసంక్రాంతిమాత్మనః ।

యది మాం నానుజానాసి పరిత్యక్తోఽస్త్యహం త్వయా ॥౨౯॥

(అసనాదుధ్ధాయగంతుమిచ్ఛతి ।)

దేవీ—(స్వగతమ్) కాగళు । (స్రకాశమ్ ।) పహవది ఆ
అరిట సిస్సజాస్స ॥ ఛా॥ కా గతిః । ప్రభవత్యాచార్యః శిష్యజనస్యః

గణదాసః—చిరమపదే శంకితోఽస్మి । (రాజానమవలోక్య) ఆ
సుజ్ఞాతం దేవ్యా । తదాజ్ఞాపయతు దేవకీ । కన్తిన్నభినయవస్తుస్యపదే
శం దశక యిష్యామి ।

రాజా—యదాదిశతి భగవతీ ।

విరివ్యాజికా—కిమపి దేవ్యా మనసి వతకతే । తతః శంకితాస్మి ।

దేవీ—భూ వీసద్ధం । పహవది పహూ అత్తణా పరిలూప్స ।

॥ ఛా॥ భూ విస్రబ్ధమ్ । ప్రభవతిప్రభురాత్మనఃపరిజనస్య ।

రాజా—యమ చేతి బూహి ।

దేవి — ఇతవతి, భజేదాదేమ్ || ఛా || భగవతి, భజేదాదేమ్

పరివ్రాజికా — దేవ, శమిస్తాయాః కృతిం చతుష్టదోత్థం భుక్తిం
దుష్ప్రయోజ్యముదాహరంతి తత్రైకార్థసంశ్రయముభయోః ప్రయో
గం పశ్యామి । తావత్తాజ్ఞానుత ఏవాత్రభవతారుపచేశాంతరమ్ ।

అచార్య — యదాజ్ఞాసయతి భగవతీ ।

విమాషకః — తేన హి దువేది వద్గా పేక్షాఘరే సంగీదరతిణం క
తిల తత్తభవదో దూచం పేసతహ । అహవా ముదంగనద్దో ఏవ్వ
ణా ఉధావ ఇస్సది || ఛా || తేన హి ద్వాపవీ వగౌ = ప్రేక్షా గృహే
సంగీతరచనాం కృత్వా తత్రభవతో దూతం ప్రేక్షయతమ్ । అథవా మృ
తంగశబ్ద ఏవ న ఉధాపయిష్యతి ।

హరదత్తః — శ్రీధా । (ఇత్యుత్తిష్ఠతి ।)

(గణదాసో ధారిణీమవలోకయతి ।)

దేవి — (గణదాసం విలోక్య ।) విలతః హాహి || ఛా || విజ
యా భవ ||

(అచార్యప్రసీతా ।)

పరివ్రాజికా — ఇతస్తావత్ ।

అచార్య — (పరివృత్త్య) ఇమా స్వః ।

పరివ్రాజికా — నిణాయాధికారే బ్రవీమి । గవాంంగసౌష్ఠవాభివ్య
క్తయేవిగతసేపథ్యయోః పాత్రయోః ప్రవేశోఽస్తు ।

ఉధా — నేదమావయోరుపదేశ్యమ్ । (ఇతి నిసాగతా ।)

దేవి — (రాజానమవలోక్య) జగ రాజకజ్ఞైసు ఈరిసీ ఉవాఅణి
ఉదా అజ్ఞతేత్తస్స, తదో సోన్దం భవే || ఛా || యది రాజకార్యేష్యద్వ
మృపాయనిపుణతార్చపుత్రస్య, తతః శోభనం భవేత్ ।

రాజా —

|| ప || అలమన్యధా గృహీత్వా న ఖలు మనస్వీని మయా ప్రయుక్త
మిదమ్ । పా)యః సమానవిద్యాః పరస్పరయశఃపురోభాగాః || ౨౦ ||

(నేపథ్యే మృదంగధ్వనిః । సర్వే కణం దదతి ।)

పరివ్రాజికా—హంత | ప్రవృత్తం సంగీతమ్ | తథా హ్యేషా

॥ప॥ జీమాత స్తనితవిశంకిభిమకయూరై |

రుద్ధిగ్రైవైరసురసితస్య పుష్కరస్య |

నిహః=ప్రిన్యపహితమధ్యమస్వరోధా |

మాయూరీ మదయతి మాజకనా మనాంసి ॥౨౧॥

రాజా—దేవి, తస్యాః సామాజికా భవానుః |

దేవీ—(స్వగతమ్) అహో అవిణ్డు అజ్ఞతస్య ॥ఛా॥ ఆ

హో అవినయ ఆర్యపుత్రస్య |

(సవే ఉత్తిష్ఠంతి)

విహాషకః—(అపహర్య) భో, ధీరంగచ్ఛమ్మ ! తత్తభోదీ ధా
రిణీవిసంవాదఇన్సది ॥ఛా॥ భేమః, ధీరంగచ్ఛమ్మః | తత్రభవతీ ధారి
ణీ విసంవాదయిష్యతి |

రాజా—

॥ప॥ ధైర్యావలంబినమపి త్వరయతి మాం మురజవాద్యరావోఽయమ్ |

అవతరతః సిద్ధిపథం శబ్దః స్వమనోరథస్యేవ ॥౨౨॥

(ఇతి నిషాగ్ంతాః సవే)

ఇతి శ్రీమహాకవి కాళిదాసకృతా మాళవికాగ్నిమిత్రేనాటకే

ప్రథమోఽంకః,

శ్రీ రామాయణం

అథ మా శ వి కా గ్ని మి తే.

ద్వితీయోఽఽంకః,

(తతః ప్రవిశతి సంగీతరచనాయా మానసస్థో రాజా సవయస్యః ధారి
ణీ పరివ్రాజికా విభవతశ్చ పరివారః)

రాజా—భగవతి, ఆత్రభవతో రాదారయోః ప్రధమం కతరస్యోప
దేశం ద్రక్ష్యామః॥

పరివారికా—నను సమానేఽపి జ్ఞానవృద్ధభావే వయోవృద్ధత్వాద్ద
దదానః పురస్కారమహాకతి॥

రాజా—యోగ్యమివమత్రభవతో రావేద్యనియోగమనూన్యం కరుణ
కంచుకీ—యదాక్షాపయతి దేవః (ఇతి సంగీతం తః)

(ప్రవిశ్య)

గణదాసః—దేవ, శమిక్ష్తా యాః కృతి లకాయమధ్యా చక్షుషదాన్తి
తస్యాశ్చ సునకవస్తురః ప్రయోగ మేకమహాః శ్రోమహాకతి దేవః॥

రాజా—ఆచార్య బహుమానాదవసానోఽన్తి॥

విమాషకః—(అపహర్య) ఉచ్యతే వం ఇతి గమహు సంణిహిద వకి
అంతా అప్పవత్తి వాణిపెళ్ళ॥

ధా॥ ఉపస్థితవయసమధురగ్ని సోతమక్షికంబ, తదస్రమ త్తృవాసీంపశ్య
(తతః ప్రవిశత్యా ర్యావేత్యయాణాంగసౌష్ఠవా మాలవికా)

విమాషకః—(జలాంతికమ్) పెళ్ళదుభవం । ఇ ఖు సే పడిచ్చందా
దో పరిహీయదిమహురదా ॥ ధా పశ్యసు భవాన్ । నఖిల్వస్యః స్రతి
చ్చందా త్పరిహీయతే మధురతా॥

రాజా—(అపహర్య) యస్య,

ప॥ చింతిగణా యామసన్యం కాంతిచిన్తంవా శశంకమే హృగయమ్ ।
సంప్రతి శశిలసమాధిం మన్యే యేనేనుమాలిఖి తా ॥౧॥

గణదాసః—వశ్యే, ముక్తసాధ్వసా సత్వస్థా భవ ।

రాజా—(ఆత్మగతమ్) అహో సవకస్థానానవద్యతా రూపవిశేషస్య । తథా హి ।

ప॥ దీఘాక్షం శరదీందుకాంతి వదనం చాహూ నతావంసయోః,

సంక్షీప్తం నిబిడోన్నతస్తనమురః పాశ్వేక ప్రమృష్టే ఇవ ।

మధ్యః పాణిమిత్రా సితంబి జఘనం పాదావరాలాఽగుశీ,

ఘదో నతకయిత్యుర్యధైవ మనసి శ్లిష్టం తథాస్యా వపుః ॥౩॥

మాలవికా—(ఉపగానం కృత్వా చతుష్పదవస్తు గాయతి)

ప॥ దుల్లహో పిట మే తస్మిం భవ హిలల ణిరాసం

అష్టే అపంగవో మే పరిఘ్నరగ కిం పి వామో ।

ఏసో సో చిరచిట్టో కశం ఉణ ఉపణిగదవ్యో

ణాహ మం పరాహీణం తుగ్ధ పరిగణల సత్త్విమ్ ॥౪॥

ఛా॥ ప॥ దులభః ప్రియో మే తస్మిన్ భవ హృదయ నిరాశం

అహో అపాంగో మే పరిఘ్నరతి కిమపి వామః ।

ఏష స చిరదృష్టః కథం పునరుపనేతవ్యో

నాథ మాం పరాధీరాం త్వయి పరిగణయ సత్త్విమ్ ॥

విమాషకః—(జనాంతికమ్) భో, చతుష్పదవస్తులం దువారికరిల

తుగ్ధ ఉపటావిదో, అప్సా త త్త హోదీవ ॥ ఛా ॥ భో, చతుష్పదవస్తుకం

ద్వారీకృత్య త్వయ్యుపస్థాపితతత్త్వా తత్రభవత్యా ।

రాజా—సఖే, ఏవ మేవ మమాపి హృదయమ్ । అనయా ఖలు

ప॥ జనమిమమనుసక్తం విద్ధి నాథేతి గేయే

వచనమభినయంత్యా స్వాంగనిదేశశపూవమ్ ।

ప్రణయగతిమదృష్ట్వా ఛారిణీసంసికషాః

దహమేషిసుకుమార పార్థకనావ్యాజముక్తా ॥౫॥

(మాలవికా గీతాంతే నిషక్రమితుమారణ్ణా ।)

విమాషకః—భోచి, చిట్టి కింజి । వో విసుమరిదో కమ్మ భేదో ।

గా. శ. వి. కా. గ్ని. ని. త్రి.
 తం దావ పుచ్చిస్సమ్ || ఛా || భవతి. కించిత్ | వో విస్తృత
 ముఖ్యదః | తం తావత్ప్రత్యైమి |

గణదాసః—(భవే), ఉపదేశవిశుద్ధా యాతుమహాని |

మాలవికా నివృత్త్య స్థితా |

రాజా—(అన్తగతమ్) అహా, సహాకస్వవస్థాను చారుతా శి
 ఛాంతరం పువ్యతి || తథా హి |

ప|| నామం సంధి స్తిరుతవలయం న్యన్య హస్తం నితంబే

కృత్వా క్యామాలిటపనదృశం ప్రస్తయ క్తం ద్వితీయమ్ |

పాదాంగుస్తాలిలతకుసుమే కుట్టిమే పాతితాక్షం

నృత్తానస్యాః స్థితమతితరాం కాంతమృజ్జాయతాధః || = ||

జేవి—గం గోదముకలం వి అజ్ఞో హిలప కరేదీ || ఛా || నను గౌ
 తమవచనమప్యాయో హృదయే కరోతి |

గణదాసః—నేని మా మైవమ్ | దేవప్రత్యయాత్సంభావ్యతే
 సూక్ష్మదశికతా గౌతమస్య |

ప|| నుందోఽప్యమందతామేతి సంసగేణ విపశ్చితః |

పుకచ్చిదః ఫలస్యేవ నికషేణాపిలం పయః || 2 || v

(విమాదకం విరోక్య) తతః శృణుషా వయం వివక్షితమార్యస్య |

విమాదకః—(గణదాసం విరోక్య) కోసిధిం దావ పుచ్చి | ప
 చ్చాశో మపి కన్మభేదోద్దిష్టా తం భణిస్సం || ఛా || కాశీం తావత్పు
 చ్చ | పశ్చాద్యో మయా కమభేదో దృష్టస్తం భణిష్యామి |

గణదాసః—భగవతి యథాదృష్టమభిధీయతామ్ | గుణావాదోషోవా |

పరివ్రాజిని—యథాదృష్టం సవకమనవద్యమ్ | కుతః |

ప|| అం గ్రేవలనైః హితచచనైః సూచితః సవ్యగధకః

పాదవ్యసో లయమనుగత స్తన్మయతా

గా. శ. మోనిమృకదుంభిచయ స్తన్మక

భాగో గౌమం యదలి వి—మోకశంకిమే హృదయమ్ |

శ్రయేనేయమాలిఖితా || = ||

గణదాసః—దేవః కథం వా మన్యతే ।

రాజా—వయం స్వపత్యై శిధిలాభిమానాః సంపృతాః ।

గణదాసః—అవ్య సతయితాస్మి । కుళః

ప॥ ఉపదేశం విదుశ్శుద్ధంసంతస్తముపదేశినః ।

శ్యామాయతే న యుష్మాసు యః కాంచనమివాగ్నిః॥౯॥

దేవీ—విట్టిట పసిక్కు ఆరాహణెణ అజ్ఞోవద్ధి ॥ ఛా ॥ చప్యపరిషదా

రాధనేనార్యో వధతే॥

గణదాసః—దేవీపరిగ్రహ ఏవ వృద్ధిహేతుః । (విదూషకంవిలోక్య)
గౌతమ, వదేదానీం యుతై మనసి వతతే॥

విదూషకః—పుత్రమో పదేనదంసణేపుత్రమం బహుగన్య పూత కాద
వ్యా సా ణం వా విసుమరిదా ॥ ఛా ॥ ప్రధమో పదేశదశ సప్రధమం
బ్రాహ్మణస్య పూజా కతతవ్యా । సా నను వో విస్తృతా॥

పరివ్రాజికా—అహేహ ప్రయోగాభ్యంతరిః ప్రశ్నః॥

(సర్వే ప్రహసితాః)

(మాలవికా స్థితం కరోతి॥)

రాజా—(అత్తగతమ్) ఉపాస్తపారశ్చతుషా మే స్వవిషయః । యదనేన

ప॥ స్తయమానమాయతాత్మ్యోకించితభివ్యక్త దశన శోభిము

ఖమ్ । అసమగ్రలత్యైకేసరముచ్చస్వదిన పంకజబద్ధమ్॥౧౦॥

గణదాసః—మహాబ్రాహ్మణ, న ఖలు ప్రధమం నేపథ్యప్రదేశేన మి

దమ్ । అన్యథా కథం త్వమచక్షీయం నార్చయిష్యామః ।

విదూషకః—యేవ ణామ మద్ధ చాదవగా ఎలసుక్ష్మ ఘటగజ్జిదే అంత
నితై జలపాణం ఇచ్చినం । అహానా పండితసంతోస సచ్చయాణంమూఢ
బాదీ । జదో అత్తపహాదీవ సోహం భణిదం తదో నే ఇమం పారి
తోసిలం పలిచ్చామి ॥ ఛా ॥ మయా నామ ముగ్ధ చాతకనేవ శుభ్రాఘ
తశచి తేజోతరదేజలపానమిష్టమ్ । అధవా పండితసంతోసప్రయో
గేన మూఢజాలః ॥ యతోఽత్యుపత్యా శోభనం భణిదం తతో నే ఇ
మంపారితోపికప్రయచ్చామి॥(ఇతిరజ్జిహస్తాశ్చర టకమకషకః॥)

దేవీ—చిట్టదావ । గుణం తరం అలంకారో కింఞిమిత్రం తుమం ఆ
హరణం దేవీ!

భా॥ తిష్ఠ తావత్ । గుణాంతరమజాననిగ్నిమిత్రం త్వ మాభరణం
దదాసి ॥

విదూషకః—పరకేరలుతి కరితి ॥ భా ॥ పరకీయమితికృత్వా॥

దేవీ—(అచార్యం విహాకృత్య) అజ్ఞ గణదాన, దంసిదోపదేసాదేసిస్సా॥

భా॥ ఆర్య గణదాన, దశితోపదేశా తే శిష్యా॥

గణదానః—వత్సేప్రతిష్ఠస్వేదాసీమ్॥

(మాలవికానహాచార్యేణనిహాంతా)

విదూషకః—(జవాంతికం) ఎత్తిటే మే మవినిహావో భవంతం సేవి
దం ॥ భా ॥ ఎతావాన్తే మతివిభవో భవంతం సేవితుమ్ ॥

రాజా—అలమలం పరిచ్ఛేదేన॥ అహంహి

ప॥ భాగ్యస్తవయమిహాక్షోర్హృదయస్యమహాత్మవావసానమివ॥

ద్వారపిధానమివ ధృతమన్యే తస్మాస్తీరసగరణీమ్॥౧౦॥

విదూషకః—(జవాంతికం) దలిద్దో విఅ ఆదురో వెజ్జణ టనహం
దీఅమాణం ఇచ్చసి ॥ భా॥ దరిద్ర ఇవాతురో వైశ్యేనాషధం దీయమాన
మిచ్చసి ।

(ప్రవిశ్య)

హరదత్తః—దేవ, మదీయమిదాగ్నిం ప్రయోగమవలోకయితుం క్రి
యతాం ప్రసాదః

రాజా—(అత్త గతమ్) అవసితోదశనాధః । (దాక్షిణ్య
మవలంబ్య । ప్రకాశమ్) నను పర్యుష్కుకా ఏవ వయమ్ ।

హరదత్తః—అచ్యుతీతోఽస్తి ।

(నేపథ్య)

వైతాలికః—ఒయతు జయతు దేవః । శాసాదూధోమధ్యాన్తః ।
తథాహి ।

ప॥ సత్రాధాయాసు హంసా మమలిత నయరా దీప్తికా పద్మినీనాం

సాధాన్యత్యథః తాపాద్వలభిపరిచయ ద్వేషి పారావతాని |

చిందుక్షేపాత్పిపాసుః పరిసరతి శిఖే భ్రాంతిమద్వారియంత్రం

సవైరుస్తే ॥ సమగ్ర స్తవమివనృపగుణైశ్చైశ్చైతే సప్తసప్తి ||

విదూషకః—అవిహాలవిహా । అహ్మణం ఉణ భౌఅణవేలా ఉ వట్టి
దా । ఉణదవేలాదికమే చిత్తచ్ఛర దోసం ఉదాహరంతి (హరదత్తం
విలాక్య) కిం దాణిం భణసి ॥ ఛా॥ అవిధ అవిధ । అస్తాకం పునభో
జనవెలోపస్థితా । ఉచితవె లాతక్రమే చికిత్సకా దోషముదాహరంతి ।
కిమిదానీం భణసి ।

హరదత్తః—నాస్తి వచనస్యాన్యస్యావకాశోఽత్ర ।

రాజా—తేన సా త్వదీయముపదేశం శ్లోవయం ద్రక్ష్యామః । వి
శ్రాన్యతు భవాన్ ।

హరదత్తః—యథాజ్ఞాపయతి దేవః । (ఇతి నిషాంగంతః)

దేవీ—ణివ్వట్టెదు అజ్ఞఉత్త మజ్ఞావిహిం ॥ ఛా ॥ నిర్వతయత్వా
ర్యప్రతో వజ్జనఽధిమ్ ।

విదూషకః—భాది, విసేసేణ పాణభోఅణం తువరావెహి ।

ఛా॥ భవతి, విశేషేణ పానభోజనం త్వరయ ॥

పరివ్రాజికా—(ఉద్ధాను) స్వస్తి భవతే । (ఇతి సపరిజనయా
వేష్యాసహ నిషాంగంతా ।

విదూషకః—భో పలస్సగ్గీణ కేవలం రూవెసిప్పేవిఅదుదీ ఆమాలవిఆ॥

ఛా॥ భో వయస్య, న కేవలం రూపేశిత్వైవ్యవ్వితీయా మాలవికా ।

రాజా—వయస్య,

ప॥ అవ్యాజసుందరీం తాం విజ్ఞానేన లలితేన యోజయతా ।

పరికల్పితో విధాత్రా బాణః కామస్య విషదీగ్ధః ॥ ౧౩॥

కింబహునా । సఖే, చింతయితవ్యోఽస్మి ॥

• విదూషకః—భవదావి అహం । దిధం విసణికందు విఆ మే ఉలర
బృంతరం దజ్ఞు ॥ ఛా ॥ భవతాప్యహం । దృఢం విసణికంకురివ మ ఉ
దరాభ్యంతరందహ్యతే॥

రాజా—వీరమేవ భవాన్సుహృదథేకైవ త్వరతామ్॥

విరూపకః—గహీదోభణా కిం తు మేహవలీణిరుద్ధాబ్జోద్ధావి అజ
రాహిణం గణానంతరహిణీ భవం వి నూనాపరిసరచరో విలవిహ
గౌరవిసలాలంభీరు ఓ అ । తా అనాదురో భవి అకజ్జసిద్ధిం పత్తే
తామే రోలసి ॥ ఛా ॥ గృహీణః కుణః కిం తు మేహవలీ నిరుద్ధాబ్జో
త్సేవ పరాధీనదశకనా తత్రభవతీ ॥ భవానపి నూనాపరిసరచర ఇవ
విహంగ ఆమిషలాలంభిరుకశ్చ తదనాతురో భూత్వా కార్య సిద్ధిం
ప్రాభవయమానో మే రోచసే ॥

రాజా—కథమనాతురో భవిష్యామి।

ప॥ సర్వాంతఃపురవనితావ్యాపారప్రతినివృత్తహృదయస్య।

సా వామలోచనా మే స్నేహస్త్ర్యకాయనీభూతా॥౧౪॥

(ఇతి సింహాసనాత్ సుర్యే)

ఇతి మహాకవి కాలిదాసకృతా మాలవికాగ్నిమిత్రీ

నాటక ద్వితీయాఙ్కః

శ్రీ రస్తు.

అథ మా శ వి కా గ్ని మి త్రే.

తృ తీ యో గ కః,

(తతః ప్రవిశతి పరివ్రాజికాయాః పరిచారికా సమాహితీకా)

సమాహితీకా— అణ త్తమ్మి భలవదీపీ । సమాహితీపీ, దేవీ ఏ డి
వాయణభం బీఅఠారలం గొట్టేయ ఆలచ్చత్తి । జాప పమద వగపాలి
లం మహులరిలం అణ్ణే హమి (పరిక్రమ్యావలోక్య) ఏసాతవణీఆసోలం
ఓబోఅంతి చిట్టది । జాప ణం ఉవసప్పామి ॥ ఛా ॥ అజ్ఞప్తాస్తి భగవ
త్యా । సమాహితీకే, దేవ్యా ఉపాయనూధకంబీజపూరకం గృహీత్యా
గచ్ఛేతి । యావత్ప్రమదవనపాలికాం మధుకరికా మన్విష్యామి । ఏసాతప
నీయాశోకమవలోకయంతీ తిష్ఠతి । యావదేనాముపసర్పామి ।

(తతః ప్రవిశత్యుద్ధాన పాలికా)

ప్రథమా— (ఉపసృశ్య) మహులరిపీ, అవిసుహా దే ఉజ్జాగవావా
ఠో ॥ ఛా ॥ మధుకరికే, అపి సుఖస్త ఉద్ధానవ్యాపారః ॥

ద్వితీయా— అహ్మై సమాహితీ । సహీ, సాగదంతే ॥ ఛా ॥ అహే
సమాహితీకా । సఖి, స్వాగతం తే ॥

సమాహితీకా— హలా, భగవదీ ఆణ్ణా వేది । అరి త్తపాణిణా అహ్మారిస
జణేణ తత్తపహాదీ దేవీ దెక్కి దేవ్యా । తాబీఅపూరిపణసుస్సూస్తి దుంఖ
చ్చామత్తి ॥ ఛా ॥ సఖి, భగవత్యాజ్ఞాపయతి । అరి క్తపాణినాస్తాద్యశ
జనేన తత్ర భవతీ దేవీ దగ్ధవ్యా । తద్బీజ పూరకేణ శుశూషితమి
చ్చామీతి ॥

మధుకరికా— ణం సంఠిహీదం బీఅపూరలం । కహేహ దావ
ణొణ్ణసంఘురిసి వాణం గట్టాలరిఆణం ఉవదేసం దెక్కిల కదరోభలవదీ
ఏ వసంసిదో ॥ ఛా ॥ నను సంఠిహీతం బీజపూరకమ్ । కథయ తావద
నోన్యసంఘషితయోగ్నాట్యూచార్యయోరుపదేశం దృష్ట్వా కతరోభగ

వత్సా ప్రశంసితః॥

సమాహితీకా—దువేవి కిల ఆలమినా పటలణిడణా అ । కింతు
స్సాపీమాలవియాపగుణవిసేసేణ గణదాసస్స ఉవదేసోపసంసివో ॥

భా ॥ ద్వావపికిలాగమినా, ప్రయోగసిపుణౌ చ । కింతుశిష్యామాలవి
కాయాగుణవిశేషేణ గణదాసస్యోపదేశఃప్రశంసితః॥

మధుకరికా—అహమాలవిఆగదం కొలీణం కింతి సుణీలవి ॥

భా ॥ అథ మాలవికాగతం కాలీనం కిమితి శూయతే ।

సమాహితీకా—విధం కిల తస్మిం సాహిలాసో భట్టా । కింతు కే
వలం ధారిణీప చిత్తం రక్షంతో పమాత్తణం దంసేది । మాలవి ఆవిభ
మేసు దిలమేసు అణుహూదముత్తా విల మాలదీమాలా మిలాడా లక్ష్మి
అది । అదో వరం ణ జాతే । విసజ్జేహి మం ॥ భా ॥ దృఢంకిల తస్మాం
సాధిలాసో భతా ॥ కింతు కేవలం ధారిణ్యాశ్చిత్తం రక్షన్ప్రభుత్వం
దక్షయతి । మాలవికాప్యేషు దివసేష్వసుభూతి ముక్తైవ మాలతీ మా
లాన్లునా లక్ష్మతే । అతఃపరం న జానే । విసృజమామ్॥

మధుకరికా—ఏదంసాహవలంనిదంబీజపూరల్లంగేల్లా ॥ భా ॥ ఎత
చ్చాఖావలమ్మితంబీజపూరకం గృహణ ॥

సమాహితీకా—తహ । (ఇతి నాట్యేన బీజపూరకం గృహీత్వా)
హలా, తుంఁ వి అదో పెసలదరం సాహజణసున్నసాపీ ఫలం పా
వేహి । (ఇతి ప్రస్తాతా) భా ॥ తథా । సఖి, త్వమప్యతః పెశలతరం
సాధుజనశుక్రాదాయః ఫలం ప్రాప్నుహి ॥

మధుకరికా—హలా, సమం ఎవ్వ గచ్చమ్మ । అహం వి ఇమస్స చి
రాఅమాణకుసు మోద్గమస్స తవణీ ఆసోఅస్స దోహాలనిమిత్తం దేవీపవి
ణ్ణా వేమి ॥ భా ॥ సఖి, సమమేవ గచ్చావః । అహమప్యస్యచిరాయమా
ణకుసు మోద్గమస్య తపనీయా శోకగ్య దోహద నిమిత్తం దేవ్యే విజ్ఞా
పయామి ॥

సమాహితీకా—జుజ్జర । అహిఆరో ఘ్న తుహ ॥ భా ॥ యుజ్జ్యతే ।

(౪)

తృ త యో జుః.

శ్లో.

అధికారశ్లోభులు తవ ।

(ఇతి నిఘాంతే)

ఇతి ప్రవేశకః ।

(తతః ప్రవిశతి కామయమానావసోఢి రాజా విదూషకశ్చ)

రాజా—(ఆత్మానం విలోక్య)

ప॥ శరీరం యోమం స్యాదసతి దయితాలింగనసుఖే

భవేత్స్వస్యం చక్షుఃక్షణమపి న సా దృశ్యత ఇతి ।

తయా సారంగాత్యై త్వమసి న కదాచిద్విరహితం

ప్రసక్తై నివాణై హృదయ పరితాపం వ్రజసి కిమ్ ॥౧॥

విదూషకః—అలం భవదో ధీరదం ఉద్భిల పరిచేవిచేణ । దిట్టామప త
త్త హూదీప మాలవిలప పిలసహీ వడిలావలిత । సుడావిదోఅలం
అశోద్ధి జో భవదా సందిట్టా ॥భా॥అలం భవతో ధీరతాముజ్జి త్వా ప
రిచేవితేన । దృష్ట్వా మయా తత్రభ వత్యా మాలవికాయాః ప్రియసఖీ
వకులావలికా । శ్రావితోఽయమథో యో భ వతా సందిట్టః ।

రాజా— తతః కిము క్రవతీ ।

విదూషకః—విన్ఞా వెహి । అణగహీదస్త్రా ఇమిణా జేదీపిణ । కిం తు
సా తవస్సితే చేపి అహిలం రఖ్వింతీ ణాలరఖ్వి దో విలజిహీణ సు
హం సమాసాదఇదవ్యా । తహవి ఘటఇస్సం తి ॥భా॥ విజ్ఞాపయ । అను
గృహీతాస్త్యనేన నియోగేన । కిం తు సా తపస్వినీచేవ్యాధికం రక్షం
త్యా నాగరక్షిత ఇవ నిధిసక్ సుఖం సమాసాదయితవ్యా । తథాపిఘట
యిష్యామీతి ।

రాజా—భగవన్ సంకల్పయోనే, ప్రతిబంధవత్స్య చాపి విషయేవ్య
భి నివేశకారి కిం తథా ప్రహరసి యథా జనోఽయం న కాలాంతరక్ష
మో భవతి । (సవిస్తయమ్)

ప॥ క్వ రుజా హృదయప్రమాధినీ

క్వ చ తె విశ్వసనీయమాయుధమ్ ।

మృదు తీక్ష్ణతరం యదుచ్యతే ।

మా శ వి కా గ్ని మి త్రే-

తదివం మన్మథ దృశ్యతే త్వయి || ౨ ||

విమాపకః—ఇం భద్రామి తస్మిం సాహజిజ్ఞ కితో ఉపభృషే । పచ్చ
వర్ధా వేదు భవం అస్మాకం ॥ ఛా ॥ నను భద్రామి తస్మిన్నాధసయే కృత
ఉపక్షేపః । పర్యవస్థాపయతు భవానాత్మానమ్ ।

రాజా—అథేషం దివసశేషముచితవ్యాపారవిముఖేర చేతసా క్ష
న కలు యాపయామి ।

విమాపకః—అజ్ఞ ఏవ్య పుథమానదారసుహృదే రత్తకురవఅణిఉ
వాలిం పేసిలి ఇవవసంతావ దారవ్వవదేనేణ ఇరావదీపి జిడిణితిము
హేం పథికో భవం । ఇచ్చమ్మి అజ్ఞఉత్తై సహ దోలాహిరోహణంల
ణునా విదుంతి । భవదావి సే పడిణ్ణాదం । తా ప్రమదవం ఏవ్య గచ్చ
మ్మి ॥ ఛా ॥ అద్వైవ ప్రథమావతారసుభగాని రత్తకురవకాణ్యపాయనం
ప్రేష్య నవవసంతావతారవ్యపదేశేనేరావత్యా నిపుణికాముఖేన ప్రా
ణికో భవాత్ । ఇచ్చామ్యార్యపుత్రేణ సహ దోలాధిరోహణమనుభవి
తుమితి । భవతాప్యవై సప్రిజ్ఞాతమ్ । తత్ప్రమదవనవేవ గచ్ఛావః ।

రాజా—న త్నమమిదమ్ ।

విమాపకః—కహం విల ॥ ఛా ॥ కథమివ ।

రాజా—వయస్యః నిసగఃనిపుణాః స్త్రీయః కథమన్యసంక్రాంత
హృదయ ముపలాలయంతమపి తే సఖే న మాం లక్షయిష్యతి । అతః ప
శ్యామి !

ప॥ ఉచితః ప్రణయో వరం విహంతుం

బహవః ఖండనహేతవా హి దృష్ట్యాః ।

ఉపచారవిధిమనస్వినీనాం ।

న తు పూవాభ్యధికోఽపి భావశూన్యః || 3 ||

విమాపకః—కానివాది భవం అంతేజరః డిట్టిదం దఖ్ఖిణ్ణం ఏకపదే పి
ట్టవో కారుమ్ ॥ ఛా ॥ నాహృతి భవానంతః పురప్రతిష్ఠితం దాక్షిణ్యమ్
కపదే పృష్ఠతః కతుమ్ ।

రాజా—(విచింత్య) లేన హి ప్రమదవనమాగమాదేశయ ।

తృ తీ యో జగః.

విదూషకః—ఇదో ఇదో భవం॥ఛా॥ ఇత ఇతో భవాత్ ।.

(ఉభా పరిక్రమతః ।)

విదూషకః—ఏదం సమదవణం పవణదరచలాహీం పల్లవంగుళీహీం
తువరేది విల భవంతం పవేసిదుం ॥ఛా॥ ఏతస్య సమదవణం పవసదరిచలా
భిః పల్లవాంగుళీభి స్త్వరయతీవ భవంతం ప్రవేష్టమ్ ।

రాజా—(స్పృశకుంభం రూపయిత్వా) అభిజాతః ఖలు వసంతః
సఖే, పశ్య ।

౧॥ ఆమత్రానాం శ్రవణసుభగ్నేః కూజితైః కోకిలానాం

సౌసుకోశం మనసిజరుజః సహ్యతాం పృచ్ఛతేవ ।

అంగే చూతప్రసవసురభిదక్షిణా మారుతో మే

సాంద్రస్పృశః కరతల ఇవ వ్యాసృతో మాధవేన ॥౪

విదూషకః—పవిత్ర చిత్తస్త్వనిలాహలః॥ఛా॥ ప్రవిశ నివృత్తిలాభాయ

(ఉభా ప్రవిశతః ।)

విదూషకః—అవహణే యి డిట్టిం దేహి । ఏదం ఖు భవంతం విల వి
లోహాఇదుకామా ఏ మహలచ్చివీ జువభవేనలజ్జాపఇత్త అం వసంతకుసు
మణే వచ్చంగసేదం ॥ఛా॥ అవధానేన దృష్టిం దేహి । ఏతస్థలు భవం
త్సమివ విలోభయితుకామయా మధులక్ష్మ్యైయవతివేషజ్ఞాపయిత్మకం
వసంతకుసుమసేపధ్యం గృహీతమ్ ।

రాజా—విస్త్రయా దేతదవలోకయామి ।

౨॥ రక్తాశోకరుచా విశేషితగుణా చించాధరాలక్ష్మః

ప్రత్యాఖ్యాతవిశేషకం కురవకం శ్యామావదాతారుమః ।

అకాంతా తిలక్క్రియా చ తిలకై లక్ష్మస్సరేఫాన్దనైః

సావజ్ఞైవ ముఖప్రసాధనవిధౌ శ్రీమాకథవి యోషితామ్ ॥౫

(ఉభా నాట్యేనోద్యాసతోభాం నివర్ణయతః ।)

(తతః ప్రవిశతిపర్యుత్సకా మాలవికా ।)

మాలవికా—అవిచ్ఛేదహీలలు భట్టారం లహిలసంతీ అప్పణావి
దావ లజ్జేమి । కుదో చిహవో సిణ్డిధస్స సహీజాస్సవి ఇమం పుత్రంతం

మా శ వి కా గ్ని మి త్రే-శ్రీ

అచభ్యుమం | గ కాదే అపుడితరగరులం వేలనం కెత్తిలం కాలం మ
అదో మం గగన్సతి | (ఇతి కతిచిత్పదాని గత్వా) ఆ , కసీం ఖ
పథిదమ్మ | (ఇతి స్తృతి మధిసయ) ఆదిట్టమ్మి దేవిషి | గోదమచావ
లాదో దోలాపరిభృష్టావీసరుజో మహా చలణా | తుమం దావ గదుల
తవణీఅసో అస్స దోహలంశేవ్వట్టేహిత్తి | జపి సో పంచర త్త భ్యంత
రే కుసుమం దుసేది, తదోఅహం అహిలాసపూరకత్తలం పసాదు దా
ఇన్సంతి | జావ జిటలభూమం పుథమంగదా హేమమ్మి, తావఅణుపదం
మమ చలనాలంకార హృద్ధావీ వడలావలిఅపి ఆలంతవ్వం, పరిదేవక
స్సం తావ వీసద్ధం ముహూత్తలం | (ఇతి పరికామతి)

భా|| అవిజ్ఞాతహృదయం భతాకరమభిలషంత్యాత్మనోఽపి తావల్లజ్జా
మి | కుతో విభవః స్నిగ్ధస్య సఖేజనస్యేమం వృత్తాంత మాఖ్యాశుమ్ |
న జానేఽప్రతీకారగురుకాం వేదనాం కియంతం కాలం మదనో మాతి
నేవ్యతీతి | ఆ, కుత్ర భుప్రస్థితాస్తి | ఆదిష్టాస్తి దేవ్యా | గౌతమశా
పలాడ్డోలా పరిభ్రష్టాయాః సరుజో మమ చరణః | త్వం తావద్గత్వా
తపనీయాశోకస్య దోహదం నివతకయేతియద్యసా పంచరాత్రాభ్యం
తరేకుసుమం దశకయతి, తతోఽహమభిలాష పూరయిత్వేకం ప్రసాదం
దాస్యామితి | యావన్నయో గభూయం ప్రథమంగతా భవామి, తావ
దనుపదం మమ చరణాలంకారహస్తయావకులావలికయాఽగంతవ్యమ్ |
పరిదేవయిష్యామి తావద్విప్రబ్ధం ముహూతకమ్ |

విరూపకః—(దృష్ట్వా)) చలస్స, ఏరం ఖు సీహుపాణువ్వే జివగ్న
మచ్చండిల ఉవణదా||భా|| వయస్య, ఏతత్తలు సీధుపానో ద్వేజితస్య మ
త్స్యండికొసనతా ||

రాజా—అయి, కిమేతత్ ||

విరూపకః—ఏసా చాదిపరితర వేసా ఊసుఅవలణా ఎఅలణీ మాల
వితి అదూరే వట్టి ||

భా|| ఏసా నాతిపరిచార వేదోత్సుక వదనై కాకినీ మాలవికాఽదూరే
వతతే ||

రాజా—(సహషమ్) కథం మాలవికా?

విదూషకః—అహం ॥ ఛా॥ అథకిం॥

రాజా—శక్యమిదానీం జీవితమవలమ్బితుమ్॥

త్వదుపలభ్య సమీపగతాంప్రియాం

హృదయముచ్చ్వసితం మమక్షణమ్॥

తరువృతాం పథికస్య జలాధిగః

సరితమారసితాదివ సారసాత్॥౨॥

అథ క్వ తత్రభవతీ॥

విదూషకః—ఏసాతరురాజమజ్ఞా దోణికరంతాఇదో ఏవ్య అసోప
ట్టంతీ దీనఇ ॥ ఛా ॥ ఏసా తరురాజిమధ్యాన్నిమాగ్రంతేత ఏవాధిపతా
మానాదృశ్యతే ॥

రాజా—(విలోక్య సహషమ్) వయస్యపశ్యామి॥

విపులం నితమ్బబంబే మధ్యే త్వామం సమున్నతంకుచయోః॥

అత్యాయతం నయనయోమమజీవితమేతదాయాతి॥౩॥

సఖే, స్రావన్మాదతిమనోహరమవస్థాంతరముపారూఢాతత్రభవతీ । త
ధాసీ ॥'

శరకాండచాండసంజన్మలేయమాభాతి పరిమితాభరణా॥

మాధవపరిణతపత్రాకతిపయకుసుమేవ కుండలతా॥౪॥

విదూషకః—ఏసావి భవం విఅ మలణవాహితా పరిమట్టా భవి
స్సది ॥ ఛా ॥ ఏసాపి భవాసివ మదనవ్యాధిసా పరిమృష్టా భవిష్యతి॥

రాజా—సౌహృదమేవం పశ్యతి॥

మాలవికా—అలం సో సుఉమాలదోహలాపెక్ష్మీ అగహీదకుసుమజే
వచోఽఙ్గి ఉకరణ్ణిదాప మహ అసో ఓ అణుకరేది । జావ ఎదస్స పచ్చా
యసీదలే సిలాపట్టవిణెనణ్ణా అప్పాణం విణోదేమి॥ ఛా॥ అయం స సు
కుమారదోహదాపేక్ష్యగృహీతకుసుమనేపీధ్య ఉతరణ్ణితాయా మమా
శోకానుకరోతి ॥ యావదస్య ప్రాప్తాయతేతలే శిలాపట్టకే నివణ్ణాత్తా
నం విహోదయూమి ॥'

విదూషకః—సుపదం భవదా । ఉత్కణ్ఠితమ్మిత్ర తత్తహాదీమన్తైది ॥

ది ॥ ఛా ॥ శృంగం భవతా । ఉత్కణ్ఠితాస్తీత తత్తభవతీ మత్రయతి ॥

రాజా—నే తావతా భవంతం ప్రసన్నతరకం మన్యే కుతః ॥

వోధా కురవకరజసాం కింలయపుటభదశిక కానుగతః ।

అనిమిత్రతరకంతామపి జవయతి మనసోమలయవాతః ॥౯॥

(మాలవికొపనిషత్)

రాజా—సఖే, ఇతస్తావత్ । ఆవాం లతాంతరితా భవావః ।

విదూషకః—ఇరావదిం విల అచూరె సమద్దేమి ॥ ఛా ॥ ఇరావతీ
మివాచూరే సమధా యే ॥

రాజా—నహి కమచిన్తి లగ్నా గ్రాహమపేక్షతే మతంగజః । (ఇతి
విలోకయన్ధిత్వః) ॥

మాలవికా—హిలల, జీరవలమ్మణాదో అపిభూమిలంఘిణా తే మ
ణారహాదో విరమ । కిం మరా ఆతసిలి ॥

ఛా ॥ హృదయ, నిరవలమ్మనా దతిభూమిలంఘినస్తే మనోరథా ద్విరమ ।
కిం మామాయాస్య ॥

(విదూషకో రాజానమపేక్షతే,

రాజా—ప్రియేపశ్య వామత్వం సైహస్యః ।

ప ॥ ఔత్సుక్యహేతుం వృణోషినత్వం

తత్త్వావహాధైకరసోనతరకః ।

తథాపిరంభోరు కరోమిలత్య

మాత్మానమెతస్య దేవి తానామ్ ॥౧౦॥

విదూషకః—సుపదం భవదో జిస్సంసలం భవిస్సది । ఏసా అప్పి
దమలగాసందేహా వివిత్తై ఇం వడలావతి ఉవట్టిదా ॥

ఛా ॥ సాక్షితం భవతో నిస్సంశయం భవిస్యతి । ఏసాద్వితిమదనసందే
హా వివిత్తై ఏరాం వడలావతికొపన్థితా ॥

రాజా—అపిస్త రేనసావస్త చభ్యర్థరామ్ ॥

విదూషకః—కిం దాణి ఏరా హాసీమహిదా తునా గరులం సంత

దేవేంద్రులు రేసి | అహం దావ గ వినుమ రేమి||

ఛా || కిమి దానీమేమా దాస్యాదుహితా తవ గురుకం సందేశం విస్తరతి |
అహంతావన్న విస్తరామి |

(ప్రవిశ్య చరణాలంకారహస్తా)

వకులావలికా—అవిసుహం సహీవ || ఛా || అపి సుఖం సఖ్యా ||

మాలవికా—అన్యైవ ఉలావలికా సహీ, సాతీదంత్రే ఉపవిస |

ఛా || అహివా వకులావలికా సఖి, స్వాగతం తె ఉపవిశ ||

వకులావలికా—(ఉపవిశ్య) హలా, తుమం దాణింబోగ్గదావ జిడి
త్తా | తావకం చలగం ఉవణెహి | జావసాల త్తఅంసనూ ఉరంచక రే
మి || ఛా || సఖీ, త్వమిదానీం యోగ్యతయా నియుక్తా | తస్మాదేకం చ
రణముపనయ | యావత్సాల క్తకం సమాపురం చ కరోమి ||

మాలవికా—(ఆత్మగతమ) హిలల, సుహీదావ అలం | ఉపవృద్ధి
అలం విహవాత్తి | కహం దాణీం అత్తాణం మోచెలం | అహవా ద
ణింబదంబవ్వ మిచ్చుమండణం మే హవిస్సది ||

ఛా || హృదయ, సుఖితయాలమ్ | ఉపస్థితోఽయం విభవఇతి | కథమిదా
నీమాత్కారం మోచయేయమ్ || అథవేదానీమేత దేవ మృత్యుమండనం మే
భవిష్యతి ||

వకులావలికా—కిం విలరేసి | ఉస్థుతి ఖి ఇమస్య తవణీ ఆసో అ
స్స ముడలుగ్గమే దేవీ ||

ఛా || కిం విచారయసి | ఉత్సుకా ఖల్వస్య తపనీయా శోకస్య ముకులో
గ్గమే దేవీ ||

రాజా—కథమిదోకదోహదనిమిత్తోఽయమారవ్యం ||

విదూషకః—కిం ఖి జాణాసి తుమం | మహా కాలణాథో దేవీ
ఇమం అంతే ఉరిణేవచ్చేణ జోతిషస్సదిత్తి ||

ఛా || కిం ను ఖలుజాచాసి త్వమ్ | మమ కారణాద్దేవీఽమామంతఃపురనే
వధ్యేన యోజయిష్యతి ||

మాలవికా—హలా, మరిసేపి దావణి (ఇతిపాదముపహరతి)

ఛా || సఖి, మమయ తావదేనమ్ ||

వకులవలికా—అగ్గ, సరీరం సి మే । (ఇతి నాశ్చ్యన చరణసంసారరమారభతే) ఛా || అయి, శరీరమసి మే ||

రాజా—చరణాంతనివేతాం ప్రియాయాః,

సరసాః పశ్య వయస్య రాగరేఖామ్ ।

ప్రథమామివ పల్లవప్రసూతిం

హరదగ్ధస్య మనోభవద్రువాన్య ॥ ౧౦ ॥

విదూషకః—చలదాసుయావోత త్తహూదీపి అహిఆరో ఉవక్తి త్వా ||

ఛా || చరదాసుయావ స్తత్రభవత్యా అధికార ఉపక్షిప్తః ||

రాజా—సమ్యగహ భవాః ||

నవకిసలయరాగేణాగ్రపాదేన బాలా

స్ఫురితసఖరుచా ద్వౌ హంతుమహత్వనేన ।

అకుసుమితమహోకం దోహదాపెక్షయా వా

ప్రణమితశిరసం వా కాంతమాద్రాపరాధమ్ ॥ ౧౧ ॥

విదూషకః—పహరిస్సది త త్తహూదీ తుమం అవరద్ధమ్ ||

ఛా || ప్రహరిష్యతి తత్రభవతీ త్వామపరాధమ్ ||

రాజా—మూర్ఖా ప్రతిగృహీతంవదాసిద్ధిదశివోమహాచాన్తాణస్య ||
(తతఃప్రవిశతి యుక్తమదా ఇరావతీ చేటి చ) ||

ఇరావతీ—హంబే చిడిచి, సుణోమి బహుసా మదో కిల ఇద్ధి ఆ
జగన్మండలం చ । అవి సహ్చ లోఅవాఓ అలం ||

ఛా || చేటి నివుణి, శృణోమి బహుశో మదః కిల స్త్రీజనస్య మండన
మి । అపి సత్యో లోకపాదాయమ్ ||

నివుణికా—పుథమం లోఅవాఓ ఎవ్వ, అజ్జ సహ్చ సంపుత్తా ||

ఛా || ప్రథమం లోకపాద ఏవ । అద్య సత్యః సంపుత్తః ||

ఇరావతీ—సంకిత్తణసంసినా అలం సిణెహేణ । కహేహికుదోద
ణిం ఓగమిదవ్వా దోలాఘరం పుథమం గదో భట్టాణవెత్తి ||

(x)

తృతీయోంకః.

23

ఛా || సంకీర్తనశంసినాఽలంస్నేహేన | కథయకుత ఇదానీ మవగంత
వ్యోదోలాగృహం ప్రథమం గతో భతాః న చేతి ||

నిపుణికా—భట్టిణీ ఏ అఖండిదాదోపజాతదో || ఛా || భట్టిన్యా అఖ
ణ్డీతాత్ప్రణయాత్ ||

ఇరావతీ—అలం సేవావి | మజ్జస్థదం పరిగహిత భణాహి |
ఛా || అలం సేవయా | మధ్యస్థతాం పరిగృహ్య భణ ||

నిపుణికా—వసంతో వాలిణిలోలు వేణుజ్జగోద మెణకహిలం | తువర
దు భట్టిణీ || ఛా || వసంతో పాయనలోలు పెనార్యగాత మేనకధితమ్ | త్వ
రతాం భట్టిని ||

ఇరావతీ—(అవస్థానదృశం పరిక్రమ్య) హంజె, మదేణ కిలామి ఆ
మాణం అత్తాణం అజ్జడత్తదం సణె హిలలం తువరేది | చలనా ఉణ
ణ మహాపసరంతి || ఛా || చెటి, మదేనక్లామ్యమానమాత్మాన మార్యపు
త్రదశః సే హృదయం త్వరయతి | చరణౌ పునర్న మమ పృసరతః ||

నిపుణికా—ఁం పత్తమ్మ దోలాఘరం || ఛా || నను ప్రాప్తేస్సో దో
లాగృహమ్ ||

ఇరావతీ—ణిడణివీ, అజ్జడత్తౌ ఎత్త ణ దీసది ||
ఛా || నిపుణికె, ఆర్యపుతోఽత్ర న దృశ్యతే ||

నిపుణికా—భట్టిణీ ఏ ఓలోఅదు | పరిహాస నిమిత్తం కహీం విలది
త్వేణ భత్తుణా హోదవ్వం | ఇమం పిలంగులదా పరిక్లితం అసో అసి
లాపట్టం పవిసామో || ఛా || భట్టిన్యవలోకయతు | పరిహాస నిమిత్తం
కుతాస్యదృష్టేన భతాః భవితవ్యమ్ | ఇమం ప్రియంగు లతాపరిక్షి
ప్రమళోక శిలాపట్టం ప్రవిశావః ||

ఇరావతీ—తహ || ఛా || తథా ||

నిపుణికా—(విలోక్య) ఓలోఅదు భట్టిణీ | చూదంకురం విచిన్ఱంతీ
ఁం పివిలితహిం దంసిదం ||

ఛా || అవలోకయతు భట్టిని | చూతాంకురం విచిన్వత్యోః పిపీలికా
నిర్దవ్యమ్ ||

ఇరావతీ—కహం విల || ఛా || కథమి ||

నిపుణికా—ఎసా అసోఅపా అవచ్ఛాతవ మాలవిలవ వడలావలిక
చలణాలంకారం చివ్వట్టెది ||

ఛా || ఏసాశాకపాదపచ్ఛాయాయాం మాలవికాయా వకులావలికా చ
రణాలంకారనిర్వతయతి ||

ఇరావతీ—(శబ్దాలంకారం) అభూమి ఇలం మాలవిలవ | క
హంవిశ్లేషకేన ||

ఛా || అభూమియం మాలవికాయాః | కథమత్ర తరగయసి ||

నిపుణికా—తక్రమి దోలాపరిబ్భంసిదావ సరు అచలణావ దేవీవ
అసా అసోఅదోహలాహితరే మాలవిల చివ్వట్టెత్తి | అన్యథా కహం దే
వీ సలంధారిలం బాడురబడులం పరిఅణస్స అబ్బణజాణిస్స ||

ఛా || తరగయమి దోలాపరిభ్రష్టయా సరుజవరణయా దేవ్యాశో
కదోహచాధికారే మాలవికా నియుక్తతి | అన్యథా కథం దేవీ స్వయం
ధారిణం సూత్రయగళం పరిజనస్యాభ్యనుజ్ఞాయతి ||

ఇరావతీ—మహతీ ఘనై సంభావణా || ఛా || మహతీ ఖల్వస్యా
సంభావనా ||

నిపుణికా—కిం అన్యేనీ అదిభట్టా || ఛా || కిమన్వివ్యతేభతా ||

ఇరావతీ—మలా, ఇ మె చలణా అన్యదో పవట్టుతి | మదో మం
విలచిది | అసంకీదస్స వావ అంతం గమిస్సా | (ఇతిమాలవికాం నిర్వ
ణ్యై | అత్తగతమ్ |) తాణే ఖ్వు కాదరం మే హిలల ||

ఛా || సభి, న మె చరణావవ్యతః ప్రవతేతే | మదో మాల వికార
యతి || ఆశుకేతస్య తావదంతం గమిష్యామి | స్థానే ఖలు కాతరం మే
హృదయమ్ ||

వకులావలికా—(మాలవికాయై చరణందర్శయంతీ) అవి రోఅదిశే
గాలరేహవిన్యాసో || ఛా || అపిరోచతే తే రాగరేఖావిన్యాసః ||

ఇరావతీ—అసా శాకపాదపచ్ఛాయాయాం మాలవికాయా వకులావలికా చ
రణాలంకారనిర్వతయతి || ఛా || అసా శాకపాదపచ్ఛాయాయాం మాలవికాయా వకులావలికా చ
రణాలంకారనిర్వతయతి ||

ఇరావతీ—అసా శాకపాదపచ్ఛాయాయాం మాలవికాయా వకులావలికా చ
రణాలంకారనిర్వతయతి || ఛా || అసా శాకపాదపచ్ఛాయాయాం మాలవికాయా వకులావలికా చ
రణాలంకారనిర్వతయతి ||

లజ్జా, ఏనం ప్రశంసితం । తేన ప్రసాధనకలాయామభివీణితాసి॥

వకులావలికా— ఎత్త అహం భత్తుణా నీసమ్మి॥

భా॥ అత్రాహం భతుః శిష్యాస్తి॥

విరూపకః— శుభరేహి దావ ఇం గురుదక్షిణావీ॥ భా॥ త్వరయా
తావదేశాం గురుదక్షిణాయై॥

మాలవికా— దిట్టితి ఇ గవ్వదాసి॥ భా॥ చిప్ప్య న గవ్వితాసి॥

వకులావలికా— ఉపదేశానురూపా చలనా లన్నిటి అజ్ఞ దావ
గవ్వదా భవిస్యం । (రాగం విలోక్య । ఆత్మగతమ్) హంత, సిద్ధం మే
దుత్తమ్॥ (ప్రకాశమ్) సహి, ఎకగన్ధ దే చలనస్స అవసిదో రాతిణి
కైహో । కేవలం ముఖమాయదో లంబకదవ్వా । అహవా పవాదంబదం
తాణం॥ భా॥ ఉపదేశానురూపా చరణా లభ్యావ్య తావద్గర్వితాభవి
ష్యామి । హంతసిద్ధం మే దూత్యమ్ । సఖి, ఏకస్య తే చరణస్యావసితో
రాగనిక్షేపః । కేవలం ముఖమాయతో లమ్బయితవ్యః । అధవా ప్రవాత
తమేతస్థానమ్॥

రాజా— సఖే, పశ్య॥

ప॥ ఆద్రాశ్చ లక్ష్మకమస్యాశ్చరణం ముఖమాయతేనవీజయతుమ్॥

ప్రతిపన్నః ప్రధమతరః సంప్రతి సేవావకాశో మే॥౧౩॥

విరూపకః— కుదో దే అణుసం । చిరం భవదా ఎవం కమేణ అణు
హవిదవ్వం॥ భా॥ కుతస్తే అనుశయః । చిరం భవతా ఎతత్క్రమేణా
మభివితవ్యమ్॥

వకులావలికా— సహి, ఇరుణసదపత్తం వితి సోహది దే చలనాని
సవ్వహః భత్తుణా అంకపరివట్టిణీ హూహి॥ భా॥ సఖి, అయం శతప
త్రమివ శోభతే తే చరణమ్ । సర్వథా భతుః కరుణారవి ర్ద్రసిభవ॥

(ఇరావతీ నిపుణికా మపేక్షతే)

రాజా— మమేయమాశీః॥

మాలవికా— మా అవతిణీలం మంత్రేహి॥ భా॥ మా అవచసే
యం మంత్రస్వ॥

వకులావలికా—మవీ మంత్రభద్రవ్వం ఎవ్వ మంత్రదం || ఛా || మయా
మంత్రయితవ్యమేవ మంత్రతమ్ ||

మాలవికా—పిల ఖు అహం తవ || ఛా || ప్రియాఖిల్వహంతవ ||

వకులావలికా—ఱ కేవలం మహా || ఛా || న కేవలం మమ ||

మాలవికా—కి స్స ఖు అణ్ణస్స || ఛా || కస్య ఖిల్వస్యస్య || *

వకులావలికా—గుణైసు అహిణి వేసిణా భత్తుణా వి || ఛా || గుణై
వ్యభిచివేసిణో భతుకరపి ||

మాలవికా—అవీలం మంత్రేసి | ఎదం ఎవ్వ మితి ఇతి || ఛా || అవీ
కం మంత్రయసే | ఏతదేవ మయి నాస్తీ ||

వకులావలికా—సచ్చం తుతి ఇతి | భత్తుణా కిణైసు వరపండురే
సుసీస ఇ అం గేసు || ఛా || సత్త్వం త్వయి నాస్తీ | భతుకః కృతేషు వర
పండురేషు దృశ్యేతేంగేషు ||

నిఘ్రిణికా—పుథమం గుణిదం విల హదాసావీ ఉత్తరం || ఛా || ప్రథ
మం గుణితమివ హతాశాయా ఉత్తరమ్ ||

వకులావలికా—అణురాట అణురాహీ వచ్చేట్టవోస్తి త్తి సు అణవ
అణం ప్రమాణీకరేహి || ఛా || అనురాగోఽనురాగేణ ప్రత్యేష్టవ్య ఇతి
సుజర వచనం ప్రమాణీకురు ||

మాలవికా—కిం ఆత్తణా ఛందేణయంతేసి || ఛా || కిమాత్మనశ్శం
దేనమత్ర గుసే ||

వకులావలికా—ఱహి ఱహి | భత్తుణా ఖు ఎదాఇం పణ అమిదు
అం అక్ఖరాఇం వత్తంతారిదాఇం || ఛా || నహి నహి | భతుకః ఖిల్వే
తాని ప్రణయవృదుకానక్షిరాణి వక్త్రాంతరితాని ||

మాలవికా—హలా, దేవీం చింతిత ఇ మే హి అలం విస్ససది ||
ఛా || సఖి, దేవీం చింతయిత్వా న మే హృదయం విశ్వసతి ||

వకులావలికా—ముద్ధై, భ్రమరసంపాదో భవిస్సదీ త్తివసంతావదా
రనవ్వశ్శం కిం ఇ చూదప్పసహో ఓదం సిదహ్వ || ఛా || ముద్ధై, భ్రమర
సంపాతో భవిష్యతీతి వసంతావతారసర్వచ్ఛం కిం న చూతప్రసహోఽ

వతంసితవ్యం॥

మాలవికా—తుమం దావదుజ్జాదే అచ్చతం సహాయా హేమాహి॥
 ఛా॥ త్వం తావద్ధుర్జాతైః త్వంతం సహాయా భవ ।

వకులావలికా—విమద్దసురహీ నడలావలిక ఖి అహం॥ ఛా॥ విమ
 దాసురభి బాకులావలికా ఖత్వహమ్ ।

రాజా—సాధు వకులావలిక, సాధు ।

ప॥ భావజ్ఞానానంతరం ప్రస్తుతేన

ప్రత్యాఖ్యానై దత్తయంత్రోత్తరేణ ।

వాక్యేనేయం స్థాపితా స్వే నిజేనై

స్థానే పాత్రాః కామినాం దూత్యధీనాః॥౧౪॥

ఇరావతీ—పెళ్ళి పెళ్ళి కారిదం ఏవ్వవడలావలిక ఏ ఏదంపదుమాల
 విలసి ॥ ఛా॥ పశ్య సశ్య కారిత మేవబకులావలికయైత్వదంమాలవికాయాః॥

నిపుణికా—భట్టిణి, అహిరస్న ఉభయో ఉపదేసో ॥ ఛా॥ భట్టిని,
 అధికారస్యోచిత ఉపదేశః ॥

ఇరావతీ—గాణే ఖి సంకిదం మే హిలలం । గృహీదత్తా అణంత
 రం చింతిత్సం ॥ ఛా॥ స్థానే ఖిలు శంకితం మే హృదయమ్ । గృహీతా
 ధానంతరం చింతయిష్యామి ।

వకులావలికా—ఏసో దుదీఁవి దే ణివ్యత్తపరికమ్మా చలణా ।
 జావ ణం సణూడరం కరేమి । (ఇతి నా ట్యేన సూపురయుగలమాము
 చ్య) హలా, ఉట్టేహి । అసోఅవిలసత్తలం దేవీవ ణిఁలం అణుచిట్ట
 ఛా॥ ఏష ద్విత్తియోఽపి తే నివృత్తపరికమా చరణః । యావదేనంస
 సూపురం క- రోమి । హలా, ఉత్తిష్ఠ । అశోకవికాసయితృకం దేవ్యా
 నియోగమనుతిష్ఠ ॥

(ఉభి ఉత్తిష్ఠతః ।)

ఇరావతీ—సుదో దేవీవ ణిఁలం । హేమదు దాణిం ॥ ఛా॥ సుత్రో దే
 వ్యా నియోగః । భవత్ప్రిదాసిమ్ ॥

వకులావలికా—ఏసో ఉవారూధరాఁ ఉలభోలభ్యమో పురదోదే

వట్టి ॥ ఛా ఏష ఉపారూఢరాగ ఉపభోగక్షమః పురతస్త్వై వతఃతే ।

మాలవికా—(సహషకమ్) కిం భట్టా ॥ ఛా॥ కిం భతా ॥

వక్షలావలికా—(సస్త్రితమ్) ఇ దావ భట్టా । ఏసో అసో
అసా హావలంబీ పల్లవగుచ్ఛట । ఓసం సేహి ఇం॥ ఛా॥ స తావద్వతా ॥
ఏసోఽకోకశాఖావలంబీ పల్లవగుచ్ఛట । అవతం సయైనమ్ ।

విదూషకః— సుపం భవదా ॥ ఛా॥ శృతం భవతా ॥

రాజా—సఖే, పర్యాప్తమీతావతా కామినామ్ ।

౭॥ అనాశురోశక్తితయోః ప్రసిద్ధౌతా

సమాగమేనాపి రతినః మాం ప్రతి ।

పరస్పరప్రాప్తిరీశాయోవకరం

శరీరనాశోఽపి సమానురాగయోః ॥౧౫॥

(మాలవికా రచితపల్లవావతంసా పాదమశోకాయ ప్రహేణోతి)

రాజా—వయస్య,

ప॥ ఆ వాయ కణకిసలయపస్తావియవత్ర చరణమపయతి ।

ఉభయోః సదృశవినిమయాదత్త్వానం వంచితం మన్యే ॥౧౬॥

వక్షలావలికా—హలా, ఇత్థి తె దోసో । ణిగ్గుణో అలం అసోఽ
జగ్గు మసుమోభ్యేదమంధరో హవే, జో దే చలణసకారం లుభిత ।
ఛా॥ సఖే, నా స్త్రి తే దోషః । నిగుణోఽయమశోకో యది మసుమో
భ్యేదమ స్థరో భవేత్, యస్తే చరణసకారం లభ్యా ॥

రాజా—

ప॥ అనేన తనుమధ్యయా ముఖరసూపుగారావిణా

నవాంఘ్రిరుహకోమలేన చరణేన సంభావితః ।

అశోక యది సదృ ఏవ ముకులైవ సౌపత్సనే

వృధా వహసి దోహదం లలితకామినాధారణమ్ ॥౧౭॥

సఖే, వచనానుసరణపూర్వకం ప్రవేష్టుమిచ్ఛామి ।

విదూషకః—ఏహి । ఇం పరిహాసఇన్సం ॥ ఛా॥ ఏహి । ఏనాం మతి
హాసయిష్యామి ।

(ఉభౌ ప్రవేశం కురుతః)

నిపుణికా—భట్టిణి భట్టిణి, భట్టా ఏతద్ధ పవినది || ఛా|| భట్టిని భట్టిని,
భృతాత్ర స్రవితతి ||

ఇరావతీ—ఏవ్యం వృథామం మమ చింతిదం హిలవణ|| ఛా|| ఏవంప్రథ
మం మమ చింతితం హృదయేన ||

విదూషకః—(ఉపేత్య) బుత్తం డామ ? అత్తహేదో పిలవతి
సోస్తి అలంలసోస్తి । ణం వామపాదేణ తాడిమం || ఛా|| యుక్తం నామ ?
అత్రభవతః ప్రియవయస్యోఽయమశోకః । ఏనం వామపాదేన తాడయి
తుమ్ ||

ఉభే—(ససంభ్రమమ్) అహో, భట్టా || ఛా|| అహో, భర్తా
విదూషకః—వడలావలివీ, గహీదత్థావీ తువీ అత్తహేదీ ఈసంల
విణలం కరంతీ కిస గ ణివారిదా || ఛా|| వకులావలికె, గృహీతాథాయా
త్వయాత్రభవతీదృశమవినయం కువతీ క స్తాన్న నివారితా ।

(మాలవికా భయం రూపయతి)

నిపుణికా—భట్టిణి, పేళ్ళి । కిం పడిత్తం అజ్ఞగోదమేణ ||

ఛా|| భట్టిని, పశ్య । కి ప్రవృత్తమాయా గౌతమేన ||

ఇరావతీ—కహం ఖు బహుబంధు అజ్ఞహా హేదాది || ఛా|| కథం ఖ
లు బ్రహ్మబంధురన్యథా భవతి ||

వకులావలికా—అజ్ఞ, ఏసా దేవీవీ ణిలం అణుచిట్టచి । ఏదస్మిం అ
దిక్-మే పరవదీ ఇలం । పనీదదు భట్టా । (ఇత్యాత్తనా సమ్రానాం
పణిపాతయతి) || ఛా|| ఆయా, ఏసా దేవ్యా నియోగమనుష్ఠతివీ త
స్మిన్నతిక్రమే పరవ- తీయమ్ ప్రసీదతు భృతా ||

రాజా—యద్యేవమనపగాధాసి । ఉత్తిష్ఠ భద్రే) । (ఇతి హస్తే
న గృహీత్వై - నాముత్థాపయతి)

విదూషకః—బుజ్జగ । దేవీ ఏతద్ధ మాగృదవ్వా || ఛా|| యుజ్యతే ।
దేవ్యత్ర మానయితవ్యా ।

స|| కిసలయమృదోవిలాసిని కలిసే నిహితస్య పాదపసూంధే|

చరణస్య న శే చాధా సంప్రతి వారు వామోమస్య ||౧౭||

(మాలవికా శృంగారలక్ష్ణం రూపయతి)

ఇరావతీ—అహూ ఇవణీదకప్పహిలఁ అజ్జఉత్తో ||భా|| అహూ నవసీతకల్పహృదయ ఆయేపుత్రః ।

మాలవికా—వడిలావలివీ, ఏహీ । అణుచిట్టిదం అత్తణా ణి ఓలం చేవీవ ణివేదేన్న||భా|| వకులావలికె, ఏహీ । అపిత్తమాత్తనో నియోగం దేవ్యై నివేదయావః ॥

వకులావలికా—విష్ణావేహీ భట్టారం విసజ్జేహీత్తి ||భా|| విష్ణాపయ భతారం విసజ్జయేతి ॥

రాజా—భద్రే, యాస్యసి । మమ తావదుత్పన్నావసరమధిత్వోత్సాహాయతామ్ ॥

వకులావలికా—అవహీదా సుణాహీ । ఆణవేదు భట్టా ||భా|| అవహీతా శృణు । అజ్ఞాపయతు భతా ॥

రాజా—

ప॥ ధృతిపుష్పమయమపి జనో బధ్నాతి న తాదృశం చిరాత్ప్రభృతి

స్పృశామృతేన పూరయ దోహదమస్యాప్యనన్యరుచేః||౧౮||

ఇరావతీ—(సహసోపస్పృత్య) పూరేహీపూరేహీ । అసోఓ కుసుమంజడంసేది । ఆలం ఉణ పుష్పది ఏవ్వ ||భా|| పూరయ పూరయ । అశోకః కుసుమం న దశయతి । ఆయం పునః పుష్పత్యేవ ॥

(సర్వే ఇరావతీం దృష్ట్వా సంభ్రాంతాః ।)

రాజా—(అపవార్య) వయస్య, కా ప్రతిపత్తిరత్య ।

విమాషకః—కిం అణ్ణం । జహ్మబలం ఏవ్వ ||భా|| కిమన్యత్ । జహ్మబలమేవ ॥

ఇరావతీ—వడిలావలివీ, తువీ సాహు ఉవకంతం । దాణిం సఫలశ్చ- త్తణం కరేహీ అజ్జఉత్తం ||భా|| వకులావలికె, త్వయా సాధూ పక్కింతమ్ । ఇదాసీం సఫలాశ్చరణం కువార్యపుత్రమ్ ।

ఉభే—పసీదమ భట్టిణీ । కాఓ అహ్మో భత్తుణా పణఅపరిగ్గహ

(-)

శ్రీ యోగం కం.

౪౧

స్వ 1 (ఇతి నిమోహం శా) || ఛా|| ప్రసీదతు భవతి | క జపాం భవతః
ప్రణయపరిగ్రహస్య |

ఇరావతీ—అవిస్ససణీత పురిసా | అత్తణా వచ్చునవలనంప
మాణికగల అభ్యుత్పాద వాహజణగీదగదాచిత్తావ విల హరిణీవ వీదం
ణ నిష్ఠాదం || ఛా|| అవిశ్వసనియాః పురుషాః | అత్తనో వచ్చునావచనం
ప్రమాణీకృత్యా క్షిప్తయా వ్యాధజనగీతగృహీతచిత్తయా హరిణ్యైవైత
న్న విజ్ఞాతమ్ |

విదూషకః—(జనాంతికమ్) పడిజోవహి దాణం కింపి | కష్టగ
హీదేణవి కుంభిలవిణ సంధిశ్చదే సీఘ్రిఘ్రింతి వత్తవ్వం మూడి |

ఛా|| ప్రతియోజయేదాసం కిమపి | క్రమకగృహీతేనాపి కుంభిలకన
సంధిచ్ఛేదేగిత్తోఽస్తీతి వత్తవ్యం భవతి ||

రాజా—సుందరి, న మే మాలవికయా కశ్చిదభవః | మయా త్వం చి
రయసీతి యధాకథంచితాత్మా వినోదితః |

ఇరావతీ—విస్ససణీటసి | మపి ణ విజ్ఞాదం తగినం విణోదవర్ణ
అ అజ్జఉత్తైణ ఉవలద్ధం తే | అల్లహః దుఖభాగణీవీవ్వం ణకరీలదీ |

ఛా|| విశ్వసనీయోఽసి | మయా న విజ్ఞాతమీదృశం వినోదవస్తుకమా
త్యేపుత్రేణాప లబ్ధమితి | అన్యథా దుఃఖభాగినైగ్వం న క్రియతే |

విదూషకః—నా తావదా తత్రభవదో దఖ్ఖిల్లస్స ఉలరోహం భ
ణిమంసమావత్తిరిట్టైణ దేవీవీ పరిఅణేణ సంకహా అవరాహేణ సం
థావీలదు | ఏత్థ తుమం ఏవ్వ పమాణం || ఛా|| నా తావతా తత్రభ
వతో దాక్షిణ్యస్యోపరోధం భణితుం సమాసత్తిప్పప్పేసదేవ్యాః పరిజ
నేన సంకథాపరాధేన సంధాప్యతామ్ | అత్ర త్వమేవ ప్రమాణమ్ |

ఇరావతీ—ఁం సంకహాణామ మూదు, కింతి అత్తాణం అత సత్తిస్సం
(ఇతి రుషా ప్రస్థితా) || ఛా|| ననుస్సంకథా నామ భవతు | కిమిత్వా
త్తనమానూసయిష్యామి |

రాజా—(అనుసరణ) ప్రసీదతు భవతి |

(ఇరావతీ రశనాసంధారితచరణా వ్రజత్యేవ)

రాజా—సుందరి, న శోభితే ప్రణయిని జనే నిరపేక్షతా 1

ఇరావతీ—సర, అవిస్మరణీ అసౌలట సి || ఛా|| శత, అవిశ్వసనీ
యహృదయోఽసి ।

రాజా—

ప॥ శత ఇతి మయి తావదస్తు తే

పరిచయవశ్యసధీరణా ప్రియే 1

చరణపతితయా న చండితాం

విస్మజసి మేఖలయాపి యాచితా || ౨౦ ||

ఇరావతీ—ఇంత పి హదాసా టుమం ఏవ్వ అణుసరది । (ఇతి ర
శనా మాదాయ రాజానం తాడయితుమిచ్చతి) || ఛా|| ఇయమాపి హ
తాశా త్వాపేహనుసరతి ।

రాజా—ఇయమిరావతీ

ప॥ బాష్పసారా మేఘకచ్ఛేగుణైర

శ్రోణీబింబాదప్ర్యపేక్షాచ్యుతేన ।

చండి చుడం హంతుస భ్యుద్యతామాం

విద్యుద్దామ్నా మేఘరాజీవ వింధ్యమ్ || ౨౧ ||

ఇరావతీ—కిం మం ఏవ్వ భూట వి అవరద్ధం కరేసి ।

ఛా॥ కిం మామేవ భూయోఽప్యపరాద్ధాం కరోషి ।

రాజా—(సరశనం హస్తమవలంబయతి)

ప॥ అపనాధిని మయి దండు సంచంసి కింబుద్ధతం కుటిలకైశి ।

వధాయసి విలసితం త్వం దాసజరాయాద్య కుప్యసి చ || ౨౨ ||

నూనదిదమనుజ్ఞాతమ్ । (ఇతి పాదయోః పతతి)

ఇరావతీ—అ య ఇమే మాలవితివలనా, జా డే హరిసదోహలం
పూగయిస్సంతి । (ఇతి నిష్క్రంతా సహ చేట్యా) || ఛా॥ న ఇల్వియా
మాలవికాచరణా, యా తే హషకతోహదం పూరియవ్యతః ।

విభూషకం—ఉద్బేహి । కిదప్ససాదోసి || ఛా॥ ఉత్తిష్ట । కృతప్రసా
దోఽసి ।

రాజా—(ఉద్ధాయ ఇరావతీమపశ్యత్) కథం గతైవ ప్రీయా ।

విదూషకః—వఅస్స, డిట్టిత ఇహస్స అవిణిఅస్స అప్పసణ్ణాగదా ఏ
సా । తా వఅం సిగ్గుం అవక్కమా । జావ అక్ఖారఫ్ రాసిం విల్ల అ
ణువజుం పడిగమణం ణ కరేది ॥ ౧ ॥ వయస్స, డిట్టియ అనేహవినయే
నాప్రసన్నా గతైసా । తద్వయం సిగ్గుయపక్రమామః । యావపిక్ఖారకా
రాణిమివానువక్రం ప్రతిగమనం స క్ఖరోతి ।

రాజా—అహా మదనస్య వైషమ్యమ్ ।

౨॥ మన్యే ప్రియాహృతమనాస్తస్యాః ప్రణిపాతలక్షణం సేవామ్,
ఏవం సా ప్రణయవతీ సా శక్యముపేక్షితుం కువితా ॥౨౨॥

(ఇతి సిహస్రైతః సహ వయస్యేన ।)

ఇతి శ్రీమహాకవి కాళిదాసకృతౌ మాళవికాగ్నిమిత్రహటకే ॥

తృ తీ యోగము ।

—(*)—

శ్రీ.రస్తు.

అథ మా శ వి కా గ్ని మి త్రః.

చతుర్థో-౨౦కః.

(తతః ప్రవిశతి పర్వశ్శుకో రాజా స్రతీహరీ చ)

రాజా—(ఆత్మగతమ్)

ప॥ తామాశ్రిత్యృత్యపథగతామాస్థయా బద్ధయాలః

సంహృష్టాయాం నయనవిషయం రూపరాగఃప్రవాళః.

హస్తస్పృశైశ్చముఖకుఃత ఇవ వృక్తోమోదగమత్వా

తుక్తగృహ్యైశ్చాత్మ మనసిజతరుమాణం రసజ్ఞంఫలశ్య॥౧॥

(ప్రకాశమ్) సఖే గాత్రమః ।

ప్రతీహరీ—జేమ జేమ భట్టా । అసంజిహిదో గోదమో ॥ఛా॥ జ.
యతు జయతు భతాః । అసంజిహితో గాత్రమః ।

రాజా—(ఆత్మగతమ్) ఆః, మాలచికావృత్తాంతజ్ఞానాయు,
మయాప్రేషితః ।

(ఆవిశ్య)

విమాషకః—వడ్డరు భవం ॥ఛా॥ వధకతాం ఘనాన్ ।

రాజా—జయసేనే, జానీహి తావత్కవ్వ దేవీ భారణీ సరుజవరణ,
త్వాన్వివోద్యత ఇతి ।

ప్రతీహరీ—జు జేవో ఆవేది । (ఇతి నిష్క్రమింతా ।)

ఛా॥ చుద్ధైవ ఆజ్ఞాపయతి ॥

రాజా—గాత్రమ, ఓః వృత్తాంతస్త శనవత్ప్రస్తే సఖ్యాః ।

విమాషకః—హి నిదాలగహించావ తరహుఃఅప ॥ఛా॥ యో విడా,
లగ్యసీతాయాః సుభృతి గాయా ।

రాజా—(సః హావో) వధమక ।

విమాషకః—హి నిదాలగహించావ తరహుఃఅప ॥ఛా॥ యో విడా,
లగ్యసీతాయాః సుభృతి గాయా ।

భా॥ సా ఖలు తపస్విని తయా పింగలాన్యో సారభాండధూగృహే
గుహాయామివనితీప్తా ।

రాజా—నసు మత్స్యంపకకముపరిభ్య ।

విదూషకః—అహ ఇం ॥భా॥ అథ కిమ్ ।

రాజా—క ఏవం విముఖోఽస్తాకమ్ । యేన చండీకృతా దేవీ ।

విదూషకః—సుతౌదు భవం । పరివ్యాజితవి మే కహిదం । హి
ఓకిల తత్తహేవాదీ ఇరావదీ రుతకంతచలణం దేవిం సుహృచ్చిల
అహ ॥ భా ॥ శృణోతు భవాన్ । పరివ్యాజికయా మే కధితమ్ । హ్యః
కిల త్రత్రభవతీరావతీ రుజాక్రాంతచరణౌ దేవిం సుఖపృచ్చికాగతా॥

రాజా—తతస్తతః ।

విదూషకః—తదో సా దేవీవీ పృచ్చిదా । కింఁ ఓలోఇదో వల్ల-
హజణౌ త్రి । తావీ ఉత్త్రం మందో వా ఉపచారో । జం పరిజణే సం
కంతంవల్లహత్తణం య జాణీతి ॥ భా ॥ తతః సా దేవ్యా స్మష్టా । కిం
న్యకలోకితో వల్లభజన ఇతి । తయోక్తమ్ । మందో వ ఉపచారః । య
త్పరిజనే సంక్రాంతం వల్లభత్వం న జ్ఞాయతే ।

రాజా—నిభేకదాద్యపైపి మాలవికాయావయముపన్యాసః శంక
యతి ॥ .

విదూషకః—తదో తావీ అణుభిజ్జమాణా సా భవదో అవిణలం
అంతరేణ పరిగదధ్ధా కిదా ॥ భా ॥ తతస్తయాసభిద్యమానా సా భ
వతోఽవినయమంతరేణ పరిగతాథాక కృతా ॥

రాజా—అహో దీఘకరోషతా త్రత్రభవత్యా॥అతఃపరం కథయ॥

విదూషకః—కిం అదో వరం । మాలవితి వడలావలితి అణి అ
లపదీట అదిట్టసుజ్ఞపాదం పాదాలవాసం తౌలకగ్లతిట విలలణుహేం
తి ॥ భా ॥ కిమతః పరమ్ । మాలవికా వకలావలికా చ నిగలపద్యాన
భృష్టసూర్యపాదం పాతాలవాసం నాగకన్యక ఇవాసుభవతః ।

రాజా—కప్తం కప్తమ్ ।

॥ మధురస్వరా పరభృతా భ్రమరీ చ విబుధమాతకంకిన్యా ।

కోటమకాలవృష్ట్యా ప్రబలపురోవాతయా గమితే ॥౨॥

అశ్విత్త కశ్యచిమపక్తా శ్చి గతిః స్యాత్ ।

విమాషకః—కహా సనిస్సవి । జు సారభాండపురవీ వాడుదా మా
హ విల దేవీ సుచిత్తా । మహ అగులీలలముద్దం అదెల్లి అ య మో
త్త్యామాలవిల వడులావలిల అ త్తి । ఛా ॥ కథం భవిష్యతి । యత్సార
భాండగృహే వ్యాసృతా మాధవికా దేవ్యా సందిష్టా । మహాచగు
లీయకముద్రామదృష్ట్యా స మోత్త్యా మాలవికా వకులాదలీకా చేతి ।

రాజా—(విశేష్య) సప గామశశమ్ । సఖే, కిమత్ర కతావ్య ।

విమాషకః—(స) శ్చి పక్తా శ్చి త్తా ॥ ఛా ॥ అస్త్యశోపామిః ।

రాజా—క ఛి ।

విమాషకః—(సదృష్టిక్షేపమ్) కో వి అట్టా సుణాది । కణ్డ
దే హేమి । (ఇమ్యుపక్లిప్త్య కణేః) ఏవ్వం విల । (ఇత్యావేదయతి)

ఛా ॥ కోఽప్యవృష్టః శృణోః । కణేః తే కథయామి । ఏవమివ ।

రాజా—(సహషశమ్) స్మరు । ప్రయుజ్యతాం సిద్ధయే ।

(ప్రవేశ్య)

ప్రవీణి—దేవ, ప్రవాతశయనే దేవీ నిషణ్ణా రక్తచంద్రా ఛా
రికా పరిలబహుభ్య గదేః చలతే భలవదీవీ కహాహిం విణోచిజ్జనూ
ణా చిట్టవి ॥ ఛా ॥ దేవ, ప్రవాతశయనే దేవీ నిషణ్ణా రక్తచంద్రా
దా పరిజనహస్త గతేః చలతే భగవత్యా కథాభివినోద్భూనా నా తి
వృతి ।

రాజా—తేన హ్యస్తప్త ప్రేతయోగ్యోఽయచవగరః ।

విమాషకః—తా గద్ధురు భవం । అహం వి దేవేం పేల్చి నుం అతి
త్తపాణి భవిష్యం ॥ ఛా ॥ తస్యపు సు భరాత్ । అమామి దేవి గ్రహ్మ
మరి క్తపాణిభావిష్యామి ।

రాజా—(స) సే రాయస్తావదస్త్రద్రహస్యం విదిశం కురు ।

విమాషకః—తహా । (ఇతి కణేః) ఏవ్వం విల హేమి । (ఇ
త్యావేద్య నిషాం) తః) ॥ ఛా ॥ తథా । ఏవమివ భవతి ।

రాజా—జయసేనే, ప్రవాతశయనమాగమాదేశయ ।

ప్రతీహరీ—ఇదో ఇదో దేవో ॥ ఛా ॥ ఇత్యంతో గేః ।

(తతః ప్రవిశతి శయనస్థా దేవీ పరివ్రాజికా విభవతర్చ్య హవారః।)

దేవీ—భావవి, రమణిజ్ఞు కహవత్తు । తదో తదో ॥ ఛా ॥ భగవతి, రమణీయం కథావస్తు । తత స్తతః ।

పరివ్రాజికా—(సదృశ్చిక్షేపమ్) దేవి, అత పరం పునః కథయిషామి । అత్ర భగవాన్విదిశేత్వరః సంపాప్యః ।

దేవీ—అమ్మో, భట్టా । (ఇత్యుక్తాతుమిచ్ఛతి) ॥ ఛా ॥ అహో భూతాక ।

రాజా—అలమలయపచారయన్మృగయా ।

ప॥ అన, చిత్రసూపురవిరహం నామాశి తపనీయపీఠికాలాంబి ।

చరణం రుజాపతీతం కలభాషిణి మాం చ వీక్షయితుమ్ ॥ ౩॥

ధారిణీ—దేదు దేదు అజ్ఞశిల్పా ॥ ఛా ॥ జయతుజయత్వార్యపుత్రః ।

పరివ్రాజికా—విజయతాం విజయతాం దేవః ।

రాజా—(పరివ్రాజికాం ప్రణమ్యైవవిశ్వ) దేవి, అపి సహ్యతేవదహ ।

ధారిణీ—అజ్ఞ అస్థి మే వినేసో ॥ ఛా ॥ అద్యాన్తి మే విశ్లేషః ।

(తతః ప్రవిశతి యక్షోపవీతబద్ధాంకుశ్యః సంభ్రాంతో విదూషకః।)

విదూషకః—పరిత్రాతయ పరిత్రాతయ భవం । సప్తేషామ్ని దట్టా ।

ఛా॥ పరిత్రాయతాం పరిత్రాయతాం భవాత్ । సపేషాన్తి దట్టః ।

(సపేష వివక్షణః ।)

రాజా—కష్టం కష్టమ్ । క్వ భవాన్మరిభ్యాంతః ।

విదూషకః—దేవీం దభ్యస్సం తి ఆత్మిపుష్పగ్రహణకాలణాదోపమదహణం గదోమ్ని ॥ ఛా ॥ దేవీం ద్రక్ష్యోమిత్త్యాచారపుష్పగ్రహణకారణాత్పురుషదహనం గతోఽస్మి ।

దేవీ—హద్ధి హద్ధి । అహం ఏవ్య బహ్నుణస్స జీవీదసంసలణిమిత్రంజాదమ్ని ॥ ఛా ॥ హః ధిక్ హః ధిక్ । అహమేవ చాస్త్రాణస్య జీవి

ఈ

మూల వికాశ మిత్తే

తనంశయనిమిత్తంబాతాన్తి ।

విమూషకః—శస్తిం అసోలన్తవలకాలనాదో పసారిదే దభి - య
మాన్తే కోదగర్భదేవ సప్తమాతే కాతే దట్టాన్తి । ఇం ఏవాణి
దుతే దంసనిపవాణి । (ఇతి దుశం దశకయతి) ॥ ఛా ॥ తస్మిన్నశోక
స్తబకకారకాన్త్యసాతే దస్మిహస్తే కోటరనిగతేన సపకరూపేణ
కాతేన దస్మిన్తి । న స్మితే ద్వైదుశచపజే ।

పరివ్యాజికా—తేన హి దంశచ్ఛేదః పూర్వకమేకతి క్రూయతే ।
స తా వదన్య క్రియతామ్ ।

ప॥ ఛైవో దంశన్య దాహేన వా త్తతేవాకర క్తమోదనమ్ ।

ఏతాని దష్టమాత్రాణామాయుష్యాః ప్రతిపత్తయః ॥ ౪ ॥

రాజా—సప్రపతి విషవైద్యాచాం కమః । జయసేనే, ధృవసిద్ధిః
క్షీప్రమానీయతామ్ ।

ప్రతిహరీ—జం దేవో ఆవేది । (ఇతి నిష్కాగ్రంతా)

ఛా॥ యద్దైవ ఆర్జ్యైపయతి ।

విమూషకః—అహేన, పాపేన మిచ్ఛుణా గహివోన్తి ।

ఛా॥ అహేన, పాపేన మృత్యురా గృహీతోన్తి ।

రాజా—మా కాతరో భూః । అవిరోన్తి కదాచిద్దాశో భవేత్ ।

విమూషకః—కహం గ భాగస్యం । సిమసిమాఅతి మే అంగా
భా । (ఇతివిషవేగం రూపయన్తి) ॥ ఛా ॥ కథం న భేష్యామి । సిమి
సిమామూవి మేం గాని ।

దేవి—హా, దుసిదం అనుగుం వికారేన । అవలంభన బణమ్మం ।

ఛా॥ హా, దశితమశుభం వికారేన । అవలంబధ్వం బ్రోహ్మణమ్ ।

(పరివ్యాజికా ససంభ్ర సమవలంబతే)

విమూషకః—(రాజాను విరోక్త్య) భోః, భవదో బల్లావోవి పి
అ-వలసోన్తి । తం వికరిత ఆప్రత్తాప మే జగణీష జోగత్త్వేయం వ
మేసు ॥ ఛా ॥ భోః, భవతో బాల్యారవి ప్రేయవయస్యోన్తి । తంవి
చార్యా పుత్రాయా మేజనన్యా యోగక్షేమం వహ ।

(౧)

చతుర్థోఽంశః.

౪౯

రాజా—మౌ భైషిగోతమః । స్థిరో భవ । అచిరాత్వాం వై
ద్యులశికి స్వస్తితి ॥

(ప్రవిశ్య)

జయసేనా—దేవ, ఆవిహో ధువసిద్ధి విష్ణావేది । ఇహ ఏవ్వతణే
అదు సో గోదమోత్తి ॥ ఛా ॥ దేవ, ఆజ్ఞాపితో ధ్రువసిద్ధివిజ్ఞాపయతి ।
ఇహైవానీయతాం స గోతమశ్చతి ।

రాజా—తేన మి ప్రతిగృహీత మేనం తత్రభవతః సకాశంప్రాపయ
జయసేనా—తహః ॥ ఛా ॥ తథా ॥

విదూషకః—(దేవీం విలోక్య) భోది, జీవేతిం వాణ వా । జం
మవ అత్తభవంతం సేవమాణేణ తే అవరద్ధం తం మరిసేహి ॥ ఛా ॥ భ
వతి, జీవేయం వా న వా । యస్తయాత్రభవంతం సేవమానేన తేష
రాధంతమభ్యుష్యస్వ ॥

దేవీ—దీహాఉ హూహి ॥ ఛా ॥ దిఘాఽయుభావ ॥

(నిమగ్నంతో విదూషకః ప్రతీహరీ చ ।)

రాజా—ప్రకృతిభిరుస్తపస్వీ ధ్రువసిద్ధిమపి యధాభానామానం న
భిమంతం న మన్యతే ॥

(ప్రవిశ్య)

జయసేనా—జేదు భట్టా । ధువసిద్ధి విష్ణావేది । ఉదకుంభవి
హాణేనా సప్తముద్దిఅంకింపి కప్పిదవ్వం । తం అణ్ణేసీఅదుత్తి ॥ ఛా ॥ జ
యతు భతా ॥ ధ్రువసిద్ధివిజ్ఞాపయతి । ఉదకుంభవిధానేన సపకము
ద్రితం కిమపి కల్పయితవ్యమ్ । తదన్విష్యతామతి ॥

దేవీ—ఇదం సప్తముద్దిఅం అంగులీలలం । పచ్చా మమ హత్థే దే
నింణం । (ఇత్థంగులీయకం దదాతి ॥ ఛా ॥ ఇదం సపకముద్రితమంగు
లీయకమ్ । పశ్యాన్తమహస్తే దేహ్యేతత్ ॥

(ప్రతీహరీ గృహీత్వా ప్రస్థి ఛా ।)

రాజా—కమకసిద్ధావాశు ప్రతిపత్తిమానయ ।

ప్రతీహరీ—జం దేవో ఆణవేది । (ఇతి నిమగ్నంతా ।) ॥ ఛా ॥ య

జ్ఞేన అజ్ఞాపయతి ।

పరివ్రాజికా—యథా మే హృదయమాచమ్యై తథా నివిమో గౌతమ
రాజా—భూయా దేవమ్ ॥

(ప్రవిశ్య ।)

జయసేనా—జేదు దేవ్యోజిపు త్తవిసవేగో గొదమో ముహు త్తై
పకిపిత్తో సంపుత్తో ॥ ఛా॥ జయతు దేవః । నివృత్తవిషవేగో గౌతమో ము
హూ తేన ప్రకృతస్థః సంపుత్తః ॥

దేవీ—దిట్టిత ॥ ఛా॥ దిష్ట్యా

ప్రతీహారీ—ఏసో డణ అమచ్చా వాహతః పిష్టావేది । రాలకజ్జం
బహు మంతిదవ్వం । దంసణెణ అణుగ్గహం ఇచ్చామిత్తి త్తి॥ ఛా॥ ఏష పు
సరమాత్యో వాహతకో విజ్ఞాపయతి । రాజకార్యం బహు మంత్రయి
తవ్వమ్ । దశేనానుగ్రహమిచ్చామితి ।

దేవీ—గచ్చదు అజ్ఞశీతో కజ్జసిద్ధివ ॥ ఛా॥ గచ్చత్వాన్యపుత్రః కార్య
సిద్ధయే ॥

రాజా—అత పాకాగ్నితోఽయముద్దేశః । శితక్రీయా చాస్యా నో
జః ప్రశస్తా । తదన్యత్ర నియతాం శయనమ్ ।

దేవీ—చాలితః, అజ్ఞపుత్రవలనం అణుచిట్టహ ॥ ఛా॥ చాలికాః
ఆర్యపుత్రవచశమనుత్కృత ॥

పరిజనః—తహ ॥ ఛా॥ తథా ॥

(నిమగ్నీతా దేవీ పరివ్రాజికా పరిజనశ్చ ।)

రాజా—జయసేనే, మాం గూడేన పథా ప్రమదవనం ప్రాప్తయ ॥

ప్రతీహారీ—ఇదో ఇదో దేవ్యో ॥ ఛా॥ ఇత ఇతో దేవః ॥

రాజా—జయసేనే, సమాప్తకరణీయో నను గౌతమః ।

ప్రతీహారీ—అహ ఇం ॥ ఛా॥ అథ కిమ్ ॥

రాజా—

ప॥ ఇష్టాధిగమనిమిత్రం ప్రయోగమేకాంతసాధ్యమిమత్వా ।

సంవిగ్ధమేవ సిద్ధౌ కారరమాశంకతే హృదయమ్ ॥౫॥

(ప్రవిశ్య)

విదూషకః—వడ్డదు భవం । సిద్ధాంతం దే మంగళకంమాజం ।

భా॥ వధ౯తాం భవా౯ । సిద్ధాని తె మంగళకమా౯ణి ॥

రాజా—జయసేనే, త్వమపి నియోగమశూన్యం కురు ।

ప్రతీహరీ—జం దేవో ఆణవేచి (ఇతి నిమా౯ంతా) ॥ భా॥ య

ద్దేవ ఆజ్ఞాపయతి ॥

రాజా—వయస్య, తుదా మాధవికా । న ఖలు కిచిద్విచారిత మనయా ?

విదూషకః—దేవీ అంగులీల అముద్రితం దఖ్ఖిల కహం వితేదీ

భా॥ దేవ్యా అంగులీయక ముద్రాం దృష్ట్వా కథం విచారయతి ।

రాజా—న ఖలు ముద్రా మధిశ్చత్య బ్రవీమి । ఏతయోద్వ౯తాః కింనిమిత్తో మోక్షః । కిం వా దేవ్యాః పరిజనమతిక్రమ్య భవాన్సందిష్ట ఇ త్యేవమనయాప్రప్తవ్యమ్ ।

విదూషకః—ఁం శుచ్చిదోస్తా । పుణా మందస్య మే తస్మిం పచ్చ మ్మణ్ణామదీ ॥ భా॥ నను పృష్టో౯స్తా । పునమ౯ందస్య మే తస్మి౯ప్రత్య త్సన్నా మతిః ।

రాజా—కథ్యతామ్ ॥

విదూషకః—భణిదా మవ । దేవ్వచింతభిహిం విణ్ణావిదో రాఅ సోఽపసగ్గం వో ణఖ్ఖిత్తం । సవ్వబంధణమోఖో కరీఅదుత్తి ॥ భా॥ భణి తా మయా । దేవచిత్రకై విణ్ణాపితో రాజా । సోఽపసగ్గం వో నక్ష త్రమ్ । సవ్వబంధనమోక్షః క్రియతామితి ।

రాజా—(సహష౯మ్) తత స్తతః ।

విదూషకః—తం సుణిల దేవీ ఇరావదీచిత్తం రఖ్ఖింతీవ రాఅకి శ మోవదీత్తి అహం సందిట్టా త్తి । తదో జ్జుజ్జది త్తి తావీవ్వంసంపా దిదో అత్తో ॥ భా ॥ తచ్చుత్వా దేవ్యేరావతీచిత్తం రక్షంత్యా రా జా కిల మోచయతీత్యహం సందిష్ట ఇతి । తతో యుజ్యత ఇతి తదైవం సంపాదితో౯ర్థః ।

రాజా—(విదూషకం పరివృజ్య) సఖే, ప్రియోఽహం తవ
మనసా బుద్ధిగుణేనైవ సుహృదామథాదశశనమ్ ।

కార్యసిద్ధిపథః సూక్ష్మః స్నేహే నాప్యృపలభ్యతే॥

విదూషకః—తువరదు భవం సముద్దఘరపి సహీసహిదం మాలవి
అంకావిల భవంతం పచ్చుగ్గదోమ్ని ॥ ఛా ॥ త్వరతాం భవాత్ । సము
ద్రగృహే సఖీసహితాం మాలవికాం స్థాసయిత్వా భవంతం ప్రత్యుద్గ
తోఽస్మి ॥

రాజా—అహామేనాం సంభావయామి । గచ్ఛాగ్రతః ।

విదూషకః—ఏదు భవం । (పరిక్రమ్య) ఇదం సముద్దఘరం॥
ఛా॥ ఏతు భవాత్ । ఇదం సముద్రగృహమ్ ।

రాజా—(సాశంకమ్) వయస్య, ఏషా కుసుమాపవయవ్య
గ్రహస్తాభిభావై పరిచారికా చంద్రికా సంనికృష్టమాగచ్ఛతి । ఇతస్తా
వత్ । ఆవాం భిత్తిగుఢౌ భవావశః ।

విదూషకః—(ఆహూ కుంభిలవహిం కామువహిం చ పరిహరణీతి
ఖుచందితి॥ ఛా॥ ఆహూ కుంభిలకైః కాముకైశ్చ పరిహరణీయా ఖలుచం
ద్రికా ॥)

(ఉభౌ యథోక్తం కురుతః ।)

రాజా—గౌతమ, కథం ను తే సఖీ మాం ప్రతిపాలయిషి । ఏహి॥
వీనాంగవాక్షమాశ్రిత్య విలోకయావః ।

విదూషకః—తహ ॥ ఛా ॥ తథా ।

(ఉభౌ విలోకయంతౌ తిష్ఠతః ।)

(తతః స్రవిశతి మాలవికా వకులావలికా చ ।)

వకులావలికా—సహీ, పణమ భట్టారం ॥ ఛా॥ సఖి, ప్రణమ భర్తారం॥

మాలవికా—అమో దే ॥ ఛా ॥ నమస్తే ॥

రాజా—శంకె మే ప్రతికృతిం నిడిశతి ।

మాలవికా—(సహాషమ్ । ద్వారసివలోక్య ।) హలా, మం వి
ప్రలంభేసి ॥ ఛా॥ సఖి మాం విప్రలంభయసి ॥

రాజా—హాషణవిషాదాభ్యామత్రభవత్వాః ప్రీతోఽస్మి ।

ప॥ సూర్యోదయే భవతి యా సూర్యాస్తమయే చ పుండరీకస్య ।
వదనేన సువదనాయాస్తే నమష్టస్థే త్తణాదూధే ॥౭॥

వకులవలికా—ఁగం ఏసో చిత్తగదో భట్టా ॥ఛా॥ నన్నేవ చిత్తగ
తో భతా ॥

ఉభే—(ప్రణీతత్వ) జేమ భట్టా ॥ఛా॥ జయతు భతా ॥

మాలవికా—హలా, తదా సంభమదిట్టై భట్టిణా రూపే జహం
వితిల్లాప్నీ, తహం లజ్జామి మప భావిదో అవితిల్లాదంసణో భట్టా ।

ఛా॥ సఖి, తదా సంభ్రమదృష్టే భూమీ రూపే యథా న విత్త్యజ్ఞా
స్తే, తదా ద్యాపిమయా భావితోఽవిత్త్యస్తాదశవనో భతా ॥

విదూషకః—సుదం భవదా । తత్తహోదీ చిత్రై జహం దిట్టా తహ
దిట్టా భవం తి మంతేదీ । ముహం దాణి మజ్జా సా విల రలణభండలం
జో వ్వణగవ్వం వహేసి ॥ఛా॥ శ్రుతం భవతా । తత్రభవతి చిత్రై య
థా దృష్టస్తథా దృష్టో భవానితి మంత్రయతి ముథేదాసీం మజ్జామేవ
తత్తభాండం యావనగవం వహసే ॥

రాజా—సఖై, కుతూహలవానాపి నిసగళాలీనః స్త్రీజనః । పశ్య

ప॥ కాత్స్యేన్యైన నివళణయితుం చ రూప

మిచ్చంతి తత్పుషకసమాగమానామ్ ॥

న చ ప్రియేష్వాయ తలోచనానాం

సమగ్రవృత్తీని విలోచనాని ॥౮॥

మాలవికా—హలా, కా ఏసా పాసపరిఉత్తవలణేణ భట్టిణా సిణో
ధావీ దిట్టివీ ణిజ్జాతలది ॥ఛా॥ సఖి, కైషా పాశ్వకపరివృత్తవదనేనభ
తా ॥ స్నిగ్ధయా దృష్ట్యాథా నిధ్యాయతే ॥

వకులవలికా—ఁగం ఇలం పాసగదా ఇరావదీ ॥ఛా॥ నన్వయం పా
శ్వకగతేరావతీ ।

మాలవికా—సహి, అదభ్యుణో విల భట్టా మే పడిభాది । జో సు
వ్వం దేవీజణం ఉజ్జీ అ ఏకా-ఏ ముహే బద్ధలఖో ॥ఛా॥ సఖి అదమ్

మాలవికాగ్నిమిత్రే

బ ఇవ భతావ మే ప్రతిభాతి | యః నవకం దేవీ జనమద్భిత్వైకస్యా
ముఖే బద్ధలక్ష్మ్యః ||

వకులావలికా—(ఆత్మకథమ్) చిత్తగదం భట్టారం పరమభక్తో
సంకప్తిత అనుఅది హూదు | కీడిస్సం దావ ఏదావ | (ప్రకాశమ్)
హూర్వా భట్టిణా వల్లహః ఏసా || ఛా || చిత్తగతం భతావరం | పరమాధా
తః సంకల్ప్యూహయతి | భవతు | క్రిడిష్యామితావ దేతయా | నభి, భ
తువవల్లభైసా ||

మాలవికా—తదో కిం దాణిం అత్తాణం ఆలసభస్సం | (ఇతి సా
నూయం పరావతకతే) || ఛా || తతః కిమిధానీమాత్మాన మాయాను
యిష్యామి ||

రాజా—నభే, పశ్యే |

ప|| భూభంగభిన్నతిలకం స్ఫురితాధరోష్ఠం
సాసూయమాననమిత్య పరివతకయంత్యా
కాంతాపరాధకుపితే వ్యనయా వినేతుః
సందర్శితేవ లలితాభినయస్య శిత్వా || ౯ ||

విదూషకః—అణుణలనజ్ఞో దాణిం హూహి || ఛా || అనునయనజ్ఞ
ఇదానీం భవ ||

మాలవికా—అజ్ఞగోదమో ఏభ్య సంసేవది | (పునః స్థానాం
తరాభిముఖే భవితుమిచ్ఛతి) || ఛా || ఆర్యగౌతమోఽత్ర సంసేవతే |

వకులావలికా—(మాలవికాం రుద్ధావ) బ ఖు కువిదా దాణిం
తుమం || ఛా || న ఖలు కుపితేదానీం త్వమ్ |

మాలవికా—జగ చిరం కువిదం ఏవ్య మం మజ్ఞైసి, ఏసో పచ్చాణీతి
ది కొహో || ఛా || యచి చిరం కుపితామేవ మాం మన్యసే, ఏష ప్రత్వా
స్థియతే కొపః ||

రాజా—ఉపేత్య |

ప|| కుప్యసి కవలయనయనే చిత్రాపికతచేష్టయా కిమేతన్నే |

నను తవ సాత్మోదయమహమనన్యసాధారణో దానః || ౧౦ ||

వకులావలికా—జెడు భట్టా || ఛా || జయతు భతాః ।

మాలవికా—(ఆత్మగతమ్) కహం చిత్తగదో భట్టా వేషి అ
సూర్యదో । (ఇతి సప్రణయవదనమభ్యులం కరోతి) || ఛా || కథంచిత్రగ
తో భతాః మయానూయితః ।

(రాజా మదనకాతర్యం రూపయతి ।)

విదూషకః—కిం భవం ఉవాసీనో విల || ఛా || కిం భవానుదాసీనభవ ।

రాజా—అవిశ్వసనీయ త్వత్సఖ్యాస్తవ ।

విదూషకః—అత్తశూదీప అలం తుహ అవిస్వాసో || ఛా || అత్రభవ
త్యాయం తవావిశ్వాసః ॥

రాజా—శూర్యతామ్ ।

ప॥ పథి నయనయోః స్థిత్యా స్థిత్యా తిరోభవతి క్షణా

త్సరతి సహసా బాహ్మ్యమధ్యం గతాపి సఖీ తవ ।

మనసిజరూజా క్లిష్టత్యేవం సమాగమమాయయా

కథమివ సఖే విస్రభం స్యాదిమాం ప్రతి మే మనః || ౧౫ ||

వకులావలికా—సహి, బహుసో కిల భట్టా విప్లబద్ధో । దావతు
చీ అత్తావిస్సశణిజ్ఞో కరీలదు || ఛా || సఖి, బహుశః కిల భతాః విప్ల
బ్ధో । తావత్త్వయాత్తా విశ్వసనీయః క్రియతామ్ ॥

మాలవికా—సహి, మహ ఉణ మందభగ్గోప సివిణసమాఅమోవిభ
ట్టిణో దుల్లహో ఆసి || ఛా || సఖి, మమ పునమకందభాగ్యాః స్వ
ప్ససమాగమోఽపిభతుకదుకలభ ఆసీత్ ।

వకులావలికా—భట్టా కహేదు సే ఉత్తరం || ఛా || భతాః కథ
యత్వస్యా ఉత్తరమ్ ॥

రాజా—

ప॥ ఉత్తరేణ కిమాత్మైవ పంజ్చబాణాన్నిసాక్షికమ్ ।

తవ సఖ్యైశ్చయూ దత్తో న సేవ్యః సేవితా రహః || ౧౬ ||

వకులావలికా—అణుగహీదప్తా || ఛా || అనుగ్రహీతాః స్త్రః ॥

విదూషకః—(పరిక్రమ్య) వకులానలిపి, ఏసో బాలాసోలరు

మా శ వి క్షా గ్ని మి త్తే

ఖ్విస్సపల్లవాభం లంఘేది హరిణా । తేవాదేమ తం ॥ ఛా॥ వక్కులావలికై,
ఏవ తాలాళోకవృక్షస్య పల్లవాని లంఘయతి హరిణః । నిపారయామి ఏనం॥
వక్కులావలికా—తమా । (ఇతి ప్రస్థితా) ॥ ఛా॥ తథా ।

రాజా—వయస్య ఏవ మేవాస్మి క్షరక్షణక్షణేన వహితేన త్వయా భ
వితవ్యమ్ ।

విదూషకః—ఏవం వి గౌదమో నంది శేషి ॥ ఛా॥ ఏవమపి గౌతమః
నందిశ్యతే ।

వక్కులావలికా—(పరిక్రమ్య) అజ్ఞ గోదమ, అహం అప్ప ఆసేచి
టామి । తుమం దువారరఖ్యుః హేమామి ॥ ఛా॥ అర్య గౌతమ, అహమ
ప్రకాశే తిష్ఠామి । త్వం ద్వారరక్షకౌఢవ ॥

విదూషకః—అజ్ఞ ఇ ॥ ఛా॥ యుజ్యతే ।

(నిసాగ్రితా వక్కులావలికా ।)

విదూషకః—ఇమం దావ ఫలిహఖ్యంభం అస్మిదో హేమామి । (ఇ
తి తథా కృత్వా) అహం సుహస్పరిసదా నీలావిసేసస్య । (ఇతి ని
ర్ద్రాయతే) ॥ ఛా॥ ఇమం తావత్స్ఫటికస్తంభమాశ్రితో భవామి । అ
హం సుఖస్థశ్చ తా నీలావిశేషస్య ॥

(మాలవికా ససాధ్వసా తిష్ఠతి)

రాజా—

౪॥ విస్యజ సుందరి సంగమసాధ్వసం

తవ చిరాత్ప్రభృతి ప్రణయోన్ముఖే ।

పరిగృహాణ గతే సహకారతాం

త్వమతిముక్తలతావరితం మయి ॥౧౩॥

మాలవికా—దేవీ ఏ భవణ అత్తణావి వీలం కాదుం ణ పారేమి ।

ఛా॥ దేవ్యా భయేనాత్మనోఽపి ప్రియం కతుం న పారయామి ।

రాజా—అయిన భతవ్యమ్ ।

మాలవికా—(సోపాలమృమ్) జోణ భాలది, సో మఏ భట్టిణీ
దంసతే దిట్టసమథౌ భట్టా ॥

(౧)

చతుర్థోఽంకః

౫౭

భా॥ యో న బిభేతి, న మయా భట్టినిదశః నే దృష్టసామర్థ్యో భర్తా!
రాజా—

ప॥ దాక్షిణ్యం నామ బింబోష్టి బైమ్మికానాం కులప్రతప్తమ్ ।

తస్తే దీహూక్షి యే పాశాస్తే త్వదాశానిబంధనాః ॥౧౪॥

తదనుగృహ్యతాం చిరానురక్తోఽయం జనః । (ఇతి సంక్షేపముపజ
నయతి ।)

(మాలవికా పరిహరతి ।)

రాజా—(ఆత్మగతమ్ ।) రమణీయః ఖలు నవాంగనానాం మ
చనవిషయావతారః । తథా హి ।

ప॥ హస్తం కంపయతే రుణద్ధి రశనావ్యాపారలోలాంగులీం

స్వాహస్తా నయతి స్తనావరణతామాలింగ్యమానా బలాత్ ।

పాతుం పత్నీలనేత్రమున్నమయతః సాచీకరోత్యాననం

వ్యాజేనాప్యభిలాషపూరణసుఖం నివత్రయత్సేవ మే ॥ ౧౫॥

(తతః ప్రవిశతీరావతీ నిపుణికా చ ।)

ఇరావతీ—హంజె ణిడిణి, నచ్చం తుమం పరిగదత్తా చందిరి, న
ముద్దఘరతిలిందనఇదో ఏతః అజ్ఞగోదమో దిట్టాత్తి ॥భా॥ హజ్జే నిత్ర
ణికే, నత్యం త్వం పరిగతాధా చందిరికయా । నముద్రగృహలిందశ
యిత ఏకాకీ ఆర్యగౌతమో దృష్ట ఇతి ॥

నిపుణికా—అణ్ణసా కహం భట్టిణీవ విణ్ణావేమి ॥భా॥ అన్యథా క
థం భట్టిన్త్యే విజ్ఞాపయామి ॥

ఇరావతీ—తేణ హి తహిం ఏవ్వగచ్ఛామో । సంసఆదో ముత్తం
పిలవలస్సం వుచ్చిదుం అ ॥భా॥ తేన హి తత్త్రైవ గచ్ఛావః । సంశయా
స్మక్తం ప్రేయవయస్సం ప్రప్టు చ ॥

నిపుణికా—సావసేసో విల భట్టిణీవ వలణం ॥భా॥ సావశేషమివ
భట్టిర్యా వచనమ్ ॥

ఇరావతీ—అణ్ణ, అ చిత్తగం అజ్ఞడత్తం పసాదేదుం ॥భా॥ అన్య
చ్చ చిత్తగతమార్యపుత్రం ప్రసాదయితుమ్ ॥

నిపుణికా—అహ కహం దాణిం ఏవ్య య పుసాదీతిది || ఛా || అథ కే
భమిదానీమేవ న ప్రసాన్యతే ||

ఇరావతీ—ముద్గా, జానిసో చిత్తగదో ణం తారిసో ఏవ వలల్లాసం
కంతసాలట అజ్జకత్తో | కెవలం ఉవలరాదిక్కమం పమచ్చిమం అలంఆ
రంభో || ఛా || ముద్గా, యాదృశశ్చిత్రగతో నను తాదృశ ఏవాన్యసంక్రాంత
తహృదయ ఆర్యపుత్రః | కెవలముపచాగాతిక్రమం ప్రమాజికతుమయ
మారంభః ||

నిపుణికా—ఇదో ఇదో భట్టిణీ || ఛా || ధత ఇతో భట్టిసి ||

(ఉభే పరిక్రమతః)

(ప్రవిశ్య)

చేటి—శైవ భట్టిణీ | దేవీ భద్రాది | య మే మచ్చరస్స ఏసోకాలో
తేణ భు బహుమాణం వడ్డెదుం వలస్సావ సహ నిలలబంధణే కిదామా
లవిఆ | ఇతి అణుపణ్ణసి అజ్జకత్తస్స పిలం కాదుం తహా కరేమి | జంతు
హ ఇచ్చిలం తం మే భద్రాపీత్తి || ఛా || జయతు భట్టిసి | దేవీ భద్రాతి న
మే మత్సరస్యైష కాలః | తేసఖిలు బహుమానం సభాకయితుం వయ
స్యయా సహ నిగలబంధనం కృతా మాలవికా | యద్యచమన్యస ఆర్య
పుత్రస్య ప్రీతియం కతుం తథా కరోమి | య త్తవేష్టం తన్నే భణ్ణేతి ||

ఇరావతీ—కాలరివీ, విజ్ఞాపేహి దేవిం | కానో వలం భట్టిణింణి
ఓకెదుం | పరిలణణిలలణేణ దంసిదో మితి అణుగ్గహా | కస్స వాపసా
దేణ అలం జణో వడ్డెన్తి || ఛా || నాగరికే, విజ్ఞాపయ దేవీమ్ | కా వ
యం భట్టిశిం నియోజయితుమ్ | పరిజననిగలనేన దశిలో మయ్యసుగ్గ
హః | కస్య వా ప్రసాదే హయం జనో వధత ఇతి ||

చేటి—తహా | (ఇతి నిష్క్రంతా) || ఛా || తథా ||

నిపుణికా—(పరిక్రమ్యవలోక్య చ) భట్టిణీ, ఏసో దువారుద్దేశే
సముక్తసురలస్స వివణిగదో విల బలీవద్దో అజ్జగోదమో ఆసీణోఏవ్వణి
ద్దాలది || ఛా || భట్టిసి, ఏష ద్వారోద్దేశే సముద్రగృహస్య వివణిగత ఇవ
బలీవదక అన్యగౌతమ ఆసీన ఏవ నిద్రాయతే ||

ఇరావతీ—అచ్చాహీదం । న ఖు సావసేసో విసవిఅో హవే ।
 ఛా॥ అత్యాహీతమ్ । న ఖలు సావసేయో విషవికారో భవేత్ ॥

నిపుణికా—పసన్ణముహవణో దీనఇ । అవి అ ధువసిద్ధిణాచిఇచ్చి
 దో । తా సే అసంకణిజ్జం పావం॥ ఛా॥ ప్రసన్నముఖవణో దృశ్యతే ।
 అపి చ ధువసిద్ధిరా చికిత్సితః । తదస్యాకంకయం పాపమ్ ॥

విదూషకః—(ఉత్స్వన్నాయతే) భోచిమాలవిపి॥ ఛా॥ భవతిమాలవికా॥

నిపుణికా—సుదం భట్టిచేప । కస్య ఏసో అస్తణిలసంపాదణే వి
 స్ససణిజ్జో హదాసో । సవ్వకాలం ఇదో ఏవ్వ సోత్థివాఅణమోదపహి
 కుచ్చిం పూరిఅ సంఘం మాలవిలం సేవిణావేది ॥ ఛా॥ శుభ్రం భట్టిచ్చా
 కన్తేష్వ ఆత్మనియోగసంపాదనే విశ్వసనీయో హతాశః । సవకాలమి
 త ఏవ స్వస్తివాచనమోదకైః కుక్షీం పూరయిత్వా సాంప్రతం మాలవి
 కాంస్వన్నాయతే ॥

విదూషకః—ఇరావదిం అచిక్రమంతి హూహి ॥ ఛా॥ ఇరావతీమతి
 క్రామంతి భవ ॥

నిపుణికా—ఏవం అచ్చాహీదం । ఇమం భుఅంగభీరుఅం బన్తుబు
 ధుం ఇమిణా భుఅంగకుటిలేణ దండక ట్టేణ ఖంభంతరిదా భాఆఇస్సం ।

ఛా॥ ఏవదల్యాహీతమ్ । ఇమం భుజంగభీరుం బ్రహ్మబంధుమనేన భు
 జంగకుటిలేన దండకావై న స్తంభాంతరితా భీషయిష్యామి ॥

ఇరావతీ—అరుహది ఏవ్వ కిదిగ్ఘో ఉవద్దవస్స॥ ఛా॥ అహత్యేవ క్ష
 తఘ్న ఉపద్రవస్య ॥

(నిపుణికా విదూషకస్యోపరి దండకావ్తం పాతయతి)

విదూషకః—(సహస్సాప్రబుద్ధ్య) అవిహ అవిహ । భో వఅ
 స్స, సపో మే ఉవరి పడిదో ॥ ఛా ॥ అనిన అపిధ । భో వయస్య స
 పా మ ఉపరి పతితః ॥

రాజా—(సహసోపసృత్య) సఖే, న భేతన్యం న భేతవ్యమ్ ।

మాలవికా—(అనుసృత్య) భట్టా, మాదావ సహసా ణింహ
 సప్రీతి భణీఅపి ॥ ఛా॥ భతకో, మా తావత్సహసా నీహగ్రమ్ । న

సక ఇతి భగ్యతే ॥

ఇరావతీ—హద్ధి హద్ధి । భట్టా ఇదో ఏవ్వ ధావది ॥ ఛా ॥ హాధిక్
హా ధిక్ । భతా ఇత ఏవ ధావతి ॥

విదూషకః—(సప్రహాసమ్) కహం దండకట్టం ఏవం । అహం ఉ
ణజాణే । జం మష కేదళకంటపీహిం దంసం కరిలి సప్పస్న ఉవరి అలా
సో కిదం, తం మే ఫలిదం ॥ ఛా ॥ కథం దండకాప్త మేతత్ । అహం వున
జావే । యన్తయా కేతకీకంటకై దళంశంకృత్వా సహస్యోపర్యయశశి
కృతమ్, తన్నే ఫలితమ్ ॥

(ప్రవిశ్య పటాక్షేపేణ ।)

వకులావలికా—నూ దావ భట్టా పవినదు ఇహ మటిలగళు సహ్వి
విత దీసశ ॥ ఛా ॥ నూ తావద్భుతా ప్రవిశ్యు । ఇహ మటిలగళుః సహ
ఇవ దృశ్యతే ॥

ఇరావతీ—(స్తంభాంతరితా రాజానముషేత్య ।) అవి ణివిగ్న
మహారహూచివాసంకెదో మిహుణస్స ॥ ఛా ॥ అపి నివిగ్న మహారహో
చివాసంకెతో మిధునస్స ।

(సవే ఇరావతీం దృష్ట్వా సంభ్రాంతాః ।)

తాతా—ప్రియే, అత్రావోకయముపచారః ।

ఇరావతీ—వకులావలిష, దిట్టిత దుగ్ధాహితరవిసత సంపుణ్ణా దే
వశ్శణ్ణా ॥ ఛా ॥ వకులావలికె, దిష్ట్యా చూత్వాచికారవిషయాసంపూర్ణాతే
ప్రతిజ్ఞా ।

వకులావలికా—పసీదమ భట్టిణీ । కిం ణుఖు దద్దురా వాహారంతి
త్తి దేవీవ పుథవీవ దేవ్యో వరిసిదుం విరమది ॥ ఛా ॥ స్రసీచతు భట్టిణీ । కం
సు ఖలు దదుకరా వ్యాహారంతీతి దేవ్యాం పృథివ్యాం దేవో వషికుతు
ఎరమతి ?

విదూషకః—నూ దావ । భోదీవీ దంసగామైతై అత్తభవం పణి
వాదలంఘణం విసుమదిదో । తుమం ఉణ అజ్జవి పసాదం గ గేట్టాసి ॥

ఛా ॥ నూ తావత్ । భవత్యా దశనమాత్రే । తాత్రభవాన్మణిపా

తలంఘనం విస్తృతః । త్వం పునరద్యాపి ప్రసాదం న గృహ్లాసి ।

ఇరావతీ—కువిదా దాణిం అహం కిం కరిస్సం ॥ ఛా॥ కుపితేదాసిమహం కిం కరిష్యామి ॥

రాజా—అస్తానే కోప ఇత్యనుపపన్నం త్వయి । తథా హి ॥

ప॥ కదా నుఖం వరతను కారణాద్యతే

తవాగతం క్షణమపి కొపపాత్రతామ్ ।

అపవణి గృహకలుషేందుమంధలా

విభావరీ కథయ కథం భవిష్యతి ॥ ౧౬ ॥

ఇరావతీ—అట్లాణైత్తి సుట్టు వాహరిదం అజ్జఉత్తైగ । అన్యసంకం తేసుఅన్యూణం భాఅహోవసుజవి డణ కుప్పేలం, తదో హస్సా భవేలం ఛా॥ అస్థాన ఇతి సుప్థ వ్యాహృతమార్యపుత్తేగ । అన్యసంక్రాంతేవ్వస్తాకంభాగధయేషు యచి పునః కుప్పేయమ్, తతో హస్సా భవేయం ॥

రాజా—త్వయన్యథా కల్పయసి । అహం పునః సత్యమేవ కోపస్తానం నపశ్యామి ।

ప॥ నాహతి కృతాపరాధోఽప్యత్యవదివసేషు పరిజనో దంజం ।

ఇతి మోచితే మయైతే ప్రణిపతితుం మాముపగతే వ ॥ ౧౭ ॥

ఇరావతీ—ణిఉణిప, గచ్ఛ । దేవిం విణ్ణావేహి । డిట్టా భవదీప మఖ్ఖివాదో ణం అజ్జత్తి ॥ ఛా॥ నిపుణిక్క, గచ్ఛ । దేవిం విజ్ఞాపయ । దృష్టో భవత్థాః పక్షపాతో నన్వద్యేతి ॥

నిపుణికా—తహ । (ఇతి నిసాగ్రంతా ।) ॥ ఛా॥ తథా ॥

విదూషకః—(అపవార్య ।) భో, అంత్యో సంపడిదో । బంధణ బ్భట్టాగృహకవోదో బిడాలిఅప అలోప పడిదో ॥ ఛా॥ భో, అనర్థక్కి సంపతిత్తః । బంధనభ్రష్టో గృహకపోతో బిడాలికాయాఅలోక పతిత్తః ॥

(ప్రవిశ్య)

నిపుణికా—(అపవార్య ।) భట్టిణి, ఇచిచ్చాదిట్టావీ మాహవిలవీ అచఖిదం । ఎవ్వం ఖు ఎవంణిపుత్తంతి । (ఇతి కణైక కథయతి)

ఛా॥ భట్టిసి, యదృచ్చావృష్టయా మాధవికయాఖ్యాతమ్ । ఎవం ౩

శ్రీతన్నివృత్తమితి॥

ఇరావతి—(ఆత్మగతమ్) ఉపవర్ణం । సచ్చం అలం ఎత్తి బహుబంధుకాకిదా పడుట । (విదూషకం విరోధ్య) ఇతి ఇమస్య కామతంత సచివస్సణీచీ ॥ ఛా॥ ఉపవన్నమ్ । సత్వయమత్ర బ్రహ్మబంధునా కృతః ప్రయోగః । ఇయమస్య కామతంత్ర సచివస్య నీతిః ॥

విదూషకః—భోష, జరి జీదిగదం ఎక్కంవి అఖ్బరం పథేలిం, ఇం మఎ అత్తభవం పేసిదా హావే ॥ ఛా॥ భవతి, యది నితిగతమేకమస్యత్వం పరేయమ్, నను మయాత్రభవాప్యేషితో భవేత్ ।

రాజా—(ఆత్మగతం) కథం ను ఖల్విస్తాత్సంకటాదాత్మానం మోచయిష్యామి ॥

(ప్రవిశ్య)

జయసేనా—దేవ, కుమారీ వసులచ్చీ కందులం అణుధావంతీ పింగలవాణరేణ బలిలం తాసిదా అంకణీనణా దేవీ పవాదకిసలలంవిలాపేవమాణా ఇ కింవి పకిదిం పడిపజ్జి ॥ ఛా॥ దేవ, కుమారీ వసులక్ష్మీః కంతుకమనుధావంతీ పింగళవానరేణ బలవత్ప్రాసితాంకనిషణ్ణా దేవ్యాః ప్రవాతకిసలయమివ వేపమానా న కించిత్ప్రకృణిం ప్రతిపద్యతే ॥

రాజా—కష్టమ్ । కాతరో బాలభావః ॥

ఇరావతి—(సావేగమ్) తువరదు అజ్జకేత్తొ ఇం సమాసాసదు మాసే సంతాసజణిదో వితిరో వద్ధమ ॥ ఛా॥ త్వరతామార్యపుత్ర ఎవాం సమాశ్వాసయితుమ్ । మాస్యాః సంత్రాసజనితో వికారో వర్ధతాం ॥

రాజా—అయమేనాం సంజ్ఞాభయామి । (ఇతి సత్పరం పరికరీమతి)

విదూషకః—సాహు రే పింగలవాణరి, సాహు । పరిత్రాదో తువ సపఖ్యో ॥ ఛా॥ సాధు రే పింగళవానర, సాధు । పరిత్రాత స్త్వయా స్వపక్షః ॥

(నిష్క్రమ్య) రాజా విదూషకశ్చ । ఇరావతీ నిపుణికా ప్రతీహారి చ ।

మాలవికా—హలా, దేవిం చింతితి వేవది మే హి అలం । రాజా

జే అదో వరం కిం వా అణుహవిదవ్యం హవిస్సదిత్తి || ఛా|| సఖ్యదే
వీం చింతయిత్వా వెసతే మే హృదయమ్ | న జానేఽతః పరం
కిం వాసుభవితవ్యం భవిష్యతీతి ||

(నేపథ్యే)

అచ్చరితిం అచ్చరితిం | అవుణ్ణే ఎవ్వ పళ్ళారత్తై దోహలస్స ము
ఉలేహీం సంఘద్ధో తవణీ ఆసోఁ | జావ దేవీ ఏణి వేదేమి || ఛా|| ఆశ్వ
ర్యమాశ్చర్యమ్ | అనూఱాం ఎవ పళ్ళారత్తే దోహదస్య ముకులైః సం
గద్ధస్తపసియాశోకః | యావద్దైవై నివేదయామి ||

(ఉభయత్రాప్వాప్రహృష్టే)

వకులావలికా—అస్స సదు సహీ | సచ్చప్పిణ్ణా దేవీ || ఛా|| ఆశ్వ
సకు సఖీ | సత్యప్రతిజ్ఞా దేవీ ||

మాలవికా—తేణ హి ప్రమదవణపాలితవి పుట్టదో హేమామి |

ఛా|| తేన హి ప్రమదవనసాలికాయాః పృష్ఠతో భవామి ||

వకులావలికా—తహ | ఛా|| తథా ||

(ఇతి నిష్కాంతే)

ఇతి శ్రీ మహాకవి కాళిదాసకృతా

మాళవికాగ్నిమిత్రే నాటకే.

చతుర్థోఽంకః |

శ్రీ రస్తు.

అథ మాళవికాస్మిమిత్యే.

పంచమోఽంకః.

(తతః ప్రవేశత్యుద్యానపాలికా)

ఉద్యానపాలికా—ఉపఖ్యై మమ కిదసకారవిహీణా తవణీ ఆ
సోలస్య వెదితబంధో || జావ అణుట్టిదణిటలం అత్తాణం దేవీదేవదే
మి । (పరిక్రమ్య) అహో దేవ్యస్య అణుకంపణీత మాలవిక । త
స్యిం తేహ చండిత దేవీ ఇమిదా అసోలకుసుమపుత్రం తేజపసాదసుము
హీహవిస్సది । కహిం ణుఖ దేవీ హవే । (విలోక్య) అహ్మై, ఎ
సో దేవీవపరితణ్భంతరో కింవి జదుముద్దాలచ్చిదం మంజూషాం గ
ర్జిత చదుస్సాలావో కుజ్జో సారసిట ణిక్కమది పుచ్చిస్సం దావ ణం ।

(ఇతి పరిక్రావతి)

భా|| ఉపక్షిప్తే మయా కృతసతకారవిధి స్తపనీయాశోకస్యవెదికాబంధః ।
యావదనుష్ఠితనియోగమాత్మానం దేవ్యై నీవెదయామి । అహో దైవ
స్యానుకంపనీయామాలవికా । తస్యాం తథా చండి దేవ్యనేనాశో
కకుసుమపుత్రాంతేన ప్రసాదసుముభేభవిష్యతి । కుత్ర సు ఖిలు దే
దేవీ భవేత్ || అహో, ఎవ దేవ్యాః పరిజనాభ్యంతరః కిమపి జ
నుముద్రాలాంచితాం మంజూషాం గృహీత్వా చతుఃశాలాతః కుబ్జః
సారసికా నిష్కామతి । ప్రక్ష్యామి తావదేనమ్ ||

(తతః ప్రవేశతి కుబ్జః సారసికః)

ఉద్యాన పాలికా—(ఉపసృత్య) సారసిక, కహింపత్తిదాసి ||

భా|| సారసిక, కుత్రప్రస్థితోఽసి ||

సారసికః—మహులరిమి, విజ్ఞాభరితణం బమ్మదాణం నిచ్చపఖి
దామాడిత పురోహీదస్య హత్యం పావఇస్సం || భా|| మధుకరికె, వి
ద్యాభరితానాం బ్రాహ్మదానాం నిత్యదక్షిణామాడికా పురోహితస్య
హసం ప్రాప్యిష్యామి ||

(౯)

పంచమో ౨౦కొ.

౬౫

ఉద్భావపాలికా—కింఞిమిత్తం || ఛా|| కింఞిమిత్తమ్ ||

సారసీకః—జరపుహుది సేనావదీ జగ్జ్ఞతురంగరక్షణే ణిఉత్తా
భిట్టిదారట వసుమిత్రో, తదపుహుది తస్య ఆహాసణిమిత్తం ణిఉత్తా
సువర్ణపరిమాణం దఖణం దేవీ దఖ్ఖిణీవహిం పరిగ్గామోది || ఛా|| య
దాప్రభృతి సేనాపతిర్వజ్ఞతురంగరక్షణే నియుక్తో భృష్కదారకౌ వసు
మిత్రస్య తదాప్రభృతి తస్యాయునికమిత్తం నిక్షతతసువర్ణపరిమాణం
దక్షిణం దేవీ దక్షిణీయైః పరిగ్గాహయతి ||

ఉద్భావపాలికా—అహం కహిం దేవీ | కిం వా అనువిత్తది || ఛా|| అ
థ కుత్ర దేవీ | కిం వానుతిష్ఠతి ||

సారసీకః—మంగళఘరే అసంఖ్యా భవిత విదబ్ధి విసలదోభాదృడా
వీరసేనా పెసిదం లేహం లేహకలేహం వాణిమూణం సుదాది ||

ఛా|| మంగళ్యహే అసంఖ్యా భూత్వా విదభవవిషయాద్భూత్యా వీర
సేనేన ప్రేషితం లేఖం లేఖకరైవాచ్యమానం శృణోతి ||

ఉద్భావపాలికా—కో ఊ విదబ్ధిరాలపుత్తంతో సుణీతిది ||

ఛా|| కః పునర్విదభవరాజవృత్తాంతః శ్రూయతే ||

సారసీకః—వసీకిదో కిల వీరసేనపుముపాహిం భత్తుణో విజలజ
క్షోహిం విదబ్ధిరాహణా | మోణిదో సే దాలదో మాహవసేనా
దూదో అతేణ మహాసారాణి రాలనాణి వాహదాణిస్పటిపటాభూత్వ
పరితం ఉవాలణికరిల భట్టిణో సలసం పేసిదోత్తి || ఛా|| వశీకృతః కి
ల వీరసేనప్రముఖైర్భవతుః విజయదండైర్విదభవనాథః మోచితో ౨
శ్చ దాయాదో మాధవసేనః | దూతశ్చ లేన మహాసారాణి రత్నా
వాహనాని శిల్పకారికాఘోయిష్ఠం పరిజనముపాయసీకృత్ భతుః స
కాశం ప్రేషిత ఇతి ||

ఉద్భావపాలికా—అహం వి దేవీవి సత్సం గచ్ఛస్మి | తుమం వితి

మా శ్రవికాగ్నిమిత్రే,

త్తనా జిటలం అణుచిట్ట ॥భా॥ అహమాపి దేవ్యాః సకాశం గచ్ఛామి
త్వమప్యత్తనో నియోగమనుతిష్ఠ ।

(ఇతి నిమాగ్ంతా ।)

ఇతి ప్రవేశకః ।

(తతః ప్రవిశతి ప్రతీహారి ।)

ప్రతీహారి—అణ త్తమ్మి అసోలసకాగ్నిరవాప్తుదాపి దేవీపి । విజ్ఞా
వహి । అజ్ఞతైగ నహ అసోలరుఖ్మస్స వనూలలచ్చిం పవ్వుభీకాదుం
తి । తా జావ ధమ్మాసణగదం దేవం పడివాలేమి । (ఇతి పరికామతి)।

భా॥ అజ్ఞపాస్త్యశోకసతాగ్నిరవాప్తుతయా దేవ్యా । విజ్ఞాపయ
అర్యచ త్రైణసహాశోకవృక్షస్య ప్రనూనలక్ష్మీం ప్రత్యక్షీకతుమితి । త
ద్యవద్ధమాననగతం దేవం ప్రతిపాలయామి ।

(నేపథ్యే వైతాలికాః ।)

విజయతాం విజయతాం దేవః

ప్రథమః—దిష్ట్యా దండైరేవ రిపుశిరస్సు వతేతే దేవః ।

ప॥ పరభృతకలవ్యాహారేషు త్వమాత్తరతిష్ఠధుం

నయసి విదిశాతీరోద్యానేష్వనంగ ఇవాంగవాన్ ।

విజయకరిణామాలానత్వం గతైః ప్రబలస్య తే

వరద వరదారోధోవృక్షైః సహావనతో రిపుః ॥౧॥

ద్వితీయః—

ప॥ విరచితపదం వీరప్రీత్యా సురోపమ సూరిభి

శ్చరితముభయోముఖ్యేకృత్య స్థితం క్రథకైశికాన్ ।

తవహృతవతో దండానీకై విదభాపతైః శ్రియం

పరిఘగురుభిదోభికవిఘ్నైః ప్రసహ్య చ రుక్మిణీం ॥౨॥

ప్రతీహారి—ఏసో జలశద్దసూగదప్పత్థాణో భట్టా ఇదో ఏవ్వ అలచ్చుది
అహం వి దావ ఇమస్స పముహాదో లోఆదో ఓసరిల ఖంభంతరిదా
హేమి । (ఇత్త్యేకాందే స్థితా) ॥భా॥ ఏష జయశబ్దసూచితప్రస్థానో

భలేత ఏనాగచ్ఛతి | అహమప్సి తావదస్య ప్రముఖాతోకాదపస్యత్వ
స్తంభాంతరితా భవామి ||

(ప్రవిశ్య సవయస్యః |)

రాజా—

ప|| కాంతాం విచింత్య సులభేతరసంప్రయోగాం

శ్చుత్వా విదభాపతిమానమితం బలైశ్చ |

ధారాభిరాతప ఇవాభిహతం సరోజం

దుఃఖాయతే మమ మనః సుఖమశ్నుతే చ || ౩ ||

విరూపకః—జహ అహం పేఖ్యామి | ఏకకంతసుహిదో భవం
హవిస్సది || ఛా|| యథాహం పశ్యామి | ఏకాంతసుఖితో భవాస్థవిష్యతి |
రాజా—కథంబువ |

విరూపకః—అజ్ఞ కిల దేవీప ఏవ్యం పండితకౌశికీ భణిదా | భఅవ
ది, జం తుమం పసాహణగవ్వం వహసి, తం దంనెసి మాలవితిప సరి
రే వివాహణెవచ్చింతి | తావ సవిసేసాలంకిదా మాలవితి | తత్రహా
దీకదావి పూరప భవదోవి మణారహం || ఛా|| అద్య కిల దేవ్యేనం పం
డితకౌశికీ భణితా | భగవతి, యత్త్వం ప్రసాధనగవ్వం వహసి, త
ద్దశాయ మాలవికాయః శరీరే వివాహనైపథ్యమితి | తయాసవిశేషా
లంకృతా మాలవికా | తత్రభవతీ కదాచిత్పూరయేచ్ఛవతోఽపీ మ
నోరథమ్ ||

రాజా—సఖే, మదపేక్షామనుస్థాప్య అనయా భారిణ్యోపా
వాచరితైః సంభావ్యత ఏవైతత్

ప్రతీహరీ—(ఉపగమ్య) శేదు భట్వా | దేవి విజ్ఞాతేది | తవణీ
అసోఅస్స కుసుమసమదంసణ్ణే మహ అరంభో సఖలో కరీఅదు || ౪ ||

ఛా|| జయతు భతా | దేవీ విజ్ఞాపయతి | తపసియాతోకస్య కుసు
మసహదశనేన మమారంభ్యో సఖలః క్రియతామితి ||

రాజా—నను తత్రైవ తిష్ఠతి ||

ప్రతీహరీ—అహ ఇం | జహరిహసంమాగుసుహితం అంతేఉర్ధ్వ వి

౬౫

మా శ వి కాన్ని మ త్తే-

సజ్జిత మాలవికాపురోగిణి లక్ష్మణ్యో పరితాపేన సహ దేవం పడవాలెది ||

భా || అథ కిమ్ | యథాహ సంమానసుఖితమంతఃపురం విస్మజ్య మావికాపురోగికాత్తనః పరిజనేనసహ దేవం ప్రతిపాలయతి |

రాజా—(సహషణం విలోక్య విదూషకమ్ |) జయసేనే, గచ్ఛాగ్రతః ||

ప్రతిహరీ—ఎదు ఎదు దేవో! (ఇతి పరికాశయతి) | భా|| ఏత్వేతు దేవః ||

విదూషకః—(విలోక్య) భో వలస్స, కించి పరిపు త్తజోష్వణౌ వితపసంతో పుషపదై లభ్యే అది || భా || భో వయస్య, కించిత్పరిష్పత్తు శూపన ఇవ వసంతః ప్రమదవనే లక్ష్మణే ||

రాజా—యథాహ భవాత్ |

ప|| అగ్ని విడిచి కురవక ఫలజాలక భిద్యమాన సహకారమ్ |

పరిణామాభిముఖ్యతోరుత్సుకయతి యావనం చెత్ || ౪ ||

విదూషకః—(పరిక్రమ్య) అహో, అలం పో విద్మణేవచ్చా వితా కుసుమత్థబహినిం తవణీతసోఽఽ | ఓలోఅదు భవం || భా || అహో, అయం స దత్తనేపథ్య ఇవ కుసుమ స్తబ్ధై స్తపసియాశోకః | అలలోక యతు భవాత్ ||

రాజా—స్థానే యు ప్రసవమంభవోఽయమభూత్ | యదిదామి

మనస్యసాధారణేం శోభామద్యహతి | పశ్య |

ప|| సహాశోకతరూకాం ప్రథమం సూచితవసంతవిభవానామ్ |

నివృత్తదోహదేఽస్త్రిన్సంక్రాంతాః కుసుమాని || ౫ ||

విదూషకః—తహా | భో, వినదో హూహి | అనుష్ఠై సదా జిహీదేసు విధారిణీ పాసపదవట్టిణి మాలవితిం ఆణామజ్జే ||

భా || తథా | భో, విన్రీభూ భవ | అస్తాసు సంనిహితేవపి భా రిణీ పాశ్వకపరివతిశీం మాలవికావనున్యతే ||

రాజా—(సహషణమ్) సఖీ, పశ్య |

ప|| మామియం ధ్యుత్రిష్టతి దేవీ వినయాదనుద్ధితా ప్రియయా ||

విస్తృతహస్తకమలయా నరేంద్రలత్నాత్మ్యా వసుమతీవ || ౬ ||

(తతః ప్రవిశతి ధాగిణీ మాలవికా పరివ్రాజికా విభవతశ్చ పరివారః)

మాలవికా — (ఆత్మగతమ్) జానామి ణిమిత్తం కొదులంకారస్స
తిహ వి మే హిలలం బిసిణీపత్తగదం విల నలిలం వేవది । అవి అదభి
జేదరం విమే గలిణం బహుసో పురది ॥ ఛా ॥ జానామి నిమిత్తంకాతుకా
లంకారస్స । తథాపి మే హృదయం విసిసిపత్రగతమివ గలిలం వెవలే ।
అపి చ దక్షిణైతరమపి మే నయరం బహుశః స్మరతి ॥

విదూషకః — భో వలస్స, వివాహజెవచ్చేణ సవిసేసం ఖ సోహ
దిమాలపిల ॥ ఛా ॥ భో వయస్య, వివాహనైపశ్యేర సవిశేషం భుంక్తి
భలే మాలవికా ॥

రాజా — సశ్యామ్యేనామ్ । మైమా ।

ప॥ అనతిలంబిదుకూలనివాసిని

బహుభిరాభరణైః ప్రతిభాతి మే ।

ఉమగతైరుదయోన్ముఖచంద్రికా

హతహిమైవ చైత్రవిభావరీ ॥ 2 ॥

జేవీ — (ఉపేత్య) జేమ అజ్ఞాతౌ ॥ ఛా ॥ జయత్వార్యపుత్ర

విదూషకః — వడ్డరు భోదీ ॥ ఛా ॥ వధూతాం భవతి

పరివ్రాజికా — విజయతాం జేవః ।

రాజా — భగవతి, అభివాదయ ।

పరివ్రాజికా — అభిప్రేతసిద్ధిరస్తు ।

జేవీ — (సస్మితమ్) అజ్ఞాత, ఏన తే అన్యైహిం తరుణేణాన

హలస్స అసోమ సంకెదఘరో కప్పిదో ॥ ఛా ॥ అర్యపుత్ర ఏవ తేన
భిస్తరుణీజనసహాయస్యాశోకః సంకెతగృహంకల్పిణః ।

విదూషకః — భో, ఆరాపిటసి ॥ ఛా ॥ భో, ఆరాధితౌ ॥

రాజా — (సవీరమశోకమభితః పరిక్రామత్)

ప॥ నాయం దేవ్యా భాజనత్వం న సేయః

సత్కారాః రాణామిదృశానావశోకః

య స్సావజ్ఞైః మాధవశ్రీనియోగ

ప్రక్షే శ్చ సత్యాదరం త్వత్ప్రయత్నైః ॥౧॥

విదూషకః—భో, వీసద్ధో భవితి తుషం జోవ్వణవదిం ఇమం పేఖ్వి

భా॥ భో, విస్రభా భూత్వా త్వం యావనవతీమిమాం పశ్య ।

దేవీ—కం ॥భా॥ కామ్ ॥

విదూషకః—భోది, తవణీతసోతస్స కుసుమసోహమ్ ॥భా॥ భవత్తి
తపనీయాశోకస్య కుసుమఘోభామ్ ॥

(సవక ఉపశంతి)

రాజా—(మాలవికాం విహాక్య । అత్తగతమ్ ।) కష్టః ఖలు
సంసిధివియోగః ॥

ప॥ అహం రధాంగనామేవ ప్రియా సహచరీవ మే ।

అననుజ్ఞాతసంపకాః ధారిణీ రజనీవ వా ॥౧॥

(పరిత్యజ)

కంచుకీ—విజయతాం దేవః । దేవ, అమాత్యో విజ్ఞాపయతి । వి
దభానిషయో హయనే ద్వై శిల్పకారికే మాగపరిశ్రమాదలఘుశరీరే
ఇతి పూర్వం నప్రవేశితే । సంప్రతి దేవోపస్థానయోగ్యే సంవృత్తే । తే
దాక్షాం దేవో దాతుమహాతీతి ।

రాజా—ప్రవేశయతే ।

కంచుకీ—యదాక్షాపయతి దేవః । (ఇతి నిష్క్రమ్య తాభ్యాం
సహ ప్రవిశ్య) ఇతో భవత్యై ।

ప్రథమా—హలా మదణివ, అపువ్వం ఇమం రాలిడలం తవినంతీమ్
పసీదది మే హిలలం ॥భా॥ సఖి మదనికే, అపూర్వమిమం రాజకులం
ప్రవిశంత్యాః ప్రసీదతి మేహృదయమ్ ॥

ద్వితీయా—జోసణీవ, అత్తి ఖు లోఅప్పవాదో । ఆలమి సుహం దు
ఖం వా హిలలసమవత్థా కమోదిత్తి ॥భా॥ జ్యోత్స్నికే, అస్తీ ఖలు
లోకప్రవాదః । ఆగామి సుఖం యఃఖం వాహృదయసమవత్థా కథయతీతి

ప్రథమా—సో సచో దాణి మోమాదు ॥ భా ॥ స నత్య ఇదానీతి
భవతు ॥

కంచుకీ—ఏష దేవ్యా సహ దేవ స్తిష్ఠతి । ఉపసపకతాం భవత్యై ।
(ఉభే ఉపసపకతః)

(మాలవికా పరివ్రాజికా చ బృహద్భవ్య పరస్పరమవలోకయతః)
ఉభే—(ప్రణిపత్య) జేదు భట్టా । జేదు భట్టిణీ ॥ ఛా ॥ జయతు
భతాః । జయతు భట్టిని ।

(రాజాజ్ఞయా ఉభే ఉపవిష్టే ।)

రాజా—కస్యాం కలాయామభివినీతే భవత్యై ।

ఉభే—భట్టా, సంగీదే అబ్బంతర మ్మ ॥ ఛా ॥ భతః, సంగీతే భ్యం
తరే స్వః ।

రాజా—దేవి, గృహ్యతామనయోరన్యతరా ॥

దేవి—మాలవిష, ఇదో పేఖర- । కదరా దే సంగీదసహజరిణీరు
చ్చరి ॥ ఛా ॥ మాలవికే, ఇతః పత్య । కతరా తే సంగీతసహకారిణీ
రోచతే ।

ఉభే—(మాలవికాం దృష్ట్వా) అష్టై భట్టదారిట । (ఇతి ప్రణ
త్య) జేదు జేదు భట్టదారిట । (తయా సహ బాష్పం వికిరతః)

ఛా ॥ అహా భత్యదారికా । జయతు జయతు భత్యదారికా ।

(సవే సవిస్తయమవలోకయంతి)

రాజా—కే వా భవత్యై । కా వా ఇయమ్ ।

ఉభే—భట్టా, ఏసా అహ్మణం భట్టదారిట ॥ ఛా ॥ భతః, ఏషాస్తా
కం భత్యదారికా ॥

రాజా—కథమివ ।

ఉభే—సుతాదు భట్టా । జో నో భట్టిణా విజయదండేహిం విదభ్య
ణాహం వనీకరిట బంధనాదో మోగట కుమారో మాహవ సేనా దా
మ, తస్య ఇతి కణీఅసీ భయణీ మాలవికా దామ, ఛా ॥ శృణోతుభతాః
మః స భత్రా విజయదండేవిదభకనాథం వశీకృత్య బంధనానో
దితః కుమారో మాధవ సేనో నామ, తస్యేయం కనీయసీ భగినీ మా
వికా నామ ॥

దేవీ—కహం రాజదారిక ఇతి । చందనం ఖి మవ పాదరవరవీ
ణ దూసిదం ॥ ఛా ॥ కథం రాజదారికేయమ్ । చందనం ఖిలు మయాపా
ద్యుకొపయోగేన దూషితమ్ ॥

రాజా—అథాత్రిభవతీ కథమిత్థంభూతా ।

మాలవికా—(నిశ్చస్య । అత్తగతమ్,) విహితేనీపిణ ॥ ఛా ॥ విధి
యోగేన ॥

ద్వితీయా—భర్తృదాతవసంగ దే భట్టదారవీ మాహవసేతే తస్య ఆ
మశ్చైగ అజ్ఞసుమదితా అహ్మారిసం పరితణం ఉజ్జ్వల గూఢం అణీదా
వీసా ॥ ఛా ॥ భర్తృదాయాదవశంగతే భర్తృదారక మాధవసేతే తస్మా
మాత్యేవార్యసుమతి నాస్తాద్యశంపరిజనముజ్జ్వలత్వా గూఢమాసీతైసా ।

రాజా—శ్రుతపూర్వం మయైతత్ । తతస్తతః ।

ద్వితీయా—భట్టా, అదో వరం య ఆణీమో ॥ ఛా ॥ భతః, అతఃప
రం న జానీమః ।

పరివ్రాజికా—తతఃపరం మయభాగీనీ కథయిష్యామి ।

ఉభే—అజ్ఞకొనీతవీ వితి సరసంజౌః ॥ ఛా ॥ అర్యకౌశికా భవస్య
రసంయోగః ।

మాలవికా—ఁం సా నీవ్య ॥ ఛా ॥ నమః పైవ ।

ఉభే—జరివెనధారిణీ అజ్ఞకొనీత దుభ్యైగ విభావీతవ । భలవదీ
వంరామో ॥ ఛా ॥ యతివెనధారిణ్యార్యకౌశిక దుఃఖేన విభావ్యతే । భ
గవతి, వందావహే ॥

పరివ్రాజికా—స్వస్తి భవతీభ్యామ్ ॥

రాజా—కథమాప్తవగౌఽయం భగవత్యాః ।

పరివ్రాజికా—వీవశేతత్ ॥

విదూషకః—తేణ హీ కహేమ భలవదీ అత్రహేమదీ ఉత్తంతం
అసెసం ॥ ఛా ॥ తేన హీ కథయతు భగవత్యత్రభవత్యా వృత్తాంతమశేషం

పరివ్రాజికా—(సవైక్లబ్యమ్,) తావచ్చుయతామ్ । మాధవ
సేనసచివం మమాగ్రజం సుమతిమవగచ్ఛ ।

(౧౦)

పంచమో ౨౦ కః.

౨౩

రాజా—ఉపలక్షితమ్ | తతస్తతః |

పరివ్రాజికా—స ఇమాం తథాగతభ్రాతృకాం మయా సాధకమప
వాహ్య భవత్సంబంధాపేక్షయా పధికసార్థం విదిశాగామినమనుప్రవిష్టః

రాజా—తతస్తతః |

పరివ్రాజికా—స చాటవ్యంతరే నివిష్టో గతాఞ్వా వణిగ్జనః |

రాజా—కిం చాన్యత్ |

పరివ్రాజికా—తతః

ప|| తూణీరపట్టపరిబద్ధభుజాంతరాళ

మాపాష్టికలంబిశిఖిపింఛకలాపధారి |

కోదండపాణి వినదత్ప్రతిరోధకానా

మాపాతదుష్ప్రసహమావిరభూదనీకమ్ ||౧౦||

(మాలవికా భయం రూపయతి |)

విరూషకః—భోది, మా భటహి | అదికరంతం ఖి తత్తపేహాదీ క
హేది||ఛా||భవతి, మా బిభేహి|అతిక్రాంతం ఖిలు తత్రభవతీ కథయతి ||

రాజా—తతస్తతః|

పరివ్రాజికా—తతో ముహూతంబద్ధాయుధాస్తే పరాఙ్ముఖేభూ
తాః సాధకవాహయోద్ధారస్తసకరైః |

రాజా—హంత, ఇతః పరం కష్టతరం శ్రోతవ్యమ్ |

పరివ్రాజికా—తత స్సమయః |

ప|| ఇమాం పరిఘ్నదుఃఖాజ్ఞాతే పరాభిభవకాతరామ్ |

భర్తృప్రియః ప్రయోభకతుకరాన్యణ్యమనుభిగతః ||౧౧||

(పథమా—అపేహ, హదో సుమదీ ||ఛా|| అపేహ, హత స్సమయః||

ద్వితీయా—అదో ఖి భట్టిచారిఆవ ఇలిం సమవత్తా సంవృత్తా |

ఛా|| అతః ఖిలు భర్తృదారికాయా ఇయం సమవత్తా సంవృత్తా |

(పరివ్రాజికా చాప్యం విస్మయతి |)

రాజా—భగవతి, తనుత్యజామీదృశీ లోకయాత్రా | న శోచ్యం త
తభవాన్సమైక్యతభర్తృపిండః | తతస్తతః |

పరివ్రాజికా—తతోఽహం మోహముపగతా యావత్సంక్షాం లభే
తావదియం దులభదశకానా సంప్రవృత్తా ॥

రాజా—మహాత్ములు కృచ్ఛ్రమనుభూతం భగవత్యా ।

పరివ్రాజికా—తతో భ్రాతృశరీరమగ్నిసాతృత్వా వుననావీభూతవై
ధన్యదుఃఖయా మయా త్వదీయదేశమవతీర్య ఇమే కాషాయే గృహీతే ।

రాజా—యుక్తః గజ్జనస్త్ర్యేష పంధాః । తతస్తతః ।

పరివ్రాజికా—సేయమాటవికభ్యో వీరసేనం వీరసేనాచ్చ దేవీం
గతా । దేవీగృహే లబ్ధప్రవేశయా దృష్టే త్యేతదవసానం కథాయాః ।

మాలవికా—కిం ఋ ఋ సంపదం భట్టా భణ్డాది ॥ ఛా॥ కిం ను ఋలు
సాంప్రతం భతా భణతి ।

రాజా—అహేహ పరిభవోపహరిణో వినిపాతాః । కుతః ।

ప॥ ప్రేష్యభావేన నామేయం దేవీశబ్దక్షమా సతీ ।

స్నానీయవస్త్రక్రియయా పత్రోణం వోపయుజ్యతే । ౧౩॥

దేవీ—భలవది, తువీ ఆభిజణవదిం మాలవిలం అణావక్ష్పంతీవల
సంపదం కిదమ్ ॥ ఛా॥ భగవతి, త్వయాభిజనవతీం మాలవికామనాచక్షా
భయాసాంప్రతం కృతమ్ ।

పరివ్రాజికా—శాంతం పాపం । కేన చ కారణేన మయా నైశ్చ్యం
ణ్యమవలంబితమ్ ।

దేవీ—కిం విల తం కారణమ్ ॥ ఛా॥ కిమివ తతాగ్రణమ్ ।

పరివ్రాజికా—ఇయం పితరి, జీవతి కేనాపి దేవయాత్రాగతేన సిద్ధా
దేశకేన సాధునా మత్సమక్షం సమాదిష్టా । సంవత్సరమాత్రమియం
ప్రేష్యభావమనుభూయ తతః సదృశభర్తృగామినీభవిష్యతీతి । తదేవం
భావినయా దేశమస్యాస్త్యత్పాదశుశ్రూషయా పరిణమంతమవేక్ష్య కా
లప్రతీక్షయా మయాసాధు కృతమితి పశ్యామి ॥

రాజా—యుక్తా ప్రతీక్షా ।

కంచుకీ—దేశ, కథాంతరేచాంతరితమ్ । అమాత్యో విజ్ఞాపయతి । వి
దభాగతమనుష్ఠేయమనుష్ఠితమభూత్ । దేవస్య తావదభిప్రాయం శ్రో

తుమిచ్చామీతి ॥

రాజా—మాదగ్ధ్య, తత్రభవతోర్యజ్ఞ సేనమాధవ సేనయోద్వైకరా
జ్యుమిదానీమవస్థాపయితుకామో౭న్తి ॥

స॥ తౌ పృథగ్వరదాకూలే శిష్టాముత్తరదక్షిణే ।

న క్తందివం విభజ్యోభౌ శీతోష్ణకిరణావివ ॥౧౩॥

కంచుకీ—దేవ, ఏవమమాత్యపరిషదే నివేదయామి ।

(రాజాంగుశ్యానుమన్యతే)

(నిష్కాంగంతః కంచుకీ)

ప్రభూ—(జనాంతికమ్) భట్టదారివ, దిట్టిట భట్టిణా భట్టదా
రటఅద్ధరజ్జై పడిట్టం గమగ్నస్సది ॥ఛా॥ భత్వదారిక, దిప్త్యా భత్రాభ
త్వదారకో౭ధకరాజ్యే ప్రతిష్ఠాం గమయిష్యతే ।

మాలవికా—ఏదం దావ బహు మణ్డిదవ్వం, జం జీవిదసంసరదోము
త్తౌ ॥ఛా॥ ఏతత్తావద్బహు మంతవ్యమ్, యజ్జీవితసంశయాన్ముక్తః ।

(ప్రవిశ్య)

కంచుకీ—విజయతాం దేవః । దేవ, అమాత్యో విజ్ఞాపయతి । క
ల్యాణీ దేవస్య బుద్ధిః । మంత్రపరిషదో౭ప్యేతదేవ దశకనమ్ । కుతః॥

స॥ ద్విధా విభక్తాం శ్రియముద్వహంతౌ

ధురం రథాశ్వావివ సంగ్రహీతుః ।

తౌ స్థాస్యతస్తే నృపతేనిదేశే

పరస్పరోపగ్రహానికారా ॥౧౪॥

రాజా—తేన హి మంత్రపరిషదం బూహి । సేనాన్యే వీరసేనా
య లేఖ్యతామేవం క్రియతామితి ।

కంచుకీ—యచాజ్ఞాపయతి దేవః । (ఇతి నిష్కాంగ్య సప్రాభ్యుత
కం లేఖం గృహీత్వా పునః ప్రవిష్టః ।) అనుష్ఠితా ప్రభోరాజ్ఞా । అ
యం దేవస్య సేనా౭తేః పుష్పమిత్రస్య సకాశాతో౭త్తరీయ ప్రాభ్యుత
కొలేఖః ప్రాప్తః । ప్రత్యక్షీకరోత్వేనం దేవః ।

(రాజోద్ధాయ సప్రాభ్యుతకం లేఖం సోపచారం గృహీత్వా

దేవీ—ఏదం కిం అవ్యరిలం । సాహరిణా ఖు తాణం మహా అ అ
అలంబుదసి ॥ ఛా ॥ ఏకతి-మాశ్చర్యమ్ । సాధారణః ఖలు తాసాం మ
మ చాయమభ్యుదయః ॥

ప్రతిహరీ—(జనాంతికమ్) భట్టిణి, ఇరావదీ ఉద విస్తావేది । స
రిసం దేవీప పహవంతీప । తుహ వలణం సంకప్పిదం ణ కాజ్జవి అల్లహ
కాదుం తి ॥ ఛా ॥ భట్టిరి, ఇరావతీ పునవి-జ్ఞాపయతి । సద్భవం దేవ్యాః
ప్రభవంత్యాః । తవవచనం సంకల్పితం న యుజ్యతేఽన్యధాకతుమితి ॥

దేవీ—భవసి, తుప అణుమదా ఇచ్ఛామి అజ్ఞసుమదిణా పుణ
మసంకప్పిదం మాలవిలం అజ్ఞఉత్తస్స పడివాదేదుం ॥ ఛా ॥ భగవతి, త్వ
యానుమతేచ్ఛామ్యార్యసుమతివా ప్రథమసంకల్పితాం మాలవికామార్య
పుత్రాయ ప్రతిపాదయితుమ్ ॥

పరివ్రాజికా—ఇదానీమపి త్వమేవాస్యాః ప్రభవసి ।

దేవీ—(మాలవికాం హస్తే గృహీత్వా) ఇదం అజ్ఞఉత్తౌ పిలణివే
దణాణురూపం పారితోసిలం పడిచ్చదు ॥ ఛా ॥ ఇదమార్యపుత్రః ప్రియసి
వేదనానురూపం పారితోషికం ప్రతిచ్చతు ॥

(రాజా వీడాం నాటయతి)

దేవీ—(సస్తి తమ్) కిం అవధీరేది అజ్ఞఉత్తౌ ॥ ఛా ॥ కిమవధీరయ త్యార్యపుత్రః ।

విదూషకః—భోఽ, ఏహ లోకవ్యవహారో । సహృణవవరో ల
జ్జాదురో హూవి ॥ ఛా ॥ భవతి, ఏష లోకవ్యవహారః । సహృణవవ
రో లజ్జాతురో భవతి ।

(రాజా విదూషకమపేక్షతే)

విదూషకః—అహ దేవీప ఏవ్య కేదప్పణలవిసేసం దిల్లి దేవీసద్గంమా
లవిలం అత్తభవం పడిగ్గహీదుం ఇచ్చది ॥ ఛా ॥ అథ దేవ్యైవ కృతప్రణ
యవిశేషాం దత్తదేవీశక్త్యాం మాలవికామత్తభవాన్ప్రతిగ్రహీతుమిచ్ఛతి ॥

దేవీ—ఏదాప రాఅదారిఅప అహిజణేణ ఏవ్య దిణ్ణ దేవీసద్దా ।
కిం పుణరుత్తేణ ॥ ఛా ॥ ఏతస్యా రాజదారికాయా అభిజనేనైవ దత్తౌ కే
వీశబ్దః । కిం పునరుత్తేన ॥

పరివ్రాజికా—నూ మేవమ్ ।

ప॥ అప్యాయకరసముత్పన్నో రత్నజాతిపురస్కృతః ।

జాతరూపేణ కల్యాణే స హి సంయోగమహాతి ॥౧౭॥

దేవీ—(స్మృత్వా ।) మరిసేదు భలవదీ । అబ్బుదలకహాప ఉత్త
దం ఇలఖిదం । జలసేదే, గచ్చ దావ । కొసెలపత్తోల్లబులం ఉవ
దెహి ॥ ఛా ॥ నుషాయతు భగవతీ । అభ్యుదయకథయోచితం న లక్ష
తమ్ । జయసేనే, గచ్చ తావత్ । కౌశేయపత్రోణాయుగలముసనయ

ప్రతిహారీ—జం దేవీ ఆణవేది । (ఇతి నిమగ్ంతా పత్రోణం గృ
హీత్వా పునః ప్రవిశ్య) దేవి, ఏదమ్ ॥ ఛా ॥ యద్దేవ్యాజ్ఞోపయతి । వే
దీ, ఏతత్ ॥

దేవీ—(మాలవికామవకుణ్ఠనవతీం కృత్వా ।) అజ్జఉత్తా దాణిం
ఇమం పడిచ్చదు ॥ ఛా ॥ ఆశ్చపుత్ర ఇదానీమిమాం ప్రతీచ్చతు ॥

రాజా—త్వచ్ఛాసనాత్ప్రవృత్తా ఏవ వయమ్ । (అపవార్శ్య
హంత, ప్రతిగృహీతా ।

విదూషకః—అహూ దేవీప అణుహాలదా ॥ ఛా ॥ అహూ దేవ్యా అ
నుకూలతా ।

(దేవీ పరిజనమవలోకయతి ।)

పరిజనః—(మాలవికాముపేత్య) వేదు భట్టిణీ ॥ ఛా ॥ జయతు
భట్టినీ ॥

(దేవీ పరివ్రాజికాం నిరీక్షతే ।)

పరివ్రాజికా—నైతచ్చిత్రం త్వయి ।

ప॥ ప్రతిపక్షేణాపి పతిం సేవంతే భర్తృవత్సలాః సాధ్వ్యః ।

అస్యసరితామపి జలం సముద్రగాః పాపయంత్యుదధిమ్ ॥౧౮॥

(ప్రవిశ్య)

నిపుణికా—వేదు భట్టా । ఇరావదీవిణ్ణావేది । జండవలరాదిక
మేణ తదా భట్టిణా అవరద్దా, తం సలం ఏన్వ భత్తుణా అణుహాలం
కామ మపీ ఆలరిదం । సంపదం పుణ్ణమణారహేణ భత్తుణా పసాదమే

త్రైసంభావభద్రవృత్తి || ఛా || జయతు శతాః | ఇరావతీ విజ్ఞాపయతి
యదుపచారాతిక్రమేణ తదాభివృద్ధిః ఆపరాధా, తత్స్వయమేవ భతుః
రసుకూలం నామ మయాచరితమ్ | సాంప్రతిం పూర్ణమనోరథేన భ
తాః ప్రసాదమాత్రేణ సంభావయితవ్యేతి |

దేవీ—ణిడిణి, అవస్సం సె సెవిదం అజ్జితత్తో జాణిస్సది |

ఛా|| నిపుణి కే, అవశ్యమస్యాః సేవితమార్గపుణ్యో జ్ఞాస్యతి |

నిపుణికా—అణుగహీదమ్మి || ఛా|| అనుగృహీతాస్తి |

పరివ్రాజికా—దేవ, అమునా యుక్తసంబంధేన చరితాథకం మా
ధవసేసం సంభావయితుం గచ్ఛామః ||

దేవీ—భలవదీవ ఛా త్తం అమ్మే పరిచ్ఛెదమం || ఛా|| భగవత్పా
న యుక్తమస్తాన్తరిత్యత్తమ్ ||

రాజా—భగవతి, మదీయేష్వేవ లేఖేమ తత్రభవతస్తా వ్యముద్దిశ్య
సంభావనాక్షరాణి పాతయిష్యామః |

పరివ్రాజికా—యువయోః స్నేహాత్పరవానయం జనః |

దేవీ—అజ్జితత్త, కిం తే భూట పిలం ఉపహరామి || ఛా|| ఆర్యపుత్ర,
కిం తే భూయః ప్రియముపహరామి ||

రాజా—పూర్వం మే ప్రసాదమముఖే భవ దేవీ శిష్య

మేతావదేవ హృదయే ప్రతిపాలనీయమ్ |

(తథాపీదమస్తు భరతవాక్యమ్ |)

ఆశాస్యమభ్యధిగమాత్పృథ్వీ ప్రజానాం

సంపద్యతే న ఖలు గోప్తరి నాగ్నిమిత్రే || ౨౦ ||

(ఇతి నిషాంగ్రంతా స్సవే |)

ఇతి శ్రీకాళిదాసస కృతా మాళివికాగ్నిమిత్రీ నాటక పంచమోఽంకః |

సమాప్తమిదం నాటకం.

శ్రీలక్ష్మీనృసింహావిజయతే.

—* శ్రీవేదధాతాం. *

శ్రీ రస్తు.

శ్రీమత్పంచజన పంచాసనాయనమః.

శ్రీమద్రాజాధిరాజ ఘోషకవి శ్రీహంపాదేవ

విరచితా

రత్నావళి నామికేయం నాటికా

ఛాయాసహితా.

గీవాణభాషా ద్యేత్యుణామత్యంతోపయోగాయ,

బ్ర॥ శ్రీ॥ సాగ్ధర॥ శ్రీకంఠశాస్త్రిభి

స్సమ్యక్సంశోధ్యపరిష్కృతా.

ఇయంచ,

శ్రీమత్సూర్యబలపురీమధ్య విద్యోతమానాయాం

“బెంగళూరు బుక్ డిపో” ముద్రాక్షరశాలాయాం

తదధికారిణా,

బ్ర॥ శ్రీ॥ వాజపేయం॥ కృష్ణశాస్త్రిణా,

ప్రథమవారం ముద్రాపితం

సద్విజయతే తమామ్.

Bangalore,

1895.

ఏతన్మాత్రం ౧౦ కలాః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీలక్ష్మీనమః ప్రసన్న

అస్తి కిల సమస్త వస్తు సంపూర్ణా కౌశాంబీరామ సగరి
తత్రచ వత్సోరామ రాజా ధర్మే ప్రవాః పర్యపాలయన్నవ
తతః. తస్య చాతీశయిత సురాంగనారూప లావణ్యాచాన
వధతానామ్నిధమశీలాదాక్షిణ్యవతీ వహిషీ. తయా సహన
న్యసన్ముఖవానోరాజా తదమాత్యోర్యే యాగంధరాయణే సన్ని
వేత్తాభిరరాజ్యతత్రః స్వవయస్వేన వసంతక నామ్నా సహ
విహవన్నిరతితయానంద భరితః కాలం నయతిస్త. తదమాత్యో
యాగంధరాయణే సమస్త రాజ్యతత్రమధమక వజీరతం
చకార. తతశ్చ సింహళదేశాత్కృష్టిద్బాహ్నిహ్నాః పృథివీంవది
భ్రమక కౌశాంబీనగర మాజగామ సతుస్త్వయి దారిద్య్ర వశా
ద్రాజావలోకార్థ మమాత్యం ప్రసాదయితుం తదంతికంగతా
తతశ్చయాగంధరాయణే స్తం నిలోక్య యథాహంసంమాన్య
ఆసనగతం పరిగతాధ్వశ్రమంతం భూసురమవలోక్యత్యం ప్రస
చ్చోభోవిప్రవర్య! కత ఆవతః ఇతి, సోబ్రవిత్సింహళదేశా ధా
గతోస్మీతి. తతో యాగంధరాయణే ప్రదాజ్యవృత్తాంతమి
చ్చత్ బ్రాహ్మణైర్దాజ్య మాకణ్యక తత్రత్యంవృత్తాంతం వత్తుం
ప్రవక్రమే. భోఽమాత్య శృణు తత్ర త్యంవృత్తంల ప్రిచాస్తా
కరాదేశం పర్యపాలయక చక్రమబాహు ర్నామారాజా తస్య
ధర్మపత్నీయం సుశీలాయాం జాతారత్నావలీనామ్నా తస్య
సౌందర్యాదికవణయితుం సూతం సహస్రభూషి, పాదరతి
వా భారతినా, నగజావా, నగధరసత్రినా, నగారిణీవా, న
జానేయది మానుషీస్యాత్తత్తు తత్తద్యశ రూపలావణ్య సం

పాపాధిష్ఠానభూమిస్సాస్వతః ఏతాదృశీం తత్తనయాంవిలోక్య కర్చి
 త్సిద్ధపురుషో రాజానమబ్రవీత్ భోః! విక్రమబాహు యోస్యాః
 చాణిం గృహ్లాతి ససమాద్భుతతీ తద్భృత్వాఽస్యా అను
 రూపంవరమన్వేష్ట్యం నానాదిశౌచాతాః కుశలాః ప్రహితాః
 ఏతావానేవేతి. అథ యాగంధరాయణస్తస్య రాజదర్శన కా
 ర్యంనిర్వర్త్య సమ్మాన్య విసజాయిత్యా స్వమనస్యేవ మాలోచ
 నుత్, అహు ఏతాదృశాద్భష్టవతీ రూపలావన్యవతీ చాస్త
 త్స్వమినోభార్యా భవతు మహాతి తతకథమేతత్సంఘటత
 ఇత్యాలోచ్య ఏకం వాతాకుశలినందూతమాహూయైవ మబ్ర
 వీత్. భో! కస్తీకస్త్రిదాప్త జానానుష్ఠేయ కమణి త్వాంసి
 యోజయామి. ఇతశ్చ సిహ్వాదేశంగత్వా రాజానం బూహింభ
 భవ త్తనయాం వత్సేశ్వరో యావతఇతి పతుదూతస్తదాదేశేన
 తతోఽస్మృమ్య సింహాశదేశం గత్వా తద్భృత్తాంతం రాజే
 పేదయమాన సతు రాజా, వత్సరాజమహిషీ స్వభగన్యా స్సు
 తాయదిరత్నావళిం తస్మైపయచ్చామితదాఖిద్యేతసేత్యా
 లోచ్య తచ్చారేణోక్తమనంగీకర. తత స్సదూతః పుననిక
 వృత్య తద్భృత్తాంతం మంత్రిణివ్యణిజ్ఞపత్. తతః కంచితాక
 లంశిత్యా యాగంధరాయణోబాభివ్యనామానంకంచుకినమా
 హూయేదమబ్రవీత్, భోబాభివ్యత్వ మితోగత్వా సింహ
 శాధిపం బూహి. వత్సరాజపత్నీ వాసవదత్తా లావణికేన
 వహ్నినా దగ్ధా అతశ్చ వత్సరాజః పుననికవాహం కతుక
 కామో భవ త్తనయాం యావతే తతకతుకమహాసి తస్మి
 ణయమితి. సతదేతి తస్మాత్ప్రసాదాయ సిహ్వాదేశాధిపస్య
 విక్రమబాహు నికటమేత్య యథాజ్ఞప్తం యాగంధరాయ

జేస తత్సవం రాజై నివేదయామాస తతశ్చ తద్యధాథం
 మన్వానో విక్రమబాహుః స్వమంత్రితం వసుభూతిహహూ
 య తేన సహాలోచ్య వత్స రాజం స్వానురూపం సంబంధిసం
 విదిత్వా తదభిప్రాయానుసారేణ స్వదుహితరం రత్నావళ్యా
 దిభిస్తోషయిత్వా తత్సహాయాధం వసుభూతినియోజ్యబాభి
 శ్యేణ సహ కౌశాంబీనగరం ప్రేషయామాస. తాచతాం పధి
 పదిపాలయంతౌ సముద్ర నికటమాజగ్ముః ఆతస్సముద్రము
 త్తితిఘానావపధిరుహ్య రత్నావళీ సహితౌ ప్రతస్థాతే.
 తతో మధ్యే సముద్రం యానభంగస్సమభూత్. తతశ్చ దైవా
 ద్రత్నావళీ కుచిచ్ఛలకమవలంబ్య తీరమేత్య కౌశాంబీనైః వాణి
 గ్భిస్సంగతా తన్నగరమాజగామ, తతశ్చ తాం యాగంధగా
 యనిస్సింహశేఖర తనయాం జానన్మపి ప్రత్యభిజ్ఞాదిచా, తద
 కథయన్మపాయనవ్యాజేన తాందేవ్యా వాసవదత్తాయాహుతై
 సమప్సితవాక్ తతశ్చ యా తా యానభంగనిమగ్నౌ వసుభూ
 తి బాభివ్యా దైవాదణ్ణవతీర మాసావ్య కొగలదేశ విజయా
 యవత్స గాజపేషితేన రుమన్వన్నామ కేన సేనాపతినా సంగ
 తౌ, విదితైతద్వృత్తాంశౌ యాగంధరాయణః పరమ మ్మానంద
 ముపగతః సచానంద స్సర్వధాస్పృశంతిన స్వామిన మిత్యాది
 నాకన్వినై వదశితః.

సేయం పూర్వకథానుసంధేయా.

ప్రథమాంకే.—శ్రీమతో వత్సరాజస్య స్వగృహ ప్రవృత్త
మదన మహూత్సవ మవలోకయతస్స వయస్స్య సికట మాగ
తాభ్యాం దేవీపేషితాభ్యాం మదనికా చూతలతికాభ్యాం ముఖే
న దేవీ కర్తృక మదనపూజా శృతాంత ముపశృత్య, తా
మవలోకయితు కామస్య రాజ్ఞో యస్యేన సహూద్యానవ
నగమనం, తతశ్చ మదన పూజార్థం పూజామేవాగతాయాః
వాసవదత్తాయాః పరిచారిణీ పథ్యగతాం సాగరికానామ్నీం,
గత్వావభీషమవలోక్య ఇయ మత్ర స్థితవ్యేతి మన్వానయా
దేవ్యా సారికానయ స వ్యాజేన తక్రీణానం తతశ్చ, సారి
కాంమే సఖీ సుసంగతా సమానయతలహత్వే తతాఃమా
చకన సవలోకయమీతి నిభృతం పరిమానాయా సాగరి
కాయా మహారాజ దశకన తద్విషయక భావానుభవశ్చ
నిరూపితః.

ద్వితీయాంకే.—నాయక దశరాజస్యముత్పన్న మనో
భవాయాః కథం చిత్రాత్మ వివోదనాథకల మహారాజ ప్రతి
కృతిం విలేఖయంత్యః సాగరికాయా స్సమాశ్వాసనాథకం
సారికాంజరేణ సహ ప్రవిష్టాం సుసంగతాం విలోక్య ల
జ్జితయా కథం చిత్రాత్మభిప్రాయం నివేదయంత్యా సాగరిక
యానుభూయమాన వివిధ విదరావస్థా దశకన త్సముత్పన్న
బోధయా పింగళవా నరిభయేన సాగరికా సుసంగతాభ్యాం
మత్స్యక్తయాద సారికయా శ్రీభంజవాసోపదిష్ట దోహదబ
లేంసస్య ఏవ పల్లవితాం గమనాలికా మవలోకయితు ము
ద్యానమాగతాయా సవయస్యాయ రాజ్ఞే సాగరికాసు సంగ
తాభ్యాం ముద్రితాం నివేదనం, తతిః కంప్రతిదు కయా

పరిచేవితుస్యాతి చింతయంతః, తమైవ పరిత్యక్తచిత్రి ఫల
కేవిభిజిత మాత్మానం విలోక్య హాపిత స్వాంతస్య రాజ్ఞః
సమీపం చిత్రఫలకా నయనాధకం సమాగతయా సుసంగత
యా నివేదిత సాగరికా వృత్తాంతస్య రాజ్ఞస్సాగరికా సమీ
పమాగత్య తత్ప్రసాదనావసరే వాసవదత్తా సమాగతేతి శృ
త్వా భయాతకయో స్సాగరికా సుసంగతయోనిగణమనం
తతశ్చ, గాజ్ఞా పరిగృహితాయాః పల్లవితాయా నవమాలికా
లతాయా స్సమవ లోకనార్థం దేవ్యా స్సమాగమనకాలే విదూ
షకేణ ప్రచ్ఛాదితం, తతో రాజ్ఞాపరిగృహితా నవమాలికా ప
ల్లవితేతి హాపితశాస్త్రతయతో విదూషకస్య కఠోన్నిపతి
తస్యచ చిత్రఫలకస్య దశకనేన కుపితాయాః వాసవదత్తా
రాజకృత ఉమాపణాదికమభ్యవణి.

తృతీయ్యంక. — సాగరికాదశకేన సంజాత మదనావ
స్థస్య ఉద్యానేంగతస్య రాజ్ఞస్సమీపంప్రతి కాంచనమాలా వే
షధారిణీ సుసంగతా, స్వవేషధారిణీ సాగరికాం ప్రాప్యష్య
తీతి విడిలోదంతాయా వాసవదత్తాయాః కాంచనమాలయా సమా
ప్రవేశః పూర్వవేషకృత సంకేతస్యతాజేవ సాగరికాం మన్వా
నస్య రాజ్ఞ స్తత్సమీపాగమనం తతశ్చయం సాగరికాయాం బద్ధ
భావ ఇతి మన్వావయా దేవ్యాకోప పూర్వకం నిగణమనం,
తతశ్చ సంకేతానురూపం వాసవదత్తావేషేణ సమాగతాంశర్తు
కామాం సాగరికాం విలోక్యయం కపి మిష్యతీతి మన్వా
నేవ రాజ్ఞా హస్తగ్రహణ పూర్వకం సాగరికా ప్రసాదన
కాలే పునరాగతయా దేవ్యా సాగరికాయా విదూషకస్యచ
బంధనాగార ప్రాప్తిరూపితా.

చతుర్థాంకే. — వాసవదత్తాయాః కోపేన బంధనాగారం ప్రాపితా సాగరికా విమూషకౌ పరిచింతయతో రాజ్ఞస్స మీపం ప్రతి కేవీ ప్రసాదేన సబహుమానం పరిత్యక్త బంధనస్య మధ్యేమాగళం సుసంగతా ముఖేన సాగరికా వృత్తాంతం విదిత్వా తదీయ రిత్నావళిమాదాయ సమాగతస్య విదూషకస్య దళనేన సాపీతస్య రాజ్ఞ స్సమీపం ప్రత్యైంద్రజాలికాగమనం తదీయ విచిత్రతర కాశల సరిక్షణాయ సమాగతయా దేవ్యా సహత. దపలోకనకాలే సింహ శేష్యరామాత్యస్య వసుభూతే భాకభ్రష్టే సహప్రవేశః తన్నివేదిత రత్నావళి వృత్తాంతశ్రవణకాలే విద్రజాలిక మాయాదగ్ధమంతఃపురం విలోక్య సాగరికా తత్ప్రంశఃపురేదగ్ధేతి భితాయా దేవ్యా వచన మాకణ్యకజ్వలనం ప్రవిశ్య రాజ్ఞా సమానీతాంతా మవలోక్యేయ మేవ రత్నావళితమన్వానేన వసుభూతినా తదీయ నిఖిల వృత్తాంత నివేదనావనరే సమాగతేన యాగంధరాయణేన స్వకృతతంత్ర నివేదనం తతశ్చ రత్నావళిం స్వసోదరీం మన్వానా కేవీ పశ్చాత్తాప పూర్వకం తాం మహారాజాయ దౌ రత్నావళిం తదనుగ్రహేణ మహారాజ్ఞీపద మాయరోపేత్యాపిక ముప విడికతం.

జయతా మిందు చూడప్రియా భగవతీ.

రత్నావళీనాటికియోత్తమ పాత్రాణి.

- ౧ వత్సరాజః నాయకః.
 ౨ యాగంధరాయణః మంత్రీ?
 ౩ వసుభూతిః సింహాశ్వేష్వరస్య విక్రమచా
 హేలార్జున్.
 ౪ బాభ్రవ్యః వత్సరాజస్య కంచుకీ.
 ౫ విజయవమాన్ వత్సరాజస్య సైన్యపాలః.

నీ చ పాత్రాణి.

- ౬ వాసవదత్తా వత్సరాజస్య వహిషీ.
 ౭ రత్నావళీ } పిహ్లాశ్వేష్వరస్య విక్రమచా
 సాగరికా. } హేలార్జున్ నాయకా.
 ౮ కాంచనమాలా వాసవదత్తాయః పరిచారికా.
 ౯ సునంగతా సాగరికాయా స్సఖీ వాసవద
 త్తాయః పరిచారికాచ.
 ౧౦ నిపుణికా } ఏతా వాసవదత్తాయః పరి
 ౧౧ మదనికా } చారిణ్యః.
 ౧౨ చూతలతికా }
 ౧౩ వసుంధరా ప్రతిహరీ
 ౧౪ వసంతకః విదూషకః.
 ౧౫ సంవరసిద్ధిః బంద్యజాలికః.

విక్రమచాహుః సిహ్లాశ్వదేశాధిపః.
 రుమణ్వాక్ వత్సరాజస్య సైన్యాధిపః.
 అస్యాం నాటికాయా మనయోః ప్రవేశోనాస్తి.

౩	స్వీచాదన్యస్యాదపి	3
౩౩	ధరణీప మిలఱ్ఱో	}	...	౮౯
	ధరణ్యామృగాంకః			
౧౨	ధారాయత్రవిముక్తి	౬
౨౯	నష్టం పక్షానైషకషష్ట	౨౭
౩౬	నీతోవిక్రమద హః	౧౦౯
౭౨	పణమహ చలణ	}	...	౮౯
	ప్రణమతచరణ			
౪౦	పరిచ్ఛేదస్తమూచకుంభ	౪౩
౩౮	పరిష్కానం పీనస్తన	౪౨
౧	పాదాగ్రస్థితయాముహూక్తి	౧
౫౪	పాలీయం చంపకానాం	౬౨
౫౩	పరఃపూర్వామేవ స్థగయతి	౬౧
౫౫	ప్రణయవిశదాం దృష్టిం	౬౩
౨౧	ప్రత్యగ్రహజ్జనవేశేషం	౧౭
౪౫	ప్రసీదేకబ్రూయామ్	౫౨
౬౮	ప్రాణాః పరిత్యజంతే	౮౪
౪౪	ప్రాప్తాకథమపి ధైవాత్	౪౯
౭	ప్రారంభేన్ద్రిక్స్వామినః	౪
౪౯	బాణాః పృథ్వ మనోభవన్య	౫౮
౩౭	భాతివలితోలిఖంత్యా	౪౨
౪౬	భూస్యంగ సహసోన్దలే	౫౩
౪౮	మనశ్చలం ప్రకృత్యైవ	౫౭
౬౨	మమకంఠగతాప్రాణాః	౭౩

రత్నావళీనాటికియోత్తమ పాత్రాణి.

- ౧ వత్సరాజః నాయకః.
 ౨ యాగంధరాయణః మంత్రీ.
 ౩ వసుభూతిః సింహాశ్వేష్వరస్య విక్రమబా
 హార్తృలక్ష్మీ.
 ౪ బాభ్రవ్యః వత్సరాజస్య కంచుకీ.
 ౫ విజయవమాన్ వత్సరాజస్య సైన్యపాలః.

నీ చ పాత్రాణి.

- ౬ వాసవదత్తా వత్సరాజస్య మహిషీ.
 ౭ రత్నావళీ } పిహ్లాశ్వేష్వరస్య విక్రమబా
 సాగరికా } హేమాపుత్రీ నాయికా
 ౮ కాంచనమాలా వాసవదత్తాయాః పరిచారికా
 ౯ సుసంగతా సాగరికాయా స్సఖీ వాసవద
 త్తాయాః పరిచారికాచ.

- ౧౦ నిపుణికా } ఏతా వాసవదత్తాయాః పరి
 ౧౧ మదనికా } చారిణ్య
 ౧౨ చూతలతికా }
 ౧౩ వసుంధరా ప్రతిహారి
 ౧౪ వసంతకః విదూషకః.
 ౧౫ సంవరసిద్ధిః బింద్రజాలికః.

విక్రమబాహుః సిహ్లాశ్వదేశాధిపః.
 రుమణ్వాక్ వత్సరాజస్య సైన్యాధిపః.
 అస్యాం నాటికాయా మనయోః ప్రవేశోనాస్తి.

౧౭	సోస్తస్సగ్దామశోభామ్	...	౮
౧౮	హరిహరబహ్మపుముహం	}	...
	హరిహరబ్రహ్మప్రముఖాక్		
౧౯	హర్ష్యాకాం హేమశృంగ	...	౯౮
౨౦	హ్రియా సవకస్యాధో	...	౧౦౮

ఇతి రత్నావళి నాటికీయ్యానాం పద్యానామకారాది

లోచనకృమణికా స్సమాప్తా.

అథ నాటికాలక్షణం సాహిత్యదశః

“నాటికాన్ ప్రవృత్తా స్యాత్తీన్రప్రాయా చతురంకికా |
 ప్రఖ్యాతో ధీరలీలిత స్తత్రస్యాన్నాయకోన్యపః ||
 స్యాదంతః పురసంబధా సంఘీతవ్యాపృతాధవా |
 నవానురాగా కన్యాస్యాన్నాయికా నృపవంశజా ||
 సంప్రపత్తేత నేతాస్యాం దేవ్యాస్త్రాసేవశంకితః |
 దేవీ త్రనభవేజ్జ్యేష్ఠా ప్రఖల్భా నృపవంశజా ||
 పదే పదే మానవతీ తద్వశ స్సంగమోద్వయోః |
 వృత్తిస్యాత్మైశికీస్వల్పవిమళాన్సంధయఃపునః ||”

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ మన్నహాగణపతయేనమః.

రత్నావళీ నాటికాయాం- ప్రథమాంక ప్రారంభః.
ఉపస్తావనా.

పాదాగ్రస్థితయా ముహుః స్రవభరేణాసితయానమ్రతాం
శంభోస్సస్పృహలోచనత్రయవళంయాంత్యాతనారాధనే!
హీరుత్యా శిరసీ హితస్సపులక స్వేదోద్గమోతకంపయా
విశ్లేష్టసుర-సుమాంజలిర్నిరీజయాతీప్తాంతరేపాతువః॥౧॥
అపిచ.

బౌత్సుక్యేన కృతత్వరా సహభువా వ్యాచతక మానాహి
యా తైస్తైబంధు వధూజనస్య వచనైశ్చితాభి ముఖ్యంపునః!
దృష్ట్వాగ్రే వరమా త్రసాధ్వసరసా గౌరీ నవే సంగమే సుందరీ
హత్పులకాహరేణ హసతా శ్లిష్టా శివాయాస్తువః॥౨॥
అపిచ.

సంప్రాప్తం మకరధ్వజేన మథనం త్వత్తోషదధేక పుగా
తయ్యక్తుం బహుమాంగ-గాం మమపురోనిలజ్జహోధుస్తన!
తామేవానునయస్వభావకుటిలాం హేకృష్ట కతగ్రహం
ముంచేత్యాహరుషాయన ద్రితనయాలక్ష్మీశ్చపాయాత్సవ.
అపిచ.

క్రోధేదై దృష్టిపాతై స్త్రిభిరుపశమితా వహ్నయోఽపి
త్రయోపిత్రతాసాతాం ఋత్విజోఽధశ్చపలగణహృతో వ్యవ
ట్టాకపతంతి । దక్షస్త్రానిత్యస్య పత్నీ విలపతి కరుణా విద్రుహం
చాపి దేవైః శంసన్మిత్యాతహసో మఖమథనవిధౌ పాపదే
వైశివోవః॥౩॥

అపిచ.

జితముడుపతి నా నమ స్సురేభ్యో ద్విజవృషభా నిరుపద్రవా
భవంతు । భవతు చ పృథివీ సమృద్ధసస్యా ప్రతపతుచంద్రవపు
నఁదేంద్రచంద్రః ॥ ౬ ॥

(నాంద్యంతే)

మూత్రధారః—అలమతిప్రసంగేన । అద్యాహం వసంతో
త్సవే సబహు మానమాహూయ నానాద్విగతా దాగతేన రా
జ్ఞః శ్రీహర్షదేవస్య పాదపద్మోప జీవినా రాజ సమూహే
హోక్తః । యథాస్తత్స్వామిరా శ్రీహర్ష దేవే నాపూర్వవ
స్తురచనాలంకృతా రత్నావళీ నామ నాటికా కృతా । సాచా
స్తాభిః కౌశ్యపరంపరయశ్శ్రీతా । నతు ప్రయోగతో దృ
ష్టా । తత్తస్యైవ రాజ్ఞః సకలజన హృదయశ్లోచినో బహు
మానా దస్తాసు చానుగ్రహబుద్ధ్యా యథావత్ప్రయోగేణత్వ
యా నాటయితవ్యేతి (పరికృత్యావలోక్య చ) తద్యావదిదా
నీం నేపథ్య రచనాం కృత్వా యథాభిలషితం సంపాదయామి
(పరిషదమవలోక్య) । అయేఆవజ్ఞితానీవసకల సామాజికా
నాం మహాసీతి మే నిశ్చయః । యతః ।

శ్రీహర్షో నిపుణః కవిః పరిషదప్రేషా గుణగ్రాహిణీలో
కే హరి చ వత్సరాజ చరిత్రం నాట్యే చ దక్షావళుమ్ । వస్త్రే
తైకమపీతా వాంఛితఫలప్రాప్తేః పదం కిం వున మద్భాగ్యో
పచయాదయం సముదితస్సహో గుణానాం గణః ॥ ౭ ॥

తద్యావద్దృహం గత్వా గృహిణీమాహూయ సంగీతకమనుతి
ష్మామి (పరిక్రమ్య నేపథ్యాభిముఖ మవలోక్య చ) ఇదమస్త
దీయం గృహమ్ । యావత్ప్రవిశామి । (ప్రవిశ్య) అర్యే, ఇత
ప్రావత్ ।

(ప్రవిశ్య) నటీ—* అజ్ఞాత, ఇతిహాసం । అణవేదు అజ్ఞా
కో ణిటటలణుచిట్టిఅదుత్తి ।

సూత్రధారః—ఆర్యే, రత్నావళిదశనోత్సవోయంరాజ
లోకః । తద్గృహ్యతాంనేపథ్యమ్ ।

నటీ—(నిశ్చలస్య సోద్యేగః) ॥ అజ్ఞాత, నిచ్చి, తోదణిం
సితుమం । తాకీనణచిన్సి మహా ణణ మందభాఅవికాకాజే
వ్వదుహిదా । సావి తువ కహింవి దేసంతరే దిణాణ । తా
వ్వం దూరదేనట్టిదేణ భత్తునా నహ కహం సే పాణిగ్రహ
ణం భవిస్సదిత్తి ఇమావదింతా అప్పావి మే న పడిభాదితా
కిం ణణ చిచ్చిదవ్వం ।

సూత్రధారః—ఆర్యే, దూరస్థే నేత్యలముద్వేగేన । పశ్య
॥ ద్వీపాదస్యస్తాదపిమధ్యాదపి జలనిధేఃకోప్యంతాత్ ।
అనీయం యుడితి ఘటయతి విధిరభిమతమభిమఖిసూతః ॥౬॥

నేపథ్యం.

సాధుభరతపుత్ర, సాధువనమేతత్ । కస్యంచేహః । (ద్విపాది
త్యాదిపరతి)

* ఆర్యపుత్ర, ఇయమస్మి, అజ్ఞాపయత్వార్యః కో నియో
గోఽనుష్ఠీయతామితి ।

॥ అర్యపుత్ర, నిశ్చింత ఇదానీ మసిత్వమ్ । తతఃస్తాన్నన్య
త్యసి । మమ పునవంద భాగ్యాయా ఏకైవ దుహితా । పా
పి త్వయా మత్రాపి దేశాంతరేదత్తా । తదేవందూరదేశస్థితే
స భక్త్యా సహ కథం తస్యాః పాణి గ్రహణం భవిష్యతిస్య
నయా చింతయాత్మాపి మే న ప్రతిభాతి । తత్కిం పుననన్ది
తవ్యమ్ ।

సూక్తిధారిః - (అన్యః సేవధ్యైముఖుః పలాన్యః) ఆ
 ర్య, కిమతః పుం విలంబసే' నన్వయం మమ యవీయాన్భృ
 తాగృహీతయాగంధరాయణభూమికః ప్రాప్తవీపతదేహి! ఆ
 వాసుస్యనుతరకరణీయ వేషవళే రాపరిభూమికయాగజ్జీభవావ॥

(ఇతి సిమాంశః తా)

ఇతి ప్రస్తావనా.

వి ప రం భ క ః.

(తతః ప్రవేశతి హృష్టా యాగంధరాయణః)

యాగంధరాయణః - ఏన పేతత్ కస్యదేహి! (క్వీపాదితి
 పునఃపరిత్వా) అన్యథాన్యసిద్ధాదేశజరణప్రయత్నాః తా
 యాః సేవాలేకృత దుహితృః సమద్రేయాన గుంజ నిమగ్నా
 యాః ఫలకాసాదనమ్ | క్వ చ కౌశాంబీయేన వణిజా సింహ
 లేభ్యః ప్రత్యాగచ్ఛతా తదవస్థాయః సర్వ వశమ్ | రత్నమా
 లాచిహ్నియాః పృత్యభిజ్ఞానాదిహనయనంచ (సహషమ్) స
 ప తా స్పృశుశిశః సావృణనభ్యువయూః (ఇచిత్త్య) యయా
 పితైరం దేవీహస్తై సగౌరవం నిక్షిప్తా యక్త మేవానుష్ఠి
 తమ్ | శ్రుతంచ మయా చాభివ్యౌఽపి కంచుకీ సీహాలేకృష్ట
 రామాత్యేన వసుభూతినా సహ కథం కథయపి సముద్రాదు
 త్క్వీ కోసలోచ్చిత్తయే గత వతారుమగ్నతా మిళితకతి తదే
 వం సప్తన్నప్రామరపీ ప్రభుప్రయోజనం నవేద్భుతి మావహ
 తి కష్టోయం ఖల్యధ్యత్యభవా॥

ప॥ ప్రాచుః ధేన్వీస్సాస్సమిహో నృధిహేతా దైకేనేథం ద
 త్తహస్తావలంబే | సిద్ధేభాగంతి నాన్ సీ సత్యం తథాపిశ్వే
 ప్సాగి భీషవాన్సిభవః ॥ ౭॥ (సేవధ్యైకలకలః)

(ఆకాశ్య) అయే, మధురవిభిహన్యమానమృదు మృదంగముగ
తనంగితమధురః పురఃపారాణాముచ్చరతి చచరీధ్వఃగతథా
తరగ్రయామి యదేనం మదనమహావహీయాంసం పురజన ప్ర
మోగ మవలోక యితంప్రాసాదాభిముఖంప్రస్థితో దేవఇతి।
(ఊర్ధ్వమవలోక్య) అయే, కథమధిరూఢ ఏవ దేవఃప్రాసాదం।
యఏషః—

ప॥ విశ్రాంతవిగ్రహకనోరతిమాన్జనస్య

చిత్తై వనన్విగ్రియచసంతక ఏవసాక్షాత్।

పశ్యశ్శుకోనిజమహోహ్సరదశకరాయ

వ త్సేశ్వరఃకుసుమచాపఇవాభ్యుపైతి॥

తద్వావద్దృహంగత్వాకార్యశేషం చింతయామి (ఇహిష్టాం
తః) ఇతి విషంగంభకః.

(తతః ప్రవిశత్యానందో గృహీత వనఃతోత్సవవేషారాజా
విదూషకశ్చ।)

రాజా—(సహషమవలోక్య) సఖేవసంతక!

విదూషకః—† ఆణశేడుభవం।

రాజా—ప॥ రాజ్యంనిజీకత శత్రుయోగ్యగచిచే నృప్తస్స
వస్త్రోధరస్సవ్యక్వాలసలాలితాః ప్రళమితాశేషోపసగాత్స
జాః। ప్రద్యోతస్యసుతావసంతసమయ స్త్వంచేతి నామ్నస్స
తింకామకకామముపైత్వయంమమపురర్తస్యేమహానుభవం॥

విదూషకః—(సహషమ్) +భోలవస్స, ఏవస్స, శేషం।

అహం ఉణజాణామి య భవదో య కామదేవస్స మపి జ్ఞేవ ఏ

† ఆజ్ఞాపయతుభవాత్।

+ భో వయస్య, ఏవంశేదమ్। అహం పునరాకరామిని భ
వతోన కామదేవస్య మమైవైకస్య బ్రాహ్మణ వటుకస్య॥

కూస్మ బహుణవదు అస్య అలం మలణమహూస్సవో । జస్య
కిదే పితవలస్సేణ ఏవ్వం మన్తి అద్ధి॥ (విలోక్య) తా కిం ఇమి
ణా । పెక్ఖ పెక్ఖ దావ ఇమస్స మహు మత్త కామిణీజాణా స
లంగాహగహిదస్సి కజలప్పహారణచ్చ న్నకా అరజణజణిదకో
దూహళస్స సమన్తదో సుచ్చన్త సుద్దహో ద్దామ చచ్చరీ సద్ద
ముహారరత్తా ముహసోహిణో పయిణ్ణపడవాస పుంజ పింజ
రిదదసదిసాముహస్స సస్సిరీ అదం మలణమహూస్సవస్స॥

రాజా—(సహషం సమన్తావలలోక్య) అహూ, పరాం
కోటిమధిరోహతి ప్రమోదః పారాణాం । తథాహి॥

కీర్తేః పిష్టాతకౌష్ఠైః కృతాచివసముఖైః కుజుమాయో
దగారై హేమాలంకార భాభిభానమితజిర శ్లేఖనైః శైం
కిరాతైః । ఏషా దేషాభి లక్ష్మ్య స్వవిభవవిజితా శేషవిత్రైశ్చకో
శా కోశాంశ్చ శాతకుమ్భద్రవఖచితజనేనై కపితావిభాతి॥౧౧॥
అవచ॥ ధారాయన్త్రవిముక్త సంతతవయః పూరప్ల తేనర్వత
స్సద్యసాన్త్ర్రివిదకదకదకకృతకీదే తుణంప్రాజ్ఞణే । ఉ
క్తామప్రమదాకపాలనిపత త్సిందూర రాగారుణే నైస్సిందూరీ
క్రియతేజనన చరణన్యాసైః పురగికుట్టిమమ్ ॥౧౨॥

విదూషకః—(విలోక్య) ॥ ఎవంపి దావ సుపేతద్ధ జణజ

మదన మహూత్సవః । యగ్యకృతే క్రియ వయస్యేన్ద్రేవం మ
త్స్రీణేతతిమనన॥క్షేమస్వప్రేక్షన్వతావదస్య మధుమ త్తకా
మినీజనస్వయం గ్రాహ గృహితశృజ్జ కజలప్రహారన్మత్స్రనాగర
జనజనతకౌతూహలస్య సమంతతస్స వృద్ధాందమదలోద్దామచ
చారీశబ్దముఖరరధ్యా ముఖశోభిః ప్రకీర్ణపటవాసపుంజ పిం
జరితదశదిబ్బుభస్య సక్రీక శాం మదనమహూత్సవస్య॥

॥ ఇదమపి తావత్తు విదగ్ధజనజలభరితశృజ్జ కజలప్రహార

లభరిదసిక్కు కజలప్ప హరిముక్కసిక్కా మణిహారం వార
విలాసిణీవిలసిదం ఓలోఅదు పిలవలసిన్ ||

రాజా— (విలోక్య) వయస్య, సమ్యద్వృత్తం త్వయా |
కుతః ||

అస్మిన్ ప్రకీణకపటవా సకృతాన్ధకారే దృష్టోమనాజ్మణీవి
భూషగరశ్చిజాలైః | పాతాళముద్యతేభణాకృతశృంగోఽయం |
మామద్యసంస్మరయతీవ భుజంగలోకః ||౧౩||

విమాషకః— (విలోక్య) † వలస్య, ఎసా క్షుమలణి ఆ
మలణసరిసం వసంతాభిణయం నిచ్చంతీచూదలదిల ఎ సహజదా
జెవ్వ ఆలచ్చదిత్తి అవలోఏదు పిలవలసిన్ ||

(తతః ప్రవిశతో మదనలీలాం నాటయంత్యో ద్విపదీ
ఖండంగాయంత్యోచెత్సో మదనికా గాయతి)

* కుసుమాడహపిలయాలట మడలాఇద బహుమాలట |
సిధిలిలమాణగహణటవాలిఇదాహిణపవణట ||౧౪||

విలసిలవడలామోలట కక్షీ ఆపి ఆలణమెలట | పడివా
లణలసమత్తట భమ్మిఇజువఈసత్తట || ౧౫ || ఇహప్రథమం
ముక్తసీతాగర మనోహరం వారవిలాసిణీ విలసితమాలోకయ
తు ప్రియవయస్యః ||

† భో వయస్య ఏషా ఖలు మదనికా మదనసదృశం వసం
తాభినయం నృత్యంతీ చూతలతికయా సహేత ఏవాగచ్ఛతిత్యవ
లోకయతు ప్రియవయస్యః ||

* కుసుమాయుధ ప్రియదూతకో ముకులాయీతబహు
చూతకః | శిధిలితమానగ్రహణకోహేతిదక్షిణపవనకః || వికసిభవ
కులామోదకః కాంక్షితప్రియజనమెలకః | ప్రతిపాలనాసమర్థ
కోబ్రాహ్మ్యతి యువతీసాధకః || ఇహప్రథమం మధుమాసోజన

మహాసౌజన్య హిలకృం కుంభమిదులాభం | పచ్చాద్విధ
భికామో లభ్యసగేహం కుసుమబాణేహం ||౧౬||

రాజా—(నివృత్త్యా) అహో, వధురోఽయమాసాం
నిభః రః క్రీడాకసః | తథాహి |

స) సస్యగ్రామకోభాంత్యజతి విరచితామాకులః కేశపా
శః క్షీచాయానూపురావ ద్విగుణతరమిమా క్రందతః పాదల
గౌ! వ్యస్తఃకమ్పనబంధాదనవరతమురో హంతిహారోఽయ
మస్యాః క్రీడంత్యాః పిడయేవ స్తనభరవినవన్మధ్యభక్తానపే
క్షమ్ ||౧౭||

విదూషకః—(సహానమ్) † భో వఅస్య, అహం వి ఏ
దాణం బద్ధపరిలరాణం మశ్లేణచ్చతో గాత్రతో మలినమ
హూస్సవం సంమాణిస్సం ||

రాజా—(సస్మితమ్) వయస్య ఏవ క్రియతామ్ ||

విదూషకః—|| జంభవం ఆణవేదిన్తి | (ఇత్యుక్తాయ చే
ట్యోమః శ్చైస్సత్యః) భోవి మలణిమి, భోవి చూడలదిమి, ఎదం
చచ్చరిలిం మంపిశిక్ఖావేన ||

మదనికా—(పహస్య) హదానశ్రీణహేలాదివీసాచచ్చరీ||

స్యహృదయానికరోతిమృదులాని | పశ్చాద్విధ్యతికామో లబ్ధ
ప్రసరైః కుసుమబాణైః ||

† భో వయస్య, అహం మప్యేతాసాం బద్ధపరికరాణాం
మశ్లే స్సత్యంగాయ స్మదనమహేత్సవం సంమానయామ్యేమి ||

|| యర్భవానాజ్ఞాపయతీతి | భవతి మదనికే, భవతి చూత
లనికే, ఏతచ్చచారికం మామపి శిక్షయతమ్ ||

శ్రీ హతాశ, నభః క్రేమో చచరీ ||

(౨)

రత్నావళీనాటికాయాం-ప్రథమోంకః.

విదూషకః—* తా కిం భ్ర ఏదం ||

మదనికా—() హదాన? దువదీఖండం భ్ర ఏదం||

విదూషకః—(సహవహ్) స్తో కిం ఏదితా ఖండేణ మో
అతకరీలంతి లద్దుత వా||

మదనికా—(సహస్య) + హదాన, ఇహిహిణ । పరీలది
భ్ర ఏదం ||

విదూషకః—(సవిస్మయమ్) * పరీలది భ్ర ఏదం? (సవి
పాదమ్) జగ పరీలది ఇధుల్లే అది తామహ ఏదితా ఇకజ్జం
వరం పీలవలస్సస్స జేవ్వ సతసం గమిస్సం|| (తథా కరోతి ।
అపస్మహ్యోపవిశతి||)

(ఉభే ఆకవతః । విదూషక ఆకవయతి||)

అభే—(హస్తా గృహీత్వా) ॥ చిట్ట । ఏతా కీలిలం హ
దాన? కహింగచ్చసి। (ఇతి బహువిధంతాశయతః)

విదూషకః—(హస్తమాకృష్య ప్రపలాయ్య రాజానము
పస్పత్య) + భో వలస్స? ఇచ్చిదోమ్మి ।

రాజా—వయస్య? క్రీడితమ్?

* తతిర్-౧ ఖల్వేతత్ ||

() హతాశ? ద్విపదీఖండం ఖల్వేతత్ ||

స్తో కిమనేన ఖండేన మోదకాః క్రియంతే లద్దుకావా||

+ హతాశ? నహి నహి । పర్యతే ఖల్వేతత్ ||

* పత్యతే ఖల్వేతత్ ? యది పత్యతే నభుజ్యతే తన్మమైతే
ననకార్యమ్। వరం ప్రియవయస్యస్యైవ సకాశంగమిష్యామి||

॥ తిష్ఠ! ఏవా క్రీడితం హతాశ? కుత్ర గచ్చసి।

+ భో వయస్య? నతితోఽస్మి ।

విచూషకః— శ్రీ నిహి కీలిలం । పలాశదొమ్మి ।

చూతలతికా—* హంశే మలణివ? చిరంభ్రులన్మైహిం కీలి
దు । తా ఏహి । ణివేదేమ్మ దావభట్టిణీప సందేసంమహారా
లస్స ।

మదనికా—¶ చూదలదివ? సుట్టుళ్ళకు ఎసుమరిదం ఎవ్వం
ఎవ్వకరేమ్మ ।

(పరిక్రమ్యోపసృత్య చ ।)

ఉభ— † జేదు జేదు భట్టా । భట్టా? దేవీ ఆణవేది-
(ఇత్యధోఽక్షలజ్ఞాం నాటయంత్యో) నిహిణహి । విణ్ణావేది ।

రాజా—(సహషణం విహస్య సాదరమ్) మదనిక? నన్వా
జ్ఞాపయతీత్యేవ రవణీయమ్ । విశేషతోఽద్య మదనమహోత్స
వే । తదుచ్యతాం కిన్వాజ్ఞాపయతి దేవీ ।

విచూషకః— + ఆః దాస్యే ధీవ? కిం త్రి, దేవీ ఆణవేది ।

రాజా—() ఎవ్వం భట్టిణీ విణవేది । జహా భ్రు లజ్జ షప
మతరందజ్ఞాణం గదులరత్తాసో ఆపాలవదలసంతూ విదస్సభ

శ్రీ సహి క్రీడితం । పలాయితోస్తి ।

* హంశే మదనిక? చిరం ఖల్వావాభ్యాం క్రీడితం । తదే
హి । నివేదయావస్తావద్భత్యాః స్సందేశం మహారాజాయ ।

¶ చూతలతికే? సుష్టు ఖలుత్వయాస్త్పతమేతత్ । ఏవంకుర్వః ।
† జయతు జయతు భతాః । భతః? దేవ్యాజ్ఞాపయతి స
హి సహి । విజ్ఞాపయతి ।

+ ఆః దాస్యః పుత్రి? కిమితి దేవ్యాజ్ఞాపయతి ।

() ఏవం భత్యో విజ్ఞాపయతి । యథా ఖల్వద్య మయామ
కరంతోద్యానం గత్వా రక్తాశోకపాదపతలసంస్థాపితస్య భగవ

అపదో కుసుమా ఉహస్య పూల జెవ్వ త్తెగదవ్వా! తత్త అజ్జ ఉత్తేణ సంఠిహిదేణ హూదవ్వంత్తి!

రాజా—వయస్య? కిం వక్తవ్యమ్ । ఉత్సవాదుత్సవాంతర మాపతమితి ।

విదూషకః— ॥ తా ఉత్మేహి । తహిం జెవ్వ గచ్చమ్మ! జేణ తహిం గదస్స మహవి బమ్మణబాలలస్స సోత్థివాఅణం కిం పిహవిస్సనిత్తి!

రాజా—చుదనికే? గవ్యతాం దేవ్యై నివేదయితుమ్! ఆయ మహమాగతఏవ మకరందోద్యానమితి!

చేట్య— † జం భట్టా ఆణవేదిత్తి । (ఇతినిషాగ్రతే)

రాజా—వయస్య? ఏహి । ఆవతరావః!

(ఇత్యుభా ప్రాసాదాదవతరణం నాటయతః)

రాజా—వయస్య? ఆదేశయ మకరందోద్యానస్య మార్గం!

విదూషకః— * ఏదు ఏదు భట్టా!

(ఇతి పరిక్రావతః)

విదూషకః—(అగ్రతోఽవలోక్య) + భో! ఏదం తం మ అరందుజ్జాణం! తా ఏహి । పవినమ్మ! (ఇతిప్రవిశతః)

తః కుసుమాయుధస్య పూజా నిర్వతయితవ్యా! తత్తార్థపు త్రేణ సంఠిహితేన భవతవ్యమితి!

॥ తదుత్తిష్ఠ! తత్రైవ గచ్ఛావః! యేన తత్తగతస్య మమా పి బ్రాహ్మణబాలకస్య స్వస్తివాఙ్మనం కిమపి భవేష్యతీతి!

† యద్భుతాఽజ్ఞాపయతీతి!

* ఏతు ఏతు భతాః!

+ భోః! ఏతత్తన్మకరందోద్యానమ్! తదేహి! ప్రవిశావ!

విదూషకః — (సపస్తయమ్ ।) ॥ భో! మహారాజ! ఔక్త
పెక్కు? ఏదంతం మలమహారుదాందోలిదమడిలాయమానసహితర
మంజరీరేణు పడలపడిబద్ధ పడవి ఆణం మత్తమహు అరసిలర
ముక్కయుక్కార మిలిద మహుర కోకిలాలాప సంగీదసుహవ
హం తుహాగమణదస్యి అరవిలమలరం దుజ్జ్వలం లక్ష్మీ అది ।
తా పవినదుభవం ।

రాజా — (సమంతా గవలోక్య) అహూ!! రవ్యతా మక
రందోద్యానస్య । ఇహపి ।

ప॥ ఉద్యస్విద్రుమకాంతిభిః కిసలయైస్తామాం త్రివంబిభృ
తో భృంగాభీవిరుజైః కలైరవిశదవ్యాహరలీలాభృతః । ఖూర్మ
నో మలయాసిలాహతిచలై శృభాసమూహేముహూభృ
న్తిం ప్రాప్య మధుప్రసంగమధురావత్తా ఇవామీదుగ్రహణిం॥
అపిచ. ప॥ మూలేగదూష సేవాసవశవకులై ర్వాస్యతే పుష్ప
వృష్ట్యా మధ్వాతామ్రే తరుణ్యా మఖిశశనిచిరా చ్చక్షుకాన్య
ద్యభాంతి । ఆకస్యాకోకపాదాహతిషు చ రసతాం నిభా
రం నూపురాణం యుక్కారస్యాసు గీతైరనుకరిణమివారభ్య
తేన్యంగసాగ్రైః॥

విదూషకః — (ఆకస్యా) † భోవయస్య, గ ఏచేషహు

॥ భో మహారాజ! ప్రేక్షస్వ ? ఏతత్తస్మయమారుతాం
దోళితముకుళాయమాన సహకార మంజరీరేణుపటల ప్రతిబ
ద్ధ పటలితానం మత్తపథుకర నికరముక్త యుక్కార విళితమ
ధురకోకిలాలాపసంగీతసుఖావహం తరాగమన దక్షిణతాదరమి
ష మకరంవోద్యానం లక్ష్మితే తత్ప్రవిశతు భవా॥

† భో వయస్య! నైతే మధుకరా నూపుర శబ్దమనుసరం

అరాణూడరసద్దం అణుసరంతో । ణూడరసద్దోజెన్వ ఏసో దే
ఏవీ పరిఅణస్స ।

రాజా—వయస్య? సన్యగధావరితమ్ ।
(తతఃప్రవిశతి వాసవదత్తా కాంచనమాలాగృహీత పూజోప
కరణా సాగరికా విభవతశ్చ పరివారః ।)

వాసవదత్తా—॥ హంశె కంచణమాలైఆదేసేహి మేమ
అరందజ్ఞాణస్స వగ్గం ॥

కాంచనమాలా—† ఏమ ఏదు భట్టిణి ॥

వాసవదత్తా—(పరిక్రమ్య) *హంశె కంచా మాలైఆహ
కెత్తిలమారె దాణిం సోరత్తాసోఅపాలవో । జహిం షవ భ
అవదో మలిణస్సపూఆ ణివ్వత్తెదవ్వా ॥

కాంచనమాలా—+ భట్టిణి? ఆనన్దో జెవ్వకిం గుణేక ది
భట్టిణి । ఇలిం క్లు సా నిరంతరుచ్చిన్ద్ర కుసుమలోహిణి భట్టిణిఏ
పడిగ్గాహిదా మాహవీలదా । ఏసా క్లు అవరా ణోమాలి ఆ
లదా జాల ఆలలకుసుమ సముగ్గవసద్ధాలుణా భట్టిణా అ

తః । నూపురశబ్ద ఏవైష దేవ్యాః పరిజనస్య ॥

॥ హంశె కాంచనమాలై? ఆదేశయ మే మకరందోద్యాన
స్య మార్గమ్ ॥

† ఏతు ఏతు భక్తిః ।

* హంశె కాంచనమాలై? అథ కినుద్దుర ఇదాసీం రక్తా
శోకపాదవః । యత్ర మయాభవత్ మదనస్య పూజా నిర్వ
త్తయిశవ్యా ॥

+ భక్తిః? ఆనన్ద ఏవ కిం సక్రేక్షతే భక్తిః । ఇయం భ
లు సా నిరంతరోచ్చిన్నకుసుమవోభిసీ భృత్యై పరిగృహీతా

మదిం అలసీతి అప్పు | తా ఏదం అదికమిల దీనది జె
స్స సో రత్నాసోలపాలవోజహిం దేవీపూలం జెవ్వత్తకస్సః ||
వాసవదత్తా—† తా ఏహి తహిం జేవ్వలహుం గచ్చత్తా ||
కాంచనమాలా—¶ ఎదు ఎదు భట్టిణీ ||

(గవాః పరికాశముంఁ)

వాసవదత్తా— స్థి అలం సో రత్నాసోలపాలవో జహిం
అహం పూలం జెవ్వత్తకస్సం | తా ఏహి మే పూలణిమిత్తాం
ఉపలరణాం ఉపజేహి ||

సాగరికా—(ఉపస్పృశ్య) * భట్టిణీ! ఏదం సవ్వంసజ్జం ||

వాసవదత్తా—(నిరూప్యాశ్చుతమ్) శ్లో అహా! సమా
దో పరిఅగస్స | జస్స జేవ్వ దంసగవహదో పటజ్జెహ రక్తి
అం తస్స జేవ్వః ర్మిగోఅరె పడిదా హవే హూదు ఏవ్వందా

మాధవీలతా | ఏహా భిల్వపరా నవమాలికా లతాయస్యా అ
కాలకుసుమసముద్గతశ్రద్ధాభూం భుతానునీనమాయాశ్చత
అత్మా | తదేతామక్రవ్య దృశ్యం ఏవ సరక్తాకోకపాదభో
యత్ర దేవీ పూజాం నివతయివ్యతి ||

† తదేహి | తన్వైవ లఘు గచ్చసిః ||

¶ ఏతు ఏతు భక్తిః ||

స్థి అయం స రక్తాకో సావహి యత్రాహం పూజాం ని
వతయిష్యే || తదేహి || మే పూజానిమిత్తాన్యపకరణా
న్యపనయ ||

* భక్తి! ఏతత్సవకం సజ్జమ్ ||

శ్లో అహా! ప్రమాదః పరిజనస్య | యన్వైవ దశాన
పథాత్ప్రయత్నేన రక్త్యతే తన్వైవ దృష్టిగోచరె పతితాభ

వ భణిస్సం (ప్రకాశమ్) హంజే సారిరి, తుమం ఆజ్ఞ మత
ణమహాస్సవపరాహితే పరితజే సారిరి ఉద్భి అ ఇహ ఆగ
దా । తా తహిం జెవ్వ లహుంగచ్చ । ఏదంపి నవ్వం పూటవల
రణం కల్పణమాలావ హత్థే సమప్పిహి॥

సాగరికా—॥ జం భట్టిణీ అణవేరిత్తి । (తథా కృత్వా
కతిచిత్తదాని గత్వాత్మగతమ్) సారిరి మమ ఉణ సుసంగదా
వ హత్థే సమప్పిదా । ఏదంపి అత్తి మె పేక్కిదుం కోదూహ
ళం । కిం జహా తాదస్స అంతెడరే భలవం అణంగో అచ్చిల
ది ఇహవి తహ జెవ్వ కింవా అణ్ణహచ్చి । తా అణ్ణి అ భవిల
పేక్కిస్సం । (పరిక్రమ్యావలోక్య) తాజావ ఇహ పూలసమ
ట హూదిదావ అహంవి భలవంతం మలిణం జెవ్వపూలఇదుం
కుసుమాశం అవచిణిస్సం (ఇతి కుసుమాపచయం నాటయతి)

వాసవదత్తా—† కంచనమాలే, పడిట్టావేహి అసోల

వేల్ । భవతు ఏదం తావద్భణిష్యామి హంజే సాగరికే, కస్తాత్మ
త్వమద్య మదనమహాత్మన పరాధీనే పరిజనే సారికాముజ్జి
త్వేహ్యతా । తత్తతై వ్రవ లఘుగచ్చ । ఏతదపి నవం పూజో
పకరణం కాంచనమాలాయా హస్తై సమహయ॥

॥ యద్భక్త్యాజ్ఞాపయతీతి । సారికా మయాపునః సుసం
గతాయా హస్తై సమహితా । ఏతదప్యస్తి మే ప్రియేతుం కౌ
తూహలమ్ । కిం యథా తాతస్యా తఃపురే భగవాననంగోఽ
చ్యుతే ఇహపి తథైవ కిం వాన్యథేతి । తదలక్షితా భూత్వా
ప్రియేష్యే । తద్భావదిహ పూజా సమయోభవతి తావద
హమపి భగవంతం మదనమేవ పూజయితుం కుసుమాన్యవ
చేష్యామి ॥

† కాంచనమాలే, ప్రతిష్ఠాపయా శోకమాలే భగవంతం



మూలే భలవంతుః సజ్జనుః॥

కాంచనమాలా—* జు భట్టిణి అగువేడిత్తి॥ (తథాకరోతి)

విదూషకః—(పరిక్రమ్యవలోక్యచ) ॥ ఖో వలస్స? జహస్సంతో నూడిరనద్దో తహ తక్కుమి ఆలదా దేవీ అసో అమూలంత్రి॥

రాజా—వయస్య, సవ్యగవధారిశమ్॥ పశ్యేయం దేవీ॥ యాకితైషా॥

౨॥ కుసుమకుమారమూర్తిః—దక్షాధీశ్చియమేన తనుతరం మధ్యమ్॥ అభాతిమకరకేశోఃపాశ్చక్లాన్తా చాపయప్తిరవ॥౨౦॥

తదేహి॥ ఉపసపాదవః॥ (ఉపసృశ్య)॥ ప్రియే వాసవదత్తై?

వాసవదత్తా—(విలోక్య)॥ † కహం అజ్ఞఉత్తి॥ జలదు జలదు అజ్ఞఉత్తి॥ అలంకరేదు ఇమం దేసంఅసణపడిగ్రహేణ॥ ఏదం అసణం॥ ఏత్త ఉవవిసదు అజ్ఞఉత్తి॥

(రాజా నాశ్చ్యోహోపవిశతి)

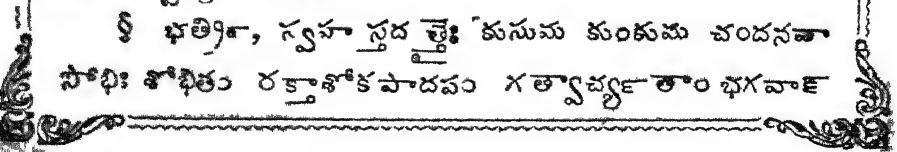
కాంచనమాలా— శ్రీ భట్టిణి? సహత్థదిజ్ఞేహిం కుసుమ కుంకుమ చందడావాసేహిం రత్నాసో అపాలవం గదుఅ ప్రవ్యన్నమ్॥

* యచ్చత్యాజ్ఞాపయతి॥

ఖో వయస్య, యథా విశ్రాంతో నూపురశబ్దస్తథా తకయామ్యాగతా దేవ్యవోకమూలమితి॥

† కథనూర్వీపుత్రః॥ జయతు జయత్వార్యపుత్రః॥ అలంకరోత్త్విమం దేశమాసనపరిగ్రహేణ॥ ఏతదాసనమ్॥ అశ్రోపవిశత్వార్యపుత్రః॥

శ్రీ భక్తిక, స్వహస్తదత్తైః కుసుమ కుంకుమ చందనవాసోభిః శోభితం రక్తాశోకపాదపం గత్వావ్యతాం భగవాన్



అచ్చి అదు భావం పజ్జణో ||

వాసవదత్తా— ॥ ఉపదేశి మే పూజనీయతా ఇం ||

(కాంచనమాలాపనయతి | వాసవదత్తా తథా కరోతి)

రాజా—ప్రియే వాసవదత్తై !

పద్యం || వ్రత్యగ్రవజ్జనవిశేషవిత్తకాంతిః కౌసుభరాగరు
చిరస్ఫురదంశుకాంతా | విభాజసే మకరకేతన మచయంతి
బాలప్రవాళవిటప్రభవా లతేవ || ౧౨ ||

అపిచ |

పద్యం || స్పృష్టైవయైవదయితే స్మరపూజావ్యాపృతేన
హస్తేన | ఉచ్చిన్నా పరమృదుతర కిసలయ ఇవలక్ష్మ్యతే
శోకః || ౧౩ ||

అపిచ |

పద్యం || అనంగోఽయమనంగత్వమద్య గందిష్యతి భవమ్ |
యదనేన నసంప్రాప్తః పాణిస్త్రోతృవస్తవ || ౧౪ ||

కాంచనమాలా— † భట్టిణి ! అచ్చిదో భావం పజ్జ
ణో | తాకరేహి భత్తుణో ఉదయం పూజనకారం ||

వాసవదత్తా— † తేన హి ఉపదేశి మే కుసుమా ఇం
విలేపణం ||

కాంచనమాలా— * భట్టిణి ! ఏదం సవ్యం సజ్జమ్ ||

ప్రద్యుమ్నః ||

॥ ఉపనయ మే పూజోపకరణాని ||

† భట్టి ! అచితో భగవాన్ప్రద్యుమ్నః | తత్తురు భ
తురుచితం పూజాసత్కారమ్ ||

+ తేన హ్యుపయన కుసుమాని విలేపనంచ ||

* భట్టి ! ఇదం సవ్యం సజ్జమ్ ||

(వాసవదత్తా నాచ్యేన రాజానం పూజయతి)

సాగరికా—(గృహీతకుసుమా) † హస్తీ హస్తీ, కహం
కుసుమమ్ హేమాక్షి త్రహిలతపీ అదిచిరం జెవ్వ షవ కడం! తా
ఇమిదా సింధువారవిడదేగ ఓవారిదసరీరా భనిల కేళ్ళామి!
(విలోక్య) కహం పచ్చళ్ళో జెవ్వ అవువోవో కుసుమాడహే! |
అహమ్మీగం తాదస్స అంతేడిరే చిత్తగదో అచ్చీలది | ఇహ
పచ్చస్సిదో | తా అహంపి ఇమేహిం కుసుమే హిం ఇహ ట్టి
దా జెవ్వ భలవంతం కుసుమాడహం పూజిం | (ఇతి కు
సుమాని ప్రక్షిప్త) అమో దేభలవం కుసుమాడహం, సుభ
దంసణో మేభవిస్ససి! దిర్ఘం జహిత్యవ్వం | అమోఘ దంసణో
మేభవిస్ససి | (ఇతి వణమతి) అచ్చరిలం | దిట్టావి పుణో పే
క్కిదవ్వో! తాజావణ కోవి సంపేక్ష ది దావ జెవ్వ గమిస్సం!
(ఇతి కరిచిత్తుదాని గచ్ఛత)

కాలచనమాలా— ¶ అజ్జ వసంతల, ఏహి | సంపదం తు

† హేధిక్ హేధిక్ | కథం కుసుమలోభోత్తిష్ట హృదయ
యాతిచిరమేవ మయాకృతమ్ | తదనేన సింధువారవిటపేనా
పవారితశరీరా భూత్వాప్రేక్షే | కథం ప్రత్యక్ష ఏవాపూర్వః
కుసుమాయుధః! అస్మాకం తాతస్మాంతఃపురేచిత్తగతోఽర్చ్య
తే | ఇహ ప్రత్యక్షీకృతః | తదహ మప్యేభిః కుసుమైరిహ స్థితే
వ భగవంతం కుసుమాయుధం పూజయిష్యే | నమస్తై భవన్
కుసుమాయుధ, శుభదశనో మేభవిష్యసి | దృష్టం యద్దృ
ష్టవ్యమ్ | అమోఘదశనో మేభవిష్యసి! ఆశ్చర్యమాశ్చర్యమ్
దృష్టోఽపి పునః ప్రేక్షితవ్యః | తద్భావన్న కోఽపి మాం
ప్రేక్షతే తావదేవ గమిష్యామి ||

¶ ఆర్య వసంతక ! ఏహి సాంప్రతం త్వమపి స్వస్తివాయ

మంచి సోత్థి వా అణం పడిచ్చేసి॥

(విదూషక ఉపసర్వతి)

వాసవదత్తా—(విలేపన తునుమాభరణ దానపూర్వకమ్)

+ అజ్ఞ, ఏదం సోత్థి వా అణం పడిచ్చు | (కత్యుపకయతి)

విదూషకః—(సహషణం గృహీత్వా) ఊ సోత్థి భోదివి॥

(నేపథ్యే వై తాళికః పఠతి)

పద్యం ॥ అస్తాపాస్తసమస్తభాసి నభసః పారంప్రయాతే
రవా వాస్తాసీంసమయేసమంసృపజనస్సాయంతనెసంపతా
సంప్రత్యేష సరోరుహ ద్యుతిముషః పాదాంస్తవాసేవితుం
ప్రీత్యుత్తమా కృతోద్భవాముదయ నస్తేందోరివోద్వీక్షతే॥౨౪॥

సాగరికా—(శు)త్వా సహషణం పరివృత్త్య రాజానంద్య
ష్టా సస్పృహమ్) + కహం ఆలం సో రాజా ఉలలతో ణా
మ జస్స అహం తాదేణ దిణ్ణా (దీఘం నిశ్వస్య) తాపరప్పే
సణకరిసిదంవి మే సరీరం ఎదస్స దంసదేణ దాణిం బహుమదం
సంవృత్తం

రాజా—కథముత్సవాపహృతచేతోభిః సంధ్యాతిక్రమా
ప్యస్తాభినోపలక్షితః | జేవీ! పశ్యః

ప॥ ఉదయతటాంతరితమియంప్రాచీనూచయతిదిక్షిశానా
థమ్ | పరిపాండునా ముఖేన ప్రియమివ హృదయ స్థితం

సం ప్రతిచ్చ ॥

+ ఆర్య! ఇదం స్వస్తివాయనం ప్రతిచ్చ ॥

ఊస్వస్తి భవత్యై ॥

+ కథమయం స రాజోదయనో నామ యస్యాహంతాతే
న దత్తా | తత్పరప్రేషణకృతమపి మే శరీర మేతస్య దక్షనేనే
దావీం బహుమతం సంవృత్తమ్

రమణీ ||౨౫|| దేవి ! తమ ద్విత్వానః; అవాసాభ్యంతర మేవ ప్రవి
శావః। (సవన ఉత్థాయ పరిక్రామంతి)

సాగరికా—†కహం పత్తిదాదేవీ! మూదు; తురి అం గమి
స్సం। (రాజానం సస్పృహం దృష్ట్వా నిశ్చస్య చ) కథం మంద
భాషణీష మప పక్షి ముని చిరం ల పారిదో అలం జగో। (ఇతి
నిష్కాగ్రింతా)

రాజా—(పరిక్రావణ)

ప || దేవిత్వస్సృజపంకజేన శశినశ్శోభా తిరసాగ్రిదా పశ్యా
జ్ఞాని వినిజితాని సహసా గచ్ఛంతి విచ్ఛాయతామ్। త్రిత్వా
తే పరివారవార వనితాగీతాని భృంగంగనా వీయంతే ముకు
తాంతరేషు శనతైః సంజాతలజ్జాదవ||౨౬||

(ఇని నిష్కాగ్రింతాస్సర్వే)

ఇతి శ్రీమహారాజ శ్రీహంపదేవ నిరచితాయాం రత్నావళీ
నాటికాయాం- మదన మహాత్మనో నామ-ప్రథమోంకః.

అథ రత్నావళీనాటికాయాం ప్రథమ ద్విత్వియాంకమధ్యే
ప్రవేశకః.

(తతః ప్రవేశతి శారికాపంజరవ్యగ్రహస్తా స సంగతా)

మసంగతా—¶ హద్ధీ హద్ధీ ! అహ దాణిం మహాహత్తే
ఇమం సారికం ణిక్తి విల కహిం గదా మే పిలగహీ సాలరిక భ
విస్సది। (అన్యతో దృష్ట్వా) ఏసాన్థ ణిడణి కిదో జెవ్వలలచ్చది

† కథం ప్రస్థితా దేవి ! భవతు; త్వరితంగమిష్యామి కథం
మందభాగిన్యా మయా ప్రేక్షీతుమపిచిరం న పారితో యంజనః।

¶ హాధిక్ హాధిక్ ! అథేదానీం మమహస్త ఇమాం శారి
కాం నిక్షేప్య కుత్ర గతామే ప్రియసఖీ సాగరికా భవిష్యతి ఏ

తా జావ ఏదం పుచ్చిస్సం!

(తతఃప్రవిశతి నిపుణికా)

నిపుణికా—† ఉలలద్ధోఽథ్థుషు భట్టిణా పుత్రంతో! తా జావ గదుల భట్టిణీపిణి వేదేమి! (ఇతి పరిక్రమితి)

సుసంగతా—¶ హ శాణి ఉణిమి! కహిం దాణిం తుమంవిష్టు ఓక్తి తహి అలవిల ఇహట్టిదం మం అవహిరిల కుదో అదిక్కామ స॥

నిపుణికా—¶ కహం సుసంగదా । హ శాసుసంగదే । సుట్టు తుమజాణిదం । ఎదంట్టు మహ విష్టు అస్స కాలణం! అజ్జ ఇథే భట్టాసిరిపవ్వదాదో అలదస్స సిరిఖండదాసణామ హే అస్స ధమ్మి అస్స సలసాదో అలలకుసుమసంజణణదో హ అంసిఖ్ఖిల, అత్తణోపడిగ్గాహి దంణోమాళిలం, కుసుమసమ్మిద్ధి సోహిదం! కరిస్సదిత్తి । తహిం ఏదం పుత్రంతం జాణిదుం దేవీపి పేసిదమ్మి । తుమం ఉణకహిం పత్తిదా!

పా ఖలు నిపుణికేత ఏవాగచ్ఛతి । తద్ద్యావ దేనాం ప్రత్యక్షమి!

† ఉపలబ్ధః ఖలు మయా భర్తృవృత్తాంతః తద్ద్యావగ్గత్వా భత్యై నివేదయामి!

¶ హ శా నిపుణిక ! కుత్తేదాసిం త్వం విస్తయాత్తి ప్రహృదయేవ ఇహ స్థితాం మామవధీర్య కతోఽతిక్రామసి!

¶ కథం సుసంగతా! హ శాసుసంగతే! సుప్త త్వయా జ్ఞాతమ్ । ఇదం ఖలు మమ విస్తయస్య కారణమ్! అద్య కిల భర్తా శ్రీపర్వతాదాగతస్య శ్రీఖండదాసనామధేయస్య ధామికస్య సకాశాదకాలకుసుమసంజననదోహదం శిక్షిత్యా అత్తనః పరిగృహీతాం నవమాలికాం కుసుమసమ్మిద్ధి శోభితాం కరిష్యతీతి! తత్త్రైనం వృత్తాంతం జ్ఞాతుం దేవ్యా క్షేపితాస్మి! త్వం నః క్వ ప్రస్థితా!

సుసంగతా — ॥ పిలసహి సాలరిలం ఆశ్చ సేదుం॥

నిపుణికా — + దిట్టా మవీ సాలరిల గహిదనుముగ్ధ అచి
త్రఫలకవర్ణిక సముద్విగ్ధా కలభీఘరం పవిత్రతీ । తాగచ్ఛ
పిలసహిం । అహంవి దేవీసలసం గమిష్యుమ్॥

(ఇతి నిమాన-౧౦తే)

ఇతి ప్రవేశికః.

ద్వి తీ యో ౭ చరః.

(తతః ప్రవిశతి గృహీతచిత్రఫలకవర్ణికా మదనా

వస్త్రాం నాటయంతీ సాగరికా)

సాగరికా — + హేలల, ప్రసీద, ప్రసీద! కిం ఇమిణా ఆల
సమేత్తఫలేణ దల్లహజణ పత్యణాణుబంధేన । అణ్ణం చ!
జేణ ఏవ్య దిట్టేణ దేహానిసో సందావో గంవద్ధది । (నవి
స్త్రయమ్) పుణావితంశెవ్వ పేష్టిదుం అహిళసనీత్తి అహూ
లేమూథదా । అహా నిసంస హేలల! జమ్మదో సహుచ్చి సహ
సంవడ్డిలం ఇమం జణం పరిహరిఅక్ఖణమేత్తదఁసణపరిచిదం జ
ణంఅణుగచ్ఛంతో గతిజ్ఞేసి! అహవా కోతుహ దోసో । అణం

॥ ప్రియసఖీ సాగరికామన్వేస్తుమ్ ॥

+ హాళా, దృష్టామయా సాగరికా గృహీతసముద్గకచిత్ర
ఫలకవర్ణికా సముద్విగ్ధా కదభీగృహం ప్రవేశంతీ । తదగ్చ్ఛ
ప్రియసఖీమ్ । అహమపి దేవీసకాశం గమిష్యామి॥

+ హృదయ, ప్రసీద ప్రసీద । కిమనేనాయాసమాత్రఫలేన
దులభజన ప్రార్థనానబంధేన । అన్యచ్ఛ! యెనైవ దృష్టై
నతు ఈచ్ఛశ స్సంతాపో సనువధాతే । పునరపి తమమ ప్రేక్ష
తుమభిలష్యసీత్యహూ లేమూథతా । ఆయి నృశంస హృదయ!
జమ్మదో! ప్రభృతి సహ సంవధితమిమం జనం పరిహృత్య త

గసరపడఁబడిదేణా తుప ఏవ్యం అజ్ఞ వ్యవసీదం । హేమదు దా
వ । అనంగం దావ ఉవాశహిన్సం । (సాన)మంజలిం బద్వా
జానుభ్యాంస్థిత్యా) భలవం కుసుమాఉహ, జిజ్ఞీదసలలసురా
సురో భవిత ఇతి ఆజణం సహారతో కహం ఇశజ్ఞేసి । (పిచిం
త్య) మహామండభాగణీప ఇమిణా దుణ్ణపిత్రేణ అవస్సం మ
రిణం ఉవట్టిదం । (ఫలకమవలోక్య) తాజావ ఇహ ఇకోవి ఆ
అచ్చుచి దావ ఆలేఖ్యసమప్పీదం తం అభిరుదం జణం పెక్కి ఆ
జహ సమీహిదం తహాకరిన్సం । (సావప్తంభమేకమనా భూ
త్వా నాత్యేన ఫలకం గృహిత్యా నిశ్చస్య) జహవి మే అదిసద్ద
సేణ వేవచి అలం అతిమేత్తం అగ్గహతో తహావిశస్స జణస్స
అణ్ణో దంసణోవాపి ఇతి త్తి తా జహాతహా అపిహి ఆణం పె
క్కి స్సం । (ఇతి నాత్యేన లిఖతి) (తతః ద్రవికతి సుసంగతా) ।
సుసంగతా — † ఏదం ఘ్న కలభీఘరమ్ । తా జావ పవినా

ణమాత్రదశేనమచితం జనమనుగచ్ఛన్న లజ్జసే । అథవా క
స్తవదోషః । అనంగశరపతనభీతేన త్వయైవమద్య వ్యవసీత
తమ్ । భవతు తావత్ । అనంగం తావదుపాలస్యే । భగ
వత్కుసుమాయుధ, నిజేతస్సకలసురాసురో భూత్వా ప్రీజనం
ప్రహరకళుసలజ్జసే । సర్వథా మమ మండభాగ్యా యా అ
నేన దునివిత్తేనావశ్య మరణమునస్థితమ్ । తద్వ్యావదిహ న
కోఽప్యాగచ్ఛతి తావదాలేఖ్య సమపితం తమభిరుతం జనం
ప్రేక్ష్య యథా సమీహితం తథా కరిష్యామి । యద్యపి మేఽతి
నాధ్వసేన వేపతేఽయమతిమాత్ర మగ్రహస్త స్తథాపి తస్య
జనస్యాన్యో దశేనోపాయో నాస్తీతి తద్యథాతథాఽపి కైమి
సం ప్రేక్షేమ్యే ॥

† ఇదం ఖలు కదభీ గృహమ్ । తద్వ్యావత్ప్రవిశామి ఏషా

మి! (ప్రసక్తావలోక్య చ సవిస్తయమ్) ఏసా మెపిలసహి సా
అరిత! కిం డా ఏసా గురులణుగా ఓక్తిత్తహి అత విల కింపి
అభిహంతిగమం పెక్కని హెలాదు! తాదావదిట్టిపహం పరిహరిత
ణియావ ఇస్సం! (నైవరం పృష్టతో స్వాస్థిత్యా దృష్ట్వా సహ
వమ్! కహం భట్టా ఆభిహిదో! సాహు సాలరిప! సాహు!
అహవా ఇ కమలాతరం వజ్జిత రాలహంసీ అణ్ణస్సిం అహి
రమది ||

సాగరికా—(సచాప్యమ్) † ఆభిహిదోవ ఏ ఏసా! కిం డా
అరితవరదణివ ఉంతవాహ సలిలేణ మేదిట్టా పెక్కిదుం ఇ పృహవతి!
(ముఖముత్తానీకృత్యాహృణి నివారయంతి సుసంగతాం దృ
ష్ట్వా త్రరీయేణ ఫలకం ప్రచ్ఛాదయంతి స్థిగం కృత్వా) కహం
పిలసహి సుసంగదా! (ఇత్యుత్థాయ హస్తేగృహిత్యా) సహి సు
సంగదే! ఇదో ఉవవిస!

సుసంగతా—(ఉపవిశ్య బలాత్ఫలకమాకృష్య దృష్ట్వా చ!)
॥ సహి! కోఏసా తువ ఆభిహిదో!

మే ప్రియసఖీ సాగరికా! కిం పునరేషా గుర్వసురాగో త్త్తిప్త
హృదయేవ కిమప్యాలిఖంతీ న మాం ప్రేక్షతే! భవతు! తద్భ్యా
వదస్యా దృష్టిపథం పరిహృత్య నిరూపయిష్యామి! కథంభర్తా
లిఖతః! సాధు సాగరిక! సాధు! అథా న కమలాకరం వజ్జ
యిత్వా రాజహంస్యచ్యస్తీన్నభిరవతే!

† ఆలిఖితో మమైవః! కిం పునరనవరతః వతద్భాషు సలి
లేన మే దృష్టిః ప్రేక్షితుం న ప్రభవతి! కథం ప్రియసఖీ సుసం
గతా! సఖీ సుసంగతే! అతోపవిశ!

॥ సఖీ! క ఏష త్వయా లిఖితః!

సాగరికా—(సలజ్జమ్) † పడి త్తమఅణమహూస్సవే భ
అవం అణంగో ||

సుసంగతా—(సస్మితమ్) ¶ అహూ ! దేణిడణత్తణం!
కిం డణసుణ్ణం విత చిత్రం పడిభాది తా అహంవి ఆళిహియ
రణసణాహం కరిస్సం । (పతికాం గృహీత్వా నాశ్చ్యేన రతి
వ్యసదేశేన సాగరికామాలిఖతి)

సాగరికా—(విలోక్య సక్రోధమ్) * సహి ! కీస తుప
అహం ఏద్య ఆళిహిదా ||

సుసంగతా—(విహస్య) + సహి, కిం అతరణె కుప్పసి!
జాదిసో తుప కామదేవో ఆళిహిదో తారిసీమప రక్ష ఆళిహి
దేత్తి । తాలణ్ణహంసంభావిణి, కిం తుహ ఏదిణా అళవిదేణః
కహేహి సవ్వం వుత్తంతం ||

సాగరికా—(సలజ్జాస్వగతమ్) శ్లో గం జాణిదమ్మి వెత
సహీప । (ప్రకాశమ్) పిలసహి, మహదీ ఖ్ఖ మె త్తజ్జా । తా త
హంకరెసు జహంణ కోవి అవరొ ఏదం వుత్తంతం జాణాదిత్తి||

† ప్రవృత్త మదసమహూత్సవే భగవాననంగః||

¶ అహూ తె నిపుణత్వమ్ । కిం పునః శూన్యమివ చిత్రం
ప్రతిభాతి । తదహమప్యాలిఖ్య రతిసనాథం కరిష్యామి||

* సఖ ! కథం త్వయాహమత్రాలిఖితా||

+ సఖ ! కిమకారణే కుస్వసి । యాదృశ స్వయా కామ
దేవ అలిఖితస్తాదృశీమయా రతిరాలిఖితేతి । తదన్యధాసంభా
విసి, కిం తవైతేనాలపితేన ? కథయ సవకంవృత్తాంతమ్||

శ్లో నను జ్ఞాతాస్మి క్రియసఖ్యా! క్రియసఖి ! మహతి కలు
మె లజ్జా । తత్తథా కురుయథా న కొఽప్యపర ఇమం వృత్తాం
తం జానాతిత్||

సుసంగతా — + సహి, మా శజ్జ । ఈసస్స కణ్ఠాఽరల
 ణస్స అవస్సం ఏవ్వ ఈసే వరే అహిళాసేణ హేదవ్వం ।
 తహవి జహి ణికోవి అవరో ఏదం వుత్తతం జాణిస్సది తహ
 కరేమి । ఏదావీ ఉణ మేధాఃణీవ సారిలవీ ఏత్త కాలణేణ
 హేదవ్వం । కదావి వీసా ఇమస్స ఆళావస్స గహిదక్ఖరా క
 స్సవి పురతో మంతిఇస్సదిత్తి॥

సాగరికా — (సోఁద్యేగమ్) ॥ సహి, అదోవి మే అధిలద
 రం గందావో బాధేతి । (ఇతి మదనావస్థాం నాటయతి)

సుసంగతా — (సాగరికాయా హృదయే హస్తందత్వా)
 * సఖి! సమస్స సహి సమస్స సహి! జావఇమావ దిగ్గి ఆపి ణిణీప
 త్తాణి ముణాలిటం అగ్గేత్తి ఆ లహం ఆలచ్చామి । (నిష్క్ర)
 మ్య పునః పువిశ్యచ నాప్యేన నలిసిపత్తైః శయనీయం మృ
 ణాలవళయాని చరచయిత్వా పరిశ్రాంతాని నలిసిప్రతాణి సాగరి
 కాయా హృదయే నిక్షిపతి)

+ సఖి! మా లజ్జస్వ । ఈవృశస్య కన్యారత్నస్యావశ్యమే
 వేద్యతే నరేఽభిలాషేణ భవితవ్యమ్ । తథాపి యథా నకోఽ
 ప్యసరి ఏతం వృత్తాంతం జ్ఞాస్యతి తథా కరోమి । ఏతయా పు
 నమేకధావిన్యా సారికయాత్ర కారణేన భవితవ్యమ్ । కదా
 ప్యేసాస్యాలాపస్య గృహీతాక్షరా కన్యాపి పురతో వంత్రయి
 వ్యుర ఇతి॥

॥ సఖి! అతోఽపి మేఽధికతరం సంతాపో బాధతే॥

* సఖి! సమాశ్వసిహి సమాశ్వసిహి । యావదస్యా దీ
 ఘికాయా నలిసిప్రతాణి మృణాలికాంచ గృహీత్వా లఘ్వ
 గచ్ఛామి ॥

సాగరికా — † సహి! అవడేహి ఇమాంశం గర్భిణీపత్నా
ఇం ముతాశవలతాం అ | అలం ఏదితా | కీగ్ అతరణే అత్తా
ణం ఆతసేసి | ఇం భద్రామి ||

పద్యం || దుల్లహజడానురాగం లజ్జాగురుడు పరవ్వసోతి
ప్రాప్తిపిలసహివిగమం ప్రియమంశులంసరగం గుణవరమెక్కుం || ౨౨ ||

(ఇతి మూర్ఛకతి)

సుసంగతా — (సకరుణమ్) || పిలసహి సాఅరిపి! సమ
స్ససహి సమస్ససహి ||

(నేపథ్యే కలకలః)

పద్యం || కంఠేకృత్వానశేషం కనకమయమధశ్శృంఖలారా
మకషణ నాగ్రిత్యాద్వారాణి హేలాచలచరణ రణతిరంగిణీద
క్రవాళః | దత్తాతంకోఽంగనానామనుస్మతసరణిస్సంభ్రామ
దశ్వుపాలైః ప్రభ్రష్టోఽయంస్థవంగః ప్రపిశతి నృపతేమణి
రంమందురాయాః || ౨౩ || అపిచ.

నష్టంవషణవరైర్మనుష్యగణనా భావాదపాస్యత్రపా మం
తః కించుకించుకస్య విశతి త్రాసాదయంవామనః | పర్యంతా
శ్రయిభిన్జస్య సదృశం నామ్నఃకిరాతైః కృతం కుబ్జానీచత
యైవ యాంతి శనత్తై రాత్నేక్షణాశంకిపః || ౨౪ ||

† సఖి! అపనయేమాని నళినిప్రతాణి మృతాశవలయాని
చ | అలమేతేన | కస్మాదకారం ఆత్మానమాయాసయసి | న
నుభవతామి ||

దుర్లభభజనానురాగో లజ్జాగుర్విక పరవశత్యా ||

ప్రియసఖివిషమం ప్రేమమరణం శరణంచువరమెక్వమ్ ||

|| ప్రియసఖి సాగరికే ! సమాశ్వుసిహి సమాశ్వుసిహి ||

సుసంగతా — (అకఃక్యాగ్రతః వలూక్య ససంగ) ఏ ము
 త్తాయ సాగరికాంహస్తేగృహితాన్) + సహ! ఉత్కేహి ఉత్కే
 హి! ఎసాం ఖ్లు దుట్రవాణరో ఇదోజెవ్వ ఆలచ్చ! |

సాగరికా — || కిం తా దాణిం క రెన్తు |

సుసంగతా — || ఏహి! ఇమస్మిం తమాల విడబాంధఆలరెప
 విసిత ఏవం అపివహేన్తు |

(పరిక్రమ్యాభే సథయం సశ్యుత్యావేకాంతేఽర్చవస్థితే)

సాగరికా — + సుసంగ! కహం తువ చిత్తఫలఉన్యో
 వో! కదావి కోవితం పెక్షా |

సుసంగతా — శ్లో అగ్ర సుత్తిచేకింలజ్జవి చిత్తఫలఏగా కరిన్సు
 సి | ఏసోవి దధిధత్తలచ్చహ ఏవం ప. జరం ఉన్హడిత దుట్ర
 వాణరో అదికగ్ర. తో | ఎసాం ఖ్లు మహాకణి ఉడ్డీవా అల్లదో గ
 చ్చరి | తాపహి! లహం అనుసరేన్తు | ఇమస్మ అలావస్సగహీ

+ సఖ! ఉత్తియో ల్లిస్మ | ఎవి ఖలు దుష్టవానర ఇతిపివాగ
 వృత్తి |

|| కిం తరిదానీం కుగ్గ |

|| ఏహి! అస్మిం స్తయాలపటపాంశకారే ప్రవిశై ననతివా
 హయావః |

+ || సుసంగతే, కనం త్వయా చిత్తఫలక ఉన్యో తః | కదావి
 కోవితంప్రేక్షా |

శ్లో అయిసున్ధితే కేమద్యా!! చిత్తఫలకేవకరిన్సుసి | ఏహి
 పి దధిధత్తలచ్చట ఏతత్పంజర మున్హట్ట్య దుష్ట వానరో 2తి
 క్రాంత. | ఏహి ఖలు మేధావిన్యడ్డీవాన్యతో గచ్ఛతి | త దేహి!
 లఘ్విరుసరానః | అస్యాలాపస్యగృహితాక్షరా కన్యాపి పురతో

దక్ష రా కన్యవి పురదో మంతకన్యది |

సాగరికా — + సహి! ఏవ్యం కరెన్న్య |

(ఇతి పరిక్రామతః |)

(నేపథ్యే)

() హీ! హీ! భో! భో! అచ్చరిలం అచ్చరిలం;

సాగరికా — (విలోక్య) + సుసంగదే, జాణీతి ఇం పు
ణావి దుట్టవాణరో జెప్పి ఆలచ్చదిత్తి |

సుసంగతా — (దృష్ట్వా విహస్య) ॥ అఇ కాదరే | ఇభే
హీ! భట్టిణా పరిపాసవత్తీ ట్ట ఎసో అజ్జవసంతట |

(తతఃప్రవిశతి విదూషకః |)

విదూషకః — ఓ హీ! హీ! భో! భో! అచ్చరిలం అచ్చరిలం;
సాహురేసిరిఖండదాస ధమ్మిల, సాహు |

సాగరికా — (సస్పృహమవలోక్య) ॥ సహి సుసంగదే!
దంసణీకట్ట అలం జణా |

సుసంగతా — ఓ సహి సుద్ధిదే, కిం ఏదిణా దిత్తేణాదూ

మంత్రయిష్యతే |

+ సఖి, ఏవంకుర్వః |

() హీ హీ! భో! భో! ఆశ్చర్యమాశ్చర్యమ్?

+ సుసంగతే, జ్ఞాయతేనసుపునరపిదుష్టవాసరీవాగచ్ఛతీ |

॥ అయి కాతరే! న బిభీహి | భక్తుః పరిపాశ్వ వ
తిః ఖల్వేష ఆర్యవసంతకః |

ఓ హీ హీ! భో! భో! ఆశ్చర్యమాశ్చర్యమ్! సాధురే శ్రీ
ఖండదాస! ధామిక సాధు ||

॥ సఖి సుసంగతే! దర్శరీయః ఖల్వయంజనః |

* సఖి సుద్ధితే! కేయసేన దృష్టేన | దూరీభూతా ఖలుసారి

రీఘుదాష్ట సారికా తా ఏహా । అనుసరెమ్మ ।

(ఇతి నిమగ్నంతే)

విదూషకః— † సాహు రే సిరిఖండ దాస ధమ్మిల ! సా
హు! శేరిదిల్లిమెత్తెగ ఎవ్వ లేదా దోహావణ ఈసీ నోమాళిత
సంపుత్రా! శేరి నిరంతరుద్భిక్కుకుసుమగుచ్ఛ శోభితవిడదా ఉవ
హసంతీ విలలక్ష్మీ అది దేవీపరిగృహీదం మాహవీలదం తాజావ
గదులపి అవలస్సస్స ణివేదేమి । (పరిక్రమ్యావలోక్య చ) ఏ
సో ఖ్మిలపలసో తస్స దోహదస్స లదపచ్చలదాపి పరో
క్షంవి తం నోమాళితం పచ్చక్షం విల కుసుమిదం కేక్షంతో
హరిసుప్పుళ్ళోలనా ఇదో ఏవ్వ అలచ్చది । తా జావణం ఉ
పసప్పామి । (ఇతి రాజానంప్రతి నిగతిః)

(తతః ప్రవిశతి యథానిర్దిష్టో రాజా)

రాజా—(సహషణమ్)

పద్మం ॥ ఉద్దామోత్కలికాం విపాండురరుచం ప్రారబ్ధ
బృంభాంక్షదా దాయాసం శ్వసనోద్గమైరవిరతై రాతస్వతీ

కా । తదేహి । అనుసరావః ।

† సాహు రే శ్రీఖండదాస! ధామిక! సాహు! యేన దత్త
మాత్రే! ధైర్య లేదా దోహాదే నేద్యో నవమాలికా, సంపుత్రా! యే
న నిరంతరో ద్భిక్కు కుసుమగుచ్ఛశోభిత విలపోపహసంతీ ల
క్ష్యతే దేవీపరిగృహీతాం మాహవీలతామ్ । తద్యాచగ్గత్వాప్రి
యవనుస్యప్యః పివేదయామి । ఏష ఖలు ప్రియ వయస్యస్తస్య
దోహదస్య లబ్ధప్రత్యయతయా పరోక్షమపితాం నవమాలికాం
ప్రత్యక్షమివ కుసుమితాం ప్రేక్షమాణః హాసోత్ఫుల్ల లోచ
న ఇత ఏవాగచ్ఛతి । తద్యావ దేనముపసర్పామి ।

మాత్మనః । అవ్యోద్యానలతామి మాంసమదనాం నారీమివా
న్యంధ్రువం పశ్యవోః పవిపాటలద్యుతిముఖంచేవ్యాః కరిష్యా
వ్యహమ్ ॥30॥

విదూషకః—(సహసోపస్పృత్య) + జలదు జలదు పిలవ
అస్సో భో వలస్స ! దిట్టిత వడ్డసి । (తెలు దిట్టిమెత్తె తెలి పు
నః పరతి)

రాజా—వయస్య ! క స్సందేహః । అచింత్యహి వణి
మంత్రాష్టధాదీనాం ప్రభావః । పశ్య ॥

పద్యం ॥ కంఠే శ్రీపురుషోత్తమస్య సమరే దృష్ట్వా మణిం శ
త్రుభి నకంఠ్యం మంత్రవరై ర్వసంతి వసుధా మూలైః పుజంగాహ
తాః । పూవం లక్ష్మణ పీఠవా నరభటా యేషేషునాదాహ
తాః పీత్యాతేఽపి మాహవాషధే గుణనిధే గంధం పునర్జీ
వితాః ॥31॥

తదా దేశయ మాగం యేన వయమద్య తదవలోకయేన
చతుషః ఫలమనుభవామః ॥

విదూషకః—(సాటోపమ) + ఏదు ఏదు భవం॥

రాజా—గచ్ఛగ్రతః॥

(ఉభౌ సగవం పరిక్రామతః)

విదూషకః—(అకణ్ఠ్యో సభయం నివృత్త రాజానం హస్తై
గృహీత్వా ససంభ్రమమ్) ॥ భో వలస్స ! ఏహి పలాల్మమ్ ॥

+ జయతు జయతు ప్రియవయస్యః । భో వయస్య ! దిష్ట్వా
వధానై ॥

+ ఏతు ఏతు భవాత్ ॥

॥ భో వయస్య ఏహి పలాయావహే ॥

అలిహిదో! ఓత్తమలగమహాస్స వేళలవంలంంగోత్తి! వ్రణో
విభదాది । సహి! కీసతుప అహంపత్త అలిహిదో, సహి! కింలల
రణేకుప్పసి । జారిసోతుప కామదేవో అలిహిదో తాదిసి ము
రళాఅలిహిదేత్తి । తా అల్లహా సంభావిణి, కింతుహ ఏదిణాఅ
ళవిదేణ । కహేహి సవ్వ-పుత్తంతం! భోవలస్స! కింఁణుపదం!

రాజా — వయస్య! ఏవంతరయ్యామి । కయాపిహృదయ
వల్లభో! నురాగాదభిలిఖ్య కామదేవవ్యపదేశేన సఖీపురతో
హృతిః । తత్సఖ్యాపి ప్రత్యభిజ్ఞాయ వైద్యాయ దసావపి త
త్రావిఖ్య రతివ్యపదేశేనదశితేతి

విదూషకః — (భోటికాందత్వా) ॥ భోవలస్స! జజ్జనఖ్యపదం!

రాజా — భో వయస్య! తూష్టిం భవ! పునరపి వ్యాహర
తి । తచ్చృణువస్తావత్! (ఉభావపీష్యణతః)

విదూషకః — + భోః, పుణోవి ఎసా ఎవ్వంభదాది । సహి!
మాలజ్జ! ఈదిసస్స కణ్ణారలంససలవస్సం ఎవ్వ ఈదిసే వరేల
హిభాసేణ హూదవ్వం । తా జా ఎసా అలిహిదా సా క్ఖ క
ణ్ణాదంకణీతి!

యాహమత్రాలిఖితా । సఖి! కిమకారణే కుప్పసి । యాదృశ
స్తవయా కామదేవ అలిఖితస్తాదృశీ మయా రతిరాలిఖితేతి! తద
స్యధా సంతభావిసి; కిం తవైతేనాలపితేన । కథయసర్వం వృత్తా
స్తమ్ ; భో! వయస్య! కిం ఖర్విదమ్!

॥ భో వయస్య! యుజ్యతే ఖర్వేతత్;

+ భోః, పునరక్యేషేవ భణతి! సఖి! మా లజ్జస్స! ఈదృ
శస్య కన్యారత్నస్యా వశ్యమేదేద్యశే వరేఽభిలాషేణ భవిత
వ్యమ్ । తద్వైపాలిఖితా సా ఖలు కన్యా దశానీయా!

రాజా—యద్యేవమపహితౌ శృణువస్తావత్ । ఆస్త్యత్రా
వకాశోనః కుతూహలస్య ।

విదూషకః— † భో వలస్స! మా పండితగర్వం ఉద్వహ
అహందే ఎదావ ముహదా సుణిల సర్వం వాక్ఖాణ్యస్సం ।

(ఇత్యుభావాకణాయతః)

విదూషకః— ॥ భో వలస్స! సుదంతవ జం ఎదావయన్తి
దం । గహి! అదోవి మే అహిలదరం సందావో బాధేషాగహి!
అవణేహి ఇమాంశం ణిణీధత్తాఇంముణాశవలతఇం । అలంపది
ణా । కీసలతరణే అత్తాణం ఆతసేసి ।

రాజా—వయస్య, న కేవలం శుశ్రేష్ఠమ్ । ఆభిప్రాయోఽ
పిలక్షితః ।

విదూషకః— १ భో వలస్స! అజ్ఞవి కురుకురావతి ఎ
వ్వ ఎసా సారిక దాసీవర్ధిత ।

రాజా—యుక్తమభిహితమ్ ।

(ప్రసరాకణాయతః)

విదూషకః— ఛ భో వలస్స! ఎసా క్ఖ సారిక దాసీవదు

† భో వయస్య! మా పాండిత్యగర్వముద్వహస్య । అహం
తపితస్యా ముఖాచ్చృత్వా సర్వంవ్యాఖ్యాస్యామి ।

॥ భో వయస్య! శ్రుతం త్వయా యదేతయా వంత్రితం ।
సఖి! అతోఽపి మేఽధికతరంసంతాపో బాధితే । సఖి! అపన
యేమాని సఖిని ప్రతాణి మృణాళవలయాని చ । అలషేతేన । క
స్మాదకారం ఆత్మానమాయాసయసి ।

१ భో వయస్య! అద్యాపి కురుకురాంత్యేవైషా సా
రికా దాస్యాః పుత్రీ ।

ఛ భో వయస్య! ఏషా ఖలు సారికా దాస్యా దహితా

హిదా పడమ్మేదీ బహుగో విల రిచాఇం భణిదుం పడత్తా।

రాజా—వయస్య ! కథయ కిమప్యన్యచేతసా మయా నా
వధారితం కిమసయోక్తమితి॥

విదూషకః— ః భోః ! ఏవ్యం భణాది॥

ప॥ దుల్లహజణలఱరాట లజ్జాగురు ఈ పరస్వసోఅప్పా।
పీలసహి విసయంప్రేయం మలణం సరణం లబారకరం ॥ ౨౬॥

రాజా—(సస్థితమ్) వయస్య! ఏవంవిధం భవంతం బ్రా
హ్మణం ముక్త్యాకోఽన్య ఏవం విధానాన్మచామభిజ్ఞః॥

విదూషకః— † తదో కిం లుపదం॥

రాజా—నను గాధికేయమ్॥

విదూషకః— + కిం గాధిఆ । తదో కిం కహిఆ॥

రాజా—వయస్య ! కయాపి స్థాఘ్రియావనయా ప్రియ
తమమనాసాదయంత్యా జీవితనిరపేక్షయోక్తమ్॥

విదూషకః—(ఉచ్చైవిహస్య) ॥ భోః ! కిం ఏదేహిం
వకరభణిదేహిం । ఉజులం ఏవ్య కిం లభకాసి । జహ మం ఏ
వ్య అకాసాలలంత్రివత్తి । అల్లహ కో అల్లా కుసుమ చావ
చతువేదీ బ్రాహ్మణావ ఋహో భణితుంప్రవృత్తా।

ః భోః ! ఏవం భణతి॥

దులభజనానురాగో లజ్జాగుహిపరవశ ఆత్మా।

ప్రియసఖివిషయం ప్రేమమరణంశరణం నపాక్యమ్॥

† తదా కిం స్విదమ్॥

+ కిం గాధికా । తదా కిం కధ్యతామ్॥

॥ భోః ! కిమేతైన్వక్రభణితైః । ఋజుకమేవ కిం నభాసి।
యథా మామేవానాసాదయంత్యేతి । అన్యథా కోఽన్యః కుసు
మచాపవ్యపదేశేన నిహ్నాయతే॥

వ్యవచేసేణ నిష్ఠావీరితి । (హస్తతాలం దతోవైచ్చేహసత)

రాజా—(ఊర్ధ్వకమవలోక్య) ధీజ్ఞానా, కిముచ్చేహసతా త్వయా తపస్వినీ త్రాసి తేయమ్ । యేనోద్ధీయాన్యత్ర క్యాపిగతా॥

(ఇతి నిరూపయశః।)

విరూపక—(విలోక్య) * భో వయస్య ! అన్యథా మా సంభావేహి । ఏసా కలలీ ఘరం ఏవ్వ గదా । తా ఏహి ॥ అణుసరేష్టు ॥

(ఇతి పరిక్రావతః।)

రాజా—ప॥ దుర్వారాం కుసుమశరవ్యధాం వహంత్యా కామిన్యా యదభిహితంపురస్సఖీనామ్ । తద్భూయ శ్శుకశిఖ సారికాభిరుక్తం ధన్యానాం శ్రవణపథా తిథిత్వమేతి ॥33॥

విరూపకః—॥ భో వయస్య ! ఏదం ఖ్లు కలలీఘరం జా వపవినష్టు ॥

(ఇత్యుభౌ ప్రవిశతః।)

విరూపకః—† భోః ! అలం దాప దానీప ధీతప సారి ఆఫ అణ్ణేసణప్పలత్తై । ఇహ దావ మలయమారుదవ్వేళంత చాలకలలీదళసీలశే ఉపేసితి ముహుత్తల వీనష్టు ॥

* భో వయస్య ! అన్యథా మా సంభావయ ఏసా కదళీ గృహమేవ గతా । తదేహి । అనుసరావః ॥

॥ భో వయస్య ! ఇదం ఖలు కలలీగృహమ్ । యావత్ప్ర విశావః ॥

† భోః ! అలం తస్యా దాస్యాః పుత్ర్యాః సారికాయా అన్యేషణప్రయత్నేన ఇహ తావన్మలయమారుతోద్వేల్లద్బాలక దళీదళ శీతల శిలాతల ఉపవిశ్యముహూతం విశామ్యావ॥

రాజా—యదభిరుచితం భవతే ॥

(ఇత్యపవిశతః । రాజా నివృత్య దుర్వారా
మితి పునః సక్తతి)

విదూషకః—(పాశ్వతోఽవలోక్య) * భో వలగ్న, ఏ
దేణ ఉద్భుదీఅదువారేణ దుట్టవాణరేణ తాప సారిఆప పంజ
రేణ హూదస్యం॥

రాజా—వయస్య ! సిరూప్యతామ్ ॥

విదూషకః—† జంభవం అణవేదిత్తి । (పరిక్రమ్యవలో
క్యచ) ఏసోవి చిత్తఫలః । జావ ణం గన్తామి । (గృహీత్వా
సిరూప్యచ హవకంనాటయతి)

రాజా—(సకౌతుకమ్) వయస్య ! కిమేతత్ ॥

విదూషకః—+ భో వలగ్న ! దిట్టిత వద్ధసి । ఏదం తం
జం మప భణిదం । తుమం శైవ్య ఏధ ఆభిహిదో అణ్ణహా కో
అణ్ణో కుసుమచావవ్వవదేసేణ ణిహ్వాపిఅదిత్తి॥

రాజా—(సహవకం హస్తా ప్రసార్య) సఖే ! దశకయ
దశకయ॥

విదూషకః—॥ ణదే దంసగ్గస్సం । సావి కణ్ణత ఏత్థం

* భో వయస్య ! ఏతేనోద్భాటితద్వారేణ దుష్టవానరేణ
తస్యాః సారికాయాః పంజరేణ భవితవ్యమ్॥

† యద్భవానాజ్ఞాపయతితి । ఏషోఽపి చిత్తఫలకః । యా
వదేనం గృన్తామి ॥

+ భో వయస్య ! ఏష్ట్యా వధాసే । ఏతత్త ద్యన్మయా భ
ణితమ్ । త్వమేవాత్రాలిఖితః । అన్యథాకోఽన్యః కుసుమచాప
వ్యపదేశేన నిహన్నాయత ఇతి॥

॥ నతే దశకయిష్యామి । సాపి కన్యకాత్రైవాలిఖితేతి కిం

వ్వ ఆలిహీదెత్తి | కేం పారితోసీపిణ విణా కన్యారలణం దు
సీతిది ||

రాజా—(కటకమర్చయి క్షేప బలాద్గృహీత్వా పశ్యతి) వి
లోక్య సవిస్తయమ్ | వయస్య, పశ్యపశ్య!

ప॥ లీలావధూతః ద్యాకథయంతి పక్షపాతమధికంసః | మా
నసముపైతికేయం చిత్రగతా రాజహంసీవ || 38 ||

అపిచ॥

ప॥ విధాయాపూర్వపూణేకం దు మస్యా ముఖపభూర్ధృ
వమ్ | ధాతానిజాసనాంభోజవిరిమిలనదుఃస్థితః || 39 ||

(తతః ప్రవేశతి సాగరికా సుసంగతాచ |)

సాగరికా—* సహి మసంగదే ! ఇ సమాసాదిదా అ
ప్లేహిం సారిక | తా చిత్రఫలం వి దావ ఇమాదో కలభీ ఘ
రాదో గేహ్నిల లహుం ఆలచ్చమ్ ||

సుసంగతా—† సహి ! ఏవ్యం కరేమ్ ||

(ఇత్యుపసపఃతః |)

విదూషకః—॥ భో వయస్య ! కీస్ డా ఏసా ఓణదము
హి ఆలిహీదా ||

సుసంగతా—(ఆకన్యకా) + సహి ! జహా వసంతి ఓ మం
పారితోషికేణ వినేద్యకం కన్యారత్నం దశ్యతే ||

* సఖి సుసంగతే ! న సమాసాదితాస్మాభిః సారికా | త
చ్చిత్రఫలకమపి తావదస్మా తదభీ గృహాద్గృహీత్వా లఘ్వా
గచ్ఛావః ||

† సఖి ! ఏవం కువః ||

॥ భో వయస్య ! కస్మాత్పునరేషావ నతముఖ్యాలిఖితా ||

+ సఖి ! యథా వసంతకో మంత్రయతే తథా తరంగా

తేజః తక్కుమి భట్టిదావి ఏర్గ ఏవ్వ హూదవ్వం । తా క
అభిఘరగున్దంతరిత భవిత పెళ్ళమ్మ ॥

(ఇత్యుభే ఆకణాయతః)

రాజా—వయస్య ! పశ్య పశ్య । (పిఠాయా పూర్వపూ
ణేందుమిత్యాది పునః పఠతి)

సుసంగతా—* సహి ! దిట్టిత వడ్డసి । ఏసో దేహిలలవ
ల్ల హూ తుమం నెవ్వ వడ్డె ॥

సాగరికా—(సలజ్జమ్) ॥ సహి ! కీస పరిహాసనీశదాప
ఇమం జలం లహం కరేసి ॥

విదూషకః—(రాజానం చాలయిత్వా) + ఇం భదామి
కీస ఏసాటూదమహి ఆభిహిదా ॥

రాజా—వయస్య ! సారికయైవ సకలమావేదితమ్ ॥

సుసంగతా—(విహస్య) + సహి ! దంసిదం సారికవి
ఆత్తనో మేహవత్తణం ॥

విదూషకః—శ్లో అవి సుహాళి దే లోలణంబవేత్తి ॥

సాగరికా—(ససాధ్వనం స్వగతమ్) () హద్దీ హద్దీ ॥
మి భద్రతాప్యత్రైవ భవతవ్యమ్ । తత్రదభిగృహ గుల్మాం
రితే భూత్వా ప్రేక్షావహే ॥

* సఖి ! దిష్ట్యావధానై । ఏష తే హృదయపల్లభస్తావ
మేవ వర్ణయతి ॥

॥ సఖి ! కస్మాప్సరిహాస నీలతయేమం జనం లఘు కరోషి ॥

+ నను భదామి । కస్మాదేషావనతముఖ్యాభితా ॥

+ సఖి ! దశైతం సాకయాత్మనో మేధావిత్వమ్ ॥

శ్లో అపి సుఖయశి, తే లోచనం నవతి ॥

() హాధిక్ హాధిక్ । నజానే కిమత్ర భణిష్యతి । యత్సశ్య

ఆటెకం ఎత్త భణిస్తుది । జం సచ్చం ఎవ్వ మలగా జీవితాణం
అంతరే వట్టామి॥

రాజా—వయస్య! సుఖయత్తికిముచ్చలే॥

కృచ్చాగ్రహారుయుగం వ్యతీత్య సుచిరం భ్రాంత్యానితమ్మ
స్థలే మధ్యేస్యాప్రివళితరంగవిషమే నిష్పందతా మాగతా॥
మద్దృష్టిస్తుషితేవ సంప్రతి కనై రారుహ్య తుంగస్తనా సాకా
జంముహూరీక్షితే జలలన ప్రస్యంది నీ లోచనే॥౩౬॥

సాగరికా—(శ్రుత్వా స్వగతమ్) ॥ హీఅల, పసీద పు
సీద । సమస్యస సమస్యస । మణారహూవి చే దాణిఎత్తిఅం
భూమి గదో॥

సుసంగతా— † సహి ! సుదంతువ?

సాగరికా—(వివాద్య) స్తో తుమం ఎవ్వ సుణుజాఎ ఆలె
కవిశ్లోకం వణ్ణీఅది॥

వియాషకః—(ధలకం నిర్వ్యాక) + భో వలస్య ! జస్య
ఉణ ఈ దిసీపివి ఎవ్వం పితసమాగమం బహు మణ్ణంతితస్యవి
ఆత్తణోఉవరి కో పరాహవో । నేగా ఎత్త ఎవ్వ తావీ ఆళిహి
దం అత్తాణం అణ పెక్కసి॥

మేవ మరణజీవితయోరంతరే వ లె॥

॥ హృదయ, పసీద పసీద । సమాశ్వసిహి సమాశ్వసి
హి । మనారథోపి త ఇదాసీమయతి భూమి గతః॥

† సఖ! శుభ్రతం త్వయా॥

స్తో త్వమేవ శృణు । యస్యాలెఖ్య విజ్ఞానం వణ్ణితే॥

+ భో వయస్య ! యస్య పునరీదృశ్యోఽక్యేవం క్రియస
మాగమం బహుమన్యంతే । తస్యాప్యాత్మన ఉపరి కః పరాభ
వః । యేచాత్మేవ తయా లిఖితమాత్మానంన ప్రేక్షనే॥

సుసంగతా— * అ, అసహజే, సహదావ మహుత్త
లం చిట్ట । జావ ఇమాదోక అభీషురాదో చిత్తఫలం గహీ
ల ఆలచ్చమ్మి॥

సాగరికా— ౧ నపి, ఎవ్వం క రేహి॥

(సుసంగతా కదర్గ్యహాళిముఖం పరిక్రావతి)

విదూషకః—(సుసంగతాం దృష్ట్వా ససంభ్రమమ్) + భో
వలస్య, సచ్చాదేహీ ఏదం చిత్తఫలం! ఎసాప్త దేవీ పరిచారిక
సుసంగతా ఆలగ॥

(రాజా పటాంతేన ఫలక మాచ్ఛాదయతి)

సుసంగతా—(ఉపసృత్య) + జలదు జలదుభట్ట॥

రాజా—సుసంగతే! స్వాగతమ్ ? ఇహూపవిశ్యతామ్॥

(సుసంగతోపవిశతి)

రాజా—సుసంగతే! కథమిహస్థోఽనం భవత్యా జ్ఞాతః॥

సుసంగతా—(విహస్య) న కేవలం దేవో! చిత్తఫల ఏ
సహ సహోవి పుత్రంతో వపి విజ్ఞాదో । తా దేవీ గదుల
జీవేదగ్గర్ (ఇతి గంతుమిచ్ఛతి)॥

* అయి అసహజే, ఇహలౌవన్ముహూతేఽపి తిష్ఠ । యా
వదస్త్యతరదర్గ్యహాచ్చి'తఫలకంగృహీత్వాగచ్ఛామి॥

౧ సఖి, ఏవం కురు॥

+ భో వయస్య, సచ్చాదయేనం చిత్తఫలకమ్ । వీషాఖ
లు దేవ్యాః పరిచారికాసుసంగతాఽగతా॥

+ జయతు జయతు భతాః॥

న కేవలం దేవః । చిత్తఫలకేన సహ సహోపి వృత్తాం
తో మయా విజ్ఞాతః । తస్మాదేవై గత్వా నివేద యిష్యామి॥

విమూషకః—(అపవార్జ్యసభయమ్) ॥ భో వయస్య, స
వ్యం సంభావీతది । ముఖం రాజ్య ఏసా గచ్ఛదాసీ । తా పరి
తో సేహి ఇతి॥

రాజా—యుక్తముక్తం భవతా ॥ (సుసంగతాం హస్తేగృ
హీత్వా) సుసంగతే । క్రీడామాత్ర మేవేత్ । అకారణే త్వ
యా దేవీ న వ్యధయితవ్యా । ఇదం తే పారితోషికమ్ । (ఇత్యు
త్రార్యాభరణం దాతుమిచ్ఛన్ ॥)

సుసంగతా— + భట్టా, అలం ఏదితా కన్యాభరణేణ । ఇం
మపి భట్టిణీమి పసాదేన బహుదరం జెవ్య కీలిదం । ఏసో ఏవ్య
మే గురుః పసాః । జం కీస తువ ఏత్య చిత్రఫలపి అహం ఆ
లిహదేత్తి కువిదా మే పితసహి సాఅరితి చిట్టది । తా గురుల
హస్తైగేహ్నితి పసాదీతయ ఇతి॥

రాజా—(ససంభ్రమ ముత్థాయ) క్వాసౌ । దశయ
దశయ॥.

సుసంగతా— + ఏసా కలలిగుమ్మంతరిదా చిట్టది॥

రాజా—(సహషమ్) ఆదేశయ మాగమ్॥

॥ భో వయస్య, సర్వం సంభావ్యతే । ముఖం రాజ్యేషా
గభాదాసీ । తత్పుతోషయైవామ్॥

+ భతా, అలమేతేన కన్యాభరణేన । నను మయా భ
త్యాః ప్రసాదేన బహుతరమేవ క్రీడితమ్ । ఏష ఏవ మే గురుః
ప్రసాదః । యతః స్మాత్వయాత్ర చిత్రఫలకైశ్చమా లిఖితేతి
కుపితా మే ప్రీయ సఖీ సాగరికా తిష్ఠతి । తద్గత్వా హస్తే
గృహీత్వా ప్రసాదయత్వేనామ్॥

+ ఏషా కలలిగుమ్మంతరితా తిష్ఠతి॥

సుసంగతా— * హా హా భట్టా॥

(మే- కి శృంగునిషాహ్) తాః॥

సాగరికా— (గాఢం దృష్ట్యా సహనం ససాధ్యసం
సకష్టంద స్వగమః) + ఏనం శేక్ష్మిత అనినద్ధసేనా భగవం
తామి పదాదో వదంతి గంతుం । తా కింవా వీధ్య కరిస్సం॥

విమాషకః— ॥ ఛో, గడ్డాయి ఏను చి త్తఫలం । కదా
వి ఇమి వా ప్రియోకజ్జ యది । (సాగరికాం దృష్ట్యా) హి
హి! ఛో ఛో! అచ్చులం అచ్చులం । ఈరిసం కన్దాతరలం
మానుషలోప దీనిది । తా తక్కుమి పతవధనోవి ఏదం ణి
మృత్యు విహ్నుట సుమప్సణో॥

రాజా—నయస్య ! విమాశ్యేవం వసని వతకతే॥

ప॥ దృశ్యశృణుతరికృతా జితనిజాతపత్రత్విష శ్చతుభిర
పిసాధుసాధ్యితముఖై స్సమవ్యాహృతిమ్ । శిరాంపిచలితాని
విస్తయవశా ద్భ్రమవేధినో విధాయలనాం జగత్త్రయల
లామఘాతామిహమ్ ॥౪౬॥

సాగరికా—(సామాయం సుసంగతామాలోక్య) + సహి!
ఈరినో చిత్తఫలం హుప ఆశీకో । (వది గంతుమిచ్చతి)

* ఇతి భలః భతాః॥

+ ఏనం శేక్ష్మిత సాధ్యసేన సకష్టోమి పదాత్పదమపి
గంతుమ్ । తస్మాంవాత్ర కరిష్యామి॥

॥ ఛో ! గృష్టాశ్మేకచ్చిత్తఫలకం । కదాప్యనేన పునరపి
కార్యం ॥ హి హి! ఛో ఛో! అచ్చ్యమాచ్చ్యమ్ । ఈ
దృశం కిచ్చ్యం మానుషలోకే సద్వ్యతే తత్తక్యాయామి
ప్రజాపతేనా నిర్మాణ విక్రయ స్సమప్సన్॥

+ సఖ! ఈర్యశక్తిప్రభుః స్త్వయాశితః॥

రాజా—

ప || దృష్టింతుమామసి భామని న్యసీమాం స్నిగ్ధానుమే
వ్యతితథాప సహాభావమ్ క్షాంత్యైరాంబజపదైః స్పృ
తైరనుం తె భేదంగమివృత్తిగురునీతిరాం నితంబః ||౪౩||

సుసంగతా— య భట్టా, అదికోపదా క్షు ఏసా తా అగ్రహ
జ్ఞేణ గేష్టే అ పసా దపాణం ||

రాజా— (సానుదమ్) య భామా భవతి । (సాగరికాం
హస్తై గృహీత్వా స్పృశనుఖం నాటయన్) ||

విమాషకః— † భో ! ఏసా క్షుతప అప్రవాస్ నిరీ సమా
సాదిదా ||

రాజా— వయస్య, సశ్యమ్ ||

౨ || శ్రీ గేషాపాణిరహస్యాః పారిజాతస్య లక్ష్మణః । కు
తోఽన్యథా ప్రవర్త్యేష స్వేదచ్ఛద్మామృతద్రవః ||౪౩||

సుసంగతా— శ్రీ సహి! అదక్షిణాసి తుమం దాణింజా
ఏవ్వం భట్టినా హత్థే గ గహిదావి కోపం నముంచేసి ||

సాగరికా— (స ప్రభుభంగమ్) శ్రీ సుసంగతే ! అజ్ఞ ఇవి
రమేసి ||

రాజా— ప్రియే సాగరిక ! అయి, నఖలు సభజనే యి
క్తవీవం కోపానుబంధః కక్షాంమ్ ||

య భో ! అతికోపం భట్టేషా । తదగ్రహస్తై గృహీ
త్వా ప్రసాదయేరామ్ ||

† భో ! ఏసా ఖలు త్వయా పూర్వాక్ష్రీః సమాసాదితా ||

శ్రీ సఖి ! అదక్షిణాసిత్వ మిదాసిమ్ । యైవం భాతా
హస్తై గృహీతాపి కోపం నముంచసి ||

శ్రీ సుసంగతే ! అద్యాపి నపరమసే ||

విదూషకః— † భోః, బుధుక్ష్మదో బహ్మణో విల కిం కుప్యసి ॥

సుసంగతా— ¶ సహి ! తువీ సహా ఇ బోలకస్సం ॥

రాజా—అయి కోవనె, నైతయ్యక్తు సమానప్రతిపత్తిః ॥

విదూషకః— + భోః, ఏసా క్షు అవరా డేవీ వాసవదత్తా ॥

రాజా—(సచకితం సాగరికాయా హస్తం ముంచతి) ॥

సాగరికా—(ససంభ్రమమ్) * సుసంగదే ! కిం దాణిం ఏత్థకరిస్సం ॥

సుసంగతా-- శ్రీ సహి ! ఏదావీ కడళీ వీధితపీ ణికామహ్నా ॥
(ఇతి నిష్కాంతే) ॥

రాజా—(పాశ్వతోఽవలోక్య సవిస్మయమ్) క్వాసా డేవీ వాసవదత్తా ॥

విదూషకః— శ్రో భోః, ఇ జాణామి క్వసా ! మవపీషా క్షు అవరా డేవీ వాసవదత్తా అదివీహరోసదావత్తి భణిదం ॥

రాజా—ధిగ్భూఖః,

పాపాశ్చ కథమపి దైవాతకంతమనీతైవసా ప్రకటరాగా ॥
రత్నావళీన కాంతా మమహస్తాద్భ్రంశితా భవతా ॥౪౪॥
(తతఃప్రవిశతి వాసవదత్తా కాంచనమాలాచా) ॥

† భవతి ! బుధుక్షితో బ్రాహ్మణ ఇవ కిం కుప్యసి ॥

¶ సఖి ! త్వయా సహ నవత్సృయి ॥

+ భోః ! ఏషా ఖల్వపరా డేవీ వాసవదత్తా ॥

* సుసంగతే ! కిమిదానీమత్ర కరిష్యామి ॥

శ్రీ సఖి ! ఏతయా కడళీవిధికయా నిషక్రమావః ॥

శ్రో భోః, న జాణామి క్వ సా ! మయైషా ఖల్వపరా డేవీ వాసవదత్తాఽతివీఘరోషతయేతి భణితమ్ ॥

వాసవదత్తా— * సాంజే కంచనమాలే, అహాకర్తి అదూరే
దాణిం అజ్ఞుడతైః పరిగహీదానామాళితా॥

కాంచనమాలా— + ఏదం కలశీఘ్రం అపికరమిల దీపభా॥

వాసవదత్తా— † తా ఆదిసేహి మగ్నం॥

కాంచనమాలా— ‡ ఏదు ఏదు భట్టిణీ

(ఇతి పరిక్రామతః॥)

రాజా—వయస్య ! క్వేదానీం ప్రియతమా ద్రష్టవ్యా॥

కాంచనమాలా— శ్లో భట్టిణీ ! జహ సమీపే భట్టా మం
తేది తహ తకేమి భట్టిణీ ఏవ్వ పడివాలలఱ్ఱోచిట్టది త్రితా
ఉపసప్పదు భట్టిణీ ॥

వాసవదత్తా—(ఉపసృత్య) శ్రీ జలదు జలదు అజ్ఞుడతో॥

రాజా— (అపవార్య) వయస్య ! ప్రచ్ఛాదయ చిత్ర
పుకమ్॥

(విదూషకశ్చిత్రఫలకంకక్షే నిక్షిపతి॥)

వాసవదత్తా— () అజ్ఞుడత్త ! కుసుమితా నామాళితా?

* సాంజే కాంచనమాలే ! అధకియద్దూర ఇదాసీ మార్య
పుత్రేణ పరిగృహీతా నవమాలికా॥

+ ఇదం కదళీగృహమతిక్రవ్య దృశ్యతే॥

† తదాదేశయ మాగ్నమ్॥

‡ ఏత్వేతు భట్రిక !

శ్లో భట్రిక ! యథా సమీపే భటా మంత్రయతే తథాత
తరయామి భట్రికేవ పరిఘాలయం స్తివృత్తితి । తదుపసర్ప
తు భట్రిక ॥

శ్రీ జయతు జయత్వార్యపుత్రః॥

() ఆర్యపుత్ర ! కుసుమితా నవమాలికా ?

రాజా—(సవ్చయమ్) దేవి ! ప్రభుమంగతైరస్మాభి
త్వం చిరయసీతి కృత్వా నదృష్టా । తదేహి । సమేతావేష
తాం పశ్యంః॥

వాసవదత్తా—(నివక్త్యా) † అజ్ఞతే త్రవ హానురా
గాదో ఎవ్వ బాణిదం జహా కసుమిదా ణోమాభివత్తి । తా
ణగమిస్సం॥

విరూషకః— ॥ భోది జగ వీన్వం తా జిదం అహ్మే
హిం । (కతి బాహూ ప్రసార్య నృశ్యతి । కఠోత్పతితం ఫల
కం దృష్ట్వా విషాదం నాటయతి)

(రాజావహార్యాంగుళ్యా దశ్చయైవ సంతకముఖంపశ్యతి)

విరూషకః—(అపవార్త్య) * భోభో, మాకుష్ప'ఎద్ధజాణి
స్సం ఉత్తరం దాదుం॥

కాంచనమాలా—(ఫలకం గృహీత్వా) శ్రీ భట్టిణి, పెళ్ళ
దావకిం ఎద్ధ చిత్తఫలప ఆభిహిదం॥

వాసవదత్తా—(నివక్త్యా స్వగతమ్) () అలం అజ్ఞత
త్తో । ఇలం ఉణ సాఅతి॥ (ప్రకాశం రాజానం క్రితి సకో
పహానమ్) అజ్ఞతే త్ర, కేణ ఉణ వీదం ఆభిహిదం॥

రాజా—(సవైలక్యస్థితమ్ । అపవార్త్య) వయస్య'కింబ్రహ్మి॥

† ఆర్యపుత్ర ముఖానురాగా దేవ జ్ఞాతం యథా కసుమితా
నవహాలికేతి । తన్న గమిష్యామి॥

॥ భవతి, యద్యేవం తజ్జిత మస్మాభిం॥

* భోభో! మాకుష్ప'ఎద్ధ జ్ఞాస్యామ్యుత్తరం దాతుమ్॥

శ్రీ భక్తి! కేషస్య తావస్మినుత్ర చిత్తఫలక ఆభిభుతమ్॥

() అయం ఆర్యపుత్రః । ఇయంపుత్రః సాగరికా । ఆర్యపు
త్రః కేన పునరిదం ఆభిభుతమ్॥

విదూషకః—(అపవార్త) ॥ భో! మాచి తేహి । అహం ఉత్తరం దాశస్యం । (ప్రకాశమ్ । వాసవదత్తాం ప్రచ) ॥
భోచి, మా అల్లహం సంభాషేహి । అప్పా కిం దుష్టా అభిహి
అదిత్తి మమ పరిణం సుణితి పిలవలస్సేగ్గ ఏవం అలక్ఖ విజ్ఞా
ణం దుసిదం॥

రాజా—యథాహం వసంతక స్మయైవైతత్॥

వాసవదత్తా—(ఫలకు నిడికశ్య) ॥ అజ్ఞాత, ఏసావి
జా అవరా తుహం సమీపే అభిహిదా తాకి అజ్ఞాతసంతలస్స
విజ్ఞాణం॥

రాజా—(సవైలత్యున్మిత) ॥ దేవి! అలమన్యథా శంకయా ।
ఇయం హి కాపి కన్యకా స్వకేతనైవ పరికల్ప్యా లిఖితానతు
దృష్టపూర్వా॥

విదూషకః—* సచ్చం సవామి బహుసుత్తేణ జహా క
దాని అహ్మేహిం ఈరిసీ దిట్టపూర్వా॥

కాంచనమాలా—(అపవార్త) ॥ ధీమతీ! కదాచి ఈరి
సంక్షేపం ఘోరం వి సంవద ఇ శ్చైవ తా అలం కోవిదేన॥

॥ భో, మా చింతయ! అహం మత్తరం దాస్యామి । భవతి,
మాన్యథా సంభాషయ । ఆత్మా కిల దుఃఖే రాలిఖ్యత ఇతి మమ
వచనం శ్రుత్వా ప్రియవయస్యే నేదమాల్పక్షాజ్ఞానం దర్శితిమ్ ।

† ఆర్యపుత్ర, ఏసా ౭సియాపరా లక్ష్మమీప అలిఖితా త
తిహి మార్గవసంతకస్య విజ్ఞానమ్ ।

* సత్యం శపే బ్రహ్మహత్రేణ యది కదాచ్యస్మాభిరీద్యతీ
దృష్టపూర్వా॥

ధీమతీ! కదాపీదృశం పునఃఘోరాత్తురమపి సంవద
త్యేవ । తదలంకురేత్॥

వాసవదత్తా— (ఆవర్య) * అతి ఉజ్వల, ఏదన్న వ
కొఁభణిదాభం న ఆరాసే । వసంతపక్ష ఏసో । (ప్రకాశం
రాజానం చిత్ర) అజ్ఞాత, మమ ఉగ్ర ఇదం చిత్రం శేషాంత
ఏ సీసవేతా సముప్పన్నా । తా సుహం చిత్తదు అజ్ఞాతః ।
అహం గమిస్తుం ॥ (ఇత్యుత్తయ గంతుమిచ్ఛతి)

రాజా—(పటాంతేన గృహీత్వా) దేవి !

ప ॥ ప్రసీదేతి బ్రూయామిదమసతీకోపేన ఘటతే కరిష్యా
మ్యేవంనో పునరితి భవేఘ్నపగమః । నమోదోమోఽస్తీతి త్వమి
దమపి చజ్ఞాస్యసిమృషా కేమేతస్మిన్వత్తుం త్వమితి నవేద్మిప్రీ
యతమే ॥౪౫॥

వాసవదత్తా—(నవినయం పటాంతమాకర్షంతి) † అ
జ్ఞాత, మా అల్లహా సంభాషేహి । నచ్చం ఎవ్వ మం సీసవే
తా బాధేతి । తాగమిస్తుం ॥

(ఇతి నిష్క్రమంతే)

విదూషకః— శ్రీ భో, డిట్టి ఆ వడ్డనె ? కేమేణ అది
మీంతా మీనా వాసవదత్తా అలలవాదలికా ॥

రాజా—ధీమాఖ, అం పరితోషేణ । యాత్యా
* అయి ఋజుకే, ఏత్య వక్ర ఫణితాని నజానాసి । వ
సంతకః ఖలేషః । ఆర్యపుత్ర, మమ పునరిదం చిత్రం శేషామా
నాయా శీషవేదరా సముత్పన్నా । తత్సుఖంతివృత్త్యాశ్చ
త్యః । అహం గమిష్యామి ॥

† ఆర్యపుత్ర ! మాఽన్యథా సంభాషయ । సత్యమేవమా
శీషవేదరా బాధతే । తద్గమిష్యామి ॥

శ్రీ భో ! డిప్టాంధనె । కేమేణాతిక్రాంతైమా వాస
వదత్తాఽకాలవాదలికా ॥

నిగూఢోన లక్ష్మిత స్తవ్వయా దేవ్యాః కోపానుబంధః। పశ్య॥

ప॥ భూభంగసహసోద్గలేఽపివదనం నీకంపరాంసమృతా
మీషన్మాద్రతి భేదకారిహాసితం నోక్తంవహోనిష్కరమ్ । అంత
బాష్పజడీకృతం ప్రభుతయా చక్షునఁవిస్ఫారితం కోపశ్చ
ప్రకటికృతోదయితయా ముక్తశ్చనప్రశ్రయః ॥౪౬॥

విరూషకః— † గదా దేవీ ! వాసవదత్తా । తా కీస తు
మం అరణ్యరుచిలం కరేసి॥

రాజా—మూఢ, నలక్ష్మిత స్తవ్వయా దేవ్యాః కోపః। తత్స
వఁధా దేవీప్రసాదనం ముక్త్యా నాన్యవతోపాయమాకల
యామి । తదేహి । దేవీం ప్రసాదయితు మభ్యంతరమేవ ప్ర
విశామః ॥

(ఇతి నిహక్రితా)

ఇతి శ్రీచుహారాజ శ్రీహవఁదేవ విరచితాయాం,

రత్నావళీనాటికాయాం - కదళీగృహం

నా మ ద్వితీయోంకకః.

† గదా దేవీ వాసవదత్తా । తత్సన్మాత్యురభ్యరుచితం
కరోమి ॥

శ్రీ రస్తు.

అశ రత్నావళి నాటికాయాం
ద్వితీయతృతీయాంకమధ్యే ప్రవేశకః.

(తతః ప్రవేశతి మదనికా)

మదనికా—(అకాశే) † కౌసంబీవ, అవి డిట్టా తువ భ
ట్టిణీ సుతసే కంచనమాళాణ వెత్తి (కణకంబ త్వాఽక్యౌక్)
కిం భవాసి । కోవి కాలో తావ ఆలచ్చిల గదావత్తి । తా
కహిందాణిం పేక్కిస్సం । (అగ్రతోవలోక్య) కహం ఏసాక్షు
కంచనమాలా ఇదో జ్వేష్ట ఆలచ్చి । తా జావ ణం ఉపస
ప్పామి॥

(తతః ప్రవేశతి కాంచనమాలా)

కాంచనమాలా—(సోత్పాద్యమ్) * సాధురే వసం
తల, సాధు! అసత్తదో తువ అమచ్చ జౌ అంధ రాతనో ఇ
మావ సంధివిగ్ధహాచింతావ॥

మదనికా—(కన్యతమవస్థత్స) శ్లో హ శాకంచనమాలే!
కిం అజ్ఞ వసుతవీణ కిదం జేణ సో ఏవ్వం సలాహి అది॥

† కాశాటక ! అపి దృష్టాత్వయా భర్తాకాశే కాంచ
నమాలా నవేతి కిం భాసి కోఽపి కాలస్తస్య అగ్రస్య గతా
యా ఇతి । తక్షణప్రేదానిం ప్రేక్షిమ్యై కథమేషా ఖలు కాం
చనమాలేత ఏవాగచ్ఛతి । తద్భావజేనాముపసపాకమి॥

* సాధురే వసుతక ! సాధు ! అతిశయిత స్వయాఽయా
త్యయాగంధ రాయణోఽయా సుధివిగ్రహాచింతయా॥

శ్లో హ శా కాంచనమాలే! కిమద్య వసుతకేన కృతం యే
ననవం శ్లాఘ్యతే॥

కాంచనమాలా — * హళా మలజీవి, కం తుహపదితా
పుచ్చిదేణ పటలణం । తుమం ఇమం రహస్యం రక్షిదం న
పారేసి ॥

షడసకా — ॥ నవామి దేవీ చరణేహిం జగ కస్యచి పు
రదో పఠసేవి ॥

కాంచనమాలా — † జగ ఏవ్యం తా సుణు? కహాశస్యం
అజ్ఞ క్షు ము రాలకులాదో పడిణవట్టమాణావ చిత్తసానితమ
వారే వసంతలస్య సుసంగదావ సమం ఆలావో సుదో ॥

షడసకా — (సకౌతుకమ్) + సహ! కహేహి కీరిసో సో
ఆలావో ॥

కాంచనమాలా — శ్లో ఏదం వసంతపిణభణదం । జహ
భోది సుసంగదే ! ఇహి సాలరిఅం నజ్ఞి అ పిలవలస్సస్స అ
ణ్ణం కింవి అస్సత్తదావ కాళణం తా చింతేహి ఏద్ధ పడిఆరం త్తి ॥

షడసకా — (=) తదా సుసంగదావ కిం భణిదం ॥

* హళా షడసక ! కిం తెవై తేన పృష్టేన ప్రయోజనమ్
రహస్యం రక్షితుం నపారయసి ॥

॥ శపేదేవ్యాశ్చరణాభ్యాంయదికస్యాపిపురతః ప్రకాశయామి ॥

† యద్యేవం తచ్చృణు । కళయిష్యే! అద్య ఖలు షయా
రాజకులాశ్చ త్రినివర్తమానయా చిత్రశాలికాద్వారే వసం
తకస్య సుసంగతయా సమమాలాః శ్రుతః ॥

+ సఖ ! కళయ కీదృశః స ఆలావః ॥

శ్లో ఏతద్వసంతకేన భణితమ్ ॥ యథా భవతి సుసంగతే!
నహి సాగరికాం వజ్రయిత్వా ప్రియవయస్య స్యాన్యతిరమ
న్యస్పృష్టతాయాః కారణమ్ । తచ్చిత్తయాత్ర ప్రతికారమితి ॥

(=) తతః సుసంగతయా కిం భణితమ్ ॥

కామేనైతత్కథం విద్ధం సమంసవైశ్శీలీమతైః || ర౮ ||
(ఊర్ధ్వమవలోక్య) భోః కుసుమధన్వక !

ప || బాణాః పంచమనోభవస్య సయతానైషా మసంఖ్యా
జనః ప్రాయోఽస్తద్విధ ఏవ లక్ష్మ్య ఇతి యల్లాకప్రసిద్ధిం తం ||
దృష్టం తత్త్వయి విప్రకీపచుధునా యస్తాదసంక్షేప్తరయం వి
ద్ధః కామిజన శృరైరశరణా నీత స్త్వయా పంచతామ్ || ర౯ ||
(విచిత్ర్య) న తథాహ మేవం విధావస్థ మాత్మాన మనుచింత
యామి యథాంతగుణకోప సమ్భారాయా దేవ్యా లోచన
గోవరగతాం తామేవ తపస్వీనీం సాగరికామ్ | తథాహి |

ప || హ్రీయా సర్వస్యాథా నయతి విదితాస్మీతి వదనం ద్వ
యోద్ధృష్ట్యేలాపం కలయతి కథామాత్మవిషయామ్ | సభీమ
స్మేరాసు ప్రకటయతి వై లక్ష్మ్యచుధికం ప్రియా షామేణాస్తే
హృదయనిహితా తంకవిధురా || ౧౦ ||
ప్రేషితశ్చ మయా తద్వాతాన్వేషణాయ వసంతకః | తత్క
థం చిరయతి |

(తతః ప్రవిశతి హృష్టో విమోహః |)

విమోహకః—(సపరితోషమ్) ॥ హీ హీ | భోభో అచ్చ
రితం అచ్చరితం | కోసమ్నీ రజ్జలాహేణవిణ తారిసో పిలవ
అస్సస్పహిలలపరితోసో జారిసో మమ సలసానో అజ్జ పిలవ
అణం సుణిల హవిస్సదిత్తితకేమి | తాజావ గరుల పి అవ
లస్సస్సణివేదఇస్సం | (పరిక్రమ్యావలోక్యచ) కహం ఎసోపిల

॥ హీ హీ | భో భోః, అశ్చర్య మాశ్చర్యమ్ ? కాశాంబీ
రాజ్యలాభేనాపి న తాదృశః ప్రియ వయస్యస్య హృదయ పరి
తోషో యాదృశో మమ సకాశాదద్య ప్రియవచనం శ్శృత్వాభ
విష్యతీతి తర్కయామి | తద్వావద్గత్వా ప్రియ వయస్యస్య ని

వలసోజహా ఇం శెవ్వ దినం అవలొఅన్తో చిట్టది నహాతక్త
మి మంశెవ్వ పడిరాతేచిత్తి । తా జావణంఉవనప్పామి (ఇత్తు
వచ్చుత్య!) జలదు జలదు పిలవలసో! భో వలస్స! దిట్టిల వ
డ్డసెతుమం సమీహివకజ్జసిద్ధిపీ॥

రాజా—(సహషమ్) వయస్య! అపి కుశలం? ప్రియా
యాః సాగరికాయాః॥

విదూషకః—(సగర్వమ్) † భో, అఇరేన సఱం ఎవ్వ
పెళ్ళిల జాణిస్ససి!

రాజా—(సపరితోషమ్) వయస్య! దగ్గునమపి భవిష్యతి
ప్రియాయాః?

విదూషకః—(సాహంకారం) † భో, కీస ణమావిస్సది,
జస్స దే ఉవహసిదవిహప్పది బుద్ధివిహవా అలం అమహచ్చి ।

రాజా—(విహస్య!) న ఖలు చిత్రమ్ । కిం నుసంభావ్య
తేత్వయి! తత్ర-ధయ! విస్తరతక్రోతుమిచ్చామి!

(విదూషకః కర్ణ పనమేవం కథయతి)

రాజా—(సపరితోషమ్) వయస్య, ఇదం తే పారితోషికం!
(ఇతి హస్తాదవతార్య కట్టకు దదాతి)

వేదయిష్యామి । కథమేష ప్రియవయస్యో యథే మామేవ దిశ
మవలోకయంతిష్మతి తథా తరగ-యామి నామేవ స్రతిపా
లయతి । తద్భావదేన మవసర్పామి । జయతు జయతుప్రియ
వయస్య! భో వయస్య! దిష్ట్యా వధసే త్వం సమీహితకా
ర్యసిద్ధ్యా!

† భో! అలిరేన స్వయమేవ పెళ్ళి జ్ఞాస్యసి!

‡ భో, కన్నాన్న భవిష్యతి । యస్య త ఉవహసిత బృహ
స్పతి బుద్ధివిహవాఽయమమాత్యః॥

విమాషకః—(కటకం పరిధాయాత్మానం నిర్వ్యాకం) *
చూడు ఎప్పుడు దావణమం సుద్ధసోవణ్ణకడ అనుండిదహన్తం
త్రణా బహుణం గదుల దుసణ్ణం (ఇతిగంతుమిచ్ఛసి)

రాజా—(హస్తే గృహీత్వా నివారయత్) సఖే, పశ్యాద్ద
శకయిస్మసి । జ్ఞానతాం తావదధురాకియదవశిష్టమన్నాభితి

విమాషకః—(పరిక్రమ్యచలోక్యచ సహషణమ్) ॥ భో!
పెళ్ళ, పెళ్ళ । ఎరోళ్ళ గురులగురాబిడ్డి తహిఅట సయ్యూర
హూదిన్లుసంకేతో వితి అర్థగిరిసిహరకాణం అణుసరది భూ
వం సహస్సరస్త్రి॥

రాజా—(విలోక్య సహషణమ్) సఖే! సవ్యగుణలక్షితమ్
వ్యవసితమహఃతధాహి ।

ప॥ అధ్వచం వైకచక్రం ప్రభవతి భువరభ్రా-తిదీప్తం
విలంభ్య ప్రాతః ప్రాప్తుం రథో మే ఛానరితి మనసి స్య త్తచి
న్తాతిధారః । సంధ్యా కృష్ణావశిష్ట స్వకర పరికరైస్సప్తహ
మారపంక్తివ్యాకృష్టానస్థితోఽస్త్రక్షితిభృతినయతి వైషదిక్పక్య
మర్త్యం ॥౫౦॥

అపి చ॥

ప॥ యలోఽస్త్రిసద్గుణదశ సమయోవ మైష సుప్తామయై
వభవతి ప్రతిబోధనీ య । ప్రత్యాయ రామయ మిత్ర సరోరు
హాశ్యా మూర్ఖ్యోఽస్తమస్తకనివిప్లకరః కరోతి ॥౫౧॥

* భవత్వేచంతావత్ । ఇయం శుద్ధసౌఖ్య కటకమండి
తహస్తమాత్మనో బ్రాహ్మణ్యై గత్వాగర్భయిష్మామి॥

॥ భోః, పేక్షాప్యప్రేక్షస్య । ఏష ఖలు గుర్వను రాగో
ష్టి ప్రహృదయః సంధ్యావసూరత్తసంకేత భవాస్తగిరిశిఖరకా
ననమనుసరతి భగవాన్సహస్రరస్త్రి॥

తదుత్తిష్ఠ । తత్రైవ మాధవితామంటపే గత్వా క్రియత
మా సంకేతావసరం ప్రతిపాలయావతి॥

విరూపకః—సోభాం భణిదం । (ఇత్యుత్తిష్ఠతి । విలోక్య)
* భో నలస్స ! పెళ్ళ పెళ్ళ । ఏసో ఘ్న బహుళిద విరళవణ
రాగనణ్ణి సేసో గహీదఘా పంకపీఠరవణ వరాహావసినకస
ణచ్చవీ పసరది పుచ్చపిసం పచ్చావలంతో తిమిరసంఘాట॥

రాజా—(సహషకం సమంతాద్విలోక్య) వయస్య ! స
మ్యగుపలక్షితమ్ । తథాహి ॥

ప ॥ పురఃపూర్వామేవ స్థగయతి తతోంత్యాయపిచితం కృ
మాతాక్రమన్నుదిద్రీయ పురవిభాగాంస్థిరయతి । ఉపేతః పీన
త్సం తదనుజ జనస్యేక్షణఫలం తమస్సంఘాతోఽయం హరతి
హరకంఠద్యుతిహరః ॥౨౩॥

తదా దేశయ మార్గమ్॥

విరూపకః—† ఏదు ఏదు పిలవలసోన్స॥
(ఇతి పరిక్రావతః)

విరూపకః—(నిరూప్య) ¶ భో వయస్స ! విదం ఘ్న స
మాసణ్ణం బహుళపాదపదాపి పిండికిదంధ అరు విల మతిరంసు
జ్జాగం । తా కహం ఏద్ద మగ్గో లక్ష్మీ అది॥

* శోభరం భణితమ్ । భో వయస్య ! ప్రేక్షస్య ప్రేక్షస్య!
ఏష ఖలు బహుళీకృత విరళవరరాజిస్త్వేకోగృహీతఘనప క
పీఠరవనవరాహామహి పృష్ఠచ్ఛవిః ప్రసరితి పూర్వదిశం పృ
చ్ఛాదయం స్తీమిరసంఘాతః॥

† ఏతు ఏతు ప్రియవయస్యః!

¶ భో వయస్య ! ఇదం ఖలు సమాసన్నం బహుళపాద
పతయా పిండికృతాంధకారమేవ మకరందోద్యానమ్ । తత్రాథ
మత్ర మాగోఽలక్ష్మ్యతే॥

రాజా—(గంధమాక్రమయ) వయస్య, గచ్ఛాగ్రతః । న
ను సుసంజ్ఞాత ఏవాత్ర మాగతః । తథాహి॥

ప॥ పాలీయంచంపకానాం నియతమయమసౌ సుందరస్సిం
ధువార స్సాంద్రావీధీ తథేయం వకులవిటసినాం పాటలాప
క్షిరారేషా । ఆఘామూఘాయ గంధం వివిధషధిగతైః పాద
మైరేవమన్తిష్ఠ్యక్తింపంధాః ప్రయాతిద్విగుణతర తమోనిహ్ను
తోఽప్యేవచిహ్నైః ॥౫౪॥

(ఇతి పరిక్రామతః)

ఏమావకః—* భో, ఎదం క్షుణ్ణేషదంతే మత్తమహులర
వడిల కుసుమామోదవాసి దదినాముహం మసిణమరగతిమణిసి
శాకుట్టిమసుహాలంత చరణ సంచారసూఇదం తం జ్ఞేవ్య మా
హవీలదామండవం సంపత్తమ్మ । తా ఇహ జేవ్య చిట్టమ భ
వం జావ అహం దేవీ వేషధారిణీ సాలిరిలం గృహీత ల
హుం ఆలవ్చమ్మి॥

రాజా—వయస్య ! తేన హి త్వగ్యతామ్॥

ఏమావకః—† వలస్య ! మా ఉత్తమ్మ ! ఏసో ఆలవో
హ్మి॥ (ఇతి నిష్క్రాంతః)

రాజా—తావదసూమవ్యస్యాం మరకత శిలావేదికాయా
ముపవిశ్య ప్రీయాయాః సంకేతసమయం ప్రతిపాలయామి॥ (ఉప

* భోః ! ఏతత్థలు నిపతస్స త్త మధుకర వకుళ కుసుమా
మోదవాసితదిబ్బుఖం వగ్మూ మరకత మణిశిలా కట్టిమ సుఖా
యమాన చరణ సంచారసూచితం తమేవ మాధవీలతామంట
పం సంద్రపాప్తా స్వః । తసి హైవ తిష్ఠతు భవాన్యవ దహం
దేవీ వేషధారిణీ సాగరికాం గృహీత్వా లఘ్వాగచ్ఛామి॥

† వయస్య ! మా ఉత్తమ్మ ! ఏష ఆగతోఽస్మి॥

విశ్వ సచింతమ!) అహో, కోఁటి కామిజనస్య స్వగృహిణీ స
మాగమ పరిభావినోఽభివజనం ప్రతి పక్షపాతాః! తథాహి॥

౨॥ స్రవణవిశదాంధృష్టిం వక్త్రేదదాతివశంతితా ఘటయ
తిఘనం కంతాక్షేషేరసాన్న పయోధరా! వదతిబహుకోగచ్ఛా
మీతిప్రయత్నధృతాప్యహూ రమయతితరాం సంకేతస్థాతధా
పిహికామిని ॥౫౫॥

అయె!!కళం చిరయతి వసంతకః । తత్క్రిం నుఖలు విదిత
స్స్యాదయం వృత్తాంతో దేవ్యావాసవద త్తయా॥

(తతః ప్రవిశతి వాసవదత్తా కాంచనమాలా చ।)

వాసవదత్తా— * హంజే కంచనమాలే! సచ్చం జెవ్వ మ
హ వేషధారిణీ భవితి సాలితి అజ్జఉత్తం అహిసరిస్సదిత్తి॥

కాంచనమాలా— † కహం అణ్ణహో భట్టిణీవ జేవేదీతిది!
అహవా చిత్రసాలితిమవారే ఉపవిత్థా వసంతక జెవ్వ దేవ
చ్చయం ఉప్పాదయిస్సది॥

వాసవదత్తా— ‡ తేనహితదో తహిం ఎవ్వ గచ్ఛహమ్మా॥

కాంచనమాలా— + ఏదు ఏదు భట్టిణీ !

(ఇతి పరిశ్రావతః।)

(తతః ప్రవిశత్యుపవిష్టః కృతావకుంతనో విదూషకః)

* హంజే కాంచనమాలే ! సత్యమేవ మమ వేషధారిణీ
భూత్వా సాగరికాఽర్యపుత్ర మభిసరిష్యతి॥

† కథమన్యథా భత్యైక్రి నివేద్యతే । అథవా చిత్రశాలి
కాద్వార ఉపవిష్టో వసంతక ఏవ తె ప్రత్యయముత్పాదయిష్యతి॥

‡ తేన హి తత స్తత్రైవ గచ్ఛామః॥

+ ఏతు ఏతు భట్రి=॥

విదూషకః— (కణ్ఠోదల్పా) శ్రీ! జహ అలం చిత్తసా
విఅదవారే పదసద్ధో తహ తక్రమి ఆఅదా సాలరిఅత్తి॥

కాంచనమాలా— ఖి భట్టిణి ! ఇయం సా చిత్తసాఽపి
తా ఇహ జెవ్వ చిట్రం । అసాంవి వసంతలస్స సన్ఠాం దేమి । (ఇతి
భోటికాం జదా॥)

విదూషకః— (సహషముపస్పృత్య సన్తితమ్) శ్రీ సుసం
గదె ! సరిసో ఖ్ఖ తుప కిదో కంచనమాలావ వేసా । అహ సా
అరిత దాణిం కహిం॥

కాంచనమాలా— (అంగుళ్యా దశయఃత్రి) + ణం ఏసా॥

విదూషకః— (దృష్ట్వా సవిస్తయమ్) () ఏసా ఘటం జెవ్వ
దేవీ వాసవదత్తా॥

వాసవదత్తా— (సాశంకమాత్మగతమ్) ॥ కహం పచ్చవి
జ్ఞాదస్మాదేదే ! తా గమిస్సం ! (ఇతి గంతుమిచ్ఛతి)

విదూషకః— + భోది సాలరివీ, ఇదో ఆఅచ్చ ।

(వాసవదత్తా విహస్య కాంచనమాలామవలోకయతి)

శ్రీ యథాశం చిత్రశాలికాద్వారే పదశబ్దశ్చూయతే
తథా త్రికయామ్యగతా సాగరికేతి॥

* భ్రో! ఇయం సా చిత్రశాలికా । తస్మాద్విహేవ తిష్ఠ ।
అహమపి వసంతకస్య సంజ్ఞాం దదామి॥

శ్రీ సుసంగతే ! సదృశః ఖలు త్వయాకృతః కాంచనమాలా
యా వేషః । అథ సాగరికేదానీం కరత్ర॥

+ నన్వేషా॥

() ఏమాస్ఫుట మేవ దేవీ వాసవదత్తా॥

॥ కళం ప్రత్యభిజ్ఞాతాస్మై తేన తద్గమిష్యామి॥

+ భవతి సాగరికే, ఇత ఆగచ్చ॥

(౯)

రత్నావళీనాటికాయాం- తృతీయోంకః.

కాంచనమాలా—(అపవార్జ్యంశుశ్యా విమూషకంతజః
యంతి) శ్లో హదాన! సుమరిస్ససి ఏదం వలణం!

విమూషకః— + తువరదు తువరదు సాలరిల । ఎసోఃఘృ
వ్వదిసాదో ఉగ్గచ్చది భలవం మిలలంఞణా॥

వాసవదత్తా—(ససంభ్రమమపవార్జ్య) ॥ భలవం మిల
లంఞణ! ణమో దే । ముహు త్తలం దావ ఓవారిద సరిరో
మో హి । జేణ పెక్ఖామి సే భావాణుబంధం॥

(సవే పరిక్రामంతి)

రాజా—(సోతంకమాత్మగతమ్) ఉపస్థితక్షియాసమాగ
మస్యాసి కేమిదమత్యథకముత్తావ్యతి మే మనః । అధవా!

ప॥ తీవ్రస్సనరసంతాపో న తథాదాబాధతేయథాసన్నే!
తపతి ప్రావృషి నితరామభ్యణజలాగమో దివసః ॥౫౬॥

విమూషకః—(అకంఘా) + భోది సాలరిప, ఎసోఃఘృపిలవ
అసో తుమం జెవ్వ ఉద్దిసీ అ ఉక్కణ్ణా జిబ్బరం మంతేది
తాచిట్ట తుమం । జివేదేమి సే తుహలగమణం!

(వాసవదత్తా శిరస్సంజ్ఞాంబదాతి)

శ్లో హతాశ! స్మరిష్యసీదం వచనమ్!

+ త్వగతాం త్వగతాం సాగరికాపష ఖలు పూర్వదిశ ఉద్గ
చ్ఛతి భగవాన్స్త్వగలాంఛనః॥

॥ భగవన్స్త్వగలాంఛన! నమస్తే । మహాతాం తావద
పవారిత శరిరో భవ । యేన ప్రేక్షిష్యేస్య భావామబన్ధమ్॥

+ భవతి సాగరిక! ఎష ఖలు ప్రియవయస్య స్తావమేవోద్ది
శ్యోతకణ్ణా నిభారం మంత్రయతే । తత్తివత్త్వం । నివేదయా
మ్యస్తైతవాగమనమ్॥

విమాషకః—(రాజాన ముపసృత్య!) శ్రీ భో వయస్య! డిట్టి ఆ వధుసే । ఏసా ఖు మవి ఆణీదా సాలరిఅ॥

రాజా—(సహషణం సహసోత్థాయ!) క్వాసో క్వాసో? విమాషకః—(సభూభంగమ్) ॥ ఇం ఎసా॥

రాజా—(ఆపసృత్య!) పీయే సాగరికే?

ప ॥ శీతాంశు ముఖ ముత్పలే తవ దృశౌ పద్మానుకారౌ కరౌ రంభాగభణిభం తవోరు యుగళం బాహూన్మృణాళో పమా । ఇత్యాస్తోదక రాభిలాంగిరభసాన్నిశ్శజరమాలింగ్యమా మంగాని త్వచనంగ తాప విధురాణ్యే హ్యేహీనిర్వాచయ॥౫౭॥

వాసవదత్తా—(సబాష్పమపవార్చ్య!) † కల్పిణమా లే, ఎవ్వం సలం మంతేది అజ్ఞుడత్తో । పుణావి కహం మం ఆలవిస్స దిత్తి అహాలచ్చరిలం॥

కాంచనమాలా—(అపవార్చ్య!) ౯ భట్టిణి, ఎవ్వం డెదం! కిం డు అవరం సాహసికాంపురిసాం ఇ సంభావీ అది॥

విమాషకః—శ్రీ భో ఏ సాలరిఏ, కీస వీసద్ధా భవిలపిలవ అన్నం ఇ ఆలవేసి । అజ్ఞుని తావ డిచ్చరుట్టావీ దేవీవ వాసవ

శ్రీ భో వయస్య, దిప్త్యా వధుసే । ఏసా ఖలు మయా ఆసీతా సాగరికా॥

॥ నన్వేషా॥

† కాంచనమాలే, ఏవం స్వయం మంత్రయత ఆర్యపుత్రః । పునరపి కథం మామాలపిష్యతీత్యహేలా ఆశ్చర్యమ్॥

౯ భర్తే, నైవమిదమ్! కిం పునరవరం సాహసికానాం పురుషాణాం న సమ్భావ్యతే ॥

శ్రీ భవతి సాగరికే, కస్త్యాద్విద్రుభా భూత్వా ప్రియవయస్యం నాలపసి । అద్యాపి తస్యా నిత్యరుష్టాయా వాసవదత్తా

దత్తా! దుష్టాజ్ఞాహి! కడు ఇదాళిం సోత్తాళిం సంపదం
సుహావేదు తుహామహురవలణోవణ్ణాసో॥

వాసవదత్తా—(అపవార్త్య సరోషస్తి తమ్) + హంశైటం
చణమాతే, ఆహం ఈరిసీ కడుఅభాసిణీ! అజ్ఞ వసంతట ఉణపి
అంవదో॥

కాంచనమాలా—(అపవార్త్యాంగుళ్య తజకయతి)

* హదాన, సుమరిస్ససి ఏదం వలణం॥

విదూషకః—(విలోక్త్య) ॥ భో వలస్స, పెక్ఖ పెక్ఖ ఎసో
క్ఖ మవిద కామిణీ కహోల సణ్ణిహేనా పువ్వదిసం వలస అంతో
ఉదిదో భలవం మిలలచ్చణో॥

రాజా—(నిరూప్యసస్పృహమ్) ప్రియే, పశ్య పశ్య॥

ప॥ ఆరుహ్యజైలశిఖరం తస్యద్వదనాపహృతకాంతిసర్వస్వః!
ప్రతి కతుక మివోద్వకరః స్థితః పురస్తాన్నికానాథః ॥౫౦॥
నను ప్రియే! కిం న దర్శిత మశేనోద్గచ్ఛతా జడత్వమ్! కుతశి॥

ప॥ కిం పద్మస్య రుచిం న హంతి నయచా నందం విధత్తైన
కిం వృద్ధిం వా ఝషకేతనస్య కురుతే నాలోక మాత్రేణకిమ్! వ
క్త్రేంద్రా తవ సత్యయం యదపర శ్శీతాంశురుజ్జ్వంభలేదర్ప
యా దుర్వచనైః కటూక్పతాని శ్రోత్రాణి । సాంప్రేతం సుఖ
యతు తవ మధురవచనోపన్యాసః॥

+ హంజే కాంచనమాలే! అహమీదృశీ కటుభాషిణీ! ఆర్య
వసంతకః పునఃప్రియంవదః॥

* హతాశ, స్తరిష్యసీదంవచనం॥

॥ భో వయస్య, ప్రేక్షస్వ ప్రేక్షస్వ । ఏవఖలు కుపితకా
మినీకపోల సన్నిభః పూర్వదిశం ప్రకాశయన్సుదితో భగవాన్స్తవ
గలాచ్ఛనః॥

స్వాదమృతేన చేదిహ తవాప్యస్త్యైవ బింబాధరే ॥ ౫౯॥

వాసవదత్తా—(సరోషమవకుణ్ఠనపటమపనీయి) † అజ్జ
ఉత్త, సచ్చం ఎవ్వ అహం సాఅరిత । తుమం ఉణ సాఅరి ఓ
స్త్రిత్తహి అటసవ్వం ఎవ్వ సాఅరిత మలం పెళ్ళ సి॥

రాజా—(దృష్ట్వాసతైలత్కృమ్ । అపవార్త) హా ధిక్ క
త్వమ్ । కథం దేవీ వాసవదత్తా । వయస్య! కిమేతత్ ॥

విమాషకః—(నవిసాదమ్) వ్లీల భో వఅస్య, కిం అవ
రం । అహ్మణం జీవిదసంసట జాదో ఎసో॥

రాజా—(ఉపవిక్యాంజలింబధ్వా) ప్రియే వాసవదత్తై!
ప్రసీద ప్రసీద॥

వాసవదత్తా—(రసభిముఖపత్రూణి నిపాతయంతి) * అ
జ్జఉత్త, మా ఏవ్వం భా । అణ్ణగ దాఇం ఏదాఇం అత్థ రాఇం॥

విమాషకః—(ఆత్మగతమ్) † కిం దాణిం ఎద్ధ విరఅఇ
స్సం । హేమాదు ఏవ్వం దావ । (ప్రకాశమ్) భోవి! మహాణు
భావా క్ఖ తుమం తా క్ఖమీఅదు దావ ఎకో- అవరాహే
పిఅవఅస్సస్స॥

† ఆర్యపుత్ర! సత్యమేవాహం సాగరికా । త్వం పునః సా
గరికాప్తహృదయ స్సర్వమేవ సాగరికామయం ప్రేక్షసే॥

శ్లో భో వయస్య, కిమపరమ్ । అస్తాకం జీవిత సంశయో
జాతఏషః॥

* ఆర్యపుత్ర! మైరూ భణ । అన్యగ తాన్యేతాన్యత్తురాణి॥

† కిమిదానీయత్ర విరచయిష్యామి । భవత్సేవం తావత్ ।

భవతి! మహానుభావా ఖలుత్వమ్ । తత్తమ్యతాం తావదేకో-
పరాధః ప్రియవయస్యస్య॥

వాసవదత్తా—† అజ్ఞ వసుంత! ఇం పుష్పిసంగమ వి
గ్ధం కరంతీమిమ జెవ్వ ఏవస్య అవరద్ధం ఇ అజ్ఞకవైణ॥

రాజా—ఏవం ప్రత్యక్షదృష్ట్యుపేకః కిం బ్రవీమి । తథాఽ
విజ్ఞాపయామి॥

ప॥ ఆతామ్రతామపనయామి విలక్షిష్య లాఙ్ఘాకృతాంచర
ణయోస్తవదేవిమూర్ధ్నా । కోపోపరాగజ్జితంతు ముఖేందు
బింబే హతుకంక్షమో యచిపరం కరుణామయిస్యాత్ ॥౬౦॥

(ఇతి పాదయోః పతతి॥)

వాసవదత్తా—(హస్తేన వారయంతీ) * అజ్ఞఉత్త! ఉత్తే
హి ఉత్తేహి । ఇల్లన్జొళ్ళు సో జణా జో అజ్ఞఉత్తస్స ఈరిసం
హిలలం జాణిల పుణోవి కుప్పది । తా సుహం చిట్టదు అజ్ఞ
ఉత్తో । అహం గమిస్సం । (ఇతి గంతుమిచ్ఛతి॥)

కాంచనమాలా—¶ ఇట్టిణి ! కరేసా ఇం ప్రసాదం! ఏవం
చరణపతితం మహారాలం ఉజ్జ్వల గదాం అవస్సం పశ్చాత్తా
వేణ హేదవ్వం॥

వాసవదత్తా—శ్లో అవేహి అపండిదే, కదో ఏత్తపశ్చా

† ఆర్య వసుంతక! నను ప్రథమసంగమ విఘ్నం కుర్వంత్యా
మయైవైతస్యాపరాధం నార్యపుత్రేణ॥

* ఆర్యపుత్ర ! ఉత్తిస్తోత్తిష్ట । నిలకజ్జః ఖలు సజనోయ
అర్యపుత్రస్యేదృశం హృదయం జ్ఞాత్వా పునరపి కుస్యతి । త
త్సుఖం తిష్ఠత్వార్యపుత్రః । ఆహం గమిష్యామి॥

¶ ఇట్టిక ! కరువ్వ నను ప్రసాదమ్ । ఏవం చరణపతితం
మహా రాజముజ్ఞిత్యా గతాయా అవస్యం పశ్చాత్తాపేన భ
వితవ్యమ్॥)

శ్లో అపేహ్యపండితే! కతోఽత్ర పశ్చాత్తాపస్య కార

విరూపకః—(ఆకర్షణ!) * చిట్ట దావ చిట్ట భో! వదన
క్తో సుగీతది । జానామి కదావి గహీదపచ్చాదావా పుణావి
దేవీ ఆలవా హవే॥

రాజా—వయస్య ! మహానుభావా ఖలు దేవీ । కదాచిదే
వమపిన్యాత్ । తత్త్వరితం నిరూపయ॥

విరూపకః— ॥ జం భవం ఆణవేచిత్తి । (ఇతి ని
ష్క్రమతి)

సాగరికా—(ఉపసృత్య) † తా జావ ఇమావ మాహవీ
లదావ పాసం విరభల అసోలపాదవె అప్పణలం ఉబ్బంధిల
జావాదఇస్సం॥ (ఇతి లతాపాశం రచయంతీ) హా తాద, హా
అంబ, ఏసా దాణిం అహం అణాహ అసరణా విజ్ఞామి మం
దభాణణీ । (ఇతి కంఠే లతాపాశమపయతి)

విరూపకః—(విలోక్య) + కా ఉణవీసా । కహం దేవీవాస
వదత్తా । (సంభ్రమముచైచ్చి) భో వయస్స! పరిత్రాహి ।
పరిత్రాహి ఏసా ఖ్ఖ దేవీ వాసవదత్తా అప్పణలం ఉబ్బంధి
అవావేదేది॥

* తిష్ఠ తావ త్తిష్ఠ । భోకి, పదశబ్దః శ్రూయతే । జానా
మి కదాపి గృహీతపశ్చత్తాపా పునరపి దేవ్యాగతా భవేత్॥

॥ యద్భవానాజ్ఞాపయతిః॥

† తద్వ్యావదనయా మాధవీలతయా పాశం విరచ్యాశోక
పాదప ఆత్మానముద్బధ్య వ్యాపాదయిష్యామి । హా తాత, హా
అంబ, ఏమే దానీ మహామనాధాశరణావిరపద్యే మందభాగినీ॥

+ కా పునరేషా । కథం దేవీ వాసవదత్తా ? భో వయ
స్య ! పరిత్రాయస్వ పరిత్రాయస్వ । ఏసా ఖలు దేవీ వాస
వదత్తా త్మానముద్బధ్య వ్యాపాదయతి॥

రాజా—(ససంభ్రమముపస్పృత్య) వయస్య, క్వాసాక్వాసా॥
విదూషకః— + ఇం ఎసా॥

రాజా—(కంతాత్పాశమపనయన్) అయి సాహసకారి
ణి! కిమిదమకార్యం క్రియతే?

ప॥ మమ కణ్ఠగతాః ప్రాణాః పాశే కణ్ఠస్థితే తపః।
అతస్సాన్విర్ధప్రయతోఽయత్సత్యజ్యతాంసాహసంప్రియే ॥౬౨॥

సాగరికా—(రాజానం దృష్ట్వా) ॥ అహో! కమాం ఏ
సో భట్టా! (సహషణ్ మాత్సర్యతమ్) జం సచ్చం ఏణం పెక్కి
ఆ పుణావి మే జీవిదాహితాసో సంపుత్రా! అహవా! ఎణం పె
క్కి ఆ కిదగ్ధా భవితి సుహేణ అప్పాణం ఉచ్చిల జీవితం ప
రిచ్ఛితిస్సం। (ప్రకాశమ్) ముంచదు ముంచదు మం భట్టా! ప
రాహీణో ఘ్న అలం జణా ఇ డణ తునిసం అవసరం మరిదుం
పావేది! తుమంవి కపిప మా అప్పాణం అవరాహిణం కరే
సి। (ఇతి పునః కణ్ఠపాశం దాతుమిచ్ఛతి)

రాజా—(నిరూప్య సహషణ్) కథం ప్రియా మే సాగ
రికా! (ఇతి కంతాత్పాశమాక్షిప్య)

ప॥ అలమలమతిమాత్రం సాహసేనామునా తే
త్వరితమయి విముంచ త్వం లతాపాశమేనమ్।

+ నన్వేషా॥

॥ అహో! కథమేషభతా! యత్సత్యమేనంప్రేక్ష్య పు
నరపి మే జీవితాభిలాష స్సంపుత్రః। అకవా! ఏనం ప్రేక్ష్య
కృతార్థా భూత్వా సుఖేనాత్మాన ముద్బధ్య జీవితం పరిత్య
జ్యేమి! ముంచతుముంచతుమాంభతా! పరాధీనః ఖల్వయం
జనో నపునరివృశమవసరంమతున్ ప్రాప్నోతి! త్వమపి దేవ్యా
మాత్మానమపరాధినంకురు ॥

ప్రేమాబంధ వివర్ధితాధికరిసా ప్రీతిస్తుయాసాత్వయి ॥౬౮॥

వాసవదత్తా— (ఉపసృత్య సరోషమ్) + అజ్ఞచుత్త, స రిసం | అజ్ఞచుత్త, సరిసం ఏదం॥

రాజా— (దృష్ట్వా సవైలక్ష్యమ్) దేవి ! నఖిల్వకారణే మాముపాలబ్ధుమహాసి | త్వామేవ మత్వా వేషసాన్యత్యాద్వి ప్రలభ్యా వయమిహాగతాః | తత్త్వవ్యతామ్ ॥

(ఇతి పాదయోః పతతి)

వాసవదత్తా— (సరోషమ్) + అజ్ఞఉత్త, ఉత్మేహి, ఉత్మేహి | కిం అజ్ఞవి సహజాభిజాదావ సేవావ దుక్ఖం అణు భవీతి ॥

రాజా— (స్వగతమ్) కిమేతదపి శ్రుతం దేవ్యా తత్సర్వ ధా దేవి ప్రసాదనోపాయం ప్రతి నిరాశీఘాతా స్పృహః | (ఇత్యనౌముఖస్త్యితి)

విహిషకః— ॥ భోది! తుమం కిళలత్తాణలం ఉబ్బింధిల వావాదేసిత్తి వేససారిస్సమోహిదేణ మవ పిలవలస్సో ఏత్థ అణీదో జహ మహ వతిణం ఇపత్తిఅసి పేత్థ ఇమం లదా పాసం | (ఇతి లతాపాశం దశయతి)

+ అర్యచుత్ర! సదృశమ్ | అర్యచుత్ర! సదృశ మేతత్ ॥

+ అర్యచుత్ర ! ఉత్తిస్తోత్తిష్ట ! కిమద్యాపి సహజాభిజాత యా సేవయా దుఃఖమనుభూయతే॥

॥ భవతి ! త్వం కిలాత్మానముద్భవ్య విపద్యస ఇతి వేష సాదృశ్య మోహితేన మయా ప్రియ వయస్యో ౭త్రా నీతః | యది మమ వచనం సప్రత్యాయ యసి తత్త్వేక్ష స్వేమం లతా పాశమ్॥

వాసవదత్తా—(నకోషమ్) ॥ హంజె కంచనమాలే! ఏనే
ణ ఏవ్వ లదాపాసేణ బంధిత గేష్టా ఏగంబమ్మణం! దుష్పిణీర
కణ్ణలంఅగ్గదో కలేహి॥

కాంచనమాలా— + జం దేవీ ఆణవేదీత్తి । (లతాపా
శేన విదూషకం గళే బద్ధ్యా తాడయతి) హదాస । అణుహవ
దావ అత్తణో అపిణఅస్స ఫళం । దేవీ దువ్వలజెణ కమణ
దాశం సోత్తాశంతిసుమరేహో తం వలణం! సాలరిప్ప! తుమం
వి అగ్గదో హేహి॥

సాగరికా—(స్వగతమ్) + అకిదపుణ్ణావ మవ మరిదుంబి
అత్తణో ఇచ్చావీ ణ పారిదం॥

విదూషకః—(సవిషాదమ్) * భో వయస్య ! సుమరేహీ
మం అణాహం దేవీ బంధణాదో వివజ్జంతం ॥ (ఇతి రాజా
నమూలోకయతి)

(వాసవదత్తా రాజానమూలోకయంతి సాగరికాంవిదూషకం
చ గృహీత్వా కాంచనమాలయా సహ నిష్కాంతా)

॥ హంజె కాంచనమాలే! ఏతేనైవ లతాపాశేన బద్ధ్యా
గృహాజ్ఞేనం బ్రాహ్మణమ్ । దువీన్తకన్యకాం చాగ్రతః కురు॥

+ యద్దేవ్యాజ్ఞాపయతితి । హతాశ, అనుభవ తావదాత్మ
నోఽనినయస్య ఫలమ్ । దేవ్యా దుర్వచనేన కటూక్యతాని శో
త్రాణీతిస్మర తద్వచనమ్ । సాగరిక ! త్వమప్యగ్రతో భవ॥

+ అకృతపుణ్యయా మయా మత్కామప్యాత్మన ఇచ్ఛయా
నపారితమ్॥

* భో వయస్య ! స్మర మామనాథం దేవ్యా బంధనాద్వి
పద్యమానమ్॥

రాజా—(సఖేదమ్) కష్టం భోః కష్టమ్॥

ప॥ కిం దేవ్యాః కృతదీసుకరోషముషిత స్నిగ్ధస్మితతస్కంభం
త్రస్తాంసాగరికాం సుసంభృతరుషా సుతజ్యమానాంతథా
దృష్ట్వానీత మితో వసంతికమహం కించింతయా మిత్యహం
సర్వాకారకృతవ్యధఃక్షణమపి పాహ్నిమిహోనివృత్తిమ్॥౬౮॥

తతిమిదానీమహ స్థితేర ప్రయోజనమ్ | దేవిమేవ ప్రసా
దయతు మభ్యంతరం ప్రవిశామి॥

(ఇతి నిష్కాంతా స్సవే॥)

ఇతి శ్రీమహారాజ శ్రీహంపదేవ విరచితాయాం,

రత్నావళీనాటికాయాం-సంకేతోనామ

తృతీయోంకః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ జానకజానయేనమః.

అధరత్నానగరీనాటికాయాం శృతియ చతుర్థాంక

సుధ్యే ప్రవేశకః.

(తతః ప్రవిశతి రత్నమాలామాదాయ సాసా) సుసంగతా.)

సుసంగతా—(సకరుణం నిశ్చస్య) ॥ హః పిలసహి సా
అరిష! హః శజ్జాళుష! హః సహిగణవచ్చళే! హః ఉదారశీలే!
హః సౌమ్యదుసణే! కహిం గదాసి । దేహి మే పడివలలు॥
(ఇతి రోదితి । ఉఘ్నకువలోక్య నిశ్చస్యచ) అంహూ దేవ్య
హదల! అకరుణ! అసాపజ్జరూపసోహః తారిసీ తుష జహ
ణిమ్మిదా తా కీస ఉణ ఈరిసం అవత్థంతరం పావిదా । ఇ
యం చ రలణమాలా జీవిదణిరాసావ తావ కస్సవి బహ్మణస్స
హతే పడివాదేసుత్తిభణియసమప్పిదా । తా జావకంపి బహ్మ
ణం అణ్ణేసామి! (నేపధ్యాభిముఖమవలోక్య) అవ, కహంపసో
ఖు బహ్మణో వసంతట ఇహ ఎవ్వ ఆలచ్చ! తా ఇమస్సింవీవ్వ
పడివాదఇన్స॥

॥ హః ప్రియసఖ సాగరకే ! హః లజ్జాళుకే! హః సభిగణ
వత్సల! హః ఉదారశీలే! హః సౌమ్యదశకనే! కత్ర గతాసి?
దేహి మే ప్రతివచనమ్ । అంహూ దైరహతక ! అకరుణ ! అ
సామాన్యరూపశోభా తాదృశీత్వయా యది నిమిత్తా తతర
స్సాత్మనరీచృశవ వస్తాంతరం ప్రాపితా । ఇయం చ రత్నమాలా
జీవితనిరాశయా తయా కస్యాపి బ్రాహ్మణస్య హస్తే ప్రతిపా
దయేతిభణిత్యా మమ హస్తే సమపికేతా । తదద్యావతరమపిచా
హ్మణమస్మిష్యామి । అయే ! కథమేష ఖలు బ్రాహ్మణోవసం
తక ఇహైవాగచ్ఛతి । తదస్మా ఏవ ప్రతిపాదయిష్యామి॥

(తతః ప్రవిశతి హృష్టి విదూషకః)

విదూషకః— ॥ హీ హీ ! భో భో ! అజ్ఞ ఖు పిలవ అ
స్సేణ పసాదిదామ తత్తహేలాదీని వాసవదత్తాని బంధనాదో
మోక్షల సహత్థదిణ్ణేసిం మోదలలడ్డులహిం ఉగరం మే సు
పూరిదం కేదం । అణ్ణం ఆ । ఏవం పట్టింసులజులళం కణ్ణాభర
ణం ఆ దిణ్ణం । తా జావ దాణిం పిలవలస్సం పేషీస్సం (ఇతి
పరిక్రామతి)

సుసంగతా—(రుదతీ సహసోపసృత్య) † అజ్ఞ వసంత
అ, చిట్టదావ తుమం ముహూత్తలం॥

విదూషకః—(దృష్ట్వా) * కహంసుసంగదా|సుసంగదే! ఏత్థకిణ్ణి
మిత్తం రోగిలసి । కిం ణుక్కు సాలరిఆపలచ్చాహిదంసంవుత్తం!

సుసంగతా— శ్రీ అజ్ఞ వసంతఅ, అహం నెవ్వ నివేద ఇ
స్సం । సా ఖు తవస్సిణీ దేవీ ఉజ్జఇణిం పెసిదెత్తి జణప్ప వా
దం కదుల ఉవత్తిదే అద్ధరత్తై గ జాణీఆది కహిం నిదెత్తి।

॥ హీ హీ ! భో భో ! అద్య ఖలు ప్రియవయస్యేన ప్ర
సాదితయా తత్ర భవత్యా వాసవదత్తయా బంధనానోచయి
త్వా స్వహస్తదత్తాభిసోదక లడ్డుకాభిరుదరం మే సుపూరి
తం కృతమ్ । అన్యచ్చ । ఏతత్పట్టాశుకయగళం కణాభర
ణం వ దత్తమ్ । తస్యావదిదానీం ప్రియవయస్యం ప్రేషిష్యే॥

† అన్య వసంతక! తిష్ఠ తావత్త్వం ముహూతమ్॥

* కథం సుసంగతా|సుసంగతే! అత్ర కింనిమిత్తం రోదిషి।
కిం సు ఖలు సాగరికాయా అత్యాహితం సంవుత్తమ్॥

శ్రీ అన్య వసంతక! అహమేవ నివేదయిష్యామి। సా ఖలుత
పస్విని దేవ్యోజ్జయినిం ప్రేషితేతి జనప్రవాదం కృత్వా ధీతే
ధరాత్రై స జ్ఞాయతే కుత్ర నితీ॥

విరూపకః—(సోద్యేగమ్) ॥ భోచి సాలసి! హా అసా
మాన్యరూపసాహే! హా మిదుభాసిణి! కహింసిదాణిం! దేహి
మే పడివలెం. అదిజిగ్గి గం దేవీపదం!

సునంగతా— + అజ్ఞ వసంతక! ఏసా స్థు రఅణమాలా
తావ జీవి దణిరాసావ అజ్ఞవసంతకస్స హృథైపడివాదేసి త్తిభణి
అ మహా హృథై సమప్పిదా! తా గం గెడ్డిదు అజ్ఞావీదం॥

విరూపకః—(సాసంస్కరణంకణాపిధాయ) * భో
ది! కహం మహా ఈసే పత్తావే ఏదం గెడ్డిదుంహృథౌపసరది॥
(ఇత్తుభా రుదతః)

సునంగతా—(అంజలింబధ్వా) ॥ తావీవప్స అణగ్గహం
కరంతో అంగీకరేదు ఏదం అజ్ఞా॥

విరూపకః—(విచిత్త్య) + అహవా! ఉవణేహి! జెగి
మావజెవ్వ సాలసిఆవిరహాక్కణ్ణిసం పిలవఅస్సం విణోదేమి!
(సునంగతా విరూపకస్యహస్తే రత్నమాలాందదాతి)

॥ భవతి సాగరికే! హా అసామాన్యరూపశోభ, హామృదు
భాషిణి! కుతాక్రిదాసిం! దేహి మే ప్రతివచనమ్ | అతీసిఘ్న
గం దేవ్యా కృతమ్!

+ ఆర్య వసంతక! ఏసా ఖలు రత్నమాలా తయా జీవిత
నిరాశయార్య వసంతకస్యహస్తై ప్రతిపాదయేతి భణిత్వా మ
మ హస్తై సమర్పితా | తన్ను గృహ్లాత్వార్య ఏనామ్॥

* భవతి! కథం మమేదృశే ప్రస్తావ ఇమాం గ్రహితుంహ
స్తప్రసరతి॥

॥ తస్యా ఏవానుగ్రహం కుర్వన్నంగీకరో త్విదమార్యః॥

+ అధవా! ఉపనయ | యేనాసయైవ సాగరికావిరహా
త్కణ్ణితం ప్రియవయస్యం వివోదయామి!

విరూపకః—(గృహీత్వా నిరూప్యసవిస్తయమ్) † భోది!

కుదో డా ఈరిసస్స అలంకారస్స సమాగమో॥

సుసంగతా— ॥ అజ్ఞ! మమిసాకోమాహాశేః పుచ్చిదాటిసి॥

విరూపకః— + తదా తావ కిం భణిషం॥

సుసంగతా— * తదో సా ఉద్ధం పెక్కి అ దీహం జిన్న
సిల “సుసంగదే! కిం దాణిం తుమా ఇమావ కహావ” త్రి భణి
అరోదిమం పడిత్రా॥

విరూపకః— † ఇం కహిదం ఎవ్వ తావ । సామన్యజణ
దుల్ల హేణ ఇమిదా పరిచ్ఛదేణ సవ్వహా మహాభిజణ సముప్ప
ణ్ణావ హేదవ్వం । సుసంగదే! పీలవలస్సా దాణిం కహిం॥

సుసంగతా— () అజ్ఞ! ఎసో ఖ్ఖ భట్టా దేవీభవడాదో
జిక్కుమిల భటిల సిహామండవం గదో । తాగచ్చదు అజ్ఞో । అ
హంవిదేవీ వాసవదత్తావ పరిచారిణీ భవిస్సం॥

(ఇతి నిష్క్రాంతా)ః తి ప్రవేశకః.

† భవత! కుతః పునరీప్యస్యా లంకారస్య సమాగమః॥

॥ అర్య! మయాపి సా కాతూహలేన స్పృహన్తీత్ ॥

+ తత స్తయా కిం భణిషమ్॥

* తత స్సోఽన్వయం పేక్ష్య దీక్షుం నిశ్చయ్య! “సుసంగతే!
కిమిదాసీ తవానయకథయే”తి భణిత్యారోపితం ప్రవృత్తా॥

† నను కథితమేవ తయా । సామన్యజనదులభేనానేన వ
రిచ్ఛదేన సర్వధా మహాభిజనసముత్పన్నయా తయాభవితవ్యం॥
సుసంగతే! ప్రియవయస్య ఇదాసీ కుత్ర॥

() అర్య! ఏష ఖలు భతా దేవీభవనతో నిష్క్రవ్య స్థ
టికశిలా మంటపం గతిః । తద్గచ్ఛత్వాఽర్యః । అహమపి దేవ్యాః
వాసవదత్తాయః పరిచారిణీ భవిష్యామి॥

చతుర్థోఽంకః.

(తతః ప్రవిశత్యాసవస్తో రాజా)

రాజా—(విచింత్య)

ప॥ సవ్యాజై శ్చపధైఃప్రియేణ వచసా చిత్తాను వృత్త్యాధికం
వైలక్ష్యేణ పరేణ పాదపతనైర్వాక్యై స్సభేచాంముహూః॥
ప్రత్యాసత్తిముపాగతా న హి తథా దేవీ రుదత్యా యథాప్ర
త్యార్యైవత నైవ బాష్పసలితైః కోపోఽపనీశ్శ్చయమ్ ॥౬౬॥
(సోత్కంఠం నివృన్య) తావదిదానీం దేవ్యాంప్రసాదితాయాం
సాగరికాచింతైవ కేవలం మాంబాధతే । కుతః॥

స॥ అంభోజగభాసుకుమారతనుస్తదాసౌ

కన్మగ్రహేప్రథమరాగభూనే నివీణు|

సద్యః పతన్తదనమాగణరంధ్రమాగై

మన్యే మమ ప్రియతమా హృదయం ప్రవిష్టా॥౬౭॥

(విచింత్య) యోఽపి మే విశ్రామస్థానం వసంతక సోఽపి దే
వ్యాసంయతః । తత్రస్యాగ్రతో బాష్పమోక్షం కరిష్యే (ఇతి
నిశ్చసితీ)

(తతః ప్రవిశతి విదూషకః)

విదూషకః—(పరిక్రమ్యావలోక్య చ సవిస్తయం) † ఏ
సో క్ష్ణణిరంతరుక్మగ్రాపరికామంపి స శాహణీలలావణ్డంసము
వ్వహతోడదీదో దుడిటవందో విట అహి అ దరం సోహదిపి
అవలసోస్స । తాజావ ణం ఉపసన్నామి (ఉపస్మయ) సోశ్శిభవ
దే । భో, డిట్టిఆవడ్డనే । దేవీ హస్తగదేణవి మమ పుణావి ఏ

† ఏవ ఖలు నిరంతరోత్కగ్రాపరితామమపి శ్లాఘనీయ లా
వణ్డంసముద్వహన్నుదితో ద్విక్రీయావంద్ర ఇవాధికతరం కోభ
తే । భో, డిట్టా వధనే । దేవీ హస్తగతేనాపి వయా పు

దేహం అచ్చిహిం జంబుటోసి॥

రాజా—(దృష్ట్వా సహజమ్) అయే, వసంతకః పా)
ప్ర॥ సఖే! పరివృజస్వ మామ్॥

విరూపకః—(పరివృజ్య) + భో వయస్య! దేవపితృణాం
హివాహ్ని॥

రాజా—దేవేంద్రైవ నివేదితస్తే దేవ్యాఃప్రసాదః! తతః-శ్చ
తామిదాం సాగరికాయాః కా వాతేతి॥

(విరూపకస్స వై లక్ష్మ్యవధోముఖ నిష్ఠతి)

రాజా—వయస్య! కిం సకథయసి!

విరూపకః—॥ అప్యితిం దే నివేదితుం ని పారేమి॥

రాజా—(సౌద్యగం ససంభ్రమమ్) వయస్య! కథమ
ప్రియమ్ । కిం వ్యక్తమేవాత్సల్యం జీవితం తయా! హః ప్రీయ
సాగరిక! (ఇతి మోహం నాటయతి)

విరూపకః—(ససంభ్రమ!) + సమస్సనదు! సమస్సనదు!
పిలవ అపోసి!

రాజా—(సమాశ్చస్య సాగ్రమ్)

స॥ ప్రాణాఃపరిత్యజత కామమదక్షిణం మాం చేదక్షిణాభ
వత మద్వచనంశ్రుణుభవమ్ । శీఘ్ర-నయాత యదితన్మృషితా
శ్చయూథా యతాసుమారమధునా గజగావినీసా ॥౬౮॥

విరూపకః—* భో! మా అల్లరూ సంభావేహి! సాక్ష్య
సౌద్యైర్భావమక్షభ్యాదృష్టోసి॥

+ భో వయస్య! దేవప్రసాదాతోఽస్మి॥

॥ అప్రియం తే నివేదయితుం నపారయమి॥

+ సమాశ్చసేతు సమాశ్చసేతు ప్రియవయస్యః

* భో! మాద్యధాసంభావయ! సా ఖలుతపస్వినీదేవ్యా

తదస్మిణ్ణి దేవి ఉజ్జ్వలం పేసి దేత్తిసుణీతిది. అదొ మపి అప్పి
అంతి భణిదః॥

రాజా—కథముజ్జయినీ ప్రేషితా! అహో నిరసరోధితా
మయి దేవ్యాః! వయస్య! కేన తవైతదాఖ్యాతమ్॥

విమూషకః—॥ భో! సుసంగదావి! అన్యం అ! మహా
హృథే తావ కేణవికజ్జణ ఇతి రతిగమాయా పేసిదా॥

రాజా—కిమపరంమామా శ్వాసయితమితద్వయస్య ఉపనయ॥
(విమూషకఉపనయతి)

రాజా—(గృహీత్వా రత్నమాలాం నివర్ణ్యా హృదయే
నిధాయ) అహహా!

ప॥ కంతాశ్లేషంసమాసాద్య తస్యాః ప్రభవ్యయానయా। తు
ర్యావస్థాగభీదేయం తసురాశ్వాస్యతేమమ ॥౬౯॥

వయస్య! త్వం పరిభ్రష్టానామ్। నేన వయమేనావపి
తావద్బ్రష్టే భృతంకఃప్యాషః॥

విమూషకః—† జం భవం ఆణవేదిత్తి! (ఇతికంఠేపరిదధాతి)

రాజా—(సాస్రం నిశ్చ్య) వయస్య! దుర్లభం పునరే
శకనం ప్రియాయాః॥

విమూషకః—(సభయం దిశోఽవలోక్య) * భో, మా
ఎవ్వం ఉచ్చంపంతేహి। కదావి కోవి దేవి ఏక సంచరేది॥

జ్జయినీం ప్రేషితేత శ్రూయ తే, అతా మయాఽప్రియమితిభణితం॥

॥ భో, సుసంగతయా। అన్యచ్చ। మమ హస్తే తయా
కేనాపి కాగ్యేణైయం రత్నమాలా ప్రేషితా॥

† యద్భవారాజ్ఞానయతీతి॥

* భో, మైవముచ్చైరకంఠయ। కదాపి కోఽపి దేవ్యా
అత్ర సంచరతి॥

(తపోః ప్రవిశతి వేతహస్తా వసుంధరా|)

వసుంధరా— (ఉపసృజ్య) † జలదు జలదు భట్టా! ఎ
సో ఘ్న రుమణ్ణుడో భాగ్యజెడి విజయవమ్మా కింపి జీవేదిదుం దు
వారే చిట్టది ||

రాజా—వసుంధరే ! అవిలంబితం ప్రవేశయ||

వసుంధరా— || జం దేవో ఆణవేసిత్తి | (నిష్క్రమ్య
విజయవర్తణా సహ పునః ప్రవిశ్యచ|) విజయవమ్మ, ఎసో ఘ్న
భట్టా ! తా ఉపసప్పదు అజ్ఞో ఇం||

విజయవమా— (ఉపసృజ్య) జయతు జయతు దేవః |
దేవ, దిప్త్యా వధన్ సే రుమణ్ణతో విజయేన||

రాజా— (సపరితప్తమ్) విజయవర్తక, అపి జితాః
కోసలాః||

విజయవర్తా—దేవస్య ప్రభావేణ||

రాజా—సాధు రుమణ్ణుక్, సాధు | అచిరాన్మహాత్మ
యోజనమప్యుత్తమ్ | విజయవర్తక, తత్ర-ధయకధామ్ | అతి
విస్తరత శ్రోతుమిచ్ఛామి||

విజయవర్తా—దేవ, శూయతామ్ | వయమితో దేవా
దేశాత్రుతి పయైరేవాహూభిరనేక కరితురగపత్తిదున్దేవా
ఇమమాతా బలసమూహేన గత్వా వింధ్యదుర్గావస్థితస్య కో
సలన్యపతే ద్వారవవప్తభ్య సేనా స్సమావేశయితు మార
భవంతః||

† జయతు జయతు భతా ! ఏష ఖలు రుమణ్ణతో భాగి
వేయో విజయవమా కింపి నిజేదయితుం ద్వారే తన్మతి||

|| యద్దేవ అజ్ఞాపయతీతి | విజయవమక్, ఏష ఖలు భ
తా | తదుపసపనాత్వార్య ఏనమ్||

రాజా—తత స్తతః॥

విజయవమా—తతః కోసలేశ్వరోఽన్యతి దపాత్ప్రభవమ
సహమానోహ స్తికప్రాయమశేషమాత్మనైస్యం సజ్జీకృతవాక్॥

విదూషకః—† భో ! లహం లహం ఆచక్సి । వేపది
మే హి అలం॥

రాజా—తత స్తతః॥

విజయవమా—దేవ, కృతనిశ్చయశ్చ సా॥

ప॥ యోధుంకికత్వవింధ్యా దభవదభిముఖస్తత్త్వం దిగ్వి
భాగా స్వింధ్యనేవాపరేణ ద్విరదపతిఘటాపీడబంధేరుద్ధక్ ।
వేగాదృతాస్విముంచ న్నమదగజఘటో త్పిష్టపత్తిస్థాపత్య ప్ర
త్యైచ్ఛద్వాంధితా ప్తిద్విగుణితరథసస్తంరుమన్వాత్తుడేన॥౨౦
అపి చ॥

ప॥ అస్త్రవ్యస్తశిరస్త్రశస్త్రకషణైః కృత్తమాంగేక్షాం
పూడాసృక్సరితి స్వసత్ప్రహరణే వమోద్గమద్వహ్నిని । ఆ
హూయాజిముఖే సకోసలపతిభః క్షేప్రధానేబలె-

రాజా—కథమస్మదీయాన్యపి బలాని భగ్నాః॥

విజయవమా—

ఏకనైవరుషణ్వితాశరశతై మత్తద్వివస్థోహతః॥౨౧॥

విదూషకః—॥ జేదు జేదు భవం । జిదం అహ్మహిం ।

(ఇతి సృత్యతి)

రాజా—సాధు కోసలపతే! సాధు । మృత్యురపి తే హ్నా
స్యః । యస్య హి రిపవోఽపి పురుషకారమేవం వణాయంతే॥
తతః స్తతః ॥

† భోః ! లఘు లఘ్వాచక్షుః । వేపతే మే హృదయమ్॥

॥ జయతు జయతు భతాః । జితమస్మాభిః॥

విజయవమా—దేవ ! తతో రుమణ్వానపి కోసలేష మ
చ్చాత్రంజ్యాయంసం జయవర్షాణం స్థాపయిత్వా ప్రహా
రప్రణితహః స్తిక ప్రాయశశేష సైన్యమనువతఃమాన శ్చనై
శ్చనై రాగచ్ఛల్యేవ॥

రాజా—వసుంధరే! ఉచ్యతాం యాగంధరానుణః! పృ
థవ్యతాం మత్ప్రసాదస్య విభవ ఇతి॥

వసుంధరా—† జం దేవో ఆణవేదిత్తి । (ఇతి విజయవ
ర్మకా సహనిపాగ్రితా।)

(తతః ప్రవిశతి కాంచనమాలా।)

కాంచనమాలా—* ఆణత్తస్మి దేవీ! జహ “ గచ్ఛ
హంజె కంవణమాల! ఏకం విందజాలిలం అజ్జపుత్తస్స దంసే
హి ” త్తి (ఇతి పరిక్రమ్యావలోక్య) జేదు జేదు భట్టా! భట్టా!
దేవీ విక్ఖావేదీ ఏసో ఖు ఉజ్జయిణీవో సంవరసిద్ధి తామా విం
దజాలిలం ఆలదో । తా పెక్కుదు భట్టా!

రాజా—అస్తి సః కాతుక మైంద్రజాలికే । తత స్తీఘ్రం
ప్రవేశయ॥

కాంచనమాలా—() జంభట్టా ఆణవేదిత్తి॥ (ఇతి నిష్క్ర
మ్యపిచ్ఛికాహ సైన్యైంద్రజాలికేన సహ ప్రవిశతి।)

† యదేవ ఆజ్ఞాపయతీతి॥

* ఆజ్ఞాప్తస్మి దేవ్యా । యథా “ గచ్ఛ హంజె కాంచ
నమాల! ఇమ మైంద్రజాళిక మార్కపుత్రస్య దశకయే ” తి ఏష
ఖలు భి తాః । తద్భావ దేనముపసపామి! జయతు జయతు
భతాః । భతః! దేవీ విజ్ఞాపయతి । ఏష ఖలుజ్జయినీతః సంవ
రసిద్ధినా మైంద్రజాలిక ఆగతః ॥ తత్ప్రేత తాం భతాః॥

() యద్భతాః జ్ఞాపయతీతి॥

కాంచనమాలా— ధీ ఏతు ఏదులజ్జో॥

(వింద్రజాణికపరిక్రామతః)

కాంచనమాలా— † ఏసోభట్టా తా ఉపసప్పదులజ్జో॥

వింద్రజాణిక—(ఉపసృశ్య) ¶ జయమజయదుభటాట
(ఏచ్ఛికాంభ్రామయిత్వా బహుధా హస్తం కృత్వా)

ప॥ ప్రణమహ చలణే ఇందస్స ఇందజాలిత త్తిభద్ధణామస్స॥
తహజెవ్వ సమ్మరసంజరస్స సుపరిట్టివజసస్స॥౨౨॥
దేవ, కిం

ప॥ ధరణీఏ మిలఖో— అతసే మహీభరో జలే జళణో॥
మజ్ఞహ్మిమ్మి పటసో దావ సిజ్ఞదుదేహీ అణ త్తిమ్ ॥౨౩॥
హరిహర బహ్మపుముహం దేవం దంసేమి దేవరాజం అ॥
గలణేవి సిద్ధచారణసురవహుసత్థం అణచ్చంతమ్॥౨౪॥ అహవా॥

ధీ ఏతు ఏత్వార్యః॥

† ఏవభతా = తదుపసర్పత్వార్యః॥

¶ జయతు జయతు భతా॥

ప్రణమత చరణే ఇంద్రస్యేంద్రజాలికతిలభనామ్నః॥

తద్దేవ సంబరసంచరస్య సుప్రతిష్ఠితయశసః॥

దేవ! కిం

ధరణ్యాం మృగాంక అకాశే మహీభరో జలేజ్వలనః॥

మధ్యాహ్నా ప్రదోషస్తావత్సిద్ధ్యతు దేవ్యాజ్ఞప్తిమ్॥

హరిహరబ్రహ్మసముఖాద్దేవాన్దగ్ధయామి దేవరాజం॥

గగనేఽపిసిద్ధచారణసురవధూసాధం చ నృత్యంతమ్॥

అథవా॥

ప॥ కిం జప్తి చేస బహుదా ఇచ్చసిహిలపిణ దేవ జంఘిమ్ |
తంతందం సేమిఅహంగురుణోమంతప్పహః వేణ॥౨౫॥

విదూషకః— † భో వలస్స ! అవహిద్దో హేమాహిభో !
ఈరిసాసే అవట్టమ్మో జేణ సవ్వం సంభాపీఅది |

రాజా— శుర ! తివ్వతావతే ! కాంచనమాలే ! ఉవ్వతాం
దేపి | యువ్వదీయ ఏవాయమైంద్రజాలికః | విజనీకృతశ్చాయ
ముద్దేశః | త దాగచ్చ | సహితావేవ పశ్యావ॥

కాంచనమాలా— ¶ జం భట్టా ఆణవేది త్తి | (ఇతిని
ప్రేక్ష్య వాసవదత్తయా సహప్రవిశతి |)

వాసవదత్తా— ‡ కంచనమాలే ! ఉజ్జ్వళదో ఆలదా
త్తి అత్తిమే తస్సిందిందజాలివ పక్ఖ వాదో॥

కాంచనమాలా— * దాదిఉత్తబహుమాణోష్ఠ ఏసో దేపి
ఏ తా ఏదు ఏదు భట్టిణీ॥
(ఇతిపరిక్రమతః |)

కిం జప్తి తేన బహునేచ్చసిహుదయేన య ద్వేవ ద్రవ్వం |
త త్తద్దేశకయామ్యహంగురోమంతప్రసభావే॥

† భో వయస్య ! అవహితో భవభో ! ఈదృశోఽస్యావప్తం
భో యేన సర్వం సంభావ్యతే॥

¶ యదృశాః జ్ఞాపయతితి॥

‡ కాంచనమాలే ! ఉజ్జ్వలీత ఆగత ఇత్యస్తీమే తస్మిన్నైవం
దృజాలికే పక్షపాతః॥

* జ్ఞాతికుల బహుమానః ఖల్వేష దెవ్యాః | తదేవ్యేషు
భక్తిః॥

కాంచనమాలా— + భట్టిణి ! ఏమో భట్టా ! తాడపన
పుదు డేవీ॥

వానవదత్తా—(ఉపసృత్య) † జేదు జేదు అజ్జఉత్తా॥

రాజా—దేవి ! బహుతరమనేన గజ్జేత్తిమ్ । తదిహస్థావే
వపశ్యావస్తావత్ ॥

(వానవదత్తోపవిశతి ।)

రాజా—భద్ర ! ప్రస్తుయతాం బహువిధ విండ్రజాలమ్ ।

విండ్రజాలికః— † జం దేవో ఆజావేత్తి । (బహువిధం
నాట్యం కృత్వా పిచ్చికాం భ్రావయన్ త్సరిహర బ్రహ్మత్వాది
పునఃపఠతి)

(సవే సవిస్తయం పశ్యంతి)

రాజా—(ఉద్వేగం దృష్ట్వా సనాదవతరణ) ఆశ్చర్యమాశ్చర్యమ్॥

విమాపకః— ‡ అచ్చరిలం అచ్చరిలం॥

రాజా—దేవి ! పశ్య పశ్య॥

ప॥ ఏష బ్రహ్మ సరూపే రజనికర కలా శేఖర శృంగరో
యం దోభిః దైత్యా తకొసౌస ధనురసి గదా చక్రచిహ్నై
శ్చతుభిః । ఏషోఽప్యైరావతస్థ స్త్రిదశ పతిరమి దేవి దేవా
స్తథాన్యే నృత్యంతి వ్యోమ్ని చైతాశ్చల చరణరణమ్నూపురాది
వ్యనార్యః॥ ౭౬॥

+ భట్టిణి ! ఏషభతా ! తదుపసర్పతు డేవీ॥

† జయతు జయత్వార్యపుత్రః॥

‡ యదైవ ఆజ్ఞాపయతి॥

§ ఆశ్చర్యమాశ్చర్యమ్॥

వాసవదత్తా— + అచ్చరిలు అచ్చరిలు!

వివాహః—(అవహర్షః) † హా దానీవ ఉత్తవి దవా
లిల! కిం ఏవహం జేవహిం అచ్చరాపిం అ దగినికెదిల । జ
ఇ దే భమనా పరితుష్ట్యేన కజ్జు తా దంశేహి సాలరిల॥
(తతః ప్రవీకిం వసుంధరా)

వసుంధరా—(గాభాసముపసృశ్య) ¶ నేదు జేదు భట్టా!
అమచ్చతో అధరా అణా దేవస్స చరణజులభే ఇదంవిష్ణావేది।
ఏసో ఘ్న వికామబాహుణా పహణామచ్చో వసుభూది అణ
ప్పేసిదా తాలరుహసి దేవ ఇమస్సిం ఎవ్వ సుందరముహూత్త ఏ
పేక్షిదుం! అహంవికజ్జసేసం సమాప్తి అ ఆలదా జెవ్వ॥

వాసవదత్తా— ‡ అజ్జఉత్త! చిట్టమ దావ ఇందజాలం।
మాదులకులాదో అజ్జో అమచ్చస్పధాణా వసుభూది ఆలదా।

+ ఆశ్చర్యశాశ్చర్యమ్॥

† హా దాస్యః పుత్ర దింద్రజాలిక! కిమేతై దేవైరప
రోభిశ్చ దశితైః । యద్యనేన పరితుష్టేన కార్యం తద్దర్శయ
సాగతకామ్॥

¶ జయతు జయతు భవా! అమాత్యయాగంధరాయణా
దేవస్య చరణయుగళే ఇదం విష్ణావయతి । ఏష ఖలు విక్రమ
బాహువా ప్రధానామాత్యో వసుభూతిరనుక్రేషితః! తదహా
సి దేవ అస్మిన్నేన సుందరముహూతే ప్రేక్షితుమ్ । అహమ
పి కార్యశేషం సమాప్యంత ఏ॥

‡ ఆర్యపుత్ర! తిష్ఠమ తావదింద్రజాలమ్ । మాతులకులా
దార్యోఽమాత్య ప్రధానో వసుభూతిరాగతః । తదేనం తావ

తా ఏడు రావ పెళ్ళదు అజ్జకత్తో॥

రాజా—యథాహ దేవీ । (బుద్రజాలికంప్రసంగం) భద్ర! విశ్రాంత్య తామదా నీవ॥

బుద్రజాలికః— (పునః షిచ్చికాం భ్రామయన్) + 20
దేవో ఆణవేతి ॥ (సిహ్లాపకం) ఎక్కో మనం ఖెలంబు
అవస్సం దేవేణ పేష్టిరవో॥

రాజా—భద్ర! ఏవం ద్రక్ష్యామః॥

వాసవదత్తా—† కంచనమాలే! గచ్చ తుమం దేహి నే
పారితోసిలం॥

కాంచనమాలా— ॥ జం దేవీ ఆణవేతి ॥ (బుద్రజాలి
కేన సహసిహ్లా-గంతా॥)

రాజా—వసంతుక! ప్రత్యుద్గత్య ప్రవేశ్యతాం వసుభూతిః॥

విదూషక— ‡ జం భట్టు ఆణవేతి ॥ (ఇతి నిష్ఠా-తః॥)

(తతఃప్రవిశతి విదూషకేణ ప్రత్యుద్గత్యమానో

వసుమాతిచా=భవ్యశ్చ॥)

విదూషకః— శ్చ ఏదు ఏదు అవచ్చో॥

తేష్ఠీక్షతామార్యపుత్రః ॥

+ యద్భూతాజ్ఞాపయతీతి । ఏకం పునరేకమ ఖెలనమవ
శ్యం దేవేనప్రేక్షితమ్యమ్॥

† కాంచనమాలే ! గచ్చత్వమ్ । దేహ్యస్య పారితోషకమ్॥

॥ యద్దేవ్యాజ్ఞాపయతీతి॥

‡ యద్భూతాజ్ఞాపయతీతి॥

శ్చ ఏతు ఏత్వమాత్మ్యః॥

వసుధూతిః— (సమంతాదవలాంక్య) అహో వత్సేశ్వర
స్యానుభావః । తథాహి॥

ప ॥ అక్షిప్తోజయకుంజరేణతురగాన్నివణణయన్వల్లభా
న్సంగీతధ్వనిహృతః క్షీతిభృతాం గోష్ఠీమనిష్ఠంక్షణమ్ । స
ద్యోవిస్మృతసింహళేశవిభవఃకక్షాప్రదేశోఽప్యహూ । ద్వా
న్ధేనైవకుతూహలేనమహతాగ్రామ్యోతథాహంకృతః॥౨౨॥

బాభ్రవ్యో—వసుధూతే ! అద్యఖలు చిరాత్సాన్నిమనం దృ
త్యమీతి యత్సత్యమానం దాతిశయేన కిమప్యవస్థాంతరమను
భవామి ॥ కుతః ॥

ప ॥ వివృద్ధింకంపస్య ప్రథయతితరాం సాధ్వసవశా దవి
స్పృష్టాంధృష్టిం తిరయతి పునర్యాషన్వసలితైః ॥ స్పృలద్యకాం
వాణీ జవయతితరాం గర్గదతయా జరాయాః సాహాయ్యం
మమహి పరితోషోఽద్యకురతే॥౨౩॥

విరూషకః—(అగ్రేభూత్వా) † ఏదు ఏదు అమచోప్తి॥

వసుధూతిః—(విరూషకస్య కంఠే రత్నమాలాం దృష్ట్వాప
వార్హ) బాభ్రవ్య ! కానే సైవేయం రత్నమాలాయా దేవేన
రాజపుత్ర్యై ప్రస్థానసమయే దత్తైతి॥

బాభ్రవ్యో—అమాత్య ! అస్తి సాదృశ్యమ్ తస్మై— వసం
తకాదవగచ్ఛామి ప్రభవమస్యాః॥

వసుధూతిః—బాభ్రవ్య ! నూ మైవమ్ మహతి రాజకులే
రత్నచాహుశ్యాన్నదుర్లభో భూషణానాం సంవాదః॥

(ఇతి పరిక్రామత్తి)

† ఏతు ఏత్వమాత్మ్యః॥

విదూషకః— (రాజానమద్దిశ్య) † ఏసో వచ్చాధివా!
తా ఉపసన్నుడు అయి చచ్చి||

వసుభూతిః— (ఉపసన్నుత్య) జయతు జయతు దేవః||

రాజా— (ఉత్థాయ) అభివారయె||

వసుభూతిః— అతీశ్రేయాం స్తవ్యం భూయాః||

రాజా— ఆసన మాసనమార్యయ||

విదూషకః— (ఆసనమారదాయ) ¶ భో ! ఏదమాసనం
ఉపసన్నుడు అయి చచ్చి||

(వసుభూతిరుపవిశతి||)

కంచుకీ— దేవ ! బాభ్రవ్యః ప్రణమతి||

రాజా— (పుష్పే హస్తం దత్వా) బాభ్రవ్య! ఇత ఆ
స్యతామ్||

కంచుకీ— (ఉపవిశత్) దేవి ! బాభ్రవ్యః ప్రణమతి||

విదూషకః— * అమచ్చ, ఏసో దేవీ వాసవదత్తా ప్రణమతి||

వాసవదత్తా— ‡ అజ్ఞ, ప్రణమామి||

వసుభూతిః— ఆయుష్మతి! వల్స రాజ సదృశం పుత్ర
మాత్మహి||

(సర్వ ఉపవిశంతి||)

రాజా— ఆర్య వసుభూతే ! అపి కుశలం తత్రభవతిః సిం

† ఏష వత్సాధిపః । తదుపసన్నత్వమాత్మ్యః||

¶ భో ! ఇదమాసనమ్ । ఉపవిశత్వమాత్మ్యః||

* అమాత్య, ఏషో దేవీ వాసవదత్తా ప్రణమతి||

‡ అజ్ఞ, ప్రణమామి||

హ శేష్యరస్య॥

వసుధూః—(హిర్భవమనలోక్య సశ్వస్య చ) దేవ ! న
జానే కిం విజ్ఞానాయామి మందభాగ్యః! (అర్చ్యధోమఖస్తిష్మత్)

వాసవదత్తా—(సవిషాదమాత్మగతమ్) † హాధీ హాధీ!
కిం దాణిం వసుధూదీకహాస్యసి॥

రాజా— వసుధూతే ! కథయ ! కిమేవం మాం పర్యా
కులయసి॥

బాధ్యుః—(అవవార్త) చిరమపి స్థిత్యా నుతరాభిన
యంతదిదాసి మేవ కస్యతామ్॥

వసుధూతిః—(సాస్రమ్) దేవ ! నకశ్యం నవేరయితుమ్!
తథాప్యేష కథయామి మందభాగ్యః ॥ యాసౌ తత్రభవతః
సింహశేష్యరస్య గుహితా రత్నావళి నామాయుష్కృతీ సిద్ధా
దేశేనాదిష్టా యోఽస్యః పాణిగ్రహణం కరిష్యతి స సావక
భామో రాజా భవిష్యతి॥

రాజా—శతస్తతః॥

వసుధూతిః— తత్ప్రత్యయా వార్యాకం యాగంధరా
యణేనప్రాప్యమానాపి సా సింహశేష్యరే, వాసవదత్తా
యాశ్చిత్తఖేపం పరిహరతా నదత్తా॥

రాజా—(అవవార్త) దేవి ! కిమిదమిదానీచరీకం త్వది
యమామలామాత్యః కథయణి॥

వాసవదత్తా—(విమృశ్య) ‡ ఆజ్ఞాపిత, ఇ ఆకామి కో

† హాధిక్, హాధిక్ । కిమిదానిం వసుధూతిః కథయన్ప్రతి॥

‡ ఆర్యచిత్ర ! నజానామి కోఽత్రాధికం మంత్రయన్॥

ఎద్ద అం అభీమంతేఽ॥

విరూపకః— † తదో కిం సంవృత్తం॥

వసుధూతిః—తతో లావణ్యేన వహ్నినా దేవీ దధౌతి వా
తాముత్పాద్య దేవేన తదంతికం బాభ్రవ్యః ప్రహితః । వున
రపి సా పాథితాచ । తతస్తుత్రభవతా సింహశేష్యరేణ చిం
తతమ్॥ దేవేన సహస్రాకం సంబంధ లోపో మా భూతితి దత్తా
సా రత్నావళీ దేవాయ ప్రతిపాదయితు మ్మస్తాభిరానీయమా
నా సముద్రే యానభుంగాన్నిమన్నా । (ఇతి రుదన్నభోముఖ
స్తిష్ఠతి)

వాసవదత్తా—(సాస్రమ్) ॥ హా! హదహ్ని మందభాగినీ!
హాబహిణి రుద్రావళి! కహిం దాణిం సి । దేహి మే పడివలెం॥

రాజా—సమాశ్వుసిహి సమాశ్వుసిహి । దురవగాహా గతి
దైవస్య । వాహనభంగ పతితోస్థితా నన్వేతావేవ తే నిదశ్
సమ్ । (ఇతి వసుధూతిబాభ్రవ్యా రశ్మయితా) ।

వాసవదత్తా—‡ అజ్ఞతత్ర! జుజ్ఞసి ఏవమ్ । పరం కదో
మమ ఎత్తిలం భావయేతి॥

రాజా—(అపవార్య) బాభ్రవ్య! కిమేవమితి సర్వథా
నావగచ్ఛామి॥

† తతః కిం సంవృత్తమ్॥

॥ హా హతాస్మి మందభాగినీ! హా భగినీ రత్నావళి! క్వే
దానీయసి । దేహి మే ప్రతివచనమ్॥

‡ అర్చపుత్ర! యుజ్యత ఏవమ్ । పరం కతో మమైతావ
ద్భాగధేయమ్॥

వసుధూలిః—కథం ప్రవిష్ట ఏవ జ్వలనం వత్సరాజః! తస్య
మాపి దృష్టరాజశ్రీ విపత్తైర్మృతమిహ వాత్మానమాహు
తీకతుఃమ్॥

కంచుకీ—(సాగరిమ్) హి మహారాజ ! కిమిదమకారణ
మేన భరతకులం సంశయతులామారోపితమ్ ॥ అథవా కిం పృ
బలేన । అహమపి భక్తిసదృశమాచరామి॥

(ఇతి సప్తేఽప్రవేశం నాటయంతి)

రాజా—(దక్షిణబాహుస్పందం నిరూప్య) ఏతదవస్థస్య
మమ కుత ఏతత్ఫలమ్ । (అగ్రతోనలోక్య సహాయోద్వేగమ్) కథమాసన్నహుతవహవత్సలే సాగరికా । తత్త్వరితమేనాం
సంభాసయామి॥

(తతః ప్రవిశతి నిగడసంయతా సాగరికా)

సాగరికా—(సమంతాదవలోక్య) † దిట్టిత । సమంతదో
పజ్జాలిదో హుదవహూ అజ్ఞ మే దుక్ష్మానసాణం కరిస్సది॥

రాజా—(త్వరితముపసృత్య) అయి ప్రియే! కిమద్యాపి
సదృశతయా వతఃస॥

సాగరికా—(రాజానం దృష్ట్వాత్మగతమ్) ‡ కహం అజ్ఞ
ఉత్తా । తాపిణం పెత్థిల పుణావి మే జీవిదాసా సంప్రతా
(ప్రకాశం) భట్టా! పరిత్రాపి పరిత్రాపి॥

† దిష్ట్యా సమంతాత్ప్రజ్వోతో హుతవహూఽద్యమే దుః
ఖావసానం కరిష్యతి॥

‡ కథమార్యపుత్రః! తదేనం ప్రేక్ష్య పునరపి మే జీవితాశా
సంవృత్తా । ఇతః పరిత్రాయస్వ పరిత్రాయస్వ॥

రాజా—భీరు! అలం భయేన॥

ప॥ముహూర్తమపి సహ్యతాంబహుళపష ధూమార్గమో
(అగ్రతోఽవలోక్య)

హహా ధిగిదమంశుకం జ్వలతి తే స్తనాత్ప్రచ్యుతమ్।
(విలోక్య)

ముహుష్ఠస్సలసికిం
(నిపుణమవలోక్య)

కథంసిగడసంయతాసిన్ద్రకం

నయామి భవతీమితః ప్రియశవేఽచలస్పృహమ్॥౧౨॥
(కణ్ఠేగృహీత్వానిమిలితాత్మస్సర్వసుఖంవాటయత్)అహహా!
క్షణాదపగతోఽయం మే సంతాపః । ప్రియే! సమాశ్వాసిహిస
మాశ్వాసిహి ॥

ప॥ వ్యక్తంలగ్నోఽసి భనతీ న ధత్యతి హతాశసః।
యత స్సంతాపమేవాయం స్పర్శస్తే హరతి ప్రియే॥౧౩॥
(అక్షిణీ సమస్మిల్య నిరీక్ష్య చ) అహహామహ దాశ్చర్యమ్॥

ప॥ క్వాసౌ గతో హుతవహ స్తదనన్తమేత-
దంతఃపురం
(వాసవదత్తాం దృష్ట్వా)

కథమవంతి నృపాత్మశేయమ్।
వాసవదత్తా—(రాజ్ఞశ్శరీరం పరామృశంతి సహషణం।)
‡ దిట్టిత । అక్థదసరీరో అజ్జఉత్తో॥

‡ దిష్ట్యా! అక్షతశరీర ఆర్యపుత్రః॥

రాజా—

బాధ వ్య ఏవ

బాధ వ్య—విజయతాం మహారాజః! దేవ ! దిష్ట్యావర్త
నే । ప్రసరుచ్ఛసి తాస్త్యసి ।

రాజా—

వసుధావరణం

వసుధావరణం—దేవ ! దిష్ట్యావర్తనే॥

రాజా—

వయస్యః

విరూపక!—౧ జేయ జేయవం ।

రాజా—(చింతితౌ) (విరూపకమ్)

స్వర్ణేషు లిప్యంతే నిర్మలమింద్రజాలమ్ ॥౨౮॥

విరూపక!—ః భో! మానం దేహం కదేహి । ఇంద్రజాలం క్లుప్తవం । భణిదం తేన దాసీవ ఉత్తైగ వింద అతివీణ జహ
అవస్థం పివ్వదేవే! మహా ఎకోగ భేరిణః దిట్టవాన్తి । తా
తు జేవ్వవం ।

రాజా—దేవ! ద్యౌర్వహాదియమస్తాభిరిహసితాసాగరికా॥

విరూపక!—(చింతితౌ) * అజ్ఞాతై ! జాణిదం దేనవ్వం ।

౧ జయతు జయతుభవాక్ ॥

ః భో! మానం దేహం కరు । ఇంద్రజాలం ఖల్విదమ్ । భణి
తం తేన దాస్యాః పాత్రైః ద్రజాలికైన యథావశ్య కీవ దేవే
న మమైకం భేరిం ద్రవ్యవృత్తి తత్తదేవేం ।

* అజ్ఞాతై ! జ్ఞాతం తేనవ్వమ్ ॥

వసుభూతిః—(సాగరికాంధృష్ట్యపవార్శ్య) బాభ్రవ్య! సదృశీయం రాజచక్రత్యై॥

బాభ్రవ్యః—అమాత్య! మమ స్వేతదేవ మనసి వర్తతే॥

వసుభూతిః—(ప్రకాశం గౌజానముచ్చిశ్య) దేవ! కుతశ్చయం కన్యకా॥

రాజా—దేవీజానాతి॥

వసుభూతిః—దేవ! కుతః పునఃసీయం కన్యకా॥

వాసవదత్తా—† అమచ్చ । ఏషా ఖలు సామరాదౌ పావిత్రైభిః । అమచ్చ జౌలంధరాలతైః । ఏషా హస్తే బద్ధతా । ఆదోఎవ్వసాలిఎత్తి సద్దాశులది॥

రాజా—(స్వగతమ్) కథం యాగంధరాయణేన న్యస్తాః కథుసౌ మమానివేద్య కించిత్కరీష్యమి॥

వసుభూతిః—(అపవార్శ్య) బాభ్రవ్య! ఇథా సుసదృశీవ సతకన్య కణ్ఠే రన్నమాలా । ఆస్యో అపిసాగరాత్పృక్షిః । తథావ్యక్తం సింహశైశ్వరస్య దురీతా రత్నావళీయమ్ । ఇతి డోశసృత్య (ప్రకాశమ్) ఆయుష్మత్కరమ్ । ఇతి రాజచక్ర! త్వమీదృశీరువస్థాంగతాసి॥

సాగరికా—(వసుభూతిం పృష్ట్య సాద్రమ్) ॥ కహం అమచ్చో వసుభూదీ॥

† అమాత్య, ఏషా ఖలు సాగరికః ప్రాక్షేతి భణిత్యానూత్యయాగంధరాయణేన మమ హస్తే నిబద్ధతా । ఆతపీవ సాగరికేతి శబ్ద్యతే॥

॥ కథమమాత్యో వసుభూతిః॥

వసుభూతిః—ఈ హతాస్త్వి మందభాగ్యః! (ఇతిభూమాంతతి)

సాగరికా—హః + హదస్మి మందభాగ్యణీ । హ తాద,
హః అంబ, కహిం సి! దేహి మే పడివలెనం ॥ (ఇత్యాత్మానం
పాతయత్తి మోహముపగతా)

వాసవదత్తా—(ససంభ్రమమ్) * కంచుగి ! ఇయంసామ
మ బహిణితి రతిణావళీ॥

కంచుకీ—దేవి ! ఇయమేవ సా॥

వాసవదత్తా— (రత్నావళీ మాలింగ్య) † బహిణి, స
వస్సస సవస్సస॥

రాజా—కథముదాత్తవంశ ప్రభవస్య సింహశేష్వరస్య వి
కృమబాహూరాశ్మజెయమ్॥

విసూషకః— (స్వగతమ్) ‡ రతిణావళిం దిట్టితి పుథమే
ఎన్య జాణివం మవ ఇఖు సామన్యజణస్స ఈరిపో పరిచ్ఛదో
హూచిత్తి॥

వసుభూతిః— (ఉక్థాయ) రాజపుత్రి! సమాశ్వసిహి స
మాశ్వసిహి । నన్వియం జ్యాయసి తే భగిని దుఃఖిమూస్తే! తత్తు
రివ్వజస్వైరామ్॥

+ హః హతాస్త్వి మందభాగిని ! హః తాత ! హః అంబ!
కుతాస్తి । దేహి మే ప్రతివచనమ్॥

* కంచుకీ ! ఇయం సా మమ భగిని రత్నావళీ ?

† భగిని ! సమాశ్వసిహి సమాశ్వసిహి॥

‡ రత్నావళీ దృష్ట్వా ప్రథమమేవ జ్ఞాతం మయా నఖిలు
సామాన్యజనస్యదృశకః పరిచ్ఛదో భవతీతి॥

రత్నావళి—(సమాశ్చర్య రాజానం తిర్యగవలొక్య స్వగ తమ్) † కివాసరాధా ఖల్వ అహం । దేవీ ఏ ఇ సగ్ర-తోమి ముహం దంసిదుం । (ఇత్యథోమభో ఛిష్టతి)

వాసవదత్తా—(సాస్రం బాహూ ప్రసార్య) ॥ ఏహి అవిణిట్టురే పిలబహుణి ! దాణిం ఏహి । సీతేహం దంశేహి । (ఇతి కంఠే గృష్టతి)

(రత్నావళి స్థితం నాటయతి)

వాసవదత్తా—(అవవాచ్య) ‡ అజ్ఞఉత్త ! లజ్జేమి అహం ఇమితా అత్తణా ణిసంసత్తజేణ । తా లహుం అవణేహి సే ఏదం బంధణం॥

రాజా—(సపరితోషమ్) యథాహ దేవీ । (ఇతి రత్నావళ్యాః బంధనమపనయతి)

వాసవదత్తా—* అజ్ఞఉత్త ! అమచ్చభోలంధరాఅణేణ ఏత్తిలం కాలం దుజ్జనీకేదహ్ని । జేణ జాణంతేణవి ఇమే ణి వేదిదం॥

† కృతాపరాధా ఖల్వహమ్ । దేవ్యా నశకోమి ముఖం దశకయితుమ్॥

॥ ఏహ్యతి నిన్దురే ప్రియభగిని! ఇదానీషేహి । స్నేహం దశకయ॥

‡ ఆర్యపుత్ర ! లజ్జైహమనేనాత్మనో నృశంసత్వేన । తల్ల ఘృపనయాస్యా ఏతద్బంధనమ్॥

* ఆర్యపుత్ర ! అమాత్య యాగంధరాయణేనై తావంతం కాలం దుజ్జనీకృతాస్మి । యేన జానతాపి నమే నివేదితమ్॥

(తతః ప్రవేశతి యాగంధరాయణః)

యాగంధరాయణః—

॥ దేవ్యామద్వచనాత్తథా భ్యుపగతః పత్యుర్వియోగోమ
హాన్నాదేవ్యస్యకళత్ర సంఘటనయా దుఃఖంపరంప్రాపితా త
స్యాఃప్రీతిమయం కరిష్యమిజగత్స్వామిత్యలాభఃప్రభోస్సత్యం
దశాయితంతథాపివచనం శక్నోమినో లజ్జయా ॥౮౫॥

అథవా కిం క్రియతే । ఈదృశవత్సంతమానసీయేష్వపి నిర
నురోధవృత్తిస్వామి భక్తివ్రతమ్ । (నిరూప్య) అయం దేవో
మహారాజః । యావదుపసర్పామి । (ఉపసృత్య) జయతు
జయతు దేవః । (పాదయోనిఃపత్య) దేవ ! త్వమ్యతాం య
న్మయాఽపివేద్య కృతమ్॥

రాజా—కథయ కిమసివేద్య కృతమ్?

యాగంధరాయణః— కరోత్వాసనపరిగ్రహం దేవః । స
వకం విజ్ఞాపయామి॥

(సర్వే రాజ్ఞా సహ యథాస్థానముపవిశంతి)

యాగంధరాయణః—దేవ ! శ్రూయతామ్ । యేయం
సింహశేష్వరస్య దుహితా సా సిద్ధేనాదిష్టా । యథా యోఽ
స్యాః పాణిగ్రహణం కరిష్యమి స సార్వభౌమో రాజా భవి
ష్యతి । తతస్తత్ప్రత్యయాదస్మాభిః స్వామినోఽర్థే బహు
శః ప్రార్థ్యమానేనాపి సింహశేష్వరేణ దేవ్యా వాసవవత్తా
యాశ్చిత్తభేదం పరిహరతా యదా న దత్తా॥

రాజా—తదా కిమ్॥

యాగంధరాయణః— (సలజ్జప్) తదా లావణికేన వ

స్నానా దేవీ దగ్ధేతి ప్రసిద్ధిముత్పాద్య తదంతికం బాభీష్ఠః
ప్రహితః ॥

రాజా—యాగంధరాయణ! అతిః పరిశ్రమతం మయా।
అథేయం దేవీ హస్తై కిమిత్సనుచింత్య స్థాపితా॥

విరూపకః—† భో! అనాచక్ష్మీదావి ఏదస్య అభిర్వృట
మవ జాణిదో ఏవ్య । జహ ఆంతెడరగదా అంతేడరగదస్సు సు
మేణ ఇతిపదం గమిస్సతి॥

రాజా— యాగంధరాయణ! గృహీతస్తేభిస్సాయో వసంకేన॥

యాగంధరాయణః—యదాజ్ఞాపయతి దేవః।

రాజా—ఇంద్రజాలికవృత్తాంతోపి మగ్యే త్వత్ప్రయోగ ఏవేతి॥

యాగంధరాయణః— అన్యధాంతఃపురే బద్ధాయా ఆ
స్యః కుతా దేవేన దశానమ్ । అదృష్టాయాశ్చ వసుధూతినః
కుతః పరిజ్ఞానమ్ । (విహస్య) పరిజ్ఞాతాయాశ్చ భగిన్యాః సం
ప్రతి యథా కరణీయం తత్ర దేవీ ప్రమాణమ్॥

వాసవదత్తా— (గన్తితమ్) ॥ అజ్ఞ అమచ్చ! ఘటం ఏవ్య
కిం ఇ భద్రాసి । అజ్ఞఉత్తై పడివాదెహి రలదానశ్చింతి॥

విరూపకః— ‡ భో! సుట్టు తువ జాణిదో, ఎత్తిట అమ

† భో! అనాఖ్యాతోఽప్యైశ్శస్యాభిప్రాయో మయా
జ్ఞాత ఏవ। యథాంతఃపురగతాంతఃపురగతస్య సుఖేన నయ
నపథం గమిస్యతి॥

॥ ఆర్య అమాత్య! స్ఫుటమేవ కిం న భూసి। ఆర్యపుత్రే ష్య
తిపాదయ రత్నావళీమితి॥

‡ భవతి! సుట్టు త్వయా జ్ఞాత ఏతావానమాత్యస్యాభి

The Madhunishtyandini Series.

KAUMUDI SOMAM

A SANSKRIT DRAMA

BY

BRAHMASRI PARITHIYUR KRISHNA SASTRI,

The Celebrated Puranist.

EDITED BY

P. K. Kalyanarama Sastry, B.A.

The Madhunishtpandini Series.

KAUMUDI SOMAM.

AN ORIGINAL SANSKRIT DRAMA.

[IN FIVE ACTS]

BY

BRAHMASRI PARITHIYUR KRISHNA SASTRI.

THE CELEBRATED PURANIST

EDITED BY

P. K. KALYANA RAMA SASTRI.

Madras :

PRINTED by S. RUTHNA CHETTIAR,

AT THE MADRAS RIPON PRESS,

316, Thambu Chetty Street

1896

Copyright Registered

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచంద్రబ్రహ్మణేనమః

శ్రీ భారద్వాజ పిల పిల ధి కా స్తు భా య మా నా నాం

శ్రీమన్మయవాశిష్టావలితివిశ్రుతానాంపాతైః

శ్రీరామస్వామికాస్త్రీణాంశనూకైః

బ్రహ్మశ్రీ పిత్రియూక్ కృష్ణశాస్త్రీ విష్ణుభిః

ప్రణీతం

కౌముది సోమమ్

నామగాఢం

తైలవద్విద్భిస్సమంసంతోధితం

తత్సూయనా

క క్క క ల్లా గా మ శాస్త్రీ శా

ప్రకాశ్యానితం

ప్రజ్ఞాసముద్రాఅపినామస్తం ప్రజ్ఞాప్రకాశనిపరస్యలభ్యేష్వం ।

అపారవారానిధయస్సముద్రా గృహ్తానికుల్యోచకమన్వమేవ ॥

పుటం ౬

ఇది ఇచ్చ

మహారాజరాజశ్రీ సై. రత్నశ్రేష్ఠిచర్యైః

స్వకీయ మదరాస్ రిప్పణ్ ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రితంశత్ విజయతేతరామ్

చెన్న పట్టణమ్

DEDICATED

IN THE YEAR 1863

To His Highness

Sri Padmanabha Dasa Vanchi Eula

Rama Varmah Kulasekhara Kiritapathi Munnay Sultan

MAHARAJA RAJA RAHARAJA BAHADUR SHAMSHER JUNG G. C. S. I.

THE MAHARAJAH OF TRAVANCORE.

[1860—1879]

BY HIS MOST HUMBLE SERVANT

The Author.

PREFACE.

This sanskrit Drama was composed by my father some three decades ago, and was greatly admired by His Highness the late Ojilyam Maharajah of Travancore and many learned Pandits who perused it in manuscript form. Fifteen years ago, a portion of the Drama, comprising the first three acts, was printed at Madura in Grantha characters, but no copies of that edition are now available. With a view to place the learned public in possession of the whole drama in a printed form, I, with the permission of my father, undertook to bring out the present edition. My editorial labours have been attended with numerous difficulties, but I am thankful to be able to say that these difficulties have been successfully overcome by dint of perseverance and hard labour. In carrying the work through the press, I am sorry that notwithstanding my utmost vigilance some few errors have crept into the book which are mostly due to the short time that I, as a student, had at my disposal,—errors for which I heartily crave the pardon of the indulgent public. I have, in conclusion, to acknowledge my best thanks to my friend Mr. M. Kuppusami Aiyar and others for the invaluable assistance they have rendered me in the preparation of this edition, as also for their many useful suggestions. My thanks are also due to Mr. S. Ruthna Chettiar, the printer, for the very neat execution of the work.

Madras. }
5th September } P. K. KALYANA RAMA SASTRI.
1896.

విజ్ఞాపనా.

గాత్ర్యహి తాతపాదైః కలితం ప్రదితం చ కాముదీసోమమ్ |
పాణివిలసితవాస్భిః స్తువన్తి నిత్యం రసాభిజ్ఞాః ||

వివిశం వివిధరసాద్రవం విబుధజనాహ్లాది కాముదీసోమమ్ |
విమలే వినోదబహుళే సాహిత్యవిధౌ మనో యేషాం ||

సంకోధితం సహబుద్ధై నిజతాతపాదైః
సమ్ప్రానితం చ బహుభీ రసికాగ్రణీభిః |
సహృదీతేన బహుళో నిజమిత్రవర్గైః
సర్వజ్ఞానామ కుతుకా ల్లిఖితం మయా యత్ ||

తదిదం సుజనతమానాం కటాక్షలక్ష్యం చిక్షేషా రహ మద్య |
మద్రాక్షరాశ్చితం త ల్కారయితా స్యాం సతా మనుగ్రాహ్యః ||

పాలికచరితేన మయా ప్రకాశభావం జవేన గమితేఽస్మిన్ |
స్థలితాని కానిచి త్స్య్యుః తథాపి సత్తః త్సమావంతః ||

దుముఖాభి సంపత్సరే శ్రా
పణమానే కృష్ణపక్షే శ్ర
యోదశ్యాంశుభతిధా

ప. కృ. కల్యాణరామశాస్త్రి

శ్రీమత్కేశవభారతీయోదేశే గుహాజ్వలే ।
 పరి త్రియూరితి మహా నగ్రహాగో విరాజనః
 తస్మిన్ గ్రామవశే దివ్యే పుణ్యవృక్షలగాఢ్యలే
 శ్రీమద్వరదకాకుత్స్థః శిబిరాలయశోభితే ।
 లక్ష్మీసాన్నిధ్యరుచితే లసత్పద్మతమణితే ।
 శ్రీమద్దజాననగుహాసన్నివేశాద్యలబ్ధితే ।
 బ్రహ్మపారిజాతశ్రీచరణస్య హనూమతః ।
 బ్రహ్మదిదేవవస్త్వస్య సాన్నిధ్యా త్నవకమద్భుతే ।
 వడజ్వేదవిదుషాం సదాచారరతాత్మనాం ।
 భగవద్భక్తిసామ్రాజ్యదీక్షితానాం మహాత్మనాం ।
 శ్రీమతాం ద్విజవర్యాణాం మధ్యే ధామిణికసత్రమా ।
 శ్రీవేంకటేశకృష్ణాభ్యాః * వేదవేదాజ్ఞపారగాః ।
 శ్రీమత్ సద్గురుయోగీంద్రప్రదేశితమహాపథాః ।
 శ్రీరామశివపాదాబ్జపట్పదాయితమానసాః ।
 సదాయోగరతాత్మానాః తృణీకృతనరేశ్వరాః ।
 దాతారా సర్వవిత్తానాం భూప్రదానయశోఽగ్నితాః ।
 బభూవతుః ప్రాజ్ఞతమా పురుషార్థకపరోత్ముకాః ।
 తయో మకధ్యే కృష్ణ నామ్నాం పుత్రాః పరమధామిణాః ।
 శ్రీరామస్వామిశమాణాః సత్యవ్రతపరాయణాః ।
 వేదవైదికధర్మేశు నిరతా దానతత్పరాః ।
 శ్రీజానకీజానిపదద్వంద్వనిష్క్రంద్యమానసాః ।
 తత్పుత్రాః శ్రీవేంకటేశకృష్ణనారాయణాహ్వయాః ।
 గుణాన్వితా బహువిదాః శ్రోతస్సతఃపరాయణాః ।
 కల్యాణాచారనిరతా నిన్ద్యనేవాపరాఙ్ముఖాః ।
 తన్నధ్యమేన కృతినా కృష్ణనామ్నా ద్విజన్తనాః ।

సీతానాథపరివర్తనానిత్యనిష్ఠతచేతనా ।
 శ్రీవైద్యనాథమఖినాం స్వయంకూలీపురాకసాం ।
 అగ్నిప్రమాదిభి యక్ష్మాజ్ఞై వికవిదైః స్తాతకవిష్టరైః ।
 రూపాదార్యగుణైశ్చాపి తేజసా యశసా శ్రియా ।
 తథా పరమకల్యాణైర్జ్ఞానవిజ్ఞానచేష్టితైః ।
 అసాధారణశీలానా మవ్యాజకరుణాత్మనాం ।
 మాన్యల్యంశరత్నానాం మానితానాం మహాత్మభిః ।
 బహుశిష్యసమూహేషు కేనచి త్కృతబుద్ధినా ।
 కావ్యాలక్ష్కారశాస్త్రేషు న్యాయవ్యాకరణేషుచ ।
 తథావేనా నైశ్వరణౌ ధర్మకాశాస్త్రే తద్దేవచ ।
 పరిశ్రమం ప్రాప్తవతా దేశికేంద్రప్రసాదతః ।
 శ్రీకామథనికృపాలబ్ధ శారదాపాద్యపీక్షణైః ।
 వాల్మీకిషోడశపక్షేణ నాటకాష్టాదితాత్మనా ।
 మయా కృత మిదం చారు నాటకం రసవిస్తుదే ।
 మహామహోపాధ్యాయానాం మహితానాం జగత్రయే ।
 జ్ఞానామృతమహాపక్షకర్షకచిప్యభూరుహం ।
 సత్సవకమద్భాషాశ్లేషా చ్చున్ద్రమాడసమత్విషాం ।
 శ్రీమతాం తత్రభవతాం బ్రహ్మశ్రీరాజుశాస్త్రిణాం ।
 వాచానుమోదితం పూవకం బహుభిశ్చ మనీషిభిః ।
 అనన్తశయనాధీశరామవర్మక సభాజ్ఞకే ।
 అనన్తరామశాస్త్రిదివిద్యన్తజ్ఞులమణ్ణితే ।
 ఆశ్లేషసక్షత్రభవతిద్భూమిపతిసన్నిధౌ ।
 అష్టాదశపయస్కేన మయా సమ్యక్స్మిరూపితం ।
 తైశ్చానుమోదితం సవైః తేన రాజ్ఞా విశేషతః ।
 కేరళాక్షరసజ్జేతై గృహీతం గ్రన్థలిప్సనా ।
 స్థాపితం శాలిదాకొశస్థానేచ సరణీభుజా ।
 తేన సమూనితశ్చాహం భోజరాజసమత్విషా ।
 పీఠ్యభ్యులయా విత్తైః పక్షైశ్చ వివిధై రపి ।
 తతిః స్వదేశ మగత్య గురుసేవారి తార్తనా ।

గృహతా సూత్రభాష్యాది వర్తమానేన తత్కురే ।
 తదాజ్ఞాం శిరసా ధృత్వా మాలామివ మహీయసీం ।
 శ్రీమద్రామాయణాద్యధికప్రతిపాదనవత్కనా
 కాలోయం సుచహన్ యాతః బహుదేశవిహారిణః ।
 ఇదాసీం చెన్నపుర్యాఖ్యనగరే నసతా మయా ।
 శ్రీమద్రామాయణకథారసికై మాణితేనచ ।
 బాల్యే యత్కలిశం కావ్యం కౌముదీసోమనామకం ।
 ముద్రితం తత్ప్రసిద్ధ్యధికం మమ పుత్రేణ ధీమతా ।
 కల్యాణరామనామ్నచ కల్యాణాయ మనీషిణాం ।
 అల్పవాగ్లఘ్నమృదునా మయా కృత మిదం బుధాః ।
 కృతినః పరిగృహ్లాస్తు కల్యాణమృ సాగరా ఇవ ।
 సంతః స్వోక్తిస్తబకమధుభిస్తృప్తి మానేదివాంసో
 ప్యస్తస్తృప్తాతరళమనసః స్వాదయస్త్యసృహక్తీః ।
 పాయంపాయం మధుర మమృతం మోదమానైః సురైః కిం
 నాదీయస్తే మనుజవిహితా స్సాదరం హవ్యభాగాః ॥

దుష్టుభిసందత్సరే త్రాణమానే కృష్ణ }
 పక్షే త్రయోదశ్యాం శుభతిథౌ. }

గ్రన్థకతాః.

సోమః. శోతస్సచిత్రారాజా. నాయకః.

శృంగారః. విమామకః రాక్షో మిత్రం

అనన్తకః. కశ్చిత్ప్రకారః.

కశ్చిత్.

ఘనాపాయః. రాక్షః సేనాపతిః

జీమూతరి. కామదీహతా ఇహ రాక్షసః

అన్తకారః జీమూతస్య మిత్రం

మయూరః. } జీమూతపాదోపజీవికా.

చాతకః.

సూత్రధారః.

కాముదీ. (శోతస్సచిత్రారాజే) ప్రహరీపురీక్షరస్య శరదారవృక్షస్య
నాయకా

చన్ద్రీకా (ప్రకాశమఖరీ) కాముద్యా సుఖీ

కస్తూరికా కాచన గణికా

గభస్తి. దివసనాథస్య పత్నీ

తారావళీ. రాక్షః మహిషి

ముక్తావళీ. తారావళ్యా శ్చేతీ

సన్ధ్యా. సోమదీపనాథయోగూఢి

చకోరికా. రాక్ష శాపమగ్రాహిణి

కుముదినీ. } చేత్య

ఉత్పలినీ.

తామసీ. గుగ్గళపాలికా రాక్షసీ

కామదేహి తారావళ్యాశ్చేతీ

దేవీకా రాక్షా ప్రతిహతీ

నటీ.

శ్రీకృష్ణ. కౌముది గోమయమ్.

ప్రథమోఽఽఽఽ.

గానమ్

భూయాశుః శుభ్రశుభ్రలాసలిరుచః శ్రేయోనిదానాని హ
 శ్రేయోద్భవశుభ్రచక్రకావనద్వితోదేవ్య భగవీచయః ।
 యానా మంపసి రాకలయ్య రుచో నీకలాం బహత భృశీమ్
 ముక్తాక్ష్యః సహసా విదేహదుహిమి లక్ష్మణశుభ్రాన్యతే ॥ ౧ ॥
 కాస్తే శుక్తశితేక్షణాని నయనప్రాస్తోఽనుగృహ్యతి మామ్
 స్మిగ్ధే స్నేహశరాక్షాభాని విశ్చితోహః స ససాదోస్తుభిః ।
 ఇత్యాల్లిప్తిమ మున్నుకే త్రియతమే ప్రేమాపరాధే నవే
 జానక్యాః ప్రసభావభూతిలహః ప్రీతిం ప్రయచ్ఛత్త వః ॥ ౨ ॥

[నాన్వితే]

సూత్రధారః. అల మతిప్రసస్తేన.

శ్రౌర్యం భోజః క్షీతిపతి రభూత్ పుణ్యపాకః కవినాం
 యస్యోపజ్ఞాః సపది భువనే స్కవినాం బ్రబుధాః ।
 లేభే తాదృ బ్జువతివిరహా దార్తలాభో న యేన
 ప్రత్యావృత్తిః సపున రథునా సాహితీసమ్పదాయః ॥ ౩ ॥

తథాహి. అస్తి స మహారాజరాజమహటమణిరణ కిష్కాగ్నిత చరణార
 విన్దో, దశాతిరిక్త ఇవావతారో భగవతః ఫణిరాజపర్యవృన్య, పక్షనాభస్య,
 పరిష్కారమణిరివ చతురస్తవసుగ్ధరాయాః, పుణ్యరాశి రివ చిరాయకేభానాం,
 భాగధేయ మివ చక్షుష్మతాం, పంపాహ ఇవ ఆనందానాం, పరిణతి రివ వివేకస్య,
 ప్రమోద ఇవ విబుధానాం, ప్రశస్తి రివ కవినాం, అపధి రివ భాగ్యానాం, ఆకర
 ఇవ గుణానాం, అమరాగ ఇవ లక్ష్మ్యః, ఆదర ఇవ కారదాయాః. సాదరసక్ష్మీ
 తిత సద్గుణబృన్ద సన్వితానన్ద శుభ్రశుభ్రరీబృన్దో మహీపలయ పురస్తతో రాజా
 రామవర్మనామా. యత్రసతి,

కలిః శ్రీతః కారకాయుగేన కమలానా
కరే శ్చరీత్రేణ బలీయసా తమః ।
తమోభివృద్ధ్యాఽరిమృగీవృశాం మనః
మనఃస్వభావేన నిజాశ్చ వాజినః ॥ ౪ ॥

యస్య చ, పరాక్షాసక్త్యా మతిశేరతాం గుణా
దిగంత మున్మథ్య లుప్త కీర్తయః ।
ప్రమావకాశో భవతస్తతోఽపి యేత్
ప్రసాదవిశ్రాంతి ముశంతి సూరయః ॥ ౫ ॥

తేన రసవిరాం మూహాభిషిక్తేన స్వయం అహూయ సమాదిష్టాన్తి,
యథా—“అద్య త్వయా అస్తదీయః వేః కృతిరభినవం కామదీపోమం నామ నాట
కం అభినేతవ్యమ్” ఇతి. [అకాశ మవలోక్య] అద్యహి అనుకూలోపనతేన శర
త్కారేన దూరీకృతదుదికనాని దిప్తిభాని. తదాహి,

కామదీః లితోన్మోహం కామం ధిస్వక్ కమద్యతీమ్ ।
శరదారమ్భసమ్మితః సోమం సాధు విరాజతే ॥ ౬ ॥

[సవిమళికామ్] కథ మస్తత్ ప్రేయసీ సజ్జీతతరస్లిణి చిరాయతి. [నేప
థ్యాభిముఖ మవలోక్య, పాసూయమ్]

నివృత్తాఢనిఖిలకృత్యే నాట్యారమ్భేషు నతనధురీణే ।
సమయేషు సాభిముఖ్యే త్వత్పరిణేతుః మతఃక్షేళః ॥ ౭ ॥

ప్రవిశ్య భయం నాటయన్తి,

నటీ. పసిదంతు అయ్యమిస్సా, నట్టసామగ్తిం సజ్జీవణంతీవ మవీ వీస
అయ్యస్స ఉపాలంభో సంపత్తో. తా అణుగచ్ఛాదు కిం దాణిం అణుచిట్టను అయ్య
దాసిజణో. (ఛాయా) ప్రసీద త్వార్యమిత్రాః, నాట్య సామగ్రిం సజ్జీవణాన్త్య
మయా వీమ ఆర్యస్య ఉపాలమ్భఃసమ్ప్రీతుః. తదనుగచ్ఛాతు కిమిదానీం అనుతిష్ఠ
త్వార్యదాసిజనః.

నూత్ర అయి సువ్యక్తం కిల జగతి, యత్ కిల.

శ్రీమా ననస్తఫణిరాభణామయూఖ
శువ్యత్తమస్సతతభాసురవాసరశ్రీః ।
శేతేత్రయః స భగవానయ మద్య పుణ్యైః
శ్రీరామవమవాపుషా పరిపాతి లోకమ్ ॥ ౮ ॥

నట్లే. ఇం భీష్మకు పాతర మేహలా సరస్వతి కడగ్గువడిదం విల సుకవిదా
అణంబాగామిణీ అణువట్టె.

(ధాయా) యు భగవతీ సాగరమేఖిలా సరస్వతీకటాక్షవతితమివ సుక
వితా అనన్యగామినీ అనువతఃతే.

సూత్ర. [విహస్య] అయి ప్రమాదనిగకాలోయ ముపకమోపన్యాసం.
య దిహం ప్రసాదైకాభ్యుపసతాం సుకవితా వ్యవస్థగామినీ మాపాదయతి జన్మ.

నటీ. అయ్య, కోకామ అనభిష్టో ఎప్పుం మంటేడి. (ఛాయా) అయ్య, నా నామ అనభిష్టో ఏవం ముచ్చియతి.

సూత్ర. ఆర్యై, క్షేమత్ర విచార్యమ్.

మూడిభవ స్వస్థ శనాచితోప
కోటివ సారస్వతకాప్రస్థాః ।
ఆసూయయా తేవల మాత్మగనః
తకావిధః కోపి దధాతి మోక్షమ్ ॥ ౯ ॥

అపిచ, కిం న జానాసి.

విశ్వజ్ఞులక్రీడితరాజమానే
విద్యసృష్టికాజ్ఞామ్నురుమావతంసే ।
శ్రీవిఘ్నేరాజస్య సభాతటాత్
శ్రీ బాలవ ద్వేష్కుటరామశా(స్త్రి) ॥ ౧౦ ॥

కవిత్వం. కవిత్వం కవిత్వం విహారబద్ధం
 కావ్యం వాక్యేతివల్లభేత్వం ।
 కలాయమానేషు కలానికేషు
 కశ్యప దేవ్యుటరామకా(వ్య) ॥ ౧౧ ॥

ఆస్తామిదమ్. అచారవ శ్చాపి కవే విలాసాః
సఖాంగతా యస్య సముల్లసన్తి ।
పాతుం నయోగ్యం ప్రథమస్య సిన్ధోః
పాథం కిలాభ్యేత్య పయోదమాలామ్ ॥ ౧౨ ॥

తమద్య సభాసాయకం దేవం రామవమాణం ఆరాధయామః [ఇతిపరి
క్రమ్య, సౌత్పుత్ర్యమ్ ఆకాశే లక్ష్యం బద్ధ్యా]

పాధు సాధు భరాశీశ త్వయి విద్యోగతే రమా ।

సాహిత్య స్వేన సరిణిః సరసానాం సమాగమే ॥ ౧౩ ॥

[విచిత్త] ఆహాశభస్య గుణైకవిమలహో రామవిమలా ప్రావకతా
మశజ్జిత మభ్యుపగచ్ఛామి. [సవిమళాశ్చర్యమ్]

పరిస్థలద్వాచి పయోజవిప్రలె

వితుఃసమీపే పరిశీత్యక యగ్నశాకా ।

మిశత్వరా శ్రీమున చన్దికాభరాకా

వ్యరోచయ ద్విత్సలతా ముపేయమ్ ॥ ౧౪ ॥

[పునః సవిప్రయమ్] హస్తావ్య సృసతేః క్షేరమగుణః ప్రతాపః ప్రతా
పానగుణాచ కీర్తికాః. తథాహి

అరాతిసజ్జులనిఖాతసాహపై

రమక్షణం శుష్యతి సప్తసాగరే ।

కృతూర్తిమాలిప్వ మహానికాశం నచేత్

స్ఫురత్ప్రయో కీర్తితుషార దీప్తయః ॥ ౧౫ ॥

[ఇతి పరిక్రామితకేన అవలోక్య, సహజాశ్చర్యమ్] ప్రియే, పశ్యేమాం
పరిషదమ్॥

నిమ్యనైరివ చక్షనస్య రసినః స్ఫురైరి వేష్టో ప్రివిషా

మస్తఃప్రేమతరజితై మృగాగదృశా మప్యభ్రహ్మలై రివ ।

సారస్యం సముపేయమః క్షీతిపతేః స్నిగ్ధై రపాశ్లోమికభిః

నేకంనేక మమక్షణం విజయతే యేయం సమాప్యాయితా ॥ ౧౬ ॥

[ఇతి పరిక్రామ స్మరణోక్తి, సచమర్కారమ్] హస్త హస్త యత్సత్య
మభివ్యక్తసానాథామలక్షణో దేవ ఇతి. తథాహి,

నీరభ్యం నరరాజరాజమకటినిరీకాభసింహాసన

ప్రాప్తవ్యోతితపద్మిరాగకిరణప్రోన్నిద్రపాదాఙ్గుళేః ।

ప్రేమశ్చిత్తలలోకమద్దనమణేః శ్రీరామకమలప్రభో

చాహా కీర్తిక రివాయతా విజయతే కీర్తశ్చ చాహాయతా ॥ ౧౭ ॥

[రాజాభిముఖంధత్వా, హస్త ముద్యమ్య] భోభో భువనాలజ్కారమణే,
కీర్తికచన్దికాలచ్చుత కువలయ, జయ జయ విసుధావలయ సుధాంజో, దిప్త్యా
బల్విదాసీమ్.

జ్ఞాఘోర్మ మునిలిష్పరాజపరివస్త్రస్తావ మస్తాచల
స్వస్థాలస్పవిశమ్మహావిశేషశక్యస్తాధికారశ్రమమ్ ।
అశ్చర్యైర్మితోరగేశ్వరః సుప్తానమృత్యున్
ప్రాథం రాజతి రామకవచస్యతే చాచిరాం త్వన్యకః ॥ ౧౮ ॥

అపిచ, విశ్వతాన్త్రవిణ స్త్రీ సశ్చరణఘోరకాయాః కణకపూర
స్త్రీలోక్యాలోకదీప స్త్రీపురహరిశిరః శీతశ్చేద్విజ్ఞానీయ ।
యోజీపాటీశయః సరసకవిసరస్సున్ముక్తకలాప
శ్చివారత్నం శ్రీతానాం జయతి సరచలే నః పుష్పేష్వభృణాః ॥ ౧౯ ॥

కిష్క, సమ్మత్సోత్సాహవస్త్రీ బుధవరగణైః సృహిణాః పాదాభ్యుద
ప్రావృట్ప్రాచీనరాజ ప్రమరిగూయశ్చ స్తారికాచన్ద్రోవిః ।
విద్యాధ్యాపిలాసో వివిధకవిసంస్థైర్వీరీలావిశోదో
భాసి శ్రీరామవమణం శ్చిరమిహ జగతీభాగ్యవన్తీప్రరోహః ॥ ౨౦ ॥

విహస్య, యశఃస్తోమచ్చత్రే జయతి ధనభీభూతభువనే
నితచ్చత్రాలమ్మ త్తవతు సముదాచార విహితః ।
కృతస్తావచ్చుద్దమృతిరసిఫలు స్వేన మహసా
సతత్రాపంకర్తు కలయసి మనీషాం త్వమథవా ॥ ౨౧ ॥

ఇతరచ్చ, పాధోధిః పరిఘాయతే స మలయః ప్రాకారకుడ్యాయతే
పజ్జాన్యః పరిబ్ధభూధరశిరశ్రేణి వితానాయతే ।
హరః శ్రీరమణః సచాపి భగవాన్ సేనాధిపాలాయతే
ధమావమణశతాయతే తవవిభోతభ్యం కిమాశ్చహే ॥ ౨౨ ॥

అన్యస్త్వ, సప్తద్వీపాంధరితీం సగిరివరపురగ్రామకాన్తారదుర్గామ్
కేయూరాకల్పకల్పం కలయతిహి భుజే కేరలేన్ద్ర త్వదీయే ।
శేషః శీషైక శ్చిరోవిధధరణిణగణాభోగసేవకమనీమైః
కాన్తాయానః శయానః స్తరితి విచధరః త్రోడలీలాం మురారే ॥ ౨౩ ॥

[సప్రచూషణమ్] ప్రియే, పశ్య ప్రసన్నపావనై రవలోకనై రావన్తితోఽస్మి
దేవేన. తదేహి సామాజికాణ్ ఉపాస్తహే. ఏతేహి

తీర్థే రభ్యుదయాః కృపాసముదయాః కల్యాణకుల్యాభువః
కల్యాణైకనిదేశ్వ కేరలవిభోః కాన్తాద్యగన్తోత్సవః ।
ప్రాయః శాస్త్రపరీక్షితేన మనసా పర్యాపతత్రాప్తయో
భాసతే పృథివివీతేః పరిషదో భాగ్యప్రరోహః ఇవ ॥ ౨౪ ॥

నటీ. అంహూ సుస్పహదమ్ సుస్పహదమ్. జం ఈరిసాణం మహాపురి
సాణం సమాఅమో సులహో దీసఞ్.

(ఛాయా) అహోసుప్రభాతమ్ సుప్రభాతమ్. య దీప్యశానాం మహాపురు
షాణాం సమాగమః సులభోద్భవ్యతే.

సూత్రధారః. [శిరస్యజ్ఞానింకృత్వా] భోభోః సభాజ్ఞాన మలజ్ఞుర్వాణాః
జ్ఞోజీగీవాణాః, ఏవమత్రభవంతో విదాంకుణాః, యథా—

ప్రజ్ఞాసముద్రా అపినామ సంతః
ప్రజ్ఞాం ప్రశంసంతి పరస్య లఘ్విమ్ ।
అపారవారాన్నిధయః సముద్రా
గృహ్లాని కుల్యోదక మల్పమేవ ॥ ౨౫ ॥

తదద్యవః కులక్రమాగతా మభినయవిద్యాం మహతాం నయనగోచరీకృత్యా
త్మనః కృతకృత్యతా మిచ్ఛామి. తథాహి,

సరలమధురై రస్తనాకస్తః స్ఫురద్రసమేదురై
రపిచరుచిరై భూయోరీత్యా విదభకభవావ్వయా ।
పరిచితపరివృక్షాపద్యై సకయా కిల భారతీ
మృగపరిషదుత్తంసః కింసా కరోతి కపేర్యశః ॥ ౨౬ ॥

[అకాశే కణం దత్త్వా] కిమనుగృహ్యతే కృపాశుభిః యాదృశీ భావనా
సిద్ధిరపి న ప్రాప్యతీతి. [విహస్య] జానామి భవతాం దీనజనానుకూలం వృత్తమ్.
[విచిత్త్య, సహషమ్] అహూసుశ్లిష్టతా సామగ్రీసమ్పదామ్. తథాహి,

సారపైత్యోనిధిః సభాపరిబృథ శ్రీరామనామా విభుః
సభ్యా శ్చాదురసావతారసరణాసంసక్తకాతుహలాః ।
భిక్షిః శబ్ద్యుతవివ తుజ్జతరయా సాకంసుధోమికైశ్రియా
వాచా మస్య కపే వాయుశ్చ నటనప్రాశస్త్యపారజ్ఞతాః ॥ ౨౭ ॥

నటీ. అయ్యకోణుఖు ఏసో క ఈన్దో. (ఛాయా) అయ్యకోనుఖుల్వేషకవీర్యః.

సూత్ర. విలాసోయద్వాచాం వికసదరవిస్తాకరణవ

ప్రగల్భ సామోదైః ప్రమదియతి మాధ్వీలిహ ఇవ ।
కిమిః సోఽయం సూర్యాదివ భువనవిభ్రాస్తమహాసో
యమాహుః శ్రీరామాదుదయ ముపయాతం దినమివ ॥ ౨౮ ॥

నటీ. [సవిమళకామ్, అయ్యస్స పళనేను ఏసకాన్దో రామస్ససాదేణ
సంపుణ్ణసరస్సఈవిభాసోత్తి ఆత్థకరంచి పురఁ.

(ఛాయా)అయ్యస్స పళనేను ఏమఃవీన్దో రామప్రసాదేన సమ్మాణక సర
స్వతీవిలాస ఇతి ఆథాన్దరమపి స్ఫురతి.

సూత్ర. ఆర్యే, సాధుదేశతం భవత్యా. యదయ మఖిలజగదేకబంధా కవి
కులకమలబాలభానా భగవతి మైథిలీభాగధేయే చిరనిబద్ధచిత్త్యుత్తి రాసాదిత
తత్ప్రసాదశ్చ.

నటీ. అయ్య, కోణుఖు ఇమస్స సారస్సదనిస్సన్త కమ్మరుణ్ణో.(ఛాయా)ఆర్య,
కోనుఖిలమువ్య సారిస్వత నివ్యన్త కల్పచృక్షః.

సూత్ర. శ్రూయతామ్.

భారత్యాః పృథుశంయశః శుకృతినాం బోధః ప్రగల్భాదయః
కాస్త్రాణాం చృదయం స్వయం పరిణతం సాక్షాజ్జగన్తజ్జశమ్ ।
అనన్తః పరమాత్మనో నిరుపమః కాన్తేః స్వభావః పరః
సాధునాం సమయః స్వతోవిజయతే శ్రీవైద్యనాథాధ్వరీ ॥ ౨౯ ॥

సౌలభ్యం స్వయమేవ సమ్మృతవపుః కాన్తేః స్థితా యాపిణీ
సత్త్వం సిద్ధః శేబరం విజయతే సన్తాప ఏవాత్మవాక్ ।
సాకారోవిసయః శ్రుతం పరిణతం సాన్దంప్రియం భాషణం
సాన్దర్యం శ్రీతివిగ్రహం విలసతి శ్రీవైద్యనాథాధ్వరీ ॥ ౩౦ ॥

మేధాశక్త్యా మహత్యా ముహురపి చురుకీకృత్య కాస్త్రామ్భరాశీన్
ద్యేధాభూతాం ధరిత్రీం జితవిమత మృజాకృత్య రాక్ష్యాయోగాత్ ।
ఆర్యోద్వృత్తవాదిప్రచురమదగిరి స్తమ్భనః కమ్మయోనే
ముక్తద్రా ముద్దామకీలే దుపనయతి మహా రాజయజ్ఞావతంసః ॥ ౩౧ ॥

పర్యాయమూలేః పునరష్టమూలేః
బోధాణావం ప్రామా రమువ్య చేతః ।
ఘూణాన్త ముచ్చై స్తమయం విధతే
పూజోన్మువ త్పుణ్ణకారసః ప్రబద్ధః ॥ ౩౨ ॥

నటీ. అంహూ కఇందస్స భాగహేఆఇ. జం ఈరిసాణం మహాపురిసాణం
పసాదనుహాప్పవాహమగ్గే ఏస చిత్తిఇ.

(చాయ) ఆహూ కపిస్త్ర్యభాగభేయాని. య దీదృశానాం మహాపురుషాణాం ప్రసాదసుధా ప్రవాహమాగౌ ఏవతిస్రతి.

సూత్ర. యుక్తంతైత్, యతః.

అకృతమతిరశ్యేకం వత్తుం పదం స సరస్వతీ

వదనకమలక్రీడాశ్శత త్యుపేయసుదేశికమ్ ।

అపి ఘనతమస్తోమాలీఢస్తమీసమయఃసుధా

జలనిధిపయఃపూరః శబ్ద్యైః సమేత్య సుధాకరమ్ ॥ ౩౩ ॥

నటీ. ఆయ్య, క్షిణ్ణామహేయం మత్తేది కవద్దం జనో.

(చాయ) క్షిణ్ణామహేయం మత్తేయతి కపిస్త్ర్యం జనః

సూత్ర. * కానీత్ పుణ్యవతోఽభిధా ? దుహితరంస్తైదదాసాగరః ?

కస్తై ద్రవ్య మిహజ్జయన్తి సుజనాః ? కస్త్యాహితశబ్దరః ? ।

కేనాటపుసజేన్యతే ? మృగద్యశః కం కామయస్తే తరా ?

మేహము త్రరమన్యవళాఘటితం ప్రాచుస్త మార్యాజనాః ॥ ౩౪ ॥

నటీ. [సస్తితమ్] నిగూడతంఘవీదం వియడ్డవఅణం పడిభాష.

(చాయ) నిగూడాధకంఘలేత ద్విదగ్ధవచనం ప్రతిభాతి.

[విమృశ్యహవకం నాటయన్తీ] ఓగదంహి జహ క్షిణ్ణామహేయంతి.

(చాయ) అవగతాస్తి యథాకృష్ణనామభేయమితి.

సూత్ర. [పురోఽవలోక్య] భోభోః సభాసదః,

సస్తః స్వాక్తిస్తబకమధుభి స్తృప్తి మాసేదిహంసో

ప్యన్తి స్తృప్తాతరశమనసః న్వాదయన్త్యన్యసూక్తీః ।

పాయంపాయం మధురమమృతం మోదమానైః సుదైః కిం

నాదీయస్తే మనుజవిహితాః సాదరం హవ్యభాగాః ॥ ౩౫ ॥

అపి చ, సవ్యాః సూక్తయ ఇత్యతోరసవిదాం యద్యస్త్యపజ్ఞా తతో

సవ్యాసుస్తసమజ్ఞారీమ సుదృశాం నాసక్తి రన్తీలతమ్ ।

సవ్యే వస్తుని యాద్యశో రసభర స్తాద్యన్ని సవ్యేతరే

సవ్యం యన్నవనీతమేవ రసికైః స్వాదాయ చాదీయతే ॥ ౩౬ ॥

[నటీప్రతి] ప్రియే, రసోస్తుభిపరిపత్. తత్సంప్రత్యే వోపసతాం శరదమధి కృత్య ప్రవతకతాం సజ్జీతమ్

* సుకృతీ, విష్ణవే, దానాయ, కామస్య, వ్యాధేన, గాయస్తమ్

నటీ. తహ. [ఇతిగాయతి.] (ఛాయా) తహ.

దానిం ఖు. (ఛాయా) ఇదానిం ఖు.

మముదవగదిద్దళచ్చీకేళీమహుమ త్తకామిణీమచ్చీ ।

ఖణ్డియచఓరితిణా కీళిఇ కాదంబసస్సీరీ జాదా ॥ ౩౭ ॥

(ఛాయా) మముదవనద తలక్కి కేళీమహుమ త్తకామిణీమచ్చీ ।

ఖణ్డితచఓరిత్యస్తా క్రీడతి కాదమ్మసస్సీరీ జ్యోత్సాన్నా ॥

సూత్ర. [రసావేశం నాటయన్] ఆర్యే పిబామి.

నటీ. [సస్మితమ్] కిం దానిం పిబేది ఆజ్ఞో ?

(ఛాయా) కి మిదానిం పిబ త్యార్య ?

సూత్ర. [సావేశమ్] మధు, మధు.

నటీ. [సస్మితమ్] కహం మహు పిబేది కేవళం ఆయ్యో, గాఖు ఏసాది ?

(ఛాయా) కథం మధు పిబతికేవల మార్య, సఖత్వేహపి ?

సూత్ర. [విమృశ్య, ససంవరణమ్] కథ మథామేవోక్తం యత్పిబామి మధురసమివ తప గీత మిత్సువమేయపదం న స్పృశతి. అథవా ఉచితంచైతత్, యత్కిల.

గీతాత్యయే కచ్చన భావ మస్త

ఘానాన్యాయే సోమ మివాధగమ్య ।

యచ్చేముషీ మాద్యతి కాముదీవ

తామేవ విక్రాంతి ముశన్తి సన్తః ॥ ౩౮ ॥

[నేపథ్యే]

భోసాధు, ప్రస్తుతం సూచయతి భవాన్. యత్సవోఽపి జనో జేమాతరాక్ష సభయేన ప్రాప్తా మదశానం పుష్కరపురీంద్రస్య మహారాజశరదారమృత్యు దుహితరం సప్రియసఖీం కాముదీం జ్యోత్సాన్తి వతీవల్లభేన చక్రవర్తికానా సామేన పరిణీతాం విలోకయితు ముత్సుకో వత్తే.

సూత్ర. [సచిమత్కారిమాలోక్య] హస్త కథ మేష దేవ్యా సారావళ్యా శుద్ధాస్త వత్కేవృద్ధకేఞ్చక్రే సమావతతి. తదేహి అనన్తరకరిణీయాయ సజ్జీభవావః

[నిష్క్రంతా.]

ప్ర స్తా వ నా.

అ త. ప్ర వి శ తి క థ్యుక్తి.

కథ్యుక్తి. [సనిహాదమ్] కష్టాహి పురస్థీజనసేవా. తథాచ్యాయం,

ద్యుత్తాదృశ్యవివేకనిర్వృతమతి నేదిన్దులస్థితిః
వైవిరార్థకథాసు తాసు సభయం వాధిర్య మాలవ్యతే ।
నిర్దస్త్యః సమయోపలాభసంతురః స్వం విశ్రమం యాచతే
వారాణాశే దశనామిరేన శిరసా గృహ్లాతి త్వాన్మిం స్థితిః ॥ ౩౯ ॥

[జరాక్షయం చాటయిర్వా] అయే కథ మియం దేవస్య చామరగ్రాహిణీ
చకోరికా సమభివతకాలే.

ప్ర వి శ్య,

చకోరికా. అజ్ఞ, వదామి. (ఛాయా) ఆర్య, వదే

కథ్యుక్తి. వత్సే, సఖలా భవ. క్వ ప్రస్థితాఽసి భూరమణపరిచరణావసరే ?

చకోరికా. భట్టిణా జప్య ఆణ త్తంహి ఇమ్మమచ్చం అజ్ఞసింగారం ఆమ ర్తిదుం.

(ఛాయా) భత్త్రేవాజ్ఞప్రాప్తి నమామాత్య మార్యశృక్తార మామర్తి
యితుమ్.

కథ్యుక్తి. భద్రే, కథయ కి నాన్ద్యాప్తే దేవః కార్యాసనమ్.

చకోరికా. అహ ఇం. (ఛాయా) అభ కిమ్.

కథ్యుక్తి. [విమృశ్య] చకోరికే, అప్యస్తే కాచి ద్రాజమలే సూతనా వాతా?

చకోరికా. అత్తి, సుణాదు అజ్ఞో. (ఛాయా) అస్తి, ప్రహోత్వార్యః.

కథ్యుక్తి. అవహితోఽస్మి.

చకోరికా. ఇం పూవ్యస్మిం దిఅహే దేవీవ తారావళీవ ముక్తావళీముహేణ
విద్ధవిదో భట్టా, జహ—“భావిణి వాసరే భావస్తస్య కస్తప్యస్య మవి సకళాహిం
పురపురస్థీహిం వాసన్దో మహాసవో పవట్టిదో భవిస్సది. స దక్షిణేణ ఆయ్య
ఉత్తేణవస్తప్తజ్ఞాణపేరస్తభూసణప్పవాళసింగసోహత్థశగవత్థ పహం అశంకుణ ప్రేణ
అభంకరణిజ్ఞోత్తి ”

(ఛాయా) నను పూర్వస్మిక్ దివసే దేవ్యా తారావళ్యా ముక్తావళీముఖేన
విష్ణాపితో భతా, యథా—“భావిని వాసరే భావతః కస్తప్కాస్య మయా సకలా
భిః పురపురస్థీభిః సమం వాసన్దో మహోత్సవః ప్రవతికతో భవిష్యతి. స దక్షిణే

నార్యపుత్రేణ వసన్తోద్వానపరివృత్తభూషణప్రవాళశృంగసౌధస్థలగవాక్షపథ ముల
జుగ్మవకాతా అలఙ్కరణీయః." ఇతి.

కల్పకృత్. శ్రుత మేతత్ దేవీప్రణయానువరికానా మనసా పూర్వదివసే ప్రవాళశృంగ
మాయాగో దేవ ఇతి. తతస్తతః.

చకోరికా. అట్టి ఖు వీథి గలచే పేశపురస్థిత కన్యకాకానా.

(ఛాయా) అస్తే ఖిలవ్రత సగరే పేశపురస్థిత కన్యకాకానా.

కల్పకృత్. యా ఖిల లాస్యకలాయాం భువి నాతికాయినీతి దేవస్య పరిమాభిషిక్తస్తా
నమ్. యస్యాశ్చ మహారాజసోమేన పద్మాకరారామపరిసరాలక్ష్మీరస్య
రమ్యాపవనస్య రసాలవాట మస్తరా కిమపి మరతకాపీతం నామ లాస్య
భవన ముపనిమితమ్

చకోరికా. తావీ ఘరంమి పుక్కరఉర వానికా కళకన్యకా మహేవీణ మసీలవరా
వీణ పాహుదీకిదం కింవి సభావరమణిజ్ఞం కన్యారతిరాజ్ఞాతకం, జస్మిం య
క్కా ఏ కామ జాన్తామజ్జరీతి.

(ఛాయా)తస్యా గృహే పుష్కరపురవానినా కళకన్యకామధేయేన కుశీలవ
రాజేన ప్రాభృతీకృతం కిమపి స్వభావరమణియం కన్యారత్నయుగళం; యస్మిన్
ఏకస్యా నామ జ్యోత్సాన్నిమజ్జరీతి.

కల్పకృత్. శ్రుతవాసస్తి తత్సహచర్యాశ్చ ప్రకాశమజ్జరీతి. తతస్తతః.

చకోరికా. ఆహ సంపక్షత్రే మహాత్సవే సా జాన్తామజ్జరీ సపరితా ఉపక్రిదా.

(ఛాయా) అథ సమృద్ధిత్రే మహాత్సవే సా జ్యోత్సాన్నిమజ్జరీ సపరిజనా
ఉపక్రితా.

కల్పకృత్. [సకాతుకమ్] కిం దేవేన విలోకితా ?

చకోరికా. [సస్తితమ్] గతేతళం రక్షా త త్తహోదీ, కిం ఉగతావీవి సవిసేసం శట్టా.

(ఛాయా) సకేవలం రాజ్ఞా తత్రభవతీ, కింపున స్తయాపి సవికేషం భతాకా.

కల్పకృత్. ఆకణికతం మయా యన్మహారాజే చిరాభిషక్త స్తత్రభవత్యా ఇతి.

చకోరికా. కహం విల. (ఛాయా) కథ మివ.

కల్పకృత్. వారంవారం ప్రియసహచరీవాతకాయ తత్ప్రభావం

త్రావంత్రావం త్రవణవిగళత్కణకపూరానభిజ్ఞా ।

సామృత్కతుకం తమిమ మనిశం సా సఖీం యాచమానా

గనికాదేవి త్రీపతి రజనీం నిమకలేస్తుపదీపామ్ ॥ ౪౦ ॥

చకోరికా. బజ్జె. (చాయ) యుజ్యతే.

కళ్ళుకీ. విడిచి వ్యక్త యథా తద్గతేన చేతసా న సమాభవయతి దేవః కార్యా
సస మితి.

చకోరికా. [సప్రదమ్] అహ ఇం. (ఛాయ) అథ కిమ్.

కళ్ళుకీ. అథ కథ మిదానీం దేవః ?

చకోరికా. దాణిం ఎవ్య పవాళసంగాదో ఓదరీత దిత్రిత మేత్రపరిణో కీఠు
జ్ఞానం పవిత్రో. అహ కమాం పత్రిదం అజ్ఞేణ ?

(ఛాయ) ఇదానీ మేవ ప్రవాళశృక్ణా దవతీర్య దీప్తికామాత్రపరిజనః క్రిడో
ద్యానం ప్రవిష్టః. అథ కథం ప్రస్థిత మాచ్యోగ ?

కళ్ళుకీ. అప్తి కిల దేవ్యా స్తారావళ్యా మాతృచ్ఛసా పుష్కరపురీక్ష్వరస్య మహా
రాజశరదారమృత్యు మహిషీ జ్యోత్స్ని కానామ.

చకోరికా. అహ ఇం. (ఛాయ) అథ కిమ్.

కళ్ళుకీ. తస్యా ఉత్పన్నా క్షీరాబ్ధివీచేరివ సుధా కాముదీనామ కమనీయతరా
కన్యా.

చకోరికా. జాం సహజరీవీ చందిఆవీ సమం జీమాదరక్త ససచ్చన్నేణ సురంగా
వీ గతిరాదో క్షీచ్ఛిల కహింవి పచ్చణ్ణత్తి లోఓ మస్తేది.

(ఛాయ) యం సహచర్యా చన్ద్రికయా సమం జీమాతరాక్షససాధ్వనేన
సుతన్జయా సగరా నిగ్రహత్య కుత్రాపి ప్రచ్చన్నేతి లోకో మస్త్రీయతి.

కళ్ళుకీ. [విహస్య] లోక ఇథం గృహీతాధణః.

చకోరికా. ఆయ్య, కో పరమత్తో ? (ఛాయ) ఆయ్య, కః పరమాధణః ?

కళ్ళుకీ. భద్రే, రహస్యం తత్. తథాపి శృణు కార్యజ్ఞానే.

చకోరికా. ఆవహిదంహి. ఛాయ) ఆవహి తాప్తి.

కళ్ళుకీ. యదా తావత్ తత్రభవాత్ శరదారమృతామా రాజా స్వమహితరం
కాముదీం చక్రవర్తికానః సోమ్య సహచారిణీ మియేష, తదా స్వమనోరథ
ప్రత్యూహభూతం కింఞ్చి దస్యాః ప్రార్థం కమత్ ప్రశమయితం సక్షీర్ణ
కులమధిపస్వ్యా సంజ్ఞాస్తరిగ్రహణతిరోహితయా కతిపయవాసరజాత మతి
చామనీయ మితి దైవజ్ఞముఖా దాకణీకతవాత్, తదా,

[ఏవ మితి కణేక కథయతి.]

చక్షోరికా. [సహపాశ్చర్యమ్] యజ్ఞః. తదోతదో. [ఛాయా] యజ్ఞతే,
తతస్తతః.

కఞ్చుకీ. తాం పు తీవ్యసనదుఃఖితాం జ్యోత్స్నికాం సా స్వయితుం దేవ్యా పు
మృరపురం ప్రేషితోఽస్మి.

చక్షోరికా. తా మం అణుమణ్ణదు ఆజ్ఞో. కిం ఉణ భట్టిణీవ గోవణ్ణో భట్టిణో
వావాహో.

(ఛాయా) తస్మా వ్తా వసుమన్య త్వార్యః. కింపున దేవ్యా గోవణీయా
భతుక్ వ్యాపారః.

కఞ్చుకీ భవత్యాపి రక్షణీయ మిదం రహస్యమ్. [పరిక్రమ్య విష్కాంతా.]

మిశ్రవిమృమ్భ్యః.

తతః ప్రవిశతి ప్రతిహార్యా నిదిశ్యమానమాగోక్ రాజా.

రాజా. [స్వగతమ్]

అస్తః కస్తశయన్తి చున్దిమలతాం తద్వాలవః శుభువ
శ్చన్ద్రజ్యోతిరుదఞ్చదుష్పలదశచ్ఛాయాకిర స్తా దృశః ।
తత్కాలే త్వమృతోమయః కిల దృశో రస్త మేద స్మన్తిలః
స్తమ్భస్వేదపరమ్పరా పపుషి యా మద్దేతరాసక్తయః ॥ ౪౧ ॥

[ఇతి పరిక్రామతి]

ప్రతిహరీ. దేవ, పేక్ష్ పేక్ష్, ఇమం ఉణ వసస్తశచ్ఛీపరిణాకోదుఅఘరష్పవేస
మగ్ధతూర్యాయస్తకళకణ్డకూజదమణోయరం బాళుజ్జాగస్సు రమణీజ్ఞిం
పదేశమ్.

(ఛాయా) దేవ, పశ్య పశ్య, ఇమంపున వకాశస్తలక్ష్మీ పరిణయకాతుకగృహ
ప్రవేశమగ్ధతూర్యాయితకళకణ్డకూజతమనోహరం బాలాద్యానస్య రమణీయం
ప్రదేశమ్.

రాజా. [నివర్ణ్య] అహూ వసస్తపరిణీతాయాః కేరీపనభువః కమనీయతా;
తథాహి,

క్రీఘణ్ణాచలహరుతః ప్రచలతి స్వేదం హరన్ శుభువాం
మాకస్తస్య ముదాఽభివీత్య ముకుళాన్ మాద్య స్త్యమీ కోకిలాః ।
ఆరావై రభిపూరయన్తి మధురై మాధ్వీలిహం పక్ష్యయః
ప్రశ్నోతన్మధు మాధవీసుమనసా మాహీయ సవాదిశః ॥ ౪౨ ॥

[నిరూప్య] అహో సార్వత్రికతా ప్రేమానుబంధస్య, తథాహి.

ఆయా నీ మభినన్దతి ప్రియతమా మేణః ప్రియై విత్తజై
మాచ్యన్తిం మస్మణీకశోతి మధుపాం పౌష్పైః పరాగై రభిః ।
మాజన్తి మమయధ్య కోకిలయువా కువన్ న్యిహతై ముదం
జగ్ధాభకాం తదపిత్తం కింలయం సానన్ద మాచామతి ॥ ౪౩ ॥

కింఞ్చ మధుకరమలినేక్షణాం మరన్దస్మృతిసరస్వతబకస్తనం వహన్తిమ్ ।
వికసితపసుమస్మితాం విరాజన్నచలతికా మమవతతే రసాలః ॥ ౪౪ ॥

[నేపథ్యే వై తాళికా.]

ఏకం. శ్రుతిసుఖకరై భృకాగౌరావైః శ్రమాపనయక్షమాః
ప్రస్ఫుతమధుభిః పుష్పస్తోమైః సుగన్ధితదిబ్బిభాః ।
ప్రగుణరమణీమానత్రాణప్రవీణసమీరణాః
ప్రవిదధతు వః ప్రీతిం చేతోహరా మధువాసరాః ॥ ౪౫ ॥

యదిదానీమ్

తేఽమీ చామ్యేయధూళీపరిమళబహళా నావహస్తః కపోలాం
శ్చీలీనాం సహ్యకన్యాతలరుహకుసుమవైరలబ్ధప్రచారాః ।
సింహస్తః శీకరామైః శ్రీతమలయగిరిస్తోతసా మాతపాకా వః
శ్రాన్తిచ్ఛేదాయ సస్త్రశ్లఘయవతిమదగ్రస్థయో గన్ధవాహః ॥ ౪౬ ॥

అపరః. ఖిష్టం ఖిష్టం కతోరస్తనగిరిషు లురకా దాక్షిణ్యాత్సజ్జనానాం
శ్వానై ద్కాత్తస్వహస్తః పునరతిగురుభి స్తత్త్వణం కేరిలీనాం ।
ఉద్ధాతోద్భూతచూతప్రసవపరిమళోద్ధారసంసక్తసృత్యత్
భృగీసన్ధీతభగ్గీరగవళపిశునస్పన్దనో మద్దవాతః ॥ ౪౭ ॥

ప్రతిహరీ. దేవ, ఇదో దావ పేక్ష పడిబుద్ధముఉశేసు కేసరయక్షస్స సాహసి
హరేసు.

(ఛాయా) దేవ, ఇతస్తావత్పశ్య ప్రతిబుద్ధముకుశేష కేసరవృక్షస్య కాఖా
ఃఖరేషు.

రాజా చీప్రికే, వశ్యామి.

అస్తశ్చస్తనకైలకన్దరచలన్తద్దానిలాస్మన్తన
స్యద్దూభరిమరన్దతున్దిలమిశత్రద్వామిలిద్దావభిః ।
కన్దవకప్రభునన్దనీయవిభవం వన్దిత్వ మానన్దతో
నిన్దన్తీ కిల సున్దరీవిరహితం మన్దస్వనం విన్దతి ॥ ౪౮ ॥

[పరిక్రమ్య] దీప్తికే, పశ్య పరిక్రాంతాన్తే, తత్సప్తశాయసి కం దేశం ఆత పవినోదాయ ?

ప్రతిహరి. దేవ, ఇదో దావ మాహామణ్యవో పడిక్కిలైపుష్పశ్శరణో పడిక్కిదిల దేవస్స అవత్థాణస్సజ్జమ్.

(ఛాయా) దేవ, ఇతస్తావ న్నాధవీమణ్ణపః పరిక్షిప్తపుష్పాన్తరణః ప్రతీక్షత ఇవ దేవస్యానస్థానమణ్ణశమ్.

రాజా. [నాట్యేనోపవిశ్య] దీప్తికే, నియోగ మశూన్యం కరు.

ప్రతిహరి. జం దేవో ఆణవేది. (ఛాయా) యజ్ఞేవ అభూపయతి. [నిష్కాన్తా.]

రాజా. [సమస్తా దపలోక్య] భోః కింసుఖ ల్పభిమతజనప్రకషా త్పరిచితానా మపి పరిచితేతిరవద్ దురవగాహతా. తథాహి,

ఆరామః స్మృహణీయపుష్పసురభిః కాంతారదుగాణయతే
ప్రాప్తే శ్రోత్రవిదారణం వితనుతే పుంస్కాకిలానాం ధ్వనిః ।
సోఽహం దీనశరణ్యహీనహరిణప్రాయః స దుష్టేశయః
కన్దపోక మయి హస్తహస్త ! తనుతే కాదాకాలవిక్రీడితమ్ ॥ ౪౯ ॥

[సస్మరణమ్] కథం చిరాయతి వయస్యః శృక్టారః.

తతః ప్రవిశతి విదూషకః.

విదూషకః. [ఉత్థతం పరిక్రమ్య, పురోవలోక్య] అంహూ ఏసో పితవతస్సో కహింవి సమష్టిదావీ చిత్తవృత్తివీ సుగ్ధలోఅణనావారో పాణికమశపరి క్షిత్తగణ్ణమణ్ణలో మాహవీమణ్ణపం కేవళగ తస్సిరిమైత్రెణ ఆశంకుణస్తా చిట్టణ. తా ఉపసపామి. [ఉపగమ్య] జేదు పితవతస్సో.

(ఛాయా) అహూ ఏష ప్రియవయస్యః కుత్రాపి సమపితాయా చిత్తవృత్త్యా శూన్యలోచనవ్యాపారః పాణికమలపరిక్షిప్తగణ్ణమణ్ణలో మాధవీమణ్ణపం కేవల గాత్రక్రీమాత్రేణ ఆలంకార్యం స్థివతి, తస్మా దుపసపామి. జయతు వయస్యః. రాజా. సఖే, స్వాగతమ్. ఆశ్రయతాం.

విదూషకః. [ఉపవిశ్య, రాజానం నిరూప్య, ఆత్మగతమ్] కిం జు ఖు ఏసో అణ్ణారిసో లక్ష్మీఅది. హోదు పుచ్చిస్సమ్, [ప్రకాశమ్] వతస్స, తుమం దాణిం అణ్ణారిసం ణిరువేమి. తహహి,

ఉచ్చానా గతగజాఈ ముద్ధసిద్ధిస్థస్థిరీత తణుజ్జన్తి ।

వట్టెచ దాసాపవనో విజిరన్ద్రావిత మనోగదం వాహిమ్ ॥ ౫౦ ॥

కహేహి కిం శగ్నోఽసి ఇత్థితకడక్ఖపక్ఖస్స మహబ్బందరంమి. [విహస్య]
కిం దాచిం ముఠాళిదస్స పుద్ధరికస్స సోందరం మహే దంసేసి అహవాకిమత్తం లజ్జా
కరీరది. ఇఖు అహిణవం ఏదం కుసుమసరపుత్తం భుజ్జేసు. పెక్ఖపెక్ఖ, (ఛాయా)
కింసుఖ లేవన అన్యాదృశో లక్ఖ్యతే. భవతు పృచ్ఛామి, వయస్య త్వో మిదానీం
అన్యాదృశం నిరూపయామి. తదాహి,

ఉచ్చానా వయసయగీ ముగ్ధస్థిగ్ధక్రీళ్ళ తమయప్తిః ।

వధకలే నాసాపవనో వికిరన్నివ మనోగతం వ్యాధిమ్ ॥

కథయ కిం లగ్నోఽసి (స్త్రీ)కటాక్షవ్యాఘ్రస్య ముఖాభ్యంతరే. కిమిదానీం
ముకుళితస్య పుద్ధరికస్య సోందర్యం ముఖే దశకాయసి. అథవా కిమథకం లజ్జా
క్రియతే. సఖి ల్యభిసవ మెతత్కుసుమకరపుత్తం భువనేషు. పశ్యవశ్య. [సంస్కృ
త మాశ్రిత్య.]

చతుర్ముఖాః కలయతి భారతీం ముఖే

చ సుభజాః స వహతి వక్షసా రమామ్ ।

కరో త్యుహం స చ వపుషి స్తరాస్తకో

స కం స్మరః స్వవశ మనీసయ త్సఖే ॥ ౫౧ ॥

రాజా. [స్థితం కృత్వా] వయస్య, కిం తగ్నోపనీయంనామ, కింపునః సుదులకారవ
స్తుసక్కుడా వృథేతి విరమ్యతే.

విదూషకః. హోదు కహేహి సుశహంవా దుశ్యహంవా చిహువేమి. (ఛాయా)
భవతు కథయ సులభంవా దులకభంవా నిరూపయామి.

రాజా. సఖే, విప్రుతం తత్, తథాపి కథ్యతే.

విదూషకః. చిన్తే సవణే, (ఛాయా) దత్తే శ్రవణే

రాజా. అతీలే దివసే దేవ్యా తారావళ్యా ముక్తావళీముఖేన నిమన్త్రితోఽస్మి,
యథా—“ అగామిని వాసరే మయా ప్రవర్తికవ్యతే భగవతః కామదేవస్య
నికేతనే మాధవోత్సవః, స వసన్తోద్యానపరిసరాలంకారప్రవాళకృజ్జ మధి
యాధే నార్యపుత్రేణ సమ్భావనీయ” ఇతి.

విదూషకః. సుదం మమ దేవినీణేహం అణువట్టంలేణ అజ్జ పువ్వదిటహే హూ
దా పవిడ్డో పవాళసిన్ధోత్తి. తదోరదో.

(ఛాయా) శ్రుతం మయా దేవీస్నేహం అనువర్తమానేన అద్య పూర్వవివేకే భవతా ప్రవిష్టో ప్రవాళశృంగ ఇతి. తత్తత్తః.

రాజా. అథ తస్య వాతాయనబాలవిరీణచక్షు వివేక్తరమణీయ మజ్జుణం కుతుకా దధ్యాసమ్.

విదూషకః తదో తదో. (ఛాయా) తత్తత్తః.

రాజా తతః క్షణాదేవ గతాగతిమతూహలితాః పురవారనితవిష్కస్యః పదనఖ ప్రభాబాలై నికస్సృతా మివ క్వచిత్ క్షీకోదలవారీం సంస్కర్షకమృమ గోరోచనాదిపతిమశ్రితైః స్వకలక్తైః సైన్యైః) మివ కామణః లీలా మాబద్ధక ప్తారిహారైః కపరీభారై రావరీధూలామివ మయురపక్ష్యే ముపదళికా యన్త్ర్య స్తామేవ కన్దపకాదేవనికేతనమహీం బ్యవారియన్. ఆపిచ,

క్వచి త్కనక మేబలాకలకలైః సముజ్జ్వలితం
క్వచిత్ స్థలితసూపురప్రచురమధ్వాశిజ్ఞారవైః ।
క్వచి ధవళమాక్షైః కుచవిస్ఫుటోద్ధూలితై
మే మేతి పురసుభ్రువాం మద మనన్త కోలాహలః ॥ ౫౨ ॥

విదూషకః అంహో వయస్సస్స బాహుహేతవి.

(ఛాయా) అహో వయస్యస్య భాగధేయాని.

రాజా. [సాత్సుక్యమ్] వయస్యః శ్రోతవ్యం న శృణోమి.

విదూషకః. అవహిదంహి. (ఛాయా) అవహిలోఽస్మి

రాజా. తత్రైకా కుసుమాయుధప్రణయినీ వాత్యక్తమోహవహా
కిం వత్కేఽమృతవతికావ న్నయనయో రానందస్వాయినీ ।
లోకానాం జయినీవ పశ్చవిశిఖసాస్త్రిజ్ఞా సరూపా సఖే
బాలా బాలమరాళశీలితగతి లీలాశత్రై రభ్యుగాత్ ॥ ౫౩ ॥

సఖే, జాగతికా స్మరదేవమజ్జళమహారమ్భప్రియంభావుకే
తత్కాయే తటిద్వందనవిసజ్యోత్సాహికం కారణమ్ ।
సృష్టా చ స్వయమేవ పుష్పవిశిఖః శృంగారసర్వస్వభూః
పుధ్వాగ్రీని న కారణాని సువృశః సృష్టా చ నాయం విధిః ॥ ౫౪ ॥

కింఞ్చ. ఇథిం కిలోత్ప్రేక్షితవా నస్తి, యత్కిల.

కామిన్యాః కబరీఢంణ విశితా కాళామ్బునా క్షణలి
వైరం సమగ్నచితా రరా పరిభవా ద్వ్యోభావతీ తామసీ ।
ద్వ్యం లజ్జితదేశసో న చురరాః పుచ్చం పురస్కునాతే
స్యైర్దుం దులకాభిసామ్యలాభముదితా శ్చ్యో పరం గాయతి ॥ ౫౫ ॥

ఆపిచ. వామిభూ)వచనం నిర్ద్యుం పున శ్చ్యో న వాతాయనా
సాయం సమగ్నచితామ్బునా నియతం తేనైవ నేన్యో ద్వీపా ।
శక్తే దపకామయైతి పదనా న్యానేన్య కాలా ద్భూ
ప్రస్వక్తీచదనారివిధ సుమమాసాహదక మాలవ్యలే ॥ ౫౬ ॥

కిచ్చ. తద్వైరైభవ మాప్తుమేవ నియతం రిప్తం దివేందీవరం
మినోఽస్యా నయనావమానచకితో తినోఽచ్చసా చుత్తరే ।
వాక్షం దుగ్ధ ముపాసతే స్తరశరా విద్రావితా ప్రవృత్తా
నూనం త్వోగణ ప్రసావ విజిత వ్రాసాత్ప్రం ఖాదతి ॥ ౫౭ ॥

ఆపరచ్చ. తద్వైరైభవ మాప్తుమేవ నియతం రిప్తం దివేందీవరం
మినోఽస్యా నయనావమానచకితో తినోఽచ్చసా చుత్తరే ।
వాక్షం దుగ్ధ ముపాసతే స్తరశరా విద్రావితా ప్రవృత్తా
నూనం త్వోగణ ప్రసావ విజిత వ్రాసాత్ప్రం ఖాదతి ॥ ౫౮ ॥

ఇతరచ్చ. తద్వైరైభవ మాప్తుమేవ నియతం రిప్తం దివేందీవరం
మినోఽస్యా నయనావమానచకితో తినోఽచ్చసా చుత్తరే ।
వాక్షం దుగ్ధ ముపాసతే స్తరశరా విద్రావితా ప్రవృత్తా
నూనం త్వోగణ ప్రసావ విజిత వ్రాసాత్ప్రం ఖాదతి ॥ ౫౯ ॥

ఇథచ్చ. తద్వైరైభవ మాప్తుమేవ నియతం రిప్తం దివేందీవరం
మినోఽస్యా నయనావమానచకితో తినోఽచ్చసా చుత్తరే ।
వాక్షం దుగ్ధ ముపాసతే స్తరశరా విద్రావితా ప్రవృత్తా
నూనం త్వోగణ ప్రసావ విజిత వ్రాసాత్ప్రం ఖాదతి ॥ ౬౦ ॥

అన్యచ్చ. తద్వైరైభవ మాప్తుమేవ నియతం రిప్తం దివేందీవరం
మినోఽస్యా నయనావమానచకితో తినోఽచ్చసా చుత్తరే ।
వాక్షం దుగ్ధ ముపాసతే స్తరశరా విద్రావితా ప్రవృత్తా
నూనం త్వోగణ ప్రసావ విజిత వ్రాసాత్ప్రం ఖాదతి ॥ ౬౧ ॥

కిం బహునా. కృతః క్షేతివరీచిభిః శుభ్రదికాన్తరాకావిభుః
సముచ్చలదధన్గురాస్త్రకు రవా రి ద్విమ్యురః॥
అథాపి తిమిరచ్చటా శుభ్రటయగి ర్తేకావరి
స్తవాప్యధరకాన్తభిస్తవితేతానా సన్ధాయచిః ॥ ౬౨ ॥

విదూషకః అంపనో. తద్దహోదీవి భోక్ష్యంతం సోస్తేషమ్. తనోభిత్
(ఛాయా) ఆహో తత్రభవత్యాలోలోక్షరం సోస్తేషమ్. తతస్తరిః.

రాజా. యుగ్య

అమృత మివ కిరన్తి చక్షుషో శృణ్వలాక్షీ
విస మదిశ దుదారిం మానసే మామకే సా
బహిరుక్తకృతేకా దాన్త్యుల్లం కృతాన్త
భవనసమహరమధ్యే బ్రక్షిపన్తి శరేష ॥ ౬౩ ॥

విదూషకః కోణుభు మజ్జారో దున్తభండం దటూణ గతంమష.

(ఛాయా) కోణుభు మజ్జారో దుగ్ధభాణం దృష్ట్వా సతామ్యతి.

రాజా. సఖే. శృణుతావర్.

విదూషకః. ఆవహిదంహి (ఛాయా) ఆవహితోఽస్మి.

రాజా. ఆగత్యచ సా సహచరీభి రుపసీయమానా తస్యైవ వసంతోద్వానస్య ఆభ్యస్త
రీంభువ మలచ్చూరవతి. త్వంశ్చ, సూన్యమివ జగితేషం ప్రహృష్టమివ చాక్షు
షం భాగధేను మభాగ్యమివ చాత్మాన మాశక్తితవా ససమాభవయన్త్యాం
సయసపథ మముబాత్సామ్.

విదూషకః [విహస్య] హుం దానీపుత్రాణం తుహ చక్షుణం చివశ్త్రణమ్. జదో
కజ్జిగోరవేణ తి త్త హోదీవి భిణువి అదస్సణం గుహాంది

(ఛాయా) హుం దానీపుత్రయోస్థువ చక్షుషా శృణ్వలక్ష్యం, యతః కార్యగో
రవేణ తత్రభవత్యా త్తణమపి అదిశకానం ససహేతే.

రాజా. సఖే, స తాం భవాన్త పశ్యతి, యత ఏవం భాషసే.

విదూషకః. ఆహవా పెక్షామి, సాహుణిరూపేహి. (ఛాయా) ఆభవాపశ్యామి.

సాధు నిరూపయ.

రాజా. నీతచ్చదవ దచ్చిదాకలితకాతుకాత్మశ్చుత
ప్రయాలమదితేక్షణం పరిజనం తతో బిభ్రీతి ।
చలచ్చరగానూపురి ప్రమరమజ్జుశిష్టామిశ
త్కటకనమేఖిలాకశకళా గతా సా పురః ॥ ౬౪ ॥

క్షణిచ్చ. పయోభిః సేచ్ఛన్తీ కరుభ మ్మరం కాంతిపటలైః
ప్రవాహం కాళిన్ద్రాః పరివిదధతి నేత్రపలనైః ।
మరణ్యాక్షీ మనస్సుభద్రదిగ్భేరిస్త్రిమయః
పదాభ్య ముత్సుహా న్యకిరి దరవిద్వాని సుమభీ ॥ ౬౫ ॥

విదూషకః. తిదో తిదో. (ఛాయా) తతస్తతః.

రాజా. తతః సాద్భిజనసహృద మనహమానా మేనా మాదాయ కిమపి వివిక్తరమ
ణీయం స్నిగ్ధబహుళపల్లవస్య మసుమితశిఖరస్య కస్యాపి మాకన్దతిరో రన్తి
కతిల మలజ్ఘ్రతంత్రం సహచారిణ్యం. అభిమఖితయాచ నిపుణనిరూపణ ము
త్ప్రేక్షమాణస్య తా మేనా మానీచ్చమే మనసి.

విదూషకః. కహం విత. (ఛాయా) కథ మివ.

రాజా. కిం కిం విధాత్వవశవతిన్ ని జీవలోకే
దృశ్యం భవిష్యతి ఘనే ఘవనే న విత్తః ।
యత్సవః జీవలనామలనిజాయాయ
ప్రాప్తం భువాపి రుచిరం తపిదం లలామ ॥ ౬౬ ॥

శక్తేచ. విశ్వత్రయీవిగమ మార్తయవా విశజ్య
ప్రస్తుం పురః సురపతే లకాలనాగహస్రమ్ ।
అచ్చిద్య సవకరమణిరమణీయభావో
న్యాసికృతః కి మిహ జన్మమపేటికాయామ్ ॥ ౬౭ ॥

కేశీనభువమివ మధువాగరలక్ష్మీ రిమా మాలమ్మ్య చరితాధకాతాం మన్యతే
నవయావనశ్చి, రహసి.

మోసామైః పురః స్ఫురన్తీమిజామో రస్యా దృశోః శిష్టానాః
సన్నధిస్య మచన్వయస్య గణసాగధాయ నాలం గిరిః ।
గహ్లాయా అపి భాజనం న గగనం కాన్తావలగ్న శియా
మహాహాట్యుతిమాపితో ముఖరుచే రిస్యాః సుఖాదీతిః ॥ ౬౮ ॥

అన్యదపి నిరూపయామి, యదస్యా మచాలభావసులభమనోహరా క్వావ
స్థావిశేషః సంరూఢసామ్యదాః సాభాగ్యసంపదా సమన్వసన్తీతి. తథాహి,

అలోకః సరసాం వ్యవస్థి సరసం కాలీనయో శృంగ్మయో
నైకదగ్ధ్యం విశిష్టే వక్రేషుపుషం వాచా మయం వక్రమః |
వామా మామనతీం సమకాసు కృతభూగ్భద్ర మూలకానం
వ్యక్తాస్యక్తమృదుత్తేషు సుదృఢో వక్త్రేన చోక్త్యం ముఖమ్ || ౨౦ ||

కిం బహునా. స్తి తే సారక్లాత్యః పురపటకుటీసామృదిపుషి
స్ఫుటశ్వాసామోదప్రథితతిషస్తామవసతా |
ప్రవిష్టా మే దృష్టిః ప్రసథనిగ్గహితేన బలవత్
తమస్తుక్త్యై సద్యః శ్రేతమివ మనశ్చాపి మానమ్ || ౨౧ ||

కన్త్యింశ్చిత్ కృతపుణ్యే మహానుభావే పుంసే కతివయదికసోపచీయమానా
మనఃకన్యథా శ్వాస్యా ముత్పశ్యామి, యతః.

ఉచ్ఛ్వాసం విన్మణోతి పక్ష్య సుముఖీ మగ్నిస్తబాశ్చుకలాం
ఉచ్చైర్వాణాహరతీవ మానసయా ముస్తుక్తభూషా తనూ ||
పీడా మజ్జురయన్తి పాశ్చావిదీభౌ పర్యాపలాః ప్రక్రియా
గాధాసక్తి మభీవ్యవక్తి చ గతప్రీడాసుబద్ధం వచః || ౨౨ ||

విదూషకః. తదో తదో. (చాయా) తతస్తతః.

రాజా. తతస్తస్యా సుహచారిణీ వ్యవ్యతమా ప్రవాళశక్యతాయన శాస్తిరం
మాం సవ్యాజ మవలోక్య తదాత్వముపబాతమతూహలాపి విదగ్ధతయా
విస్మితేన విషయాన్తరేణ తస్యాః కణ్ఠే కిమ ప్యభిహితవతీ.

విదూషకః. తదో తదో. (చాయా) తతస్తతః.

రాజా. తతఃససమ్మృచప్రచలితచరణతలమణ్డీరమణికళకళమిళితమేఘాకలాపద
శానబద్ధకిణ్కణీజాలయూర్ముణాత్కారిముఖవనోహర మఖిలమపి తస్త
రుణీకదమ్బకం తత్తదాదేవ మాతోత్తాన మధాత్. అస్యాశ్చసుచిరనిరు
ద్ధా ఇవప్రణయామృతశీకరాస్తత్తదాదేవ మయి నిపుణతరం ప్రసాదితా దృ
గన్తపరవృతాః.

విదూషకః. అంహో విల్లవిల్లటో ఉపక్రమా. తదోతదో. (చాయా)అహో
• విదగ్ధవిదగ్ధ ఉపశ్రమః, తతస్తతః.

రాజా. ముగ్ధస్థిగ్ధ మ్మృగగుకదళివనీకాణ్డగౌర
 రక్ష్యై ర్మై ర్తమకలయా మాన్త సారజ్జవృక్షేః ।
 ఉద్యోద్యో రుదితమదనై రున్మిషద్భిః కటాక్షై
 రున్మర్యాదః కిమపి శుతినో రావిరాసీ ద్విలాసః ॥ 22 ॥

తథాహి, చలచ్చమ నాకనీత్ శురిత మథ గర్జస్య పుశ్నేః
 శ్చుట ద్యాస శ్చక్రే స్తవముగళ ముద్భిష మసమామ్ ।
 పరిగ్రహచ్చిత్తమధురర నావేకవటులా
 పటుశ్వాసా హామ్యురత్ దవానాః క్షణ మభూత్ ॥ 23 ॥

విదూషకః ణిశాణం ఉపక్రన్తం త త్తహోదీవి. (ధాయా) నిపుణ ముపక్రాన్తం
 తత్రభవత్యా.

రాజా తదాత్వేచ,
 సన్ధామైః కళకన్ధకూజితనిధై శ్చాసయన్తః శ్రుతీ
 శ్చిత్తీభి శ్చులితాభిరేవ జగతా ముల్లోలయన్త్యై ననః ।
 అన్తై ర్గజనీత్యమగ్గళగ్మహైః శ్చక్రౌరియన్త్యై దృశః
 కాన్తాయాః పరివారి వారలలనాః కాం కాం స కేళిం దధుః ॥ 24 ॥

విదూషకః అంహో త త్తహోదీణం హరిసమరవసత్తణం. (ధాయా) అహో
 తత్రభవతీనాం హామకపరవశత్వమ్.

రాజా. కింబహువా,
 నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసచఞ్చస్తశనపటలసచ్చన్ద్రీకాన్తైరినక్త్రా
 కిఞ్చోచ్చఞ్చుద్వికాసస్తనముగళదళత్రోమశుష్కక్తరాగా ।
 అన్తలీకాధాయరాగై రిసమశరిశరాద్వైతవాదప్రయోగైః
 సాన్తం క్రాన్తం వ్యతాసీ త్సరిసిజనయనా భావరజై రపాజైః ॥ 25 ॥

విదూషకః. [సవిమళకమ్] ఎఅస్స, అవిణామ దిట్టపువ్వో భవం త త్తహోదీవి?
 (ధాయా) సయస్య, అపినామ దృష్టపూవో భవాం స్తత్రభవత్యా?

రాజా. సహి సహి.

విదూషకః. [సవిమళకమ్] అహవా తిక్రేమి, జహ బహుదిత హేహిం తిహు
 వగమన్లహా తుహ రూవ్యకౌవ్యణసోభగ్గా ఇ సోఘాణ త త్తహోదీవి తుమం
 హిఅతం పావిదోత్తి. అగ్గహ కహం ఈరిసిఁ దంసణమెత్తై భావనూ
 అణం మణన్తి.

(ఛాయా) అశవా లోకయామి. యథాబహుభి ర్దిశవనై స్త్రీ ఘనమలకా భాని తవ రూపయావనసౌభాగాని శ్రుత్వా తత్తదభవత్యా త్వం హృదయం ప్రా పిత ఇతి. అస్యథా కథం ఈద్యశ్యో ఏకకానమాతే. భావనూచనం భవకాన్తి.

రాజా యుజ్యతే

విదూషకః సతస్స, అవిజాణాసి తత్తమోదీవీ కిన్దామహేయంది' (ఛాయా)
అపి జానాసి తత్తమత్యా కిం నామధేయ వితి'

రాజా సఖే, పరస్పరిన్ద్రాపేయ విదితమ్, యథా తస్యానామన్యోత్సాహం చక్షీతి,
తర్హవాచర్యాశ్చ ప్రకాశమప్సరితి.

విదూషకః. [సప్తరణమ్] సురహో నాణిం తుహ మహోరహో. (ఛాయా) సుల
భ ఇదాసీం తవ చ నోరహో.

రాజా. కథమివ.

విదూషకః. సుదం మవీ తుహ పసాదభూమివీ కన్ధూరితవీ ఘరంమి ఛారిసణా
మహేతం లోటీ త్తరం కింవి కన్ధూరితజాత్యం నట్టిపరితలం కరేద్దితి.

(ఛాయా) శ్రుతం మయా తవ ప్రసాదభూమే కిన్దూరికాయా గృహే ఈద్య
శనామధేయం లోకో త్తరం కిమపి కన్ధూరిత్యయగళం నాట్టిపరిచయం కరోతీతి

రాజా [విహస్య] కి మచ్యతే ఈద్యశీనా మాకృతీనా మిదం నివాస మహాకతీతి?

విదూషకః. అహవా కస్స ఉణ పసూదిం మణ్డేసి ?

(ఛాయా) అశవా కస్యపునః ప్రసూతిం మన్యసే ?

రాజా. యః కృతపుణ్యః.

విదూషకః. హేమదు, సదో కిం పుత్తమ్ ?

(ఛాయా) భవతు, తతః కిం పుత్తమ్ ?

రాజా. లెకశ్చ నిష్కౌత్తమహాత్మవా దనశ్రోద్యానాతో ప్రతినిష్కౌత్తమానాసు
పురవారవనితాసు ప్రథానశ్రాగు మివారిలనాసు త్వరిమాణాయాం
చ సహచారిణ్యాం,

అభాస్తతారక మనుద్భూమస్తహాస

ముత్కూలనిశ్చనిత ముద్గళదశ్రుపూరమ్ ।

కణాకావమకీక కరపల్లవ ముల్లసద్భు)

సీదేకల మైత్రి సురినో రతనో విలాసః ॥ ౭౬ ॥

అథ జనసముహేన తిరోహితాయా మాచ్ఛిద్యేవ నయనసుఖం ప్రస్థితా
యాం తస్యా ముత్సృజ్య ప్రవాళశృంగం క్రీడావనీ మహం ప్రవిష్టోఽస్మి.

సఖే, యదా, సవహిగవిహారవిరజితా

రతిపతే జకాయకేతుపతాకికా ।

నయనయో రిమృతాష్టవచన్త్రికా

సమ సఖేఽపరితా నయనాస్పదాత్ ॥ ౭౭ ॥

తదాచ్యుత. వలయనిలయః శీతో చాతో ధనోతి స నో తనూ

మపి కిల పికిశేఽజీవాణీ అనోతి మనోరుజమ్ ।

అమలకమలోద్భవ్యశృంగమూత్కవచూత్కర

భ్రమరశబర చైస్సం మానం కిరోతి విరోధివత్ ॥ ౭౮ ॥

సఖే మా మవలమ్బస్వ.

[ఇతి మూఢాణాం నాటయతి]

విదూషకః [ససమ్భ్రమమనలోక్య] హుం గహీదోఎవ్వ మోహవక్త్రేణ [స్వగ
తమ్] కేణశ్చేణ ఉవాచిణ వఅస్సం శ్చర్ధసన్ధం కరిస్సుమ్ [విచిత్త్య] హోదు
ఎవ్వం [ప్రకాశమ్, కించిదుచ్చైః] వఅస్స ఉపక్రిదా.

(ఛాయా) హుం గృహీతవీవ మోహవ్యాఘ్రేణ. కేశపునరుపాయేన వయ
స్యం లభ్యంజం కరిష్యామి. భవత్వేనం. వయస్య, ఉపక్రితా, ఉపక్రితా.

రాజా. [సరిభసం చక్షుషీ ఉన్మిల్య] వయస్య, కి ముపస్థితాఽత్రభవతీ?

విదూషకః. ఆహ ఇం. (ఛాయా) అథ కిమ్.

రాజా. [సహషణం పరితోఽవలోక్య] వయస్య, కేయ ముపస్థితాఽత్రభవతీ?

విదూషకః. ఉపక్రిదా తత్త్రహోదీ మే బుభుక్తా. (ఛాయా) ఉపస్థితా తత్ర
భవతీ మే బుభుక్తా.

రాజా. [సవైలక్ష్యమ్] సఖే, నాయం పరిహాసకాలః.

విదూషకః వఅస్స, తం ఎవ్వ అథం మణికదూత ఏసో మహాణసమ్మవేసస్స
కాశోత్తి భజిదమ్. (ఛాయా) వయస్య, తమేవాధణం మనసికృత్వా
ఏమి దుహానసప్రవేశస్య కాల ఇతి భజితమ్.

రాజా [భేషం నాటయతి]

విదూషకః. [స్వగతమ్] అంహో, ధిగు మం జేణ పరిస్సన్తం పిలవలస్సం అజాణీల
హాసో ఊపక్కన్తో. [ప్రకాశమ్] వఅస్స, మా దావ పయ్యాఉలోహూహి,

జావీ భోజచ్ఛీవీ జయశచ్ఛీవీ తుష స శమ్మిషీ మఅహో ।

తావీవిత త్తహోదా తా ఖణమెత్తం తుమం చిట్ట ॥ ౭౯ ॥

తా సుశహష్పడిఆరో తుహ సద్దావో. అజ్ఞోగ్నిసిదేహాబద్ధో ఖి అభర భావిహో సాక్షస్య కాలగమ్. తా దాణిం త త్తహోదీవీ పడికిదిం కదూఅ ఉక్కట్టం విహోదేహి,

(ఛాయా) అహో ధిక్తాం యేన పరిక్రాంతం ప్రియవయస్య మజ్జాత్వా హస ఉపక్రాంతః. వయస్య, మా తావత్ పర్యాపలో భవ.

యయా లోలాఙ్గ్య జయలక్ష్మీం త్వయి స లమ్మితో మదనః ।

తస్యా మపి తత్రభవతా తస్తాత్ త్సదామాత్రం త్వం తిష్ఠ ॥

తస్తాత్ సులభపతీకార స్తవ సస్తావః. అన్యోస్యస్నేహానుబంధః ఖిలు అచిరభావినః సౌఖ్యస్య కారణమ్. తస్తా దిదానీం తత్రభవత్యాః ప్రతికృతిం కృత్వా ఉత్కృష్టాం వినోదయ.

ప్ర వి శ్యే,

ప్రతిహరీ. దేవ, ఏన దేవస్య చిత్తదస్సహో అనన్దః దువారదేసే చిట్టజ,

(ఛాయా) దేవ, ఏన దేవస్య చిత్రదశకనః అనన్దకో ద్వారదేశే తిష్ఠతి.

రాజా, ప్రవేశయ.

[నిష్క్ర)వా ప్రతిహరీ]

తతః ప్రవిశే త్యనన్దకః.

అనన్దకః. ఆదిష్టోష్టి ఖి భట్టిణా జహ “భద్ర, ఏథ గతరే జంజం అపూవ్యం అచ్చ రిటం అదీసఇ తం తం తుహ చిత్తకాసలేన మహ దస్సణ్ణిజ్జం”తి. తా గం దస్సఇస్సం. [పరిక్రమ్య] ఏసో భట్టా. [ఉపగమ్య] జేదు భట్టా.

(ఛాయా) ఆదిష్టోఽస్మి ఖిలు భద్రాత్ యథా, “భద్ర, అత్ర సగరే య ద్య దపూర్వ మాశ్చర్యంచ దృశ్యతే తత్తత్ తవ చిత్రకాశలేన మమ దశకనీయ” మితి. త దిదం దశకాయస్మిమి. ఏన భతాః. జయతు భతాః.

రాజా. అనన్దక, అవీదానీం నిరూపితం కిచ్చన విస్తయనీయం భవతా ?

అనన్దకః. అహ ఇం. (ఛాయా) అథ కిమ్.

[ఇతి సతా దవతార్య చిత్రపటం భూమా నిక్షిపతి]

రాజా. [గృహీత్వా, నిష్కాన్యక్ సహపాం, విమానకం ప్రతి] వయస్య, నేయ మత్రగతీ [నిరూప్య] హస్త చిత్రకారస్య నైపుణ్యం, య దిమాం సా త్వాదివ వ్యోతస్నిమజ్జరీం చక్వామి. కిం పున నా జానీమః క్వయ మ వలోకితేతి.

విదూషకః. ఇం అనన్తరం పుచ్చిదవో (ఛాయా) న న్వస్మిన్ ప్రేర్యః.

రాజా. అనన్తర, క్వ పున రవలోకిత మిదం భవతా ?

అనన్తరం దేవ, కస్తూరికాగృహే. (ఛాయా) దేవ, కస్తూరికా-గృహే.

విదూషకః. [జనాన్తికిమ్] వయస్య, అవి సుమరేసి మత వలోకమ్ ?

(ఛాయా) వయస్య, అపి స్మరసి మమ వచనమ్ ?

రాజా సఖే, కస్తూరికాగృహే నిరూపిత మితి ప్రమాద మనుభవामి. అపి తు స్థానవివర్యాసహపిత మితి మాపితి మన మే షణః.

విదూషక [చిత్రం నిర్వ్యాక్] సవ్యం ఈక్షీత్ గత్తస్మిరీత్ కుశలహూజనస్య తోగ్ధాః.

(ఛాయా) సపాథా ఈద్యశ్యో గాత్రశ్రియః కులవధూజనస్య యోగ్యాః.

రాజా. [మనసా విచార్య] వయస్య, కస్తూరికా మేవ పృచ్ఛావః.

విదూషకః. తా విశణ్ణేహి లేహమ్ (ఛాయా) తస్మా న్విసజాయ లేఖామ్.

రాజా. [కిమపి విలిఖ్య దశకాయతి]

విదూషకః. [వాచయతి], “అయి కేరికి, కుతోఽధిగమ స్తవ మాలతీమజ్జ ర్యా” ఇతి

[రాజాసంప్రతి] యుత్తం ఏదం. (ఛాయా) యుక్త మేతత్.

రాజా. [అనన్తరం ప్రతి] భద్ర, దీయతా మిదం కస్తూరికాయై. అథ తద్వాచిక వపి ప్రతిదీయతామ్. [ఇతి పత్రికాం దదాతి]

అనన్తరం [గృహీత్వా] జం భిక్షా అణుగచ్ఛాది. (ఛాయా) య ద్భతా అను గృహ్యతి. [ఇతి లేఖా మదాయ నిష్క్రమః]

విదూషకః. [చిత్రం నిష్కాన్యక్, సన్దాభమ్] వయస్య, సిఖాహణిష్టో భవం సుస్థిత్తసిదేహో అణురాఅవీజేహ, తా వణ్ణేహి తత్తహూదీవి గత్తసో భగ్గం.

(ఛాయా) గ్లాసునీయో భవాన్ సుక్షేత్రపతితేన అమరాగపీతేన చిస్తా ద్వ
ణాయ తత్రభవత్యా గాత్రసాభాగ్యం.

రాజా. [చిత్రమవలూకయన్]

సమప్తిస్తేవలీల మానస మిదం స్నిగ్ధప్రవాళోజ్వల
స్తామోఽయి త్వగరశ్చ నీలసశినశ్రీమోచనం లోచనమ్ ।
ఈషత్ పాణ్డు దదారదీపణణుచిః కాస్తం కిపోలోఽప్యయం
పాణీ శోణసరోరుహప్రియసఖా వప్రపాకృతశ్రీః స్తనం ॥ ౨౦ ॥

విదూషకః. వఆస్సు, కహిం కహిం వి ఆవరద్ధో భవమ్ ఆసరిసోపవృణోన.

(ఛాయా) వయస్య, కహిచిత్ కహిచిత్ అపరాద్ధో భవాన్ అసద్భ
శోపవణానేన.

రాజా. [నిరూప్య] యుక్త ముపమస్త్రీతం వయస్యేన యతః,

ఇన్దోః సస్తత మన్దికక్షయవతః కాస్తాననం కిం సమం
మాయస్త్రీ కి మితి ప్రవాళపటలీ మాన్యాధర స్యామగా ।
నిశ్చేషానసనేవకః క్వ ముకురః క్వాస్యాః కపోలః శుభః
సమ్మీలద్భి రహ్మోను శోణకమలైః పాణ్యోః కథం సాహృదమ్ ॥ ౨౧ ॥

విదూషకః. [అలేఖ్యస్య ముఖం నివణ్యన్] వఆస్సు, ఇదం దావ పరమబ్బు
దం వేక్ష. (ఛాయా) వయస్య, ఇదం తావత్ పరమాద్భుతం వశ్య.

రాజా. నను పశ్యామ్యేవ.

విధత్తే తారశ్యం శఫరయుగళం నైవ సరసి
ప్రవాళం చ జ్యోత్స్నాన్చురణమధురం నో జలనిధిః ।
తనో త్యావిభావం తిమిరనికరో నాపి రజసి
కలానాథః శ్రీమాన్ జయతి ముకురాభో న చ నధః ॥ ౨౨ ॥

[సుచిరం నివణ్యన్] అయి మన్నయనచకోర చన్ద్రీకే, ప్రసీద ప్రసీద.
విదూషకః. వఆస్సు, పసాదేహీ తత్తవహోదిం.

(ఛాయా) వయస్య, ప్రసాదయ తత్రభవతీమ్.

రాజా. దిష్ట్యై అనుగృహీతోఽస్మి వయస్యేన.

[అలేఖ్యాభిముఖం స్థితౌ] అయి మనోహరిణి,

త్వయి వినిహితచిత్తే వల్లభే ప్రాణకల్పే
మయి కి మితి తటస్థా సోఽహ మత్యస్తదాశః ।
త దవనయ మమాధిం తాదృశం త్వం కృపాశుః
క్షణ మపి న విశమ్భ్యం దారుణో మీనకేతుః ॥ ౮౩ ॥

విదూషకః సామం జిరూపేహి కన్దపుష్ప దుస్సీలస్తమ్.

(ఛాయా) సాధు నిరూపయ కన్దవత్స్య దుశ్శీలత్వమ్

రాజా. తథాహి, భవత్వాః,

భూవస్త్రిం పరికల్ప్య కాముకలతాం కణద్వయ్యాం మావికాం
కిం చాపాజ్జతరక్లితాని విశిఖా నాదాయ తై రాశ్చభూః ।
మాం నిజీత్య వశం నినాయ బత యః కృత్యా వప్రః కశితం
భూయో ష్యేష శరారుధీ ర్వివలతే జీవాపహరోత్సుకః ॥ ౮౪ ॥

విదూషకః. వలస్స, పణితకోచేణ హూదవ్యమ్, తా పుణివి పసాదేహి.

(ఛాయా) యస్య, ప్రణయకోచేన భవితవ్యమ్. తిత్ పునరపి ప్రసాదయ.

రాజా. ప్రియే, కి మయం జనః పరాఙ్ముఖతాయా భాజనమ్, ప్రసీద ప్రసీద.

విదూషకః. వలస్స, కరణిజ్ఞం పథేహి. (ఛాయా) కరణీయం ప్రాథకయ.

రాజా త తై మే హృది నిక్షి పామ్బుజసఖం పాదారవిందం ప్రియే
పాణిం శోణసరోజవిభ్రమ మిమం కన్తే మమయోజయ ।
ఖిన్నే నున్న శరణ చిత్తజనుషా చేతశ్చ మయ్యవయ
శ్యక్తోన్మద్రజపావిపాకమధురం బిహ్బధరం పాయయ ॥ ౮౫ ॥

[ఇతిప్రణమతి]

విదూషకః. [సరోషమ్] హం, హూదీవీ దాణిం వి సో ఎవ్య గవ్యగన్ధీ, జం
చరణపడిదం వి మహా ప్పితవలస్సం ణ బహుమణ్ణేసి. [క్రోధేన చిత్రవటం
భూమా స్రహృత్య, సనిమశ్కమ్] అంహా, దువేణం వి ఉమ్మదో, తావ
గదేణ చిత్తేణ వలసాస్స పముత్తో, అహం వి ఇమస్స సంహానేణ. వలస్స,
ఉత్థేహి ఉత్థేహి. మిలతిణ్ణి అవి సలిశబ్బమేణ సజ్జరన్తస్స విల తునీద
హరిణస్స తుహ మహా ప్పలసో.

(ఛాయా) హం, భవత్వా ఇదానీ మపి స ఏవ గవగ్రన్ధిః, యత్ చరణ
పతితమపి మమ ప్రియవయస్యం న బహుమన్యనే. అహా ద్వయో రున్తాదః, తస్యాం

గతేన చిత్తేన వయస్యః ప్రముగ్ధః, అహం చ అముగ్ధ్య సంవానేన. వయస్యః ఉత్తిష్ఠ ఉత్తిష్ఠ. మృగత్పస్త్రికాయాం సలిలభ్రమేణ సచ్చారత ఇవ తృషితహరిణస్య తవ ముధా ప్రయాసః.

రాజా. [ఉత్థాయ] కి మిదం చిత్రమ్ ?

విదూషకః. అహ ఇం. (ఛాయా) అథ కిమ్.

రాజా. [సలజ్జమ్] సఖే, పశ్యాశ్చర్యమ్.

సాక్షా దివ ప్రియతమాం పురతో నివిష్టాం
సంభావయ న్నినిమిషేణ నిరీక్షణేన ।
తా మన్వభూవ మిహ నివృత్తి ముచ్చితాతి-
యా సంభవే దధిగమేన మనోరథస్య ॥ ౮౬ ॥

ప్ర వి శ్య,

అనన్యకః. భట్ట, ఏదం తత్తహదీవీ కత్థూరిఆవీ విజ్ఞాత్తిపత్తతం. (ఛాయా) భతః, ఏతత్ తత్రభవత్యాః కస్తురికాయా విజ్ఞాత్తిపత్రకమ్. [పత్రికా మపయతి.]

రాజా. [గృహీత్వా మనసా వాచయతి.]

మధుకర మా కురు డోలాం కాలా దవగచ్ఛ వకులమజ్జారాః ।
సంశ్రయ సంపుల్లాయాః సమ్పకం సముచితః కాలః ॥ ౮౭ ॥

[విదూషకం ప్రతి] సఖే, వాచ్యతాం, అవధార్యతాం చ.

విదూషకః. [మనసా వాచయిత్వా, జనాన్తికమ్] ఎలస్స, కుదూహళం వట్టిఞ్చ. (ఛాయా) వయస్య, కుతూహలం వతఃతే.

రాజా. కి మవగత ఆశయః శ్లోకస్య ?

విదూషకః. కి మన్యత్. పవుత్త సముక్తణ్ణా తత్తహదీ కాళ తేవస్సణారహదిత్తి. (ఛాయా) కి మన్యత్. ప్రవృద్ధసముక్తణ్ణా తత్రబవతీ కాలతేవస్య నాహాతీతి.

రాజా. [సహాపాతిశయమ్] ఎయస్య, కృతకృత్య మివాత్తాసం పశ్యామి.

విదూషకః. ఇది అదైఉరకళహదో ముక్కిసి. (ఛాయా) య ద్యస్తాపుర కలహః స్తుక్కిసి.

రాజా. [విచిన్య కి మపి చిత్రపటే విలిఖతి]

విదూషకః [వాచయతి]

స్వకుశలయోగోపసతం ధాత్ర్యాస్తు వశే వివృద్ధయే స్యస్తమ్ ।
కాలేనసభవితు మిద్మ క్కృతఫల్యాకి కో ను కల్పితే శ్రేయః ॥ ౮౨ ॥
యుజ్జఇ (ఛాయా) యుజ్యతే.

[నే ప ధ్యే.]

ఇదో ఇదో దేవి (ఛాయా) ఇత ఇతో దేవి.

రాజా. [సభయ మాకణ్యక్] పయస్య, ముక్తావభీద్వితీయా దేవి తారావలీ ఇత ఏవాభివతతతే.

విదూషకః. శగ్ధో భవం అస్తేహరికశహవాహరాబస్తే. మపి ఉణ దేవీం అణువట్టస్తేణ స ముక్తో భవిస్సది.

(ఛాయా) లగ్నో భవాక్ అస్తాపురకలహవాగురాబస్తే. మయా పున దేవీం మనువతమానేన స ముక్తో భవిష్యతి

రాజా. [సవిమళమ్, స్వగతిమ్] న విశ్వసనీయోఽయం వటుః, [చిత్రపటం అనన్యకహస్తే దత్వా] భద్ర, రక్షణీయ మిదం భవతా.

అనన్యకః. ఇం భట్టా ఆణవేది. (ఛాయా) యద్ భతా ఆహ్వాపయతి.

[సహషణం చిత్రపట మాదాయ నిష్క్రాంతః]

రాజా. పయస్య, రక్షణీయ మిదం రహస్యం భవతా దేవీసకాశాత్.

విదూషకః. అహ ఇం. (ఛాయా) అథ కిమ్.

అతః ప్రవిశతి తారావలీ ముక్తావలీ చ

ముక్తావలీ. దేవి, కిం ఏదం అవిచ్ఛిన్నస్పృహస్తేహిం బాహసస్తోహేహిం అశక్తిదని మృణ్మిషిషుదేసంమి మగ్గమి పలిక్ఖణం ఖలితగమణా హేహిసి. ఆవియ ఈరి సం తుహ అవన్తందరం దిప్తూణ దేవోవి దుమ్మణా భవిస్సది. తా జితమేహి సోఽవేతం.

(ఛాయా) దేవి, కి మేతత్, అవిచ్ఛిన్నప్రసృతై బాహుస్సస్తోహై రలక్తి తనిష్మాన్నతప్రదేశే మాగే ప్రతిక్షణం స్థలితగమనా భవసి. అపి చ ఈదృశం

తేదీ: 2వ ప్రార్థన దినము. దేవుని దయకానా భవద్యుతి, తేజస్వియమయ
భోగాభిషేకం.

దేవీ. [చేలాల్పులే నాకు]కి ప్రవృత్తి] హంతే ముక్తానలి, పగట్టావీ మహా
కణిట్టభుజివీ కోముదీవీ సోవిగా సంపన్నం మహా జన్మశ్రీవీ జగదీవీ అప
థ్తందరంయ సోయూగా కహంది సోఆపేన్ జితమిల్ల.

(చాయ) హజ్జత్ ముక్రవరి, ప్రణవ్తాయ మమ కనిష్ఠభగిన్యాః కామద్యాః
 శోకేన సమన్వితం మమ యవీయస్య జనన్యా ఆపస్తానర చ్చ శ్రుత్వా కథ మితి
 లోకావేగో నియమ్యతే.

ముత్తావళి. దేవి, నం అయ్యుండొస్తో సోయాగా అత్తహో మాదుశస్సు శరదారవ్వు
స్సు కట్టాం కోమదీం అట్టేనీదుం ఘణాపాతం వేసవిస్సుది. తా క మట్టం
తుహ సాతవేద.

(ఛాయా) దేవి, న న్వార్యపుత్రః శ్రుత్వా ఆత్మనో మామలస్య శరదారం
 భస్మ కన్యాం కామదీ చున్వేష్టం ఘనాపాయం ప్రేషయిష్యతి. తత్ క మథకాం
 తవ తోకావగ్మః.

చేసి. వజ్రా, దంశ్త్రీ వే ఆయోజిత్రవే (చాయ) వజ్రా, రజశాయ మమ
ఆయోజిత్రవే.

ముక్తా, ఇదో ఇదో దేవి, (ఛాయా) ఇత ఇతో దేవి, [పరిక్రామతః.]

ముక్తా. దేవి, ఏసో దేవో తుమం ఏవ్వ పడిపాళేది తా ఉవనప్పదు దేవీ.

(ఛాయా) దేవి, ఏమి దేవి స్వామి ప్రతిపాలయతి. త దువసపతాన దేవీ.

దేవీ. [ఉపసృత్య] జేదు అయ్యఉత్తో, (ఛాయా) జయ త్వార్యపుత్రః.

రాజు. [సాదరం] ఇద మా ససమ్

దేవీ [ఉపవిశ్య.] అయ్యో! తన కిం వి పరిసయి శ్చల హేమమ్.

(ఛాయా) ఆర్యపుత్రస్య కి మపి ప్రయాసయత్య కా భవామి.

రాజా. దేవి, ఈ పునః ప్రయాసో భవత్యా నియోగాపహ్లానే. విస్రంభ మాజ్ఞాపయ.

దేవీ. అయ్యఉత్త, మహా భగవదేవీ [ఇత్యుక్తోక్తే బాష్పకన్తా విరమతి.]

ముక్తా. దేవ, దుష్వారదుఃఖణిదుష్టహిఅల న సక్కుణోతి దేవీ విజ్ఞప్తేదుం, తా
అహం విణవేమ్మి.

(చాయా) దేన, దువారదుఃఖనిరుద్ధచృదయా న శక్నోతి దేవీ విజ్ఞాప
యితుం. త దహం విజ్ఞాపయామి.

రాజా. అపహితోఽస్తి.

ముక్తా. అత్తి ఖు దేవీ ఎ కణిట్టభిణి వచ్చా కోముదీనామ. తావ జీమాదరక్ష్మ స భయేణ పణట్టా ఎ అణ్ణెసణం కరణిజ్జం ది.

(ఛాయా) అస్తి ఖలు దేవ్యాః కనిష్ఠభగినీ వత్సా కాముదీనామ. తస్యా జీమాతరాక్షసభయేన ప్రణస్తాయా అన్వేషణం కరణీయ మితి.

రాజా. న న్యేత దాకణ్యైః ప్రేషిత ఏవ ఘనాపాయః. త దల మశ్రుమోక్షేణ.

ముక్తా. [సహషమ్] సమస్ససదు సమస్ససదు దేవీ. పేసిదో ఖు సో ఘణా వాయో, జో కోముదీం గత్తుణ ఆయమిస్సది.

(ఛాయా) సమాశ్వసితు సమాశ్వసితు దేవీ. ప్రేషితః ఖలు సఘనాపాయః, యః కాముదీం గృహీత్వా అగమిష్యతి.

దేవీ. [అశ్రూణి ప్రవృజ్య] ఉజ్జీవిదంహి పేసేదఘణావాయేణ ఆయ్యుఉత్తేణ.

(ఛాయా) ఉజ్జీవితాఽస్తి ప్రేషితఘనాపాయేన ఆర్యపుత్రేణ.

రాజా. అహం చ త్యక్తశోకయా దేవ్యా.

విదూ. జఇ ఏసా బుబుక్షా చివట్టిస్సది తహిం ఏసో వి బంహణో.

(ఛాయా) య ద్యేషా బుభుక్షా నివర్తికవ్యతే, తహిం ఏహఽపి బ్రాహ్మణః, ముక్తా. [సస్తితమ్] సిఖాహణిజ్జో ఖు ఆయ్యస్స ఉదరింభరి త్తణవిసేసో.

(ఛాయా) క్లాఘనీయః ఖ ల్వార్ధస్య ఉదరింభరిత్వవిశేషః.

విదూ. [సరోషమ్] హుం దాసీఏఉత్తి, మహ కుళక్కమేణ సంపత్తస్స ఉదరం

భరిత్తణస్స ణిందణం కరేసి. వఅస్స, ఏసా దాసీఏఉత్తి ఏవ్వ తుహ పిఆవ అస్సా హేమాదు. ణాహం తుహ వఅస్సో. తం య రహస్సం తహిం ఎవ్వ ణిక్కివ.

(ఛాయా) హుం దాస్యాఃపుత్రి, మమ కులక్రమేణ సంప్రాప్తస్య ఉదరిం భరిత్వస్య నిద్రం కరోషి. వయస్య, ఏవైవ దాస్యాఃపుత్రీ తవ ప్రియవయస్యా భవతు. నాహం తవ వయస్యః. తచ్చ రహస్యం తస్యా మేవ నిక్షిప.

రాజా. [స్వగతమ్] అహో మూఖకాతా విప్రవటోః.

దేవీ. ఆయ్యుఉత్త, కీరిసం రహస్సం? (ఛాయా) ఆర్యపుత్ర, కీదృశం రహస్యమ్?

రాజా. [సభయం, స్వగతమ్] కథం ప్రతిపత్స్యే. [ప్రకాశమ్] దేవి, కిం బా లిశస్య వచనం పరమాధణం మన్యమానా వృచ్ఛసి ?

విదూషకః [సభయమ్] అంహో అవరద్ధం మవీ వయస్సస్స, జం మహా దద్ధ
ముహో రహస్సం ది చిగ్గపమ్.

(ఛాయా) అహో అపరాద్ధం మయా వయస్సస్స, య స్స మ దద్ధముఖాత్
రహస్య మితి నిగతమ్.

[నేపథ్యే నై తాళికః..]

సుఖాయ భవతు మాభ్యం దినీ సన్ధ్యా దేవస్య, య దిదానీం.

విష్వ ద్దేదిప్యమానై దివి గగనమణే రుద్రజాలై విక్రయస్తే
వామాత్యైః సౌధజాలా న్యపసరణధియా సవతః శ్చాదయన్తి।
అశ్చ్యుగ్ర స్యాతప స్యాసహన ఇవ మరు స్త్వస్త్వస్తం ప్రవాతి
ప్రత్యాఖ్యాతేవ లోకైః ప్రవిశతి జడతా పాథసా మ ప్యధస్తాత్॥౮౯॥

రాజా. [సమస్తతో విభావ్య] నూన ముజ్జృంభిత ఏవ దివసస్య తమణిమ
ప్రభావః తథాహి,

మాస్మణ్యం పరిహీయతే సుమనసాం మూకానాః కోకిలా
మన్దంమన్ద మనుద్రవన్తి దియితాః క్లాన్తా మిలిహ్వాన్తాః ।
చక్రాక్షో గరుదాతపత్రకలయా కాన్తా మవ త్యాతపా
దకః శ్చాయ ముదిత్యరేణ మహాసా మధ్యేనభః క్రీడతి ॥ ౯౦ ॥

దేవి, ఉత్తిష్టతు భవతీ. సర్వే వయం సదన మేవ ప్రవిశామః [సర్వే ఉత్తిష్టన్తి]
రాజా. కః కోఽత్ర భోః?

ప్ర వి శ్య,

[ప్రతిహారీ. ఇదో ఇదో దేవో దేవీ య. (ఛాయా) ఇత ఇతో దేవో దేవీ చ.
రాజా. దేవి, నూన మిదానీం.

సోశీలైః కిల చంద్రనై మృగగద్యత స్తాపం త్యజన్తి క్షణం
ధారాగార ముపాసతే నృపతయః పారావతానేవితమ్ ।
కారాగారనివేశితై స్తు పురుషై ఘోరావ దాల్లిఖ్యతే
నీరాహరతయా నయన్తి త దిహం వేలాం త్రిలోకీజనాః ॥ ౯౧ ॥

దేవీ అహ ఇం. (ఛాయా) అథ కిమ్.

రాజా. [పరిక్రామకః, స్వగతమ్.]

చలత్ స్నిగ్ధాపాణ్డం త్వరితపలితగ్రీవ మనయా
 యదాఽభూవం దృష్ట శృకితమృగశాబప్రియదృశా ।
 త దధ్యాయాథం మే స్మృతిపథ మవేలం మదయతి
 స్మరోన్మేష స్తీవ్ర పదపి వినయః ప్రహ్వయతి మామ్ ॥ ౬౨ ॥

[నిష్క్రान్తః సవే.]

ఇతి

ప్రథమోఽఙ్కః.

ద్వితీయోఽఙ్కః.

తతః ప్రవిశతః కుసుమాపచయ మభినయన్త్యా చేత్యా.

ఏకా. హళా కుముదిణి, కహం తహరక్తి జణపరివృదె కుసుమాయరుజ్జాణే ప
 యాశమంజరీదుడిత తత్తహూదీ జాణ్డామంజరీ సుప్పవేసా సంవుత్తా?

(ఛాయా) సఖి కుముదిని, కథం తథారక్షి జనపరివృతే కుసుమాకరోద్యానే
 ప్రకాశమజ్జరీద్వితీయా తత్రభవతీ జ్యోత్స్నామజ్జరీ సుప్రవేశా సంవుత్తా?

అపరా. హళా ఉప్పలిణి, కిం న జానాసి జావ దేవీవీ తారావళీవీ కమళాటరు
 జ్జాణే జళకీళామహాసవో వవట్టిస్సది త్తి చిమన్తిదా అయ్యా కత్థూరిల.
 దావ అయ్యావీ కత్థూరిలవీ పత్తిదా భట్టిణి.

(ఛాయా) హళా ఉత్పలిని, కిం న జానాసి యావత్ దేవ్యా స్తారావళ్యాః
 కమలాకరోద్యానే జలక్రీడామహాత్సవః ప్రవతిశ్చవ్యత ఇతి నిమన్త్రితా ఆర్యా
 కస్తురికా, తావ దార్యయా కస్తురికయా ప్రాథితా దేవీ.

ఉత్పలిని. కహం విత్? (ఛాయా) కథ మివ?

కుముదిని. “దేవి, జావ కమళాటరుజ్జాణే జళకీళా భవిస్సది దావ నచ్చవరిలల
 సుస్సన్తావీ సపరివారావీ మహా వచ్చావీ జాణ్డామంజరీవీ కమళాటరుప
 వణపేరంతభూసణే కుసుమాటరుజ్జాణే విస్సముత్థం చివాసో అణ్ణహీ
 దవో.” త్తి.

(ఛాయా) “దేవి, యావత్ కమలాకరోద్యానే జలక్రీడా భవిష్యతి, తా
 వత్ సుత్తపరిచయసుక్రాంతాగూః సపరివారాయా మమ వత్సాయా జ్యోత్స్నా

మజ్జార్యాః కమలాకరోపవనపర్యస్తభూషణే మనుమాకరోద్యానే విశ్రమాఢం నివాసోఽనుగ్రహీతవ్య" ఇతి.

ఉత్పలిని. తదోతదో. (ఛాయా) తతస్తతః.

కుముదిని. తదో కత్థారిఅవ గౌరవేణ తహ త్తి అణుగ్గహీదం దేవీవ. (ఛాయా) తతః కస్తూరికాయా గౌరవేణ తథే త్యనుగ్గహీతం దేవ్యా.

ఉత్పలిని. హూదు, కీరిసో దాశీం తావ విస్సమా?

(ఛాయా) భవతు, కీదృశ ఇదానీం తస్యా విశ్రమః?

కుముదిని. సహి, భట్టిణా చిత్తదంసణేన ఆణంగవణ భట్టిణో ఉక్కుంతాది నో దణంతి జుట్టామజ్జరీవ పడిచ్చందలం సాక్షరం ఆయావీ కత్థారిఅవ దంసి దం. తావ వి పఆసమంజరీహత్థే సమప్పిదం; తా మజ్జేమి అత్తణా పడిచ్చందలం సాక్షరం దట్టాణ ఉపభవజ్జహప్పచ్చయా లేణ ఏవ్వ ఉక్కుం రావిణాదణం కరేది తి.

(ఛాయా) సఖి, భతుః శ్చిత్రదశకానేన అనన్తకేన భతుః రుక్మంతాది నోదన మితి జ్యోత్సామజ్జయః ప్రతిచ్చస్తకం సాక్షరం ఆర్యాయై కస్తూరికాయై దశకేతం; తయా చ ప్రకాశమజ్జరీహత్తే సమపితమ్. తన్న స్త్యే అత్తనః ప్రతిచ్చస్తకం సాక్షరం దృష్ట్యా ఉపలబ్ధవల్లభప్రత్యయా తేనై వోక్కుంతావి నోదనం కరోతీతి.

ఉత్పలిని. సహి, మనుమాఅరుజ్జాణే విస్సమస్స కీరిసం పఠితణం పెక్ఖది ఆయా కత్థారిఅ?

(ఛాయా) సఖి మనుమాకరోద్యానే విశ్రమస్య కీదృశం ప్రయోజనం వశ్య త్యార్యా కస్తూరికా?

కుముదిని. సహి, కిం అణ్ణం. భవణుజ్జాణస్స ఉపట్టిదత్తణేణ భట్టా కమాం వి శక్కి స్సది. తదో అణ్ణోద్ధదంసణం హోదు త్తి. తా ఏహి దూసహవేదణాఖు తత్త హోదీ జుట్టామంజరీ, పజ్జత్తాతః ఆ మనుమాఇ. తహిం సమప్పిసామా.

(ఛాయా) సఖి, కి మస్యత్, భవనోద్యాన స్యాపస్థితత్వేన భతా కథం చిత్ అత్యైత. తదా అన్యోన్యదశకానం భవ త్వితి. త దేహి, దుస్సహవేదణాఖు తత్తభవతీ జ్యోత్సామజ్జరీ. వర్యాప్తాని చ మనుమాని. తత్త సమపితయస్యవః.

ఉత్పలిని. తహ. (ఛాయా) తథా.

[పరిక్రమ్య నిష్క్రమ్య]

తతః ప్రవిశ త్యుత్కృష్టో రాజా.

గాఢా. విశీకృతజగత్రయం వదనబిమ్బ మేచీదృశో
వివర్ధితమనోభవం వలన మక్షినీలాబ్జయోః |
కృశీకృతకులాచలం కుచయుగం చ కాన్తోజ్వలం
తను శ్చ నవయావనా తరళయన్తి మే మానసమ్ || ౧ ||

సహవా, అభిలాషపుష్పనయనామ్బుజోచ్ఛల
స్త్రుధురావలోకి విధురాకృతే మహామ |
ఆరిణాధరాధరసుధా మృతే గతి
విహ మేవ సూన మసమేమబాధయా || ౨ ||

[విమృశ్య] కథం దుర్లభ మభిలషామి. అథవా ఇదం తాపదభ్యర్థయే.
యద్దశశే స్తిమితవిస్తేత మేవ చతు
నిశ్చయస్త మజ్ఞ మతనో స్తనసో రతి మేక |
పశ్యేయ మద్య తదనూనసుధాంశులీలం
భూయోఽపి యావనతరజ్జదనజ్జ మాస్యమ్ || ౩ ||

[సప్తరిణమ్] కథం ప్రియతమాప్రవృత్తయే ప్రేషిత శ్చిరాయతి పయస్యః.

తతః ప్రవిశతి విదూషకః.

విదూషకః. [సహవామ్] దిట్టివీ ఇమం పిడిదన్తం పితవఅస్సస్స నివేదఇస్సం.

[పరిక్రమ్య శిరఃస్థలితం రూపయత్వా, ససమ్భ్రమమ్] అంహో కో ణు
ఖు ఏసో పళంబిదసాహూ అవిచీదరుక్ష్ణో మహ ఉణ్ణీసంమి పరిక్ఖళిఇ.
[ఉద్భవమవలోక్య] ఆయం ఖు దుట్టో మక్కడో మహ ఉణ్ణీసం అసచ్చ
నేణ పరిచళీతి పుణో వి రుక్ఖం అహిరూఢో, [సరోషమ్] రే రే దువ్వీణీ
ద వాణరాహమ, మహ రాఅపరిగ్గహస్స దువ్వీణం ఆఅరేసీ, చిట్ట చిట్ట.
తుమం గాణిం లహుడేణ పహరిస్సం. [అవనతశిరాః సక్ లగుడగ్రహణం
నాటయక్ సోద్యేగమ్] హద్ధి హద్ధి మహ ఉణ్ణీసం బళాదో గత్తూణ గదో
ఏవ్వ దుట్టమక్కడో. [ఉద్భవ మవలోక్య, సానునయమ్] రే మక్కడ
మహ ఉణ్ణీసం జఇ డాఇస్ససీ తహిం ణ తుమం లహుడేణ పహరిస్సం.
[పదస్థలిత మభినీయ విలోక్య చ సహవామ్] అంహూ మహ అణ్ణా,
జావీ భయేణ ఆయం వాణరోవి ఉణ్ణీసం దిణ్ణవందో. [ఉష్ణీపం గృహీత్వా

సభయమ్ | హద్ది హద్ది, ఎత్త కోవి క్లిష్టపాపి ఉట్టిసంతరావలంబీ చిట్టఁ.
[సావేగం భూమా పాతయిత్వా నివకాన్యక] అంహోణ ఖు ఏసో క్లిష్టప
పాపి, కిం యుణ నశీనప త్తసంపుడిత. [గృహీత్వా గంధిభేదం నాటయిత్వా]
కహం అక్ష్మరాఙ్. [మనసా వాచయిత్వా సవిమళమ్] ఋణం త త్తహా
దీవ జుట్టామంజరీప పితవలస్సస్స సమప్పిదావీ లేహవీ హోదవ్వం [విచి వ్యతి]
హుం దాస్యాఉ త్తీవ పితసమంజరీప వంచణా, జావీ ఉట్టిసందరప్పవేసేదం
లేహం అజాణీత మవీ సంభంతం. [ఉట్టిపం కిరసి కృత్వా] హోదు, వయ
స్సం పెక్ఖామి. [పరిక్రమ్య] జేదు వలసోస్స.

(ఛాయా) దిప్ట్య ఇమం ప్రియోదన్తం ప్రియవయస్యస్య నివేదయిష్యామి.
అహో కో ను ఖి లేవష ప్రలంబితకాఖోఽవిసేతవృత్తో మమ ఉట్టిషే పరిష్ఫలతి,
అయం ఖలు దుష్టో మకకటో మదుష్టీష మసాధ్వసేన పరిచాల్య పున రిపి పృక్ష
మధిరూఢకి. తే తే దువికానీత వానరాధమ, మమ రాజవరిగ్రహస్య దువికానయ
మాచరసి, తిప్త తిష్ఠ, త్వా మిదానీం లగుడేణ ప్రహరిష్యామి. హా ధిక్, హా ధిక్,
మమోష్టీపం బలా ద్గృహీత్వా గత ఏవ దుష్టమకకటః. తే మకకట, మమోష్టీపం
యది దాస్యసి, తహిక్ న త్వాం లగుడేన ప్రహరిష్యామి. అహో మమజ్ఞా. య
స్యా భయేనాఽయం వానరోఽపుష్టీపం దత్తవాక్. హా ధిక్, హా ధిక్, అత్ర
కోఽపి కృష్ణసహాః ఉట్టిపాంతరావలంబీ తిష్ఠతి. అహో న ఖి లేవష కృష్ణసహాః,
కిం పున నకాశీనపత్రసముటికా. కథ మత్తరాణి. నూనం తత్రభవత్వా జ్యోతాన్ని
మంజర్యా ప్రియవయస్యస్య సమపితయా మదనలేఖయా భవితవ్యమ్. హుం
దాస్యాపుత్ర్యాః ప్రకాశమంజర్యా వజ్జనా, యయా ఉట్టిపాన్తరప్రవేశితాం
లేఖా మజ్ఞాత్వా మయా సంభ్రాన్తమ్. భవతు, వయస్యం పశ్యామి. జయతు
వయస్యః.

రాజా. సఖే, ఇహోపవిశ్యతామ్.

విదూషకః. [ఉపవిశ్య] వలస్స, అవి సుఖాయంది భవణుజ్ఞాణపేరందసన్తి
వేసా? (ఛాయా) అపి సుఖాయన్తే భవనోద్భావపర్యన్తసన్నివేశాః?

రాజా. [విహస్య] సఖే, కి మేత దపి నామ సంభవతి? య దిదానీ మనేకకరా
రుభి ర్యగప దనుష్టీయమానానాం హింసాసన్తతినా ముష్పదీభూతోఽస్తి.
తథాహి,

చన్ద్రో వ్రత్యత ఏవ పక్షాతి ఘనా నక్షారభిక్షోచ్చయాన్
 వాతా శోచ్చద్భటకాళకూటగరలజ్వాలామూచో దాక్షిణాః ।
 మంకారం రచయ త్యయం పికయువా సత్రాస ముత్త్రాసయన్
 కిం చాభ్యస్యతి పచ్చబాణహతకః కాతాన్ నలీలాగమమ్ ॥ ౪ ॥

విదూ. పల్లస్య, మా దావ ఫలవందం మంమహం ఉవాళంభస్య, జం ఏసో ఆణు
 యూళపరిణామో తుమా సంవుత్తో.

(ఛాయా) వయస్య, మా తావత్ భగవన్తం మన్మథ ముపాలభస్య, య
 దేవః ఆనుకూలపరిణామో వ్రత సంవుత్తే.

రాజా. కథ మివ?

విదూ. యం పెక్ష. (ఛాయా) ఏనాం పశ్య. [లేఖా మపక్షయతి]

రాజా. [నిపక్షణ్య, పరపక్షతాం నిరూప్య] సఖే, త్వ మేవ వాచయ, మమ తు.

సజ్జల్పః సుతనో వ్రనోతి జడతాం చిత్తస్య గాత్రం బత
 స్తమ్భం యాతి దృశా వనారతగళద్బాష్పప్రసారాకులే ।
 స్వేదామృతకణదూషితాక్షరచయః పాణి శ్చ లోలాష్టలిః
 కా శక్తి ర్దయితాస్వహస్తలిఖితాం లేఖా మపి ప్రేక్షీతుమ్ ॥ ౫ ॥

విదూ. [గృహీత్వా వాచయతి.]

గరితాయందు సమీరా భసళా మసళం య జప్తుయ ।
 జానామి కారణం నో జం పడియూళం మణి జీవో ॥ ౬ ॥

(ఛాయా)

గరితాయస్తాం సమీరా భ్రమరాః మశలం న జల్పన్తు ।
 జానామి కారణం నో యత్ప్రీతికూలం కరోతి జీవః ॥ ౬ ॥

రాజా. [విమృశ్య] వయస్య, కి మవగత ఆకయః క్షోకస్య ?

విదూ. కిం ఆణ్డం పోరవసాణం. తుష్ట పచ్చాసాణుబద్ధం జీవదం య సక్కుణామి
 విసజ్జిమం ది.

(ఛాయా) కి మన్యత్ సర్యవసాసమ్, తవ ప్రత్యాకానుబద్ధం జీవితం న
 శక్నోమి విసజ్జయితు మితి.

రాజా. [సహషోత్సుక్యమ్] సఖే, కథ మేతద్భాషానా మపి భాగధేయానాం
 భాజన మాత్మనం వాభీనస్తామి, మమ హి, సంప్రతి,

లిప్తః కిలాయ మతిశీతపటీరసారైః
సిక్తః కిలాపి మధుదుగ్ధపయఃప్రవాహైః ।
స్పృష్టః సుధాకరకరై రివ సౌమీతీభిః
శ్లిష్టః పరాం భజతి నివృత్తి మస్తరాత్మా ॥ ౭ ॥

కింపునః, సరసశరీషపుష్పకులకోమళగాత్రపుష
విసమసుమానులేపకలనాసహసత్వజాషా ।
అహహ దశా మిమా మనుభవ స్త్యబలా వపుషా
వితరతి మే ముదం విసుఖతాం చ వివేకముషా ॥ ౮ ॥

విదూ. పతస్స, కిం ఏథ ఆచ్ఛరియం జం దౌద్దగ్ధమహారుక్మే దావాణశ్చ బాహులిత
తప్త ఇ త్తి

(ఛాయా) పయస్య, కి మ త్రాశ్చర్యం, యన్నిరదగ్ధమహావృక్షే దావాసలే
నవమాలికా తామ్యతీతి.

రాజా. తహి సాంప్రత మేవ ప్రియతమాసాక్షాత్కారణ సమీక్షా మాత్మానం
పశ్యామి.

విదూ. తా ఉక్తేహి, దంస ఇస్సం. (ఛాయా) త దు త్తిష్ఠ దశాయస్యామి.

రాజా. ఆపి నామ విదితం కం దేశ మలఙ్కరోతి కల్యాణీతి?

విదూ. [కణే] ఏవ మేవమ్.

నేపథ్యే నై తాళికా.

సుఖాయ భవతు నిదాఘసహరమ్భా దేవస్య, య దిదానీం.

ప్రోద్ధ్యత్పాటలమణ్డరీనుధుర్ధరీమాధుర్యమాధుర్యకాః
పుల్లమోదకనత్కపీతనవనస్వారస్యపారస్పృకః ।
మప్యత్కృష్ణశరాసకోష్ఠపరుషశ్వాపావహాసోద్ధతాః
కాంతానాం శ్రమవారివారణకృతక్లాఘా నిదాఘానిలాః ॥ ౯ ॥

ప్రథమః. సంప్రతి హి,

సంభేదే ప్రసయో జగజ్జడిమభిః స్థానం కృతం మధుబాం
సంభోగేన చ విప్రలమ్బనరసే సాయజ్య ముచిష్కృతమ్ ।
మాకన్దేషు మధుప్రపావిరహిషు వ్యాల్సకణ్ఠస్వరాః
పాఞ్థోపప్లవపాతకా దివ బత భౌమ్యై తుంస్కాకిలాః ॥ ౧౦ ॥

ద్వితీయః. ప్రస్యేహో గణ్డపాశౌ ప్రణయకలహయౌ రేక ఏవ ప్రకారః
శయ్యాగేహోపరాగ స్సతత మవిజహజ్జులమాగ్గోపవేశః |
విక్రామః కఞ్చురీనాం విలసిత మధికం చందనానాంచ యస్మిన్
ప్రస్తావో భూషణానాం పరిణమతు విభో వాసరోఽయం ముదే పః || ౧౦ ||

ప్ర వి శ్య.

ముక్తావళి. జేదు దేవో. (ఛాయా) జయతు దేవః.

రాజా. అయి ముక్తావళి, అపి కుశలం దేవ్యాః?

ముక్తా. అహ ఇం. (ఛాయా) అథ కిమ్. దేవస్య కుశలానుయోగపుష్కలం దేవీ
విష్టవేది.

(ఛాయా) దేవస్య కుశలానుయోగపుష్కలం దేవీ విష్ణాపయతి.

విదూ. [జనాన్తికమ్] సంపత్తో దాణిం తుహ పచ్చాహ్లా.

(ఛాయా) సంప్రాప్త ఇదానీం తవ ప్రత్యూహః.

రాజా [సాదరమ్] కి మాజ్ఞాపయతి దేవీ?

ముక్తా. “కమలాకరోద్వానముక్తావతారవాపీవీ జశకీశామహాసవో సమ్భవి
స్సది. స సవిహక్తిదమణిమద్దపం అశంకుణ శ్చేద ఆయ్యపు త్తేణ అణుగ్గహీ
దవ్యో” త్తి.

(ఛాయా) “కమలాకరోద్వానముక్తావతారవాప్యాం జలక్రీడామహోత్స
వః సంభవిష్యతి. స సవిధస్థితమణిమద్దప మలంకుషతా ఆర్యపుత్రేణాఽనుగృహీ
తవ్య” ఇతి.

రాజా. ముక్తావళి, మద్వచనాత్ విజ్ఞాపనీయా దేవీ. అనుగృహీతో స్త్యహ మ
త్రభవత్యేతి.

ముక్తా. జం దేవో అణుగిష్టాది. (ఛాయా) య ద్దేవోఽనుగృహ్లాతి.

[నిష్క్రాంతా.]

రాజా. వయస్య, క్వ గమిష్యావః? సముపస్థిత మేకత్ర శ్రేయః. అనువతా
నీయాఽన్యత్ర దేవీ.

విదూ. తాణం అవిరోహేణ మహాణసప్పజేసో వీవ్య మహ రోఅఇ. (ఛాయా)
తయో రవిరోధేన మహాసప్రవేశ ఏవ మహ్యం రోచతే.

రాజా. వయస్య, కిం బ్రవీమి.

పురితః ప్రతిబింబితేన సా పరమోత్కృష్టితమానసస్య మే ।

అనురాగమయై రభీశుభి నకసు సజ్జమకతి నిదకాయం వసః ॥ ౧౧ ॥

విదూ. ఎఅస్స, బావ దేవీనీ సలిశకీశామచూసవో బోవక్కమిఅది దాం త త్త
హోదీ జుణ్ణామంజరీ విలోఅణ్ణి.

(ఛాయా) వయస్య, యావ ద్దేవ్యా సలిలక్రీడామహోస్సయో నోవక్రమ్య
తే తావ త్తత్రభవతీ జ్యోత్స్నాన్నమస్సరీ విలోఃసీయా.

రాజా [ఉత్థాయ] తత్ సందశకాయ మసుమాకరోద్యానసరణం

విదూ. ఇదో ఇదో భవం. (ఛాయా) ఇతి ఇతో భవాన్. [ఉభేపరిక్రామత]

విదూ. ఇదం మసుమాకర జ్ఞాణం. (ఛాయా) ఇదం మసుమాకరోద్యానమ్.

రాజా. [అవలోక్య] వయస్య, సత్య విదళితకమలముకుళగళితకిష్టలక్ష్మీ చైత్రధూ

తాయాః సంతతపరిభ్రమదురుతరమధురసభరముదితమధుకంసికం పరసతం విదూ

తముఖిరీకృతమసుమాకరోద్యానాయా మణిదీప్తికాయా దళితనానీనాణి

త్విషి సలిసీదశే శరచ్చస్త్రచన్ద్రికాధవళతరగయతం విలోహితచల్పాఫట

ఘటితమృణాళపరిచక్షణపరమోత్సుకసహచరీనికురుమ్బమ్ రాజహంసమ్.

[సస్పృహమ్] అయం హి,

చచ్ఛత్పత్రత్రపుటతాడితపుద్గరిక

చల్పాపుతేన పరిగృహ్య సరోమృణాళమ్ ।

అలాపినీ మనుచరీ మనుమోదిమానః

సూతే ఫలం నయనయో మను రాజహంసః ॥ ౧౨ ॥

విదూ. ఇదో ఇదో భవం. (ఛాయా) ఇతి ఇతో భవాన్.

రాజా. తథా.

[పరిక్రామతి]

నే ప ధ్యే.

సహి తతో. (ఛాయా) సభి తతః.

రాజా. [శ్రుతి మభినయ]

ప్రీణయతి హస్త కణ్ఠాన్ దీనః కిం నామ శారికాలావః ।

అథవా, అనువదతి హస్త సమ్య గ్వచనసుధాం పీతపూవికాకాం తన్వాన్తి ॥ ౧౩ ॥

విదూ. [వాక్యక మవలోకయన్] వఅస్స, కిం ణ పెళ్ళనీ?

(ఛాయా) వయస్య, కిం న పశ్యసి?

రాజా. [నిరూప్య, సహకామ్] కథం న పశ్యామి.

నవసరిసిజపత్రై నిమిత్తం శీతశీతై
 పురుణవకుళమూలే చంద్రైశ్చాచులిప్తమ్ ।
 సరసవిసవిభూషా సాన్ద్రకపూరలేపా
 శయన మధికయానా ద్విశ్యతే సైవ కాన్తా ॥ ౧౩ ॥

విదూ. తా సఫలే విభోజనే కలేహి. (ఛాయా) తస్మాత్ సఫలే విభోజనే కరు.

రాజా. సపకథా,

నేత్రానన్దం సూతే బాలా
 విద్యున్తాలా విక్రాన్తైః ।

విదూ. [సంస్కృత మాశ్రిత్య]

కమ్పం చిత్తే దత్తే దీనా
 బాధావిష్టా చేతోజస్య ॥ ౧౪ ॥

రాజా. వయస్య, బలీయసీ మేవానసాస్యః స్తరవ్యధా ముపలక్షయామి. తథాహి.

నిశ్వాసా స్ఫురిషీయ సారభవశాత్ క్లాంతిం గతాః పట్నదాః
 స్పృష్టాభి విశసవల్లిభి మకాధులిహం స్పష్టికృతా భోరణీ ।
 న్యస్తాశీర మరోజ రమ్భయుగళం కస్తూరికాలిప్తపద్
 వ్యస్తానాం కుసుమస్రజాం వ్రతతిభిః శస్తా నిదాఘస్థితిః ॥ ౧౫ ॥

విదూ. వతిస్య, కింవి ఉపైక్తామి, తం దావ ణీరూపేహి.

(ఛాయా) వయస్య, కిమ పుత్రత్వశ్చామి, త త్తావ నిరూపయ.

రాజా. న నివితో నిరూప్యతే,

మష్టిగ్రాహ్య మదోపలగ్న మపి తత్తాదృక్ స్తనోజ్జ్వలస్థణం
 రుద్ధోఽపి శ్రుతివేదయా వరతినో రక్షో స్తథా ద్రాఘిమా ।
 పూణేక్ వక్త్రసుధాకరేఽపునచయః కేశాన్ధకారద్యుతే
 ప్రస్తస్యే కుసుమాయుధస్య భువనే తత్తాదృశం వైభవమ్ ॥ ౧౬ ॥

విదూ. అంహేలా మహారాయస్య అబ్బాహకోసశం. వయస్య, దాణిం వి మహ

కోవి అబ్బాహో, తం జఇ తుమం పడిపాదేసి తా విత్తంనేహరో భవం.

(ఛాయా) అంహేలా మహారాజ స్యాభ్యూహకాశలమ్ వయస్య, ఇదానీ

మపి మమ కోఽప్యభ్యూహా. తం యది త్వం వ్రతిపాదయసి తదా విదగ్ధశే
 ఖరో భవాన్.

రాజా. సూక్ష్మో మధ్యః ప్రసక్తిః సంచితః ప్రకాశః
 నోత్సాహస్తే చితురముదిరా భూరిభిః క్వాసవతైః ।
 ఉచ్చైస్తాపే స్మరిదినకరే వధాతే చామృతార
 శ్చేతఃపీకే చలతి సతతం చిత్రజః స్త్యేషే ॥ ౧౦ ॥

విదూ. పచ్చాదేసో దాణిం విత్తూణం. ఏహి ఇమన్సిం మాహవిష్టతే ఆసాహ
 రిగ్గహం కరీత చక్షూ విణోదేహి.

(ఛాయా) ప్రత్యాదేశ ఇదానీం విదగ్ధానామ్. ఏహి అముష్మికా మాధవీ
 మణ్యపే ఆససరిగ్రహం కృత్వా చక్షుషీ విణోదయ.

రాజా. తథా. [పరిక్రమ్య ఉభా పుసవిష్టా]

తతః ప్రవిశతి యథానిర్దిష్టావధా నాయకా స్థా చ.

సఖి. సహి తదో తేణ అణంగవిణ అయ్యావ కత్థూరియావ ఎవ్వం కహి
 దం. (ఛాయా) సఖి, తత స్తేనానన్దకే నారాయణై కస్తురికాయై ఏ
 వం కథితమ్

రాజా. [సాదర మాకిణాయతి.]

నాయకా. కహం విల ? (ఛాయా) కథ మివ ?

సఖి. సో ఖు మహారాజ్ జుష్టామంజరీగదేణ మాణనేణ జిహుదప్పరిమళాయన్త
 ముద్ధసిణ్ధింగో, పరిక్లిణిసిరీ వి పహదచన్దో విల గతజాగన్తణో. దీహణీసా
 సపరంపరాతరళితబింబఫలారుణదంపదమణోఅరిం ఉన్దాకిరణపరితస్పన్త
 మరుత్తళపుండరీకవిభుమం అచ్చిల్లణయణుప్పలపరిస్పందబాహకణియామో
 త్తిలవిలసితం జిద్దాచ్చేదసంరజ్జన్తఘ్నన్తగణజాళం విన్సత్తిమితపల్లరం
 ముద్ధముహపుండరీకం ఉన్వహన్దో, పరిపల్లుగుల్లసిలగల్దమల్లళదిల్లపాణిపల్ల
 వో, పచ్చాసాపాసబన్దేణ విల జిహుదజిహుదసరీరజ్జటి మవి దేవో పచ్చ
 ణ్ణిదోత్తి. అవిల ప్పిలసహి.

(ఛాయా) స ఖలు మహారాజో జ్యోత్స్నాయజ్జరీగతేన మాసనేన నిభృత
 ప్రక్షూయన్తగ్ధస్థిగ్ధాజ్ఞః, పరిక్షేణశ్రీరపి ప్రభాతచన్ద్ర ఇవి నయనానన్దనో, దీక్షు
 నిశ్వాసపరంపరాతరళితబింబఫలారుణదన్తపటమనోహరం ఉన్దాకిరణపరితప్రమరు
 ప్థలపుల్లరీకవిభిమం అచ్చిన్ననయనోత్పలపరిస్పన్దిబామకణికామాక్షికవిలసితం ని
 ద్రాచ్చేదసంరజ్జన్తఘ్నాణమాసనయనయగళం విన్తయన్తిమితపాల్లరం ముగ్ధముఖపు

ద్వితీక ముద్యహా, పరిపాద్వికోల్లసితగద్దమద్దలదత్తపాణిపల్లవః, ప్రత్యాకాపాశ
బద్ధేనే సభి సేన్సితకీ చుద్వి మ్మయా దేవః ప్రత్యక్షిత ఇతి. అపి చ ప్రియస
భి [సు. స. బాక్రెప్తి]

స్వేచ్ఛామూర్త్యపితవ్యదయాః సోధు మపటుః
సభో స్తూరిస్తూరం పున రిపి సజీవః స భవతి ।
అపి స్పృశకంస్పృశకం మలయజరజ స్తాప మయతే
కయస్యాక్నానేపి వ్రజతి స వినోదం క్వచి దపి ॥ ౧౯ ॥

రాజా. [సహషమ్] ఖే సాధు నిరూపితం ముచిషస్థాపేదినా అనన్యకేన, తతో
ఽప్యనయా ప్రకాశమబ్జర్యా.

నాయికా. [సహషమ్ మాత్సరతమ్] అంహో చరిదత్తిష్ఠి, జం మం ఉద్దిసీత
ఎవ్యం పమద్ధో మహారాట. [ప్రకాశమ్] సహీ, సప్యహా దారుణంహి
సంఘతా (ఛాయా) అహో చరితాథాకన్తి, య న్నా ముద్దిశ్య ఏవం
ప్రముద్ధో మహారాజః సభి సహాథా దారుణాన్తి సంప్రతా.

సభ. కహం విచ ? (ఛాయా) కథ మివ ?

నాయికా. జం మ, ఉద్దిసీత పడిపణ్ణవేఅనో మహారాట. (ఛాయా) య న్నా ము
ద్దిశ్య త్రిసన్న పేదనో మహారాజః.

సభ. [విహస్య] కహం దిఆత్తికో సోభగ్గం ఆ త్తణా ఏవ్వ ప్పసంససి? (ఛాయా)
కథ మితి ఆత సః సోభాగ్య మాత్తనైవ ప్రశంససి?

నాయికా. [సలజ్జ స్వగతమ్] అంహో అపహసిదంహి (ఛాయా) అహో
అపహసితాన్తి [లజ్జాం నాటయతి]

రాజా. [సన్నహమ్] వయస్య,

ఆకణ్యో కేలి సఖ్యా వచన మిదం వ్రీళముఖితాపాక్తీ ।
ముగన్తితేన ముగ్ధా మదయతి సప్రేణ వచనకవలేన ॥ ౨౦ ॥

నాయికా. యోహి యోహి, కిం యుణ మహా దావ మందభాషణీవీ జం హో
ఽతం హోగు. ససశ్చ తిస్స మహాభాస్స హోదు త్తి (ఛాయా) స
హి, సహి కిం పున వకం తావ వ్రభాగ్నాయ ద్భవతి త ద్భ
వతి. ము. స్మ మహా గస్య భివ త్వితి.

రాజా. [సానురాగమ్] అయి న్నిగ్ధే,

సజ్జాతపద్మబాణం సారి-సరచిరాక్షి వశ్యైతవివేకమ్ |

ముద్ధాసిచే త్వ మపాద్యం కిం చాన్య త్కుశల మస్తే భువనేషు : ౨౦ ||

నాయికా. అహవా, సహి, సన్యం ఏదం తుహ సమస్సాసణం మన్తే. (ఛాయా)

అభవా, సఖి, సహ మేత త్వ సమాశ్వాసనం మన్తే.

సఖి [సాసూయమ్] హోదు ఆవిస్సాసనీరే, ఇమం దావ పెళ్ళ కస్సయుణ సమస్సాసణం ది.

(ఛాయా) భవతు ఆవిశ్వాసకీరే, ఇమం తావ త్వశ్య కస్య పునః సమాశ్వాసన మితి [ఇతి సోత్తరీయా న్రితం చిత్రపటం దశాయతి]

నాయికా. [నిష్కణ్యకా] సహి, ఇమస్స మహ పడిచ్చన్దఆస్స కీరిసం ఏయో ఆణం కహిదవన్దో ఆణద్దః?

(ఛాయా) సఖి, ఆమువ్య మమ ప్రతిచ్చన్దకస్య కీర్వశం ప్రయోజనం కథి తవా ననన్దకః?

సఖి. జం తుహ వశ్యహకహావీ. (ఛాయా) య త్వ వల్లభకథాయాః.

నాయికా. [సహవ మాత్మగతమ్] అంహో మహ ఈరిసాఇ భాగపాయాఇ [పున నికరూప్య] కహం ఎత్తణవాఇ అక్ఖరాఇ. [స్వకుశలేత్వాది వాచ యిత్వా] సహి, కస్స యుణ సోహిత్థలిహిదాఇ?

(ఛాయా) అహో మ మేద్యకాని భాగధేయాని. కథ మత్ర నవా న్యత్త రాణి. సఖి, కస్య పునః స్వహస్తలిఖితాని ?

సఖి. జో తుహ వల్లహో. (ఛాయా) య త్వ వల్లభః.

నాయికా. [సప్రీడమ్] మహాభాత, మన్దభాఇణిం మం ఉద్దిసీఆకిం జాత్తం ఏదం?

(ఛాయా) మహాభాగ, మన్దభాగినిం మా ముద్దిశ్య కిం యుక్త మేతత్?

రాజా. సరలే, యుక్త మే వైతత్ పశ్య.

నిమృక్ష్వప్రతలేఖం నిగతగళముగ్ధనిస్సనం సుముఖి |

కణాకాన్తలోలకేశం కః కృతపుణ్య ప్తవాననం ద్రష్టుం || ౨౧ ||

నాయికా. సహి, కహం జామ ఈరిసాఇ భగ్గాఇ? దుశ్యహో ఖ మహాభాట

(ఛాయా) సఖి, కథం నా మేద్యకాని భాగ్యాని? దులభఃఖలు మహాభాగః.

రాజా. [సౌత్సుక్యమ్.]

కిం దులభ స్తవాఽహం కువలయదళమృద్వి కోకిలావాణి !

మద్దేతరాసురాగం మయి యది మధురోష్ఠి మేలితం నయనమ్ || ౨౩ ||

నాయికా. సహి, కదా ను ఖు ఏసో అఖండసముజ్జంభియవేఅణో మఅణహుదా
సణో ణివ్యావీఅది?

(ఛాయా) సఖి, కదా ను ఖు లేవో అఖండసముజ్జమిభివేదనో మదనహు
తాశనో నివాప్యతే?

రాజా. నిఘాతనవకోగం నిరతిశయానన్ద మన్నతే హృదయమ్ ।

అనురాగవేశలానా అమృతరసస్యన్దిభి షాచవైః || ౨౪ ||

సఖి. సహి, విషయోఅదారుణో ఖు కుసుమాయుహో?

(ఛాయా) సఖి, విప్రయోగదారుణః ఖలు కుసుమాయుధః ?

నాయికా. అవి ఆ జస్సు కిళ ముహుళ్లరీపీణ అత్తణో కీర్తి పీహరిదా తస్మిం
పణయితి త్రి కోవాదో విఆ భయం చందోవి దహాకీశాం ముంచథ.

(ఛాయా) అపి చ యస్య కిల ముఖుళ్లరీకే నాత్మనః కీర్తి రిపహృతా,
తస్మిన్ ప్రణయినీతి కోపా దివ భగవాం శృన్వోఽపి దహనకీలాన్ ముఖ్యతి.

రాజా. [సకరుణమ్]

ఆ బద్ధమాక్షికశ్రీ రినియత ముదితేన ఘనాశులిలేన ।

చదనేన్దు రుత్పలాశ్చా మదయతి హృదయం చ కమ్పయతి || ౨౫ ||

సఖి. [నిశ్చస్య] సహి, విరహిణీజణదూశహో ఖు మితంగో ?

(ఛాయా) విరహిణీజనదుస్సహః ఖలు మృగాఙ్కుః ?

నాయికా. [సంస్కృత మాశ్రిత్య] అపి చ ప్రియసఖి,

హరిమణిరుచా ముష్టిముష్టిప్రకారవిచక్షణా

సఖి మధుకరీమాలా జాలాయతే మమ ఎన్ధనే ।

క్రకచవ దతిశ్రూరాకారై షానప్రియకూజితై

రుపచితమనోబాధో వ్యాధాయతే చ మనోభవః || ౨౬ ||

రాజా. నిద్రితసుధావలేపం నిరతిశయప్రణయసారరమణీయమ్ ।

కరుణ మిదం తరళాశ్చా స్వరయతి చేతః సఖే వచనమ్ || ౨౭ ||

సఖి. [నిశ్చస్య] సహి, జస్సు జామమెత్తం సుణీత పడిక్ఖణపడిక్ఖీణసరీరా గర
శాయన్దచన్దగిరిపవణా దవహుదవహాయన్దపుణ్ణచందా అసమ్భవిఅసఖి

అణమందనకోసకా పచ్చాద్భిః మణిజ్జవత్సంభావణా తుమం సంపుత్రా.
తస్య జేవ్య ఆజ్ఞ సవిసేసదంశణేన ఈసి హాసిత్తి కిం ఎత్త ఫణిదవ్యం.

(ఛాయా) సఖి, యస్య నామమాత్రం శ్రుత్వా ప్రతిక్షణపరిక్షిణశరీరా గర
భాయితచన్దనగిరిపరనా దుముతనహాయితిపూర్ణాచిద్వా ఆసంభావితసఖీజనమన్దన
కాశలా ప్రత్యాద్భిష్టరమణీయవస్తుసంభావనా త్వం సంపుత్రా. తస్యై వాద్య సవి
శేషదశానేన ఈదృశీ భవనీతి కి మత్ర భణితవ్యమ్.

విదూ. నల స్స, కిం సుమరేసి జం మవ ఆచక్షిదం. జహ “తెల్లొక్కమహాహ
రా ఇ తుహ రూపకౌవణసోభగ్దా ఇ సోఊణ తత్రహోదీవి తుమం హిలలం
పావిదో” త్తి. (ఛాయా) నయస్య. కిం స్మరసి య స్మ యాఖ్యాతం.
యథా,—“ త్రైలోక్యమనోహరాణి తు రూపయాననసాభాగాని శ్రు
త్వా తత్రభవత్యా త్వం హృదయం ప్రాపిత” ఇతి.

రాజా. సవకథా స్మరామి.

సఖి. అహ కహం వి ధేరం ఓలంబీల ఇమేహిం చన్దణద్దవేహిం తాశపున్దపవణే
హిం విశోదేహి అత్తాణం.

(ఛాయా) అథ కథ మపి చైర్య మవలచ్యుతీ వీధి శ్చన్దనద్రవై ప్రాశస్త్యన్ద
పవన్తై విశనోద యాత్నానమ్.

[చన్దనద్రవ మురోజయో రనులిప్య సఖినీదశేన వీజయతి]

నాయికా. [సజ్వరాతిశయం రూపయన్తీ సావేగమ్, సంస్కృత మాశ్రిత్య] సఖి,

మలయజరతో మాలిమేహ స్ఫులిజ్జతి సఖ్యలమ్
వ్యజనపవనైః క్ష్యేశజాలాః స్రజన్తి తనా హి తే।
మలయమయతః కా వా వాతాన్ మదాతిశవినోదనే
కలయతి మనఃక్షోభం క్షేమం వృతః శశలాఞ్చనే ॥ ౨౮ ॥

రాజా. సుతమ, కిం న జానాసి. నేదిన్త వీవ హి తవ వల్లభః.

తవ దశానేన చతుః శ్రవణ మథాకణానేన సూక్ష్మీనామ్।
ప్రణయేన చాన్తరంగం ప్రమదీకువణ్ నిహాన్తి బహుభాగ్యః ॥ ౨౯ ॥

నాయికా. సహి, ణిక్కురుణో ఎవ్వ సో జ.శో, జం మం ఈరిపావత్థం ణ రిక్ఖ ఇ.

(ఛాయా) సఖి, నిష్కరుణ వీవ స జనః, యన్తా మిదృశావస్థాం
న రక్షతి.

సఖి. [సరోవమ్] అయి ముద్దో, పరస్పరమాణభిక్షే, సో ఖ మహాభాట తువి రక్తణీఓ, తహ హి.

పరిపండుగండఫళఓ పహదచస్తప్పరముహకమలో!

కస్తప్పదప్పవిజసో తమ్మ ఇ తరుణో దివానత్తమ్ || ౩౦ ||

(ఛాయా) అయి ముద్దో, పరశ్రమానభిక్షై, స ఖలు మహాభాగః త్వగూ రక్షణీయః. తథా హి,

పరిపాణ్డుగణ్డుఫలకః ప్రభాతచస్త్రప్రకారముఖకమలః

కస్తప్పదప్పవిజసో తమ్మ ఇ తరుణో దివానత్తమ్||

రాజా. సహి, కథ మేవం కరినహృదయాసి.

యత్తం కి మమ్మజాక్షీ మియతా వచనేన కథయ ఖేదయితుమ్!

స హి శిరిసి ధార్యమాణా నవమల్లీ కరనివీడనం సహతే || ౩౧ ||

నాయికా. సహి, కిం కరిస్సం, ఓహరిదం మహ హిఅతం వల్లహేణ కహంసమహ శ్శుశూహా భవిస్సది. కదా వా మహ మాణసం ణివృద్ధం భవిస్సది. దూరే చిట్ట ఇ పాణోసహి. సన్నద్ధో పాణాపహరే మసుమాయు హే, కిం కరిస్సం.

(ఛాయా) సఖి, కిం కరిష్యామి, ఆపహృతం మే హృదయం వల్లభేన. కథంసమే శులభో భవిష్యతి? కదా వా మే మానసం నివృత్తం భవిష్యతి? దూరే తిష్ఠతి ప్రాణాపహి. సన్నద్ధః ప్రాణాపహరే మసుమాయుధః. కిం కరిష్యామి.

[అశ్రూణి ప్రవతకాయతి]

రాజా. [సకరుణమ్]

మలినయతి మానసం మే మేదుర మాస్రామ్మభి ముకఖం తన్వ్యాః!

హిమవారభిః పరీతం హే బత హేమస్తచస్త్రీవిచ్చ మివ || ౩౨ ||

సఖి. సహి, కిం వి కథిష్యం జ ఇ బహుమజ్జేసి.

(ఛాయా) సఖి కి మహి కథయిష్యామి యది బహుమన్యసే.

నాయికా. [అశ్రూణి ప్రమృజ్య] సహి విస్సద్ధం భణ.

(ఛాయా) సఖి, విస్రద్ధం భణ.

సఖి. అజ్ఞ ఎవ్వ తం ఎశ్శిహం కేణ వి ఓదేనేణ ఎత్త అణీత మణోరహో పూరిద వ్యోత్తి (ఛాయా) అద్యైవ తం వల్లభం కేనా ప్యపదేకేన ఆత్రానీయ మనోరథః పూరయితవ్య ఇతి.

రాజా. సాధు, సఖి, సమ్యక్ సమన్వితం భవత్కా. యతః,

పరిగతసంఘముతో యువించు
ప్రసభనిషేధపరాపఠికతభ్రుః ।
ముకుళితనయనం ముఖం తరుత్యా
ముచు రధునైవ పిపాసతే మనో మే ॥ ౩౩ ॥

నాయికా. అహారసజగవిరుద్ధం సాహసం కరీతితి త్రిజం సచ్చం య సమ్యక్ సామి.

తహ వి (ఛాయా) అస్తాదృశజనవిరుద్ధం సాహసం క్రియత ఇతి యత్స
త్వం స శక్నోమి తథా పి, [సంస్కృత మాశ్రిత్య.]

జ్వలతి హృదయం భూయో భూయో విముహ్యతి చేతనా
ప్రసరితి సదా రోగ స్త్రీక్షో హి నస్తి హి మన్మథః ।
క్షణ మపి సహే నైవావస్థాం కి మద్య బహూక్షిభిః
సహచరి, స వా మృత్యు వా మే విమోచయతు వ్యథాం ॥ ౩౪ ॥

రాజా. సఖే, సంశయచ్చేదిసి వాణి.

విదూ. తా ఉక్తేహి, చింతేహి అత్తాని. (ఛాయా) తస్మా దుత్తిష్ఠ, దశకా
యాత్తానమ్.

రాజా. [ఉత్థాయ ససమృద్ధిం ముపసంపాక]]

చిరా దాకాజ్ఞం పై శుతమ చరిణామ్భారుహపరి
గ్రహం సంతప్తో యః స్మరదవపరీతై రినియతైః । *
అపి స్వాస్తవ్యాకథిం యదుపగమనా ద్వేత్సి గళితం
స ఏష ప్రాప్తోఽహం సఫలయ సరోజాక్షి మదనమ్ ॥ ౩౫ ॥

ఉభే. [దృష్ట్వా సహపాసమృద్ధిం ముత్తిష్ఠతః.]

రాజా. [సాదరిమ్] అల మల మావేగేన.

సశినశుకుమార మజ్ఞం నాహతి నితరా మనజ్జశరత ప్రమ్ ।
సస్త్యజ్య పల్లవమయం శయనం శాతోదరి స్థాతుమ్ ॥ ౩౬ ॥

నాయికా. [సహపా మత్తగతమ్] అంహో ఉపట్టిదమహింహంఘ్రి సంపుత్తా.

(ఛాయా) అహో ఉపస్థితమనోరథాఽస్మై సంపుత్తా.

[రాజానం సప్రీడానురాగం పశ్యతి.]

రాజా. [సానన్దమ్.] మాన్త అతఃతోపనతదశకనానన్దితహృదయా నేయ మి
దాసేమ్. తథా హి,

మజ్జునైరమనోహరం మృదులసన్నదాతు మవిభావ
 త్వేమాన్గోళితపత్తసమ్భృమచలద్వజ్జోల్లసత్కుణ్డలమ్ ।
 న్వేదాపూవిమృష్టపత్రరచనం శృక్మాగ్రస్సోజ్వలం
 పశ్యన్త్యా హరిణీదృశో విజయతే పద్మాభిరావం ముఖమ్ ॥ ౩౭ ॥

సభ. [ఉపసృత్య] సౌమదం దేవస్స. (ఛాయా) స్వాగతం దేవస్య.

రాజా. [సాదరమ్] భవత్యోః ప్రేమానుయోగేన.

సభ. తేణ ఇమస్మిం రసాలయక్షస్స నీసిరిత్థలే ఆసణం ఆశ భవతి ఆ.గర్హ్వాదు స
 వలసాన్సీ దేవో.

(ఛాయా) తే నాస్తికా సాలవృక్షస్య శిశిరిష్ఠలే ఆసన మలంకుషా న్న
 నుగృహ్వాతు సవయస్యా దేవః.

రాజా. [ఉపవిశ్య] నమ భవతీభ్యా మప్యలంకరణీయోఽయం దేశః.

సభ. సహి, ఉపవిసప్తు, (ఛాయా) సఖి, ఉపవిశావః.

[నాయికా లంఛనానతముఖీ తిష్ఠతి]

రాజా. [నాయికాంప్రతి]

హినస్తీ మధ్యం తవ హే తలోదరి

ప్రవేపధుః కామ మురోజయో రయమ్ ।

అథవా,

కియచ్చిరం సక్తి చ కతుకా ముద్యతా

సేదువహాశ్రోణీభరోపకశితమ్ ॥ ౩౮ ॥

[నాయికా ఉపవిశతి]

సభ. [దీక్షుకం నిశ్చయ్య] మహాభాగ, పచ్చక్లిదో ఎన్వ వితసహివీ ఏసో దసా
 వినేసో. తహ వి సహినిణేహో మం పుణో వి తువరేది.

(ఛాయా) మహాభాగ, ప్రత్యక్షిత ఏవ ప్రియసఖ్యాః ఏవ దశావిశేషః. త
 థాపి సఖీన్నేహూ మాం పున రపి త్వరయతి

రాజా. సఖి ప్రకాశమజ్జరి, ప్రసాదభూమి రయం జనః.

సభ. ఏనా ణో పితసహి జస్మిం దితిహే తుహ వర్ణహ జానా, తదా ప్పహాది.

మర్శ్యం రిశ్యణ్ణం దహాది దహణా మద్దపనా

భువక్తారో హరో గరితసరిసో చిద్దారసో ।

సహివగ్గో వక్తో నీసిరసదణం సప్పవద ణం

పశావో సఖ్యావో పకిదిపయసా కావి మ దసా ॥ ౩౯ ॥

(ఛాయా) ఏమి నః ప్రియసఖీ యస్మి ద్వివసే తవ వల్లభా బాలా, తదా ప్రభృతి.

పశ్యత్రు మాదక మేనాం దమాతి దమానా మప్తపవనాః
క్షుతక్షాణో హఠో గరళసచ్చశ శ్చందనరసః |
సఖీనిగోఽ వ్యాసుః శ్చిరసదనం సంకదశనం
ప్రలాప స్ఫులూపః ప్రకృతిపరుషా కాపి ఖలు దశా ||

విదూషకా ఆయే పఆసమజ్జారి, తుహ సహి ఎవ్వ దూసహవత్తా సంవుత్తా.

(ఛాయా) ఆయే ప్రకారమజ్జారి, తవ సఖ్యేవ దుస్సహసంస్థా సంవుత్తా.

సఖి. [సలజన్మితం] ఇహి ఇహి దేవో వి. కిం ఉదా పచ్చక్కన్తి విజ్ఞప్తం.

(ఛాయా) సహి సహి. దేవో పి. కిం పునః ప్రత్యక్ష మితి విజ్ఞప్తమ్.

రాజా. [దీఘకం నిశ్వాస్య] కి మిహ బహుథా వక్తవ్యం.

ఆరభ్య దశకనదినా దిన్యా స్సందభ్య మే మనోమదనః |

హతుః మహతుః ప్రాణా నవ్యసాయం భజ న్నాజ్ఞే || ౪౦ ||

సఖి. మహాభూత, దాడిం అర్తణో బాహుహేతం ఆ త్తసమప్పణేన చరిదత్థం కరే

హి. (ఛాయా) ఇదాని మాన్యనో భాగధేయ మాత్మసమపకణేన చరితా
ధకం కరు.

రాజా. [సహపకం] ఏతే వయ మత్రభవత్యాఽనుగృహీతాః స్మ. [ఉత్థాయ,
స్వగతమ్] ఆయ మిచానీమ్.

ఉద్బుధముగ్ధసలయవ్యతిలాభిరామ

ముల్లాలపాణికమలం చపలాయతాక్ష్యాః |

ఉద్దామబింబ మివ బింబిత మాననేఽస్యా

బింబాధరం పరినిపీయ భవామి భూత్యై || ౪౧ ||

[ఇతి నాయికా మధివతఃత్.]

నాయికా. [సోద్యేగమ్] అహో సాహసం పితసహివ, బాయే ఇమస్మిం కణ్ఠే పవ
ట్టివో ఏసో జహో.

(ఛాయా) అహో సాహసం ప్రియసఖ్యాః యయా అముష్మి న్నాగ్ధ్యే
ప్రవతీత ఏష జహా. [ఇతి గన్తు మిచ్ఛతి.]

రాజా [నివాస్య] |

రమ్భారు ముచ్చ భీతిం రమణ మిమం రమయ పాణిదానేన ।

చిరకణితం మయూరం ప్రాప్య ద్వేషేవ జలదేన ॥ ౪౨ ॥

[ఇతి తస్యాః పాణిం గృహ్లాతి.]

నాయికా. [ఉద్వేగం నాటయతి]

సఖీ. [సంస్కృత మాశ్రిత్య]

చక్షుఃప్రీతి స్తదను మనసోఽనన్యభావ శృరీర

ద్వాని స్తమ్భ స్తదను వపుష స్తానచం పాణ్డీమా చ ।

యస్యైవ వ్యద్వ్యసనీతధియః ప్రాదురాస స్ఫురస్తా

త్స త్వం లభ్యా జయతు శుభగే చక్షుషీ నస్తతాం నః ॥ ౪౩ ॥

నాయికా. [సఖీం ప్రతి] అహూ అణయ్యకజ్జే మం పవట్టేసి. కాహం పభవేమి.

[రాజానం ప్రతి] ముచ్చదు మం మహారాజ్

(ఛాయా) అహో అనార్యకార్యే మాం ప్రవతకయసి. నాహం ప్రభవేమి.
ముచ్చతు మాం మహారాజః.

రాజా. [సోపాలమ్భమ్] అయి పరవ్యసనానభిజ్ఞే, కి మేతాచతా హీయతే.

శుభాకలమరీచయః శుతసు దేహదాహక్షమాః

శ్రవఃశ్రవదారుణస్వసచనప్రియం కాననమ్ ।

వటీరగిరిమారుతః ప్రళయకాలసంవేదనః

తనోషి న యది ప్రియం న చిర మస్తి జీవశ్రమః ॥ ౪౪ ॥

సఖీ. సహి, ఉపట్టిదేను మనోరహేసు మా స్పదీపం కరేహి, దుశ్శహేమా ఖు
అహిరూవో అణురత్నో అ జణో,

(ఛాయా) సఖి, ఉపస్థితేషు మనోరధేషు మా ప్రతీపం కరు. దులభః
ఖలు అభిరూపోఽనురత్న శ్చ జనః.

నాయికా [సస్థితముఖ తివ్రతి]

రాజా. [స్వగతం] సాధు ప్రకాశమజ్జరి సాధు

సఖీ. [రాజాన మవలోక్య] దేవ, ఇమితా తుహ కణ్ఠాభరణేణ అణుగణ్ఠాదు
ణం మహారాజ్ (ఛాయా) దేవ, అనేన తన కణ్ఠాభరణేన అనుగృహ్లా త్వే
నాం మహారాజః

రాజా. తథా. [మక్తాహం సంకటాదున్ముచ్య నాయికాకర్ణ మలబ్ధురోతి.]

సఖి. [సహజమ్] వతిస్సు, కింత్వా మహా వితిసహి. (ఛాయా) వయస్య, కృతార్థా మే ప్రియసఖి.

నే ప ధ్యే.

భో భో పురవారపునస్థిజనా శృంగ్వాస్తు ఏషా దేవీ తారాశరీ అజ్ఞాపయతి, యథా—“సత్పర మవతరస్తు సవాన్ శృ కమలాకరోద్ధాన” మితి.

[సహజ ససవృత్తి ముకతయన్తి]

సహసా ప్రవిశ్య.

కుముదిని. జుష్టామజ్జరి, తువర తువర, జావ కమలాకరజ్జాణం సపరిజనా దేవీ ణ పృవిస్సది దావ తువి పుడమం ఎస్వ పవిష్కవ్వో సో దేవీ త తత్తహాదీ కత్థారిక భణాది.

(ఛాయా) జ్యోత్స్నామజ్జరి, త్వ త్వర, యావ త్కమలాకరోద్ధానం సపరిజనా దేవీ స ప్రవిశతి తావత్ త్వయా ప్రళయ మేవ ప్రవేష్వస్య స్స దేశ ఇతి తత్రభవతీ కస్తూరికా భణతి.

సఖి. కహం ఉపట్టిదో సఖిశవిహరమహూసవో?

(ఛాయా) కథ ముపస్థిత స్సలిలవిహరమహోత్సవః?

నాయికా. [సవిషాద మాత్మగతమ్] హత్తి హత్తి, మన్తపుణ్ణమ్మి సంవుత్తా.

(ఛాయా) హధిక్, హధిక్, మన్తపుణ్ణాస్తి సంవుత్తా.

రాజా. [సవిషాదమాత్మగతమ్] హన్త ప్రత్యూహావన్తి క్షేయాంసి, [ప్రకాశమ్] సఖి, స్మరణీయాఽయ మవసరేషు.

సఖి. [విదూషకస్య కణే] ఏవ్వం వితి (ఛాయా) ఏవ మివ.

విదూషకః. సాహు, సాహు సాహేహి, సాన్తి హోదీవీ. (ఛాయా) సాధు, సాధు సాధయ ,స్వస్తి భవత్త్యై.

సఖి. [నాయికాం ప్రతి] సహి గచ్ఛవ్హై. (ఛాయా) సఖి గచ్ఛావః

నాయికా [రాజాన మవలొకయన్తిదుఃఖదుఃఖేన సపరిజనా శనై నిశ్కాస్మాత్.]

రాజా. [సవిషాదం నిశ్చస్య] క్వేదానీం గమిష్యామి మన్తభాగ్యః. [త్రోడవ లోక్తి] భవతు ప్రియాపరిభుక్తముక్తలతామద్భవే ముహూతం స్థాస్యామి. అశవా న స్థాస్యామి.

ఉద్యానం యహనావలీధ మివ మే దులకాత్మ మాలత్యుతే
 ద్రప్తవ్యం లవలీగ్మహ ఇహ మనసో వైధుర్య మాపుష్యతి |
 చాలోఽయం ఐకుళ శ్చ బద్ధముకుళో బాధాయ సజ్జల్పతే
 కిం కిల్బేత మనస్సుఖాయ దయితాపస్థానమీసే వసే || ౪౫ ||

[స వి శ్య,

చేటి. జేదు భట్టా, నీసా ఉమ్మనైజకోరామహాసవా దేవీ విణ్ణవేది జహ “తు
 రిలం ముక్కామణ్ణపగవక్ఖత్తళం అశజ్జరేదు అయ్యఉత్తో” త్తి

(ఛాయా) జయితుభతా, ఏష ఉపక్రాంతజలక్రీడామహాత్మనవా దేవీ విజ్ఞా
 పయతి, యథా “త్వరితం ముక్తామణ్ణపగవాత్తఫల మలజ్జరొతు ఆరిపుత్రి” ఇతి.

రాజా. ఇదం గమ్యతే సఖే ఉత్తిష్ఠ, [సవే ఉత్తిష్ఠన్తి.]

చేటి. ఇదో ఇదో భట్టా. (ఛాయా) ఇద ఇతో భతా. [సవే పరిక్రామన్తి.]

ఏసో ముక్కామణ్ణవో (ఛాయా) ఏష ముక్తామణ్ణపః.

[ఉభౌ ఆరోహణం నాటయతః.]

విదూషకః. ఇదం గవక్ఖత్తళం. (ఛాయా) ఇదం గవాత్తఫలం,

రాజా. [సకాతుక మాలోక్య]

వేణీబద్ధై విప్రకీణైః ప్రసూనై

వేణోద్ధాతవ్యస్తవత్తోజవస్త్రాః |

త్రోణీభారై స్సృజ్య మేవోత్పతస్త్య

స్తీరా స్మీరే పశ్య చక్షన్తి నార్యః || ౪౬ ||

[నిష్క్రान్తా స్సవే.]

ఇతి

ద్వితీయోఽజ్కః.

తతః ప్రవిశ త్యాకాశయానేనాన్ధకారః.

అన్ధకారః. ఆదిష్టాన్తి నిఖిలజలదండలసాక్షాత్సామేన సాదామిసీరిమతేన విష్ణు
చక్షుషా మహారాజజీమూతేన, యథా—“సఖే అన్ధకార, సోమరాజరాజ
ధాన్యాం జ్యోత్స్నావత్త్వాం నివసతి తిరోహితం కేమపి కన్యారత్నం త
దపహారాయ యాన దుపసంభృతిబలై రిచ్ఛాభి రావ్రీయతే సా రాజధాని,
తావదేనాముపరుభ్య కలహం నిష్పాదయ” ఇతి. [జేగమభినీయ]
అహో మమోత్పతనసంరమ్భః. తథాహి,

విచలతి మమ సగ్ధో వేగవర్జిః సమీరై
వికాయ దివ విభుతానాం వారిదానాం ఘటాభిః ।
ప్రకటదశనకోటిప్రస్ఫురవ్రాత్య చ భాసా
ప్రవహతి కిల తిర్య జ్ఞిర్ముకరో నిజరాజామ్ ॥ ౧ ॥

[అకఃఖ్య] హస్త కథ మేకోత్పతేన ప్రాప్తా సోమరాజధానీయం జ్యో
త్స్నావతీ, య దిదానం.

ఆచ్చిష్టన్ నిభృతముదిత్వరవ్యధానాం
నిశ్చేషం రతిరభసం రథాజ్ఞాయూనామ్ ।
సౌధాస్తభ్రామణవతా దుపేతమిత్రో
చద్యేఖం విచరతి సాధ్యశజ్ఞనాదః ॥ ౨ ॥

[ప్రత్య గవలోక్య, సహమామ్] దిప్త్యా పరిక్షీణశ్చ దివసః. ఆద్య హి,

అస్తం యాతి దివాకరః సహ బృహచ్చక్రాజ్ఞనాసౌరతైః
సాకం కోకనదై నికమిలతి గతిః కమాధికానాం వాసరః ।
రజ్యన్తి పరిదృశ్యతే హరి దియం రామామనోభిః సమం
ప్రాదుభావ మువైతి మారివిశ్రితైః ప్రేతాపిధానం తమః ॥ ౩ ॥

[నిరూప్య]

ఆసౌ సన్ధ్యారాగే వ్యవధకారప్రసక్తి
జకపాపుష్పే వ్యత్రా చచ్చరీకావళీవ ।
పరం వనోక్తమిదం కీణాదూపా వ్యనక్తి
స్ఫురచ్ఛాతుస్థల్యా మిచ్ఛిసీల ప్రభేద ॥ ౪ ॥

[కామే . ౧]

నదిస్తాపిశ్చక్రీ నకవక్తేసలయవ్రాహవిభవ
 స్తమిస్తాపాన్ధాయాః శ్రమభరగళతేక్రగనివహః
 హరిద్వామాక్షీణాం ప్రియవిహజన్తా మలినిమా
 తమస్తోమః సమృత్త్యవనివితాయా మృగమహః ॥ ౫ ॥

రుద్రత్రైలోక్యనతు స్త్రిపురరిపుగభాభృతస్త్రిగభావః
 వ్యోమ్నః కురామ్బరాశే స్తట మతిపతతో నిస్సరన్నిరూకారశ్రీః
 ఘోరీఘోతాగ్ధీతివ్యధితపరిభృదుద్వేగవేగాభియోగః
 వైవిరిణ్యజ్ఞాతశత్యప్రసరణసుహృ దావిభవ త్యన్తకారః ॥ ౬ ॥

[ఉద్ధృతం నక్షత్రాణ్యవలోక్య]

రివఃవిస్ఫుటితానాం ప్రాథవిక్లేరశీనాం
 రతిమణక్రగానోః కిన్వమీ విష్ఫులిక్లాః ।
 సరిభసనతిభిన్నస్త్రిన్నగీర్వాణకాన్తా
 శ్రమజలకణికావా సవకతః సమృక్తీణాః ॥ ౭ ॥

అవతీర్ణ్య సగరిం యథానియోగ మనుతిస్తామి.

[అవతరన్నవలోక్య సవిష్కయమ్] అహో సుషుమాతిశయ స్తరుణతమఃక
 వమ్బకఞ్చుళితాయాః జ్యోతస్నివత్యాః ఇహ హి

ప్రాసాదేషు పరిస్ఫిరన్నమణి హ్యసాదితాత్మతయై
 రాభోగైః పరభాగ మేతి పరితః పర్యవ్రజన్తం తమః ।

[అవతరణమభినియ] కిన్మమవతీణక్ ఏవాహం అభ్యణక్భువం మహా
 పథస్య. [సవితకమ్]

సారిత్వై రమమీయతే సునిభృతః వైవిరాజనానిగమః
 ప్రాసాదః సురితాభకటిం విస్ఫులితే పారావతామ్రేణితైః ॥౮॥

[నిష్కాంత్యః.]

శుద్ధవిమలమృగం.

నే ప ధ్యే.

మల్బీవల్బీమిశణశణాలోభువో చూడరుణ్ణో
కణ్ణే తస్సిం కుణ ఇ కుదుటం కోవి పస్సే ఉపణ్ణో ।
కళ్యాణం ణో హి అటహరిసప్పవటం బాన్ధవాణం
వాచ్ఛా బుణ్ణా తహవి జ ఇ ణ పుట్టశన్తి ణ సాహ ॥ ౯ ॥

(ఛాయా)

వల్బీవల్బీమిశణకలనాలోలుప శ్చూతవృక్షః
కార్యే తస్మి స్కరోతి కుతుకం కోపి పాశ్వే ఉపఘ్నః ।
కల్యాణం నోహి హృదయహర్షప్రాపకం బాన్ధవాణాం
వాత్యా సున్నా తదపి యది స ప్రఫలస్తీ స కాభా ॥

తతః ప్రవిశతి విదూషకః.

విదూషకః. [అకాశే లక్ష్యం బద్వా] సాహు, కార్యేయమజ్జరి, సాహు, వజ్జపరి
అటం కుణస్తీవి వి తువీ పథ్థదకహవిసేసో కిం ఉణ హూఇదో. తహ హి,
జదా దావ జేవుత్తే సలిశవిహరసమ్మమే పడిజేవుత్తమాణాసు పురగణిటసు
జిక్కదైట సపరిటణే అద్దేయురే పటసమజ్జరిసంవిహణేణ తహిం ఎవ్వ కమ
శాలరుజ్జాణస్స శదాఘరమ్మి రక్ఖిదం జుట్టామజ్జరిం కదళీదణమజ్జ వట్టిణోమ
రతటిపీడస్స త్థళం అళంకుణస్తీం తురీటం కరేహిత్తి తత్తహోదో వటస్సస్స
అబ్బుథ్థణం అణుచిట్టిదం పథ్థిదేణ మవీ కావి ఉప్పేటజణాశీ పవుత్తి ఉవ
శత్థా జహ “అత్తచేటివీ తమ్మాలకరట్టవాహిణీవీ కామశేహవీ ముహాదో
కుసుమాతరప్పవేసకణ్ణాభరణసమప్పణాదిజిమిత్తేహిం జుట్టామజ్జరివిశాస
లోభువం పిటవటస్సం జాణీట కువిదా దేవీ తారావత్తి” త్తి. తహ ప్పుహుది
కహం గివ్విణ్ణో వటస్సస్స మణోరహో భలిస్సదిత్తి జం సచ్చం ణ పడిట్టి
దం మే హి అటం. [సచిన్తం పరిక్రమ్య, అవలోక్య సావేగమ్] అంహో
మహా చిన్తాపరవసత్తణం. జం కమశాలరుజ్జాణం పథ్థిదేణ మవీ తం మగ్గం
ఉచ్చీట అద్దేఊరచయుస్సాళం పవిట్టం. [విమృశ్య] హేదు జాణామి
దేవీవీ పవుత్తిం. [పరిక్రామితకేహాఽవలోక్య సభయం] హుం ఏసా దేవీవీ
దుగ్గపాళిట కరదళగ్గహేదదారుణజిటశా తామసీ ఉపసప్పది. [సావేగమ్]

కిం కరిస్సం జగ మం చోరోత్తి కరీత జితశేది ఏసా దుట్టా [ఇతి సాధ్య
స న్నాటయన్ స్థితః]

(ఛాయా) సాధు, కాలేయమజ్జరి, సాధు, వణకపరిచయం కువక
వ్రాపి త్వయా ప్రస్తుతకథావిశేషః. కి మపి సూచితః తథాపి. యదా
తావ నిన్విప్యతే సలివిహరశమ్భ్రమే ప్రతినివతమానాసు పురిగణికాసు
నిష్క్రిస్తేచ సపరిజనేఽన్తఃపురే ప్రకాశమజ్జరీసంవిధానేన తత్రైవ కమలాక
రోద్వానస్య లతాగ్రహే రక్షితాం జ్యోత్సాన్నిమజ్జరీం కదళీవనమధ్యవతినః
మరతకాపీడస్య ఫల మలఙ్కువకాన్తీంత్వరితం కువేతి తత్రభవతో వయస్యస్య
అభ్యర్థనా మసుస్తాతుం ప్రప్థితేన మయా కాప్యద్యేగజననీ ప్రవృత్తి రుపలభ్యా
యథా “ఆత్మచేట్యాః తామ్బూలకరణ్ణవాహిన్యాః కామలేఖాయా ముఖా త్కు
సుమాకరప్రవేశకణ్ణాభరణసమవణాదినిమిత్తై జ్యోత్సాన్నిమజ్జరీవిలాసలోలు
పం ప్రియవయస్యం జ్ఞాత్వా కుపితాడేవ తారావళీ” తి తథాప్రభృతి కథం నివిక
ఘ్నో వయస్యస్య మనోరథః భరివ్యతీతి యత్సత్యం స ప్రతిష్ఠితం మే హృదయం.
అహో మమ చింతాపరవశత్వం. య త్కమలాకరోద్వానం ప్రప్థితేన మయా
తినాగ్నో ముజ్జిత్యా అన్తఃపురచతుశ్చాలం ప్రవిష్టం. భవతు జానామి దేవ్యాః ప్ర
వృత్తిం. నుం ఏషా దేవ్యాదుగకపాలికా కరతలగృహీతదారుణిగళా తామసీ ఉప
సహతి. కిం కరిష్యామి యది మాం చోర ఇతి కృత్యా నిగళయత్యేషా దుష్టా.

తతః ప్రవిశతి నిగళహస్తా తామసీ.

తామసీ. [విదూషక మవలోక్య, సతజకనమ్] కో ఎత్తి చిట్టె? (ఛాయా)

కోఽత్ర తిష్ఠతి?

విదూషకః. [సోద్యేగం స్వగతమ్] అహో గహీదంహి దాణిం వగ్గీవీ. హా

బృహ్మణి, తుహ ఎత్తిఅం కాళం మవీ సుమాళాహూ. హా కిం కరిస్సం.

(ఛాయా) అహో గృహీతో స్తీదానీం వ్యాఘ్ర్యి హా బ్రాహ్మణి, తవై తా

వస్తం కాలం మయా సుఖలాభః హా కిం కరిష్యామి. [ఉద్యేగ న్నాటయతి.]

తామసీ. అవి తుమం కామశేహా? జా దేవీవీ తమ్బూలకరణ్ణవాహినీ (ఛాయా)

అపి క్ష్యం కామలేఖా? యా దేవ్యాః తామ్బూలకరణ్ణవాహినీ.

విదూషకః. [సోచ్ఛ్వాసం, స్వగతమ్] అహో ఉపగిదం మహ అన్ధఆరేణ,

జందాణిం కామశేహాసారం గత్తూణ ఇమావీ వగ్గీవీ అత్తాణం మోషస్సం.

[ప్రకాశమ్] అయి తామసి, అహ ఇమ్. (ఛాయా) ఆహా ఉపకృతం మమాఽన్యకారేణ య దిదానీం కామరేఖాస్వరం గృహీత్వా ఆస్యా వ్యాఘ్రాః ఆత్మానం మోచయిష్యామి. అయి తామసి, అహ ఇమ్.

తామసి. [సహషణమ్] జా ఓసహి ఆణ్ఠేసీఆది సా ఎవ్వ పాదే పడిళ్ళళది. జం తుహ మగ్గణత్తం పత్తిదావీమవి తుమం ఎచ్చ పచ్చిదా. తా ఏహి భట్టిణీవీ జిడిటం అణుచిట్టేమా.

(ఛాయా) యా ఓషధి కన్విష్యతే, నైవ పాదే పరిష్కలతి. య త్రివ మాగణాధానం ప్రస్థితయా మయా త్వ మేవ ప్రత్యక్షితా. త దేహి భట్టిణ్యా నియోగ మనుతిస్తావః.

విదూషకః. సహి, కిరిసా భట్టిణీజిడిట? (ఛాయా) సఖి, కీదృశః భట్టిణీని యోగః?

తామసి. దాణిం కత్తూరిఆఘరం గత్తూణ విలోఆణత్తని కామరేహావీ తం ఆ. య్యం ఆణీఆ దుగ్గసాశాబ్ధవరమ్మి జిఆలిదం కరేహి త్రి.

(ఛాయా) ఇదానీం కస్తూరికాగృహం గత్వా విలోకనాధాన మితి కామ రేఖయా తా మనార్యా మత్రానీయ దుగణాలాభ్యస్తరే నిగళితాం మవీతి.

విదూషకః. [సభయం, స్వగతమ్] అంహా దేవీవీ తీక్ష్ణదర్శిత్రణం. [ప్రకాశమ్] సహి, కిమత్తం దేవీవీ ఎవ్వం జిక్కిణం ఆణత్తం? (ఛాయా) ఆహా దేవ్యా స్తీక్ష్ణదర్శిత్ర్యం. సఖి, కిమథా మేవం దేవ్యా నిఘృణా మాజ్ఞప్తం?

తామసి. [సక్రోధమ్] అయే కామరేహే, తుమం ఎవ్వ దేవీవీ రోసం ఉ ప్పాదితవళః కిం దాణిం జిమిత్తం పుచ్చునీ? అహవా. కిం తుమం ణ కామరేహా? (ఛాయా) అయే కామరేఖే, త్వ మేవ దేవ్యా రోష మత్పా దితవతీ. కి మిదానీం నిమిత్తం పుచ్చునీ? అథవా. కిం త్వం స కామరేఖా?

విదూషకః [సభయమ్, స్వగతమ్] అంహూ పమాదో. జం మవీ పత్తదవి రుద్ధ మారద్ధం కిం దాణిం కరిస్సం. [విమృశ్య] హూదు ఎవ్వం. [ప్రకాశమ్] అయి తామసి, కహం ఎత్తిఅం కాళం ఉపేక్షాం కదూఆ తావీ ఆణయావీ దాణిం కింతి ఆణత్తం జిఆళబద్ధణతి అహిప్పావీణ కహిదం జహ “కిమత్తం జిక్కిణ మాణత్తం దేవీవీ” త్రి. జం ఏసా దుట్టా దేవీవీ అవచ్చఆరిణీ తిదా ఎవ్వ జోగ్గా జిఆళబద్ధస్స.

(ఛాయా) అహో ప్రమాదః. య న్తయా ప్రస్తుతవిరుద్ధ మరంభం. కి మి దానీం కరిష్యామి. భవ త్వేవమ్. ఆయి తామసి, కథ మేతావత్తం కాల ముపే ట్తం కృత్వా తస్యా అనార్యాయా ఇదానీ మాజ్ఞప్తం నిగళబద్ధన మితి అభిప్రా యేణ కథితం యథా “కి మథా మేవం నిఘ్నక్వా మాజ్ఞప్తం దేవ్యే” తి. య దేషా దుష్టే దేవ్యా అపథ్యకారిణీ తదా ఏవ యోగ్యా నిగళబద్ధనస్య.

తామసీ. [సహమహనమ్] సాహు భణిదం తువ జం తావ సో ఎవ్వ పజ్జత్తో దజ్జో. (ఛాయా) సాధు భణితం త్వయా. య త్తస్యా సు ఏవ పర్యాప్తో దజ్జో.

విదూషకః. [స్వగతమ్, సహషణమ్] ముక్కోమ్మి ఇమాదో ఎమాదాదో. [ప్రకా శమ్] ముద్దే, కింఊణ తావ కాదవ్వో పజ్జత్తో ఓణ్ణో? (ఛాయా) ముక్తో స్త్యస్తా త్వీమాదాత్. ముద్దే, కిం పునః కతావ్య వ్తస్యాః పర్యాప్తో దజ్జో? తామసీ. [సహషణమ్] కిం దజ్జం కాగిదా సా అణయా? (ఛాయా) కిం దజ్జం కారితా సా అనార్యా?

విదూషకః. అహ ఇమ్. (ఛాయా) అథ కిమ్.

తామసీ. కహం విఠ? (ఛాయా) కథ మివ?

విదూషకః. [స్వగతమ్] హుం దానీఏఉత్తి, కీరిసో తుమా సన్దోసో? [ప్రకా శమ్] సుణాదు హోదీ, జదా దావ ణం అపచ్చటిరిణీం సుణీట రోస సమ్మస్తలోఅణా దేవీ కమళాఅరుజ్జాణాదో జెగ్గదా తదా జెవ్వ దేవీవ అహిప్పాలం సోఊణ ఖగ్గలేహదుదీఅవ మవ విలోఅణత్థంది ఆణీఅ ఎక్ఖ సాళాపేర వ్తదుగ్గే ణిఅలిదా సా అణయా.

(ఛాయా) హుం దాస్యాఃపుత్తి, కీదృశ వ్తవ సన్దోమః? శృణోతు భవతీ, యదా తావ దేనా మపథ్యకారిణీం శ్రుత్వా రోషసమ్మస్తలోచనా దేవీ కమ లాకరోద్యానా న్నిగణతా తదైవ దేవ్యా అభిప్రాయం శ్రుత్వా ఖడ్గలేఖాద్వితీయ యా మయా విలోకనాథా మిత్యానీయ వ్యాఘ్రశాలాపర్యవ్తదుగ్గే నిగళితా సా అనార్యా.

తామసీ. [సరోషసమ్మ]మమ్ అవి నిథం ణిఅలిదా సా? (ఛాయా) అపి దృ థం నిగళితా సా?

విదూషకః. [స్వగతమ్] హుం కీరిసో తుమా సంరమ్భో? హోదు ఎవ్వం. [ప్రకాశమ్] అఇ తామసి, జఇ ణం ణిఅళం మహ మాత్థే సమప్పేసి తా

తుమం ఖణమేత్రం జీతశబ్దం కదూత తావీ జీతశబ్దవృత్తరం దంసేమి.

(ఛాయా) ముంకీదృశ స్తవ సందర్శనః! భవ త్వేనం. అయి తామసి, యది ఇమం నిగళం మమ హస్తే సమపకాయసి తత్ త్వాం క్షణమాత్రం నిగళబద్ధాం కృత్వా తస్యాః నిగళబద్ధప్రకారం దశకాయామి.

తామసీ. సాహు మన్రిదం తువి. జం తావీ జీతశబ్దవృత్తరం మవి దేవీవీ వురదో

సాహు జీరూవణిణ్ణో. (ఛాయా) సాధు మన్రితం త్వయా య త్తస్యాః నిగళనప్రకారో మయా దేవ్యాః పుత సాధు నిరూపణీయః.

[శృంఖలా మహాయతి.]

విదూషకః. [సహషకం, స్వగతమ్] హదా దాణిం దానీవీక్షత్తీ [ప్రకాశమ్]

ఏహి ఇమస్మిం దుగ్ధమ్. (ఛాయా) హతేదానీం దాస్యాఃపుత్రీ. ఏహి ఆస్యాం దుగేః.

తామసీ. తహ. (ఛాయా) తథా. [ఇతి పరిక్రమ్య పాదా ప్రద్యుక్త] కామరే హే, దంసేహి. (ఛాయా) కామరేభే, దశకాయ.

విదూషకః. [స్వగతమ్] దిట్టీవీ మహా భలిస్సది జీదిరుక్ఖో. [తస్యాః పాదయో నికళబద్ధసం నాటయత్వా స్వగతమ్] అత్థం భలిదం మహోరహేణ. [ప్రకాశమ్] అయి దంసేహి కరే.

(ఛాయా) దిష్ట్యా మమ భలివృత్తి నీతివృక్షః. అథకం భలితం మహోర ధేస. అయి దశకాయ కరా.

తామసీ. [సవిస్తయమ్] కిం హత్తావి జీతిలిదా దుబ్ధగావీ? (ఛాయా) కిం హస్తా పపి నిగళితా దుభకగాయాః?

విదూషకః. అహ ఇమ్. (ఛాయా) అథ కిమ్.

తామసీ. దంసేహి. (ఛాయా) దశకాయ. [హస్తా ప్రసారయతి]

విదూషకః. [హస్తయో శ్చ శృంఖలాబద్ధ మభినీయ సహషకమ్ స్వగతమ్] అం హో హదా దాణిం దానీవీక్షత్తీ. పజ్జత్తే ద్దజ్జే. (ఛాయా) హతేదానీం దాస్యాఃపుత్రీ పర్యాప్తే దజ్జే.

తామసీ. [బాధాతిశయం నిరూప్య] కామరేహే, వశీఅం ఖు శగ్గా హత్థపాదేసు జీతశా. ఇ సమ్మహోమి పదస్తరం వి చలిదుం. దూసహా ఖు వీదా సంపు త్తా. తా మోవీహి జీతశబ్దమ్.

(ఛాయా) కామలేభే, దృఢం ఖలు లగ్నా హస్తపాదేషు నిగళాః. స శక్నోమి పదాంతర మపి చలితుం. దుస్సహా ఖలు పీడా సువృత్తా. తస్మా న్నోచయ నిగళబన్ధమ్.

విదూషకః. [స్వగతమ్] సాహు సాహు, వీధం ఖు తుహ దాళుణ త్తణస్స జుత్తం. [ప్రకాశమ్] అయి ఎవ్వం ఖు చీతిలిదా సా.

(ఛాయా) సాధు సాధు, ఏతత్ బిలు తవ దారుణత్వస్య యుక్తం. అయి ఏవం ఖలు నిగళితా సా.

తామసీ. సాము దిట్టో మన లావ చీతిళబన్ధప్వరీ, తా తురితం చీవప్తేహి బాహం

(ఛాయా) సాధు దృష్టో మయా తస్యా నిగళబన్ధప్రకారః. తస్మాత్ త్వరితం నివర్తయ బాధాం.

విదూషకః. తామసి, మోయేమి. ఖణం సహస్స. [ఇతి నిగళం పరిమృశ్య] అయి వళితం ఖు శగ్ధా హస్తపాదేషు చీతిళా. ణ సమ్మోహోమి మోయేదుం, కిం కరిష్యమ్.

(ఛాయా) తామసి, మోచయామి. త్షణం సహస్వ. అయి బలన త్థలు లగ్నా హస్తపాదేషు నిగళాః త స్న శక్నోమి మోచయితుం, కిం కరిష్యామి. తామసీ. జయి ఎవ్వం ఖణాదో గత్తుణ అన్వేషారాదో మోచణసాహణం భోహా కీళితం ఆణేహి.

(ఛాయా) యద్యేవం త్షణా ద్గత్వా ఆన్తఃపురా న్నోచససాధనం లోహ కీలక మానయ.

విదూషకః. [సహషా ముత్తాయ స్వగతమ్] ఏసో మహ ఓసరళాహౌ చిగ్గ స్థం. [ప్రకాశమ్] ఖణం సహస్స తురితం ఆణఇస్సం. [పరిక్రమ్య, పురోఽవలొక్య] కహం ఏసా కామలేహా అహినట్టఇ. హోదు, ణం తా మసీసారం గత్తుణ పదారఇస్సమ్. [ప్రకాశమ్] అఇకామలేహే, కహిం చాణిం సమ్భుత్తా వితి తుమం?

(ఛాయా) ఏవ మమావసరలాభో నిగణస్తుమ్. త్షణం సహస్వ. త్వరిత మానయిష్యామి. కథ మేషా కామలేఖాభీవర్తతే, భవ త్వేనాం తామసీస్వరం గృహీత్వా ప్రతారయిష్యామి. అయి కామలేభే, కథ మిదానిం సమ్భుజ్జేవ త్వమ్?

ప్ర వి శ్వ,

కామలేఖా. సహి తామసి, సుదం ము అష్టేహిం గత్తూణ ము ఇచ్చవిభోలం
తథ ని ఆణీల తావ అణయామి అష్టేశుర పేరన్దచఉస్సాశదుగ్గే జితశబన్దో ఆ
ణితో దేవీవ త్తి. తా తుమం అష్టేసీల సన్నన్నమ్మి. దిట్టివ తుమం పచ్చక్లిదా.

(ఛాయా) సఖి తామసి, శ్రుతం మయా అస్తాభి గౌత్వా మయా సృత్రివి
లోకనాథా మితి ఆనీయ తస్యా అనార్యాయాః అన్తఃపుర పరివ్రజచతుశ్చాలదు
గ్గే నిగళబన్దాః ఆజ్ఞప్తో దేవ్యా ఇతి. తస్మాత్ త్వా మన్విష్య సమ్భావితాఽస్మి.
దిష్ట్యా త్వం ప్రత్యక్షితా.

విదూషకః. [స్వగతమ్] ఏసా వి దాసీవ ఉ త్తీ మహా పుదారణకూపే పడిదా.

[ప్రకాశమ్] తా జీవేదేహి దేవీవ జహా .. అష్టేశుర పేరన్దదుగ్గే జితశబన్దో ఆ
ణి అణయా” త్తి.

(ఛాయా) ఏసా వి దాస్యాశ్రుత్రీ మమ ప్రతారణకూపే పతితా. తన్నివే
దయ దేవైయథా “అన్తఃపురపరివ్రజచతుశ్చాలదుగ్గే నిగళితా సా అనార్యా” తి.

కామలేఖా. కహం మం అన్దరా తువ ఆణీదా సా ? (ఛాయా) కథం మా మన్త
రాత్వయా ఆసీతా సా?

విదూషకః. అయి తుమం అష్టేసీల మష్టేమగ్గం పథిదావ ము ఉజ్జాణాదో
కత్తూరిలవీ ఘరం పథిదా సా జ్ఞామజ్ఞరీ పసు విల గహీదా.

(ఛాయా) అయి త్వా మన్విష్య మధ్యేమాగ్గం ప్రథితయా మయా ఉద్యా
నా త్కస్తూరికాగృహం ప్రథితా సా జ్యోత్స్నామజ్ఞరీ పశు రివ గృహీతా.

కామలేఖా. [సహవశమ్] సాహు, తామసి, సాహు, చళపతా ఖు దేవీవ అణు
ట్రిదా తువ ఉపకిధి. తా ణం టిలలిదంపేక్షామి. (ఛాయా) సాధు, తామసి,
సాధు, బలపతీ ఖలు దేవ్యాః అనుష్ఠితా త్వయా ఉపకృతిః. తస్మా దేనాం
నిగళితాం పశ్యామి.

విదూషకః. [స్వగతమ్] కిం ఏసా గచ్చిషి, కింవా మహా కిదపత్తణం విజ్ఞాదం
భవే. [విచిన్త్య] హోదు ఎవ్వం. [ప్రకాశమ్] కామలేఖా, సా అణ
యా మహా సోరం గత్తూణ తుమం పదారిల జితశబన్దాలం పథేది.

(ఛాయా) కిం ఏసా గచ్చతి? కింవా మమ కిదపత్త్యం విజ్ఞాతం భవేత్?

భవ త్వేషం. కామలేఖే, సా అనార్యా మమ స్వరం గృహీత్వా త్వాం ప్రతా
ర్య నిగళమోచనం ప్రాథమ్యేత్.

కామలేఖా. [సరోషమ్] హుం దుష్టా మంచి వచ్చేదుం పహవిస్సది. కామశే
హే ఖు వీసా. (ఛాయా) హుం దుష్టా మామపి వచ్చయితుం ప్రభవిష్య
తి. కామలేఖా ఖి లేవే. [ఇత్యుద్ధతం పరిక్రామతి]

విదూషకః. [సాశక్కుమ్] కింవా భవే? అహవా ణ కింవి ఖలేది. (ఛాయా)
కింవా భవేత్? అథవా న కి మపి స్థలేత్.

కామలేఖా. [తామసీ ముపస్పృత్య, హస్తపాదౌ సంమృశ్య] పజ్జల్తో ఏసా
తుహ దజ్జో. (ఛాయా) పర్యాప్త ఏష తే దజ్జ.

తామసీ. సఖి కామశేహే, జాహం జాహ్వామజ్జరీ. కిం ఉణ దాణం తావీ జీ
అశబద్ధస్పృతరదంసణత్థం తువీ జిఅలిదా తామసీ (ఛాయా) సఖి కామ
లేఖే, సాహం జ్యోత్సామజ్జరీ. కిం పున రిదానీం తస్యా నిగళబద్ధప్రకా
రదశణాధణం త్వయా నిగళితా తామసీ.

కామలేఖా. [స్వగతమ్] సాహు, తామసి, సాహు. దిరం ఖు జిఅలిదా అణయ్యా
[ఉత్తాయ సరోషమ్] హుం బాలిశే, మంచి స్పదారేదుం అత్తి తుహ కో
సశమ్. కామశేహే ఖు వీసా. [ఇత్యుత్తావితకేన పరావతకతే] (ఛాయా)
సాధు, తామసి, సాధు, దృఢం ఖిలు నిగళితా అనార్యా. హుం బాలిశే,
మామపి ప్రతారయితుం అస్తీ తవ కాశలం? కామలేఖా ఖిలేవే.

విదూషకః. [సహషణం స్వగతమ్] జీవుత్తో మహ ఉవ్వేట. జం ఏసా మం
ఎన్య తామసి త్తి కరీఅ అహిపట్టణ. [ప్రకాశమ్] కామశేహే, అవి జిరూ
విడం? (ఛాయా) నివృత్తో మహాద్వేగః యదేషా మామేష తామసీతి
కృత్వా అభివతకతే. కామలేఖే, అపి నిరూపితమ్?

కామలేఖా. అహణం. కిం ఉణ తుహ సారం గత్తూణ మం వచ్చేదుం పవుత్తా.
(ఛాయా) అధకిమ్ కిం పునస్తవ స్వరం గృహీత్వా మాం వచ్చయితుం
ప్రపుత్తా.

విదూషకః సహి, కహం మిచ్చావాణి తామసి? (ఛాయా) సఖి, కథం
మిథ్యావాదిని తామసి?

కామలేఖా. సవ్యహా పరితోసేదా భట్టిణీ తువీ. (ఛాయా) సవహా పరితో
పితా భట్టిణీ త్వయా.

విదూషకః. గచ్చ తురితం. దేవీవీ విణ్ణవేహి జహడిత్తం. అహంత తహిం ఎవ్వ
అప్పహదత్తం ణివిట్టా హోహ్వి. (ఛాయా) గచ్చ త్వరితం. దేవేయి విణ్ణాప
య యథాదృష్టం. అహంహ తత్త్రేవ అప్రమాదాథాం వివిహ్తా భవామి.

కామలేఖా. తహ. (ఛాయా) తథా. [నిష్క్రమిస్తా]

విదూషకః. [సపరితోషమ్] ఏసో దాణిం మిచ్చుముహోదో ముక్కోహ్వి. జాహ్వా
మజ్జరీతి అవమిచ్చుముహోదో. తత్తభవం పీతవలసోవి కాళమిచ్చుముహో
దో. హోదు, పక్షుడం కజ్జం అణుచిత్తేమి.

(ఛాయా) ఏవ ఇదాణిం మృత్యుముఖా స్తుక్తోస్తి. జ్యోత్స్నిమజ్జరీచ
అపమృత్యుముఖాత్. తత్రభవాన్ ప్రియవయసోస్యపికాలమృత్యుముఖాత్. భవతు,
ప్రస్తుతం కార్య మనుతిష్ఠామి. [నిష్క్రమితు]

తతః ప్రవిశతి కామయమానో రాజా.

రాజా. [సాశంసం]

యన్తవైతరవక్రీమాశకభరో యచ్చారుహాసం ముఖం
యచ్చ స్నేహరసావనేకశిరస్నిగ్ధాలసం దశశనమ్ ।
యన్తాధుర్యతరస్థితచ్చ వచనం యచ్చావిగీతం గతం
కిం స్వి న్తాచక మావనన్తి సుదృశ స్సవాణి తా న్యత్సవమ్ ॥౯॥

అథవా, అల మనాశ్వాసేన. కుతః.

ప్రేమప్రోల్లసితై శ్రుపాముకులితైః స్నేహమృతస్యద్విభిః
సంవృతం కిల చేష్టితై మృగదృశ సానకం దృశోరుత్సవైః ।
యత్సాక్షాత్కరణేషు తేషు మనస స్సమ్భూయ భూయఃస్ఫుర
ద్భావారూఢ మపేతబాహ్యవిషయం భాతిస్త కాపి క్షతిః ॥ ౧౦ ॥

[సానుత్తరణం] ఇదచ్చ పున రతివ మనః సమాశ్వాససహనమ్.

వరిత్రస్తా పూవణం పున రమశయాతేన వనసా
వచః శ్రుత్వా సఖ్యా “వ్రజ సఖి విహారాయ పయసి” ।
కిరన్తీ నేత్రాభ్యాం కలుషదృ గహః కజ్జశయుతా
గమివ్యన్తీ య న్తాం కరుణాకరుణం పైక్షత ముహూః ॥ ౧౧ ॥

[స్వశకమభినీయ, సపరితాపమ్] ఆః క ఏష చలితేష్ఠనో దావాసలస్తరుణ
తరుణాభి జ్వాలాభి సృష్టహతి హస్త వపుః. [విలోక్య] అహో దాహసాద్య
శ్యేన విఘ్నేతోఽన్యే, అద్యహి,

విశ్వవ్యాపితమఃసముచ్చయముహో విస్తేరసీలోఽపిలా
సృద్ధ్యఃఖణ్డితయోగకోఽరయణీకోకప్రియమ్భాపుకాః ।
దిక్కా-న్తాసునవద్దలీమ సుసక్రిఘ్ణచిచాకాయితాః
పన్త్యేతే దివి కర్దశన్తి పరితః పీయూషభానోః కరాః ॥ ౧౨ ॥

అపిచ, ఆకావాసకగజ్జికాపరిజన్తై రాకారిత శ్చద్రవీమాః
ప్రాచీం పూర్ణ మమన్దరాగరుచిరా మాలిన్జ్య సమ్మాదతే ।
గాఢాలిన్జనభక్తురై రివ మచక్షోణీభ్యతోః మజ్జు మై
రారుణ్యం క్రమశో జహతి దిగియం పారన్దరీ శున్దరీ ॥ ౧౩ ॥

[సహషణం] హస్త, హస్త,

ఉద్దామధానుపరివారితకైరవారిక
రుత్తుజ్జలక్షణమరన్దతరన్జితశ్రీః ।
ఉన్నతమానసచకోరవిహరిబన్ధు
రుద్వేలవారిధి రుదచ్ఛతి శీతరశ్మిః ॥ ౧౪ ॥

[సామమమ్] అహో, విరహిజనవిపినానరేఽన్తి న్నపి శరాయవృత్తై
సుధాంశు రితి గరీయాన్ వ్యామోహాః. [సవితకమ్]

నాయం శీతమరీచి రుష్ణకిరణ స్తిగ్ధాంశు రస్తంగతః
కిం వోదచ్ఛతి కాశకూటగరళం పీతం చ త చ్చమ్భునా ।
జౌవోఽగ్నిః కి ముదే త్యబిన్దనతయా నాస్యామ్భుధే నిఁగమ్మః
త న్నన్యే సముదైతి మృత్యురిహ మాం దంష్ట్రావదాతప్రభః ॥ ౧౫ ॥

అథవా, విధాత్రా మాంహస్త్యం వ్యవసితవతా వ్యక్త ముదధే
రుపాదాయ ప్రాధానల మపి చ హాలాహలవివమ్ ॥
యుగాన్తాకజ్యోతిదకహనసముదాయేన సహితం
శరాయ స్సప్రోయిం సకలజనసన్తాపకృ దభూత్ ॥ ౧౬ ॥

[విచిన్త్య, ఆకాశే లత్యుం బధ్యా] రే రే శశకశక్ర, కీడ్వశం తవ నై
షమ్యమ్. పశ్య,

జన్మక్షీరనిధే జాదా స్తప రుచో జానం సుధామణ్డలం
 కమైత త్కుత ఆగతం విరహిణాం శమాపనం మాదృకాం ।
 అథవా, యుక్తజ్ఞైత దుపేయుష స్తప ముహు మాళాహలై స్సంస్తవం
 సస్పృహోపి హి సాహచర్యవశత స్సజ్జాయతే దారుణః ॥ ౧౭ ॥
 అథవా, నైష దోషో భవతః. కిం పున విశమమామైకనిధే విశేధే
 రేవ. [ప్రత్యక్షవ దాకాశే లక్ష్యం బధ్యా] భో భో విషమాచానిధే హతవిధే,
 దగ్ధ్వ త్రిణి పురాణి దీప్తమహసి శ్రీకల్లబాలాచిమ్
 స్వాహాకృత్య మనోభవం కిము భవాన్ కల్యాణ మారభ్యవామ్ ।
 య త్తత్సంస్తవమ్మితేన వపుషా దాహత్తనా పాప్తనా
 సమూభతః పున రాభిచారిక ఇవ క్రావ్యా స సవణం జగత్ ॥ ౧౮ ॥
 [విమృశ్య] కి మిదానీ మతిక్రాంతోపపదానేన చిరాయతి వయస్య శ్చ
 క్షౌగ ఇతి వృథమానే చేతసి.

[ప్ర వి శ్య.

విదూషకః. సుహం పితవశస్సస్య? (ఛాయా) సుఖం ప్రియవయస్త్వస్య?
 రాజా. యది సుస్వాగతోసి!
 విదూషకః. అహ ఇమ్. (ఛాయా) అథ కిమ్.
 రాజా. [సహషమ్] కి మానీతా జ్యోత్స్నామజ్జరీ ప్రకాశమజ్జర్యా సహ
 మరతకాపీడమ్?
 విదూషకః. ఇ కేవళం జాహ్లామజ్జరీ సహాయీవ సమం మరచితపీడం, కిన్తు సా
 అస్తే ఉరచటాస్సోరదుగ్ధం ఊతేన సమం రక్తసే దుగ్ధపాలిత తామసీ.
 (ఛాయా) న కేవలం జ్యోత్స్నామజ్జరీ సహచర్యా సమం మరతకా
 పీడం, కిన్తు సా అస్తేపురచతుశ్శాలదుగ్ధం నిగళేన సమం రాక్షసే దుగ్ధపా
 లికా తామసీ చ.
 రాజా [సకాతుకమ్] వయస్య, యథావృత్త మభిధేహి.
 విదూషకః. [కణే] ఎవ్వం విఅ. (ఛాయా) ఏవ మివ.
 రాజా. [సానన్దవిస్తయమ్] వయస్య, సాధు సాధితమ్. [విదూషక మార్జిత్వం]
 వయస్య, యది పున రిదం విచారయతి దేహి!
 విదూషకః. కో తుమం ఇమస్మ చిన్తణే? (ఛాయా) క స్త్వ మముచ్య చిన్తణే!

రాజా. [సబహుమానమ్] సవ-ధా ప్రత్యుత్పన్నమతి వాయస్యః. త ద్విశం
య రమ్యాచననసరణిం.

విదూషకః. ఇదో ఇదో భవమ్. (ఛాయా) ఇత ఇతో భవాన్. [ఉభాపరి
క్రమతః]

ఏదం కదళిపణమ్. (ఛాయా) ఏత త్కదళీపనమ్. [ఉభా ప్రవేశం నాట
యతః] వయస్యః పేక్ష పేక్ష. (ఛాయా) వయస్య, పశ్య పశ్య

రాజా. [విలోక్య సహవఃమ్] అహూ ౧ మోహపవనస్య రామణీయకమ్.

కూజతోక్తికిలకాహళీపరివహత్కామాపగాసమ్భిమ

క్రీడత్కామిమనస్తిమిజిలమలగ్రాసాయ జాలాయితాః ।

అధోఽస్తీలితకోరకాసు కదళీ మ్వరబ్ధముగ్ధోత్సవా

స్పృహాబద్ధమనోహరస్వరముచో మాద్యన్తి మాఖ్యేలిహః ॥ ౧౯ ॥

[ఇతి పశ్యన్నేప పరిక్రమతి]

విదూషకః. వయస్య, మనోహరం వి ఇమం పదేసం అసంభావిత కహం తురి
అం పఢిదోసి? (ఛాయా) వయస్య, మనోహర మపి ఇమం ప్రదేశ మస
మ్భవ్య కథం త్వరితం ప్రస్థితోఽసి?

రాజా. సత్య మాహ వయస్యః,

మిళిన్తై రామస్త్రీధ్వనిభి రిహ బద్ధానుసరణాః

సమీరాః స్పృష్టస్తే మృదుచలితరమ్భాకిసలయాః ।

పరిగమ్భేన్తైహం పరిసరసరస్తీరజనుషః

ప్రగల్భాః కేతక్యః పుళక మివ బద్ధన్తి ముకుళమ్ ॥ ౨౦ ॥

విదూషకః. ఏహో మరదతిపీడో. (ఛాయా) ఏష మరతకాపీడః.

[ఉభా వారోహణం నాటయతః]

తతః ప్రవిశతి నాయికా సఖి చ.

నాయికా. సహి, కిం దాణిం సమ్భవ్తా విత తుమం? (ఛాయా) సఖి, కి మిదా
నీం సమ్భృన్తైవ త్వమ్?

సఖి. సహి, సమ్భమపృచచిదాయే మహ మాత్తాదో ఇ జాణే కహిం వి వత్సత్వో
చిత్తవదో. తం ఆణ్ఠేసితి సమ్భన్తమ్మి [పరిక్రమ్య సవిమళమ్] సవహా
కదళీపణమగ్నే పడిదో భవే. తా తం గత్తుణ ఆటమిస్సం. తుమం దావఎత్తచిత్త,

(చాయ) సఖి. సమ్మృమప్రచలితాయా మమ హస్తా స్మ జానే క్యాపి
ప్రభ్రష్టః చిత్రపటః. సవకా కదలివనమాగేక విత్తో భవేత్. త త్తం
గృహీత్వా అగమిష్యామి. త్వ చ్చాచ దత్ర తిష్ఠ. [నిష్క్రమ్య]

విదూషకః, వయస్య, ఇమేహిం సోవాణేహిం అబ్బుడరం పవిస. అహం ఉగ
అదైఉరవుత్తం విఅరఇస్సమ్. (ఛాయా) వయస్య. అమిథి సోపాత్తై
రభ్యస్తరం ప్రవిశ. అహం పున రస్త్రఃపురవృత్తాత్తం విచారయిష్యామి.

రాజా. య ద్రోచతే వయస్యస్య. [నిష్క్రान్తో విదూషకః]

రాజ్ఞా. [నిమిత్తం సూచయిత్వా, సానస్త్వమ్] ఆయ మిదానీ మహాం, యతః.

సాయ స్తన స్తు పనశీతశశోమభాజ్ఞం

తద్వత్సనస్సబకవత్ప్రేతకర్మభీకం ।

పశ్చాత్తాప దస్తావేజులమదభివృద్ధి

హాహాన్తిపన్నయన మన్తిక ఏవ భాగ్యమ్॥౨౧॥ [పరిక్రామతి.]

నాయికా. మాణస, ఖణమే త్తం సహస్స. సుశహ ద్దాణిం తువా ణివృద్ధిభాతణం.

(ఛాయా) మానస, క్షణమాత్రం సహస్వ. సులభ మిదానీం తవ నివృత్తాతి
భాజనమ్.

రాజా. [నాయకా మఱియొక్క సహజోన్మేషము] ఆహా సభాగ్య వవాఁడై.
తథా హి,

ధూన్వానా కరవృక్షేన కబరీభారం విహారోత్సుకా

వక్షోజం విగళత్పటం పిదధతీ పాణ్యస్తరే తాసక్యత్ ।

ఫేలత్కర్కణ మక్కణే విజయతే కర్ణపకాదపకాధ్వజ

అక్షరములను పట్టికేవల పురలో జీవాతు రేషా మమ || ౨౨ ||

నాయికా. [రాజాన మచటోక్య సమావేశం సమృద్ధి.]

రాజా. [సహసోపస్మత్య]

అల మల మతిసమ్భ్రమేణ శుభ్రం

త్వమసి చిరాన్తమ కామకల్పవల్లీ ।

మలయ మివ పట్టిరవల్లరీ మాం

మదనవళం మధువాణి మానయే స్వస్త్ ॥ ౨౩ ॥

[సమగ్ర మార్పిడి] ఏపీ, ప్రబుద్ధశతాబ్దకరణాభిగ మనావరణమణియ
మున్నేదశల మలక్కురోతు భవతి. అథవా భవత్యాః,

ప్రాయ శ్చుద్ధి దరీధరీతి కుశుకం కాయ స్తటిన్నిజాయ
నిజేతు ష్చ సరీసరీతి సవిధం వక్త్రం ముదా సత్పతేః ।
యద్య ప్యేష బరీధరీతి చిమరస్తానం తమస్సృజాయః
సన్న సోపి యదావిరస్తి భవతీ దేదీపితప్రాబ్ధానా ॥ ౨౪ ॥

తథాపి, జ్యోత్స్నీర్ముఖశబ్దకృతచంద్రకాస్తః
చంద్ర స్తవాఙ్మరపరిమృణ మాతనోసు ।
జ్యోత్స్నీమినిమిత మివ స్మిత ముద్యహస్త్యా
కాస్త్యానసస్య నను సుందరి నస్త యైసమ్ ॥ ౨౫ ॥

[ఇతి తయా సాకం పరిక్రమ్య ఉపవిష్టః.]

నాయికా. [లజ్జాం నాటయతి.]

రాజా. ఆయి, పథనే ఆనయా నిశీధలక్ష్మ్యా. పశ్య,

విదలితకేతకీకుసుమకేణుభరం సురభిం
సముపహరన్మరు త్సవిధ మేతి సుధాంకువిభోః ।
హిమసరసం రజస్త దిద మిస్తు రుదఞ్చయతి
స్వకరభరై హారిధ్ధరిణదృ త్వనులేప మివ ॥ ౨౬ ॥

నాయికా. [సస్పృహ మాలోకియతి.]

రాజా. [స్వగతమ్] కథ మస్యాం వామప్రకృతౌ ఆభీప్సితలబ్ధయే సరళతా మవ
ధారయామి. భవ త్వేనం తావత్. [ప్రకాశమ్] ఆయి కుతూహలిని

నాయికా. [రాజానం పశ్యతి]

రాజా. శశిమణినికుసుమస్యస్యనిమగ్దేతరామ్బు

స్నుపన మనుభవస్త్యా జ్యోత్స్నీయాఽయం మృగాఙ్కః ।
ద్రవయితు తవ చిత్తం దేవి దంతాఙ్కురక్రీ
రియ మపి భవదీయానుగ్రహః యావిరాస్తామ్ ॥ ౨౭ ॥

నాయికా. [లజ్జాం నాటయతి.]

రాజా. ప్రియ, ప్రసీద ప్రసీద,

అక్షౌ దళత్కుపలయద్యతి మాక్షిపస్తీ
మాన్యేన కింఞ్చ హరిణాక్షీ మృగాఙ్కులక్షీం ।
త్వా మమ్బుజాక్షి పున రీక్షితు ముత్సుకోస్తే
వాచాపి కోకిలసుధామకరన్దగవణమ్ ॥ ౨౮ ॥

నాయికా. [సలజ్జమ్] మహాభాగ, ఆశం దాటిం ఆసరిసోపవర్ణణేన.

(ఛాయా) మహాభాగ, ఆల మిదానీ మసద్యశోపవర్ణణేన.

రాజా. [సస్తితమ్] ఆవలిదై, కి మసద్యశోపవర్ణణ మిదమ్ ? కి మభిమన్యనే ఆసద్యశ మేవాత్మానమ్ ?

శకాఙ్కు స్తే వక్త్రప్రతినిధిపదం యాతి కుతుకీ
పిక్వేణీ వాణీమధురిమధురం వాచి వహతి ।
దృశో రౌపమ్యాయ స్పృహయతి చ పుల్లం కువలయం
తనుస్పృథాకం ధత్తై తుణి తనుమధ్యే తటి దియం । ౨౯ ॥

నాయికా. [సలజ్జమ్] అంహో నిష్క్లిణ త్తణం పతాసమర్జితే. జం మం ఏతజ్జ
ణిం ఉచ్చీత పథిదా. (ఛాయా) అహో నిష్క్లిణ త్తణం ప్రకాశమజ్జర్యాః.
య న్నామేకాకినీ ముష్టిత్వా ప్రథితా.

రాజా [స్వగతమ్] దిప్త్యా మమాయ మనసరలాభః. [ప్రకాశమ్] అయి కిం సక
రణ మాత్మానం మన్యనే ? పశ్య.

జయతి బిసేనీత స్తుం మధ్య స్తవామలకోమళం
తదభయకృతే వక్షోజాభ్యాం న చాపిత మస్తరం ।
అపి కువలయం ఛాయాపాయాకులం తవ చక్షుషా
హరతి మృదుతా మన్య త్రస్యన్త్రుగాక్షి వపు శ్చ తే ॥ ౩౦ ॥

నాయికా. కాహం ఇమాణం విలడ్ధవలణాణం ? (ఛాయా) కాహ మమీషాం
విదగ్ధవచనానాం ?

రాజా. [సకాతుకం] ఏష నిరూపయామి.

యద్దస్తకుట్ట శశశిద్యుతివభృతస్య
భూయః ప్రవృత్త ఇవ పుష్పశరజ్వరో మే ।
సా త్వం చిరాయ నయనామృతవతికేవ
పుణ్యైః ప్రయత్నరచితేః పురతో మమాఽసి ॥ ౩౧ ॥

నాయికా. కాహ, కహం ఆత్మణో సోభగ్దస్య అపన్యవం కుణన్తో మద్దభగ్గం మం
పంససి. జం మారిసాట ఇత్థిటట తుహ ఆదేహిరణివిట్టా భవితి మహాభా
అదంసణమె త్తం వి మహ మద్దపుణ్ణావీణ సహస్తి.

(ఛాయా) నాథ, కథ మాత్మన సౌభాగ్యస్య అపవ్తవం కువన్ మన్దభా
గ్యాం మాం ప్రశమ్నసి, య న్నాద్యశ్యః (స్త్రీయః) అన్తఃపురనివిష్టా భూత్వా మహా
భాగదశశమాత్ర మపి మమ మన్దపుజ్యాయా న సమాన్తే.

రాజా. [సానన్దపుశక మాత్మగతమ్] ఆయే బలవ దుత్కణ్ఠితాఽత్రభవతీ [ప్ర
కాశమ్] ఆయి, మన్నయనచకోరచర్చికే,

ప్రస్ఫుతపుశకం భావన్తేరప్రసన్నవిలోచనం
మస్ఫుహృదయం మన్తోదఞ్చత్త్రీపాలసవిభ్రమం ।
రసభరపరిశ్రాంతం కాన్తం తవానన మీక్షణైః
సుతసు పిబత సౌభాగ్యస్య క్వ మే వద నిష్టవః ॥ 32 ॥

తథాపి, దేహి పరిరమ్భణం మే మోహితహృదయస్య ముగ్ధలలితై స్తై ।
పాహి స్తరాదికేతం మా మెహి మదుత్సజ్జమజ్జశం దాతుమ్ ॥ 33 ॥

[నాయికా మజ్జే నివేశ్య, సమావేశపుశకమ్] హన్త సభలోన్తి.

చన్ద్రారవిన్దరుచిరం చపలాయతాక్షం
చారుస్మితం చటులకుణ్డలగ్జజ్జభాగం ।
బిమ్బాధరం బహునిషేధవచస్సుధాద్రవం
వక్త్రం నిషీయ్య సుదృశో య మద్య పూజాణః ॥ 34 ॥

[ఇతి తస్యా వదన మున్నమయతి]

నాయికా. [సమ్భ్రమం నాటయతి]

ప్రవిశ్య పటాక్షేపేణ సమ్భ్రాన్తో,

విదూషకః. పతస్సు, ఇదో పథిదేణ మవ దిగ్హ విఅదవిణిక్ష్పితచళణజుఅళరణ
ణాఅన్దణాఉరా ఆరత్తణీకుప్పశశచ్చీహిం ఆచ్చీహిం ణిప్పన్తతారేహిం
ణిరూపణిజ్జకోపసంరమ్భ ముత్తాఅళీదుదేళ దేపి ఇదో ముహం పపుత్తా.
తా మణ్ణేమి ణిరూవిదం తావ మహ కిదపత్తణ ని.

(ఛాయా) వయస్య, ఇతిఃప్రథితేన మయా దృష్టా వికటవినిక్షిప్తచరణాయా
గళరణరణాయమానసూపురా ఆరక్తనీలోత్పలక్షీభ్యాం అక్షిభ్యాం నిష్పన్తతారా
భ్యాం నిరూపణీయకోపసంరమ్భ ముక్తాపళీద్వితీయా దేపి ఇతోముఖం ప్రపుత్తా.
త స్మన్తే నిరూపితం తయా మమ కితవత్స మితి

[నేపథ్య సూపురధ్వనిః.]

రాజా. [సోద్యోమ] నయస్య, కి మదానీం కరణీయం?

విదూషకః. [వినియోగ] నయస్య, మా చిత్తాం కరహి. ఇం తురితం మహా ఉత్త రిజ్జేః ఎచ్చెణ్ణం కరహి. ఇది ఇం పుచ్చది అహం వి శోద్యోమి తావిదా సాశ భజ్జివీత్తి దేవీం పదాః ఇస్సమ్.

(ఛాయా) నయస్య, మా చిత్తాం శురు. ఏనాం త్వరితం మహాత్తరీయేణ ప్రసన్నాం శురు. య ద్యేనాం పృశ్నతి అహం విశోద్యోగం ఛాపిలా సాల భజ్జివీత దేవీం స్రతారయిస్సమ్.

రాజా. [తస్మాద్రోతి.]

విదూషకః. [ఉపసృజ్య] సహి, జ్ఞానామజ్ఞారి, తేస్సద్వా పరాహి. బావి ఏనా నిగ్గ చ్చుఇ (ఛాయా) సహి, ఏస్సేద్వాన్నమజ్జి-3, నిగ్గిత్తా ఫహ, యావ దేహ నిగ్గచ్చతి.

అతః ప్రవిశతి దేవీ చరతి చ.

దేవీ. [సవిమర్శమ్] హాకో చ త్రాఉలి, అవి రాసు ఏదం లేణ ఎవ్వ బణ్ణం ఒదం భవో? (ఛాయా) హాకో చ త్రాఉలి, అపి నామైతి త్తేనవానుష్ఠితం భవతో? చేటి. దేవి కో ఎత్త సత్తేహో? కో అన్ఱో బేవిగు కామా సిక్ఖారహవయం అస్త రా దేవివి పడిఱిగత్తణం కణిఇ. [పదస్థలనం రూపయన్] సిం ఏదం మహా చళత్తే పడిక్కుళిఇ. [విలోక్య] కిస్సు ఇం ఏన చిత్తవాతో చిత్తవదో?

(ఛాయా) దేవి, కోత్ర సత్తేహా? కో-2-యో బేవిగు కామా శ్చ క్ఖారిహతక హత్తరా దేవ్యాః ప్రతిహలం కరోతి. కి మేత స్సమ చరణే పరిస్థలతి? కస్య పున రేష చిత్తహర క్షిప్తపటః?

దేవీ. [సాకూతమ్] హంతే, గచ్ఛేతి దంసేహి (ఛాయా) హంతే, గృహీత్వా దశకాయ

చేటి. [గృహీత్వా చిత్రపట మవలోక్య చ] దేవి, పెళ్ళ పెళ్ళ. (ఛాయా) దేవి, పశ్య పశ్య.

దేవీ. [విలోక్య, సామరశమ్] కహం ఎత్త సా దుబ్బగా? [విభావ్య] కహం ఎత్త అయ్యపుత్తస్సు సాహత్తలిహిదాఇ అక్ఖరాఇ? [స్వపకరేత్వాది పతిత్వా, సబాష్పమ్] హంతే, పెళ్ళ మహా సోభగం. (ఛాయా) కథ మత్ర సా దుభగా? కథ మత్రార్యపుత్రస్య స్వహస్తలిఖితా న్యక్షరాణి? హంతే, పశ్య మే సాభాగ్యమ్.

చేటి. [నివకాణ్య] దేవి, కిం కామశేష మిచ్ఛావా ఇతి? (ఛాయా) దేవి, కిం కామలేఖా మిచ్ఛావాదిసి?

దేవి. [అశ్రూణి ప్రమృజ్య, సనిశ్వాసమ్] హంతే, పచ్చుణ్ణం కలేహిణం. యం నేహి మరదఅపీడం. (ఛాయా) హజ్జే, ప్రచ్చన్నం కుశోసమ్, దశకాయ మరతకాపీడమ్.

చేటి. [తథాకృత్వా] ఇదోఇదో దేవీ. (ఛాయా) ఇద ఇతో దేవీ.

[ఉభౌ పరిక్రామతః]

చేటి. ఏదం దువారసోవాణమ్ (ఛాయా) ఏత ద్ద్వారసోపాసమ్.

దేవి. [ఆరుహ్య] దంనేహి కహిం సో జతో (ఛాయా) దశకాయ కుత్ర సజనః.

చేటి. ఏసో దేవో. (ఛాయా) ఏష దేవః.

రాజా. [దృష్ట్వా కించిదుత్థాయ సాదరమ్] దేవి, ఇద మాసన మలక్ష్మీయతామ్.

దేవి. [స్వగతమ్] ఆచ్ఛాపరో సుకజేష్ఠో. [ఉపవిశ్య, దీఘకం నిశ్చస్య] అవి సిద్ధో అయ్యపుత్రిస్స మణోరహిణా? (ఛాయా) ఆత్మాదరః శబ్దా నీయః. అవి సిద్ధ ఆర్యపుత్రస్య మనోరథః?

రాజా. [అత్కగతమ్] అయే సత్య మియం కుపితా. యతః.

ఆరక్త మక్షీయగళం తస్యై నిష్ప్రేమనీరసం వచనమ్ ।

ప్రథయతి మనసి రుపం చ సుస్థరదధరం స్వీన్న ముజ్వలం వదనమ్ ॥ 34 ॥

[ప్రకాశమ్] దేవి, సఖిలు జానామి సామ్మీతం ఈద్యతో మనోరథ ఇతి. ఆథవా, జానామి సిద్ధ ఏవ హి సః. య త్కిల

ప్రత్యగ్రఘమక సలిలోత్సవమోదితాయాః

సమ్భిన్న వారిశిశిరం కటరం వహంత్యాః ।

నిమృకప్తపత్రరచనం నిరవద్యకోభమ్

వక్త్రాయుజం తవ నిరీక్షిత ముత్సుకోఽస్మై ॥ 35 ॥

దేవి. [సామషకమ్] అయ్యఉత్త, కాహం పదారణస్స జోగ్గా. జాణామి తుహ గోవణమ్ (ఛాయా) ఆర్యపుత్ర, నాహం ప్రతారిణస్య యోగ్యా. జా నామి తవ గోవనమ్.

విదూ. [అత్కగతమ్] కహం జాణాది జుట్టామంజరీం ఉత్తరిజ్జపడేణ గోవిదం? (ఛాయా) కిథం జానాతి జ్యోత్స్నామజ్జరీ ముత్తరీయవలేస గోపి తామ్? [ప్రకాశమ్] దేవి, న కావి ఎత్థ గోపీఅది, కిం ఉణ వఅస్సస్స

అపహసనఫలా సాశభంజిత. (ఛాయ) దేవి, న కావ్యత్ర గోవ్యతే కిం
పున వాయస్యస్య అపహసనఫలా సాలభజ్ఞికా.

రాజా. [సభయ మాత్మగతిమ్] హా థిక్, మూఢాసంవాసఫల మనుభూయతే.
చేట్రీ. [జనాన్వితమ్] సుదం దేవీవీ? (ఛాయ) దేవ్యా?

దేవి. [నామకం, నిర్వస్య] హండే, పేర్, దుష్టగావీ గుప్తకాంతం, జాదా
ణిం అస్మజ్ఞసా వీష్వ అయ్యపుత్త్రాని ప స్త్రీకాశమ్, [ప్రకాశమ్]
అయ్యపుత్త్ర, మహ దంశణిత నిం సాశభంజిత. (ఛాయ) హజ్జే,
పశ్య దుభకగాయా దువికనయం. యేదానీం అసాగ్నయై అర్యపుత్రస్య
పాశ్వకవతిశీ భవతి. అర్యపుత్ర, మమ దశకనీయేదా సాలభజ్ఞికా.

విదూ. [సోద్యేగం, స్వగతమ్] హద్ది హద్ది, మహ బాళినలం, జం మహ దత్త
ముహదో ణిగ్గదం పథ్తదప్పజీవం చలం. (ఛాయ) హాథిక్ హాథిక్, మమ
బాలిశత్వం, య న్నమ దగ్గముఖాత్ నిగతం ప్రస్తుతప్రతీపం వచనం.

దేవి అయ్యపుత్త్ర. అహం వి ణం సాశభంజితం పెళ్ళిదుం అహిశసేమి. (ఛాయ)
అర్యపుత్ర, అహ మప్యేనాం సాలభజ్ఞికాం ద్రేక్షీతు మభిలషామి.

రాజా. [సోద్యేగం, స్వగతమ్] హస్త, గృహీతోఽస్మి. [ప్రకాశమ్] య దభి
రోచతే దేవ్యై.

దేవి. హంజే, జియావేహీ ణం. (ఛాయ) హజ్జే నిరూప యైనామ్.

చేట్రీ. జం దేవీ ఆణవేది. (ఛాయ) య దేవ్యాజ్ఞాపయతి. [పరిక్రామతి]

విదూషకః. [సక్రోధం నివార్య] హుం అణయ్యే, రక్తసి దాసీవికత్తి, మహ
బ్బయ్యణస్స ఉ త్తరిజ్జేణ తిరోహిదం సాశభంజితం తుమం జిరువేసి.

(ఛాయ) హుం అనాయే, రాక్షసి, దాస్యాపుత్రి, మమ బ్రాహ్మణస్య
ఉ త్తరియేణ తిరోహితాం సాలభజ్ఞికాం త్వం నిరూపయసి.

దేవి. [సరోషసమ్భ్రమం] హంజే, జివట్టస్స జివట్టస్స. అహ్మై గచ్ఛేహ.

(ఛాయ) హజ్జే, నివతస్య, నివతస్య. అవాం గచ్ఛావశే. [అసనా
దుత్తివతి]

రాజా. చేలా పుతే గృహీత్వా సానునయమ్] దేవి, న రోషః కార్యః. తవ ప్ర
సాదభూమి రేవ జనః. [పాదయోః పతతి.]

దేవి. అయ్యఉత్త్ర, ఏసా పస్తజిజ్ఞాజాయే తుమం పసాదభూమి.

(ఛాయా) అర్చిపుత్ర, ఏషి వర్షనీయా యస్యా స్త్యం ప్రసాదభూమిః.
[ముక్తావళీహస్తా చ్చిత్రపట మాదాయ భూమా పాతయిత్వా సాటోపం పరిక్రమ్య
నిష్క్రవా ముక్తానశ్యా సహ.]

విదూషకః. [ఉపస్మత్య] వయస్య, ఉక్లేహి. ఉక్లేహి. ఏసో భవం మిచ్ఛము
హదో విఅ అష్టైరంశశహదో ముక్కోసి.

(ఛాయా) వయస్య, ఉత్తిష్ఠ. ఉత్తిష్ఠ. ఏష భవాన్ మృత్యుయుఖా దివ అస్తః
పురకలహః పున్దరికే.

రాజా. [ఉద్ధాయ] వయస్య, కథ మయం దేహిం సమ్నోప్త శ్చేత్రింటః?
విదూషకః. సమ్నమస్మచిదాపి పత సమజ్ఞరీపి హల్ధాదో కదళీపణమగ్గపడిదో
దేహిమి గహీదో భవే

(ఛాయా) సమ్న)మప్రచలితాయాః ప్రకాశమజ్ఞార్యా హస్తాత్ కదళీపణ
మాగకపతితో దేవ్యా గృహీతో భవేత్

రాజా. [సాశస్కం] వయస్య, కథ మియ మత్రభవతి త్యోర్నాన్మిమజ్జరీ విది
తా స్యా దస్తః పురే.

విదూషకః. మా భయేహి, తుహ రక్షాబద్ధం కరిస్సమ్. (ఛాయా) మా విభేహి,
తవ రక్షాబద్ధం కరిష్యామి.

[నేపథ్యే మహార కలకలః]

నాయికా [కావేగమ, అవహ్నిసపట మవధూయ రాజానం ససమ్ప్రీయ మా
లిజ్జతి]

రాజా. [సుఖానుభవ నిరీనిమ, సానద్ద హ తగతమ.]

ని సకం గృహ్యతభవయా నిరస్తరోద్య

గ్రోమాహ్నిజ్జ్వల శరీరయానసయా మే ।

వ్యాప్యైర్వృణమమకబ్జణం లిమణ్యా

సంక్షేపః కృతి ఇహ సాహితీం తనోతి ॥ ౩౭ ॥

[పున నేపథ్యే]

అప్రహేణ్యం, అబ్రహ్మణ్యమ్,

త్రోభోర్మై స్ఫులిద్భ్యంకరివితే బిభృ దక్షి ణ్యుచితా

రమ్బుటోపగ్రతో అప్రతినిసదిరలత్పా)హదిక్పాలసాధః ।

బభృత్ప్రకామప్రతిభయవదన స్తీక్ష్ణదంష్ట్రాకరాళః

ప్రాప్తోతసావధికారః కంశయతి పురీం సహత స్తీవ జేగః ॥ ౩౮ ॥

రాజా. [సక్రోధమ్] ఆః కథమస్తాను సత్సు దురాత్మనోఽన్ధకారస్య ప్రచారః? విదూషకః. ఐయస్య, మణ్డే జీమూదరక్ష్మసప్సవట్టిదో ఏసోఽస్తి. (ఛాయా) ఐయస్య, మన్యే జీమూతరాక్షసప్రవతికాత విష ఇతి.

నాయికా. [సభయోద్వేగమ్] పరిత్రాతదు మం ఇమాదో జీమూదరక్ష్మసాదో. (ఛాయా) పరిత్రాయతాం మాం అస్తా జీమూతరాక్షసాహ్. [పున రపి రాజాన మాలిజ్గతి.]

రాజా. ప్రియే, కథం భవతి చాస్తన్తాతులదుహితా కాముదీన జీమూతరాక్షసాహ్ భయామలా దృశ్యనేః

విదూషకః. యం ఇయంత జాన్తామజ్జరీ ఖు, అదా జీమూదరక్ష్మసాదో ధయంణావీవి.

(ఛాయా) న స్వీయఘ్న త్రోతాన్నైవ ఇతి, అగో ఏమూదరాక్షసా దృశ్యమసాగ్రి అపి.

నాయికా. [స్వగతమ్] అజ్ఞవి అజ్ఞం ఎవ్య మం జానాది ఐశ్వర్యేనా, కింనాణిం అత్రాణం విజ్ఞపేమి? అనావా మా సాహసం కరిస్సం. జహగురుణిదేసం పశ్యిస్మమ్.

(ఛాయా) అద్యా ప్యన్యా మేవ మాం జానాతి కల్లభో. కిమిదాసి మత్తానం విజ్ఞాపయామి. అథవా. న సాహసం కరిష్యామి. యథాగురునిదేశం పరికాష్యే.

రాజా. [నాయికా మాలిజ్గ్య దుబుక మున్నమయ్య] ప్రియే, మా కిథేహి. [ఉత్థాయ] కః కోఽత్ర భోః?

ప్ర వి శ్య.

స(స్ర)ధారిణీ. జేదు భట్టా, ఇదం దేవస్య సరాసణం. ఇమే తూణీరా.

(ఛాయా) జయతు భతాకా. ఇదం దేవస్య శరాసణం. ఇమా తూణీరా.

రాజా. [గృహీత్వా ధను రాశోపయకా, విదూషకం ప్రతి] సఖే, సంతక్షణీయా ప్రకృతికాలరా భవత్సఖే.

విదూషకః. జం భవం ఆణవేది. (ఛాయా) యద్భనానాజ్ఞాపయతి.

నాయికా. [పున సుసాధ్వస మాలిజ్గతి.]

రాజా. సుప్తరి. న భేతవ్యం, న భేతివ్యమ్.

ఏత ముత్సార్గ్య దుష్కృత మన్ధకారవికాచరం ।

క్షణా దేవ సమాయతి తవ కాన్త స్తలోదరి ॥ 3౯ ॥

[కిచ్చే దుచ్చైః] కః కోఽత్ర భోః?

ప్ర వి శ్య,

ప్రతిహారి. ఇదో ఇదో దేవో. (ఛాయా) ఇత ఇతో దేవః.

[సజే పరిక్రమన్తి.]

రాజా. [సమస్తా దవలోక్య] అహో, కురాత్తనాన్తకారహతకేన కబళీకృతం
సవతోపి జగత్, అద్య హి.

కాలిన్దీసలిలోన్మిషశుక్లయశ్రేణీశ్చైః సహతః
ప్రాగ్భరైః పరిషీత మన్య కులటాఘస్తాపహై స్తామనైః ।
ఉత్తాభోష్టదభీమభేరవఘటాఘాత్కారసమ్మూర్యుశం
త త్ఫలూకకదమ్బకే ష్విపి వనా త్యాభోగ మమ్బుకృతైః ॥ ౪౦ ॥

పున నేపథ్యే,

అత్యాహితం, అత్యాహితమ్

అన్త మేత ద్వలం కృత్స్నం ధావస్తామ్భానిధిమజ్జనాత్ ।

అన్ధకారేణ ఘోరేణ ఘాత్యతే హస్త సవశః ॥ ౪౧ ॥

రాజా. [శ్రుతి మభినీయ ససంరహమ్] కథ మయ మస్తత్సేనాపతేః ప్రకాశ
స్యో ప్యయ మాతా స్వరః దీప్తికే, త్వరితం నిగత్య సారథిం బ్రూహి
“త్వరిత మానయ సాక్షా”మికం స్వప్న” మితి.

ప్రతిహారి. దేవ, తహ. (ఛాయా) దేవ, తథా. [నిష్క్రిస్తా]

రాజా. [సక్రోధమ్, ఆకాశే లక్ష్మ్యం బధ్వా] ఆః పాప దురాత్మ స్తన్తకార,
అయ స్సభవసి. [ఉత్తితం పరికృమ్య సపరిజనో నిష్క్రిస్తః.]

నాయికా. [శకునం సూచయిత్వా, సత్రాసమ్] అంహో కిం ఐ ఖ మహ
వామేదరం నిజం పరిషుద్ధం. (ఛాయా) అహో, కి స్తు ఖలు మమ
వామేతరం సయనం పరిషుద్ధతే

ప్రవిశ్య, సమ్భ్రాన్తో,

జీమూతః. దిప్త్యాయ మభ్యన్తరలాభః, [ఇతి నాయికాం గృహ్లాతి.]

నాయికా. [సోద్యోగమ్] హా ఆయస్సింగార, కహిం సి, కహిం సి, ఏషష్టి గహీ
దా జీమూతరక్త సేణ. (ఛాయా) హా ఆర్యశృంగార, మత్రానసి, మత్రానసి,
ఏషాన్తి గృహీతా జీమూతరాక్షసేన.

విదూషకః. అంహో మహా అణవహాణత్వణం. జం పణ్ణికాదరం ఉచ్చిత వయస్సు పితవశ్యహం సమరణస్సణమదూహాశేణ దూరం మవ పథ్తిదం. హోదు కహిం గమిస్సమ్. [పరిక్రమతి.]

(ఛాయా) అహో, మమ అనవధానత్వం. య త్వీకృతి కాతరాం ఉజ్జిత్యా వయస్యస్య ప్రియవల్లభాం సమరదళకానకుతూహలేన దూరం మయా ప్రస్థితం. భవతు కుత్ర గమిష్యామి.

జీమూతః. భవ త్వేనాం దివసపుర న్నిత్యా స్వరూపకూన్యాం కరిష్యే.

[నాయికా మాదాయ నిష్క్రान్తః.]

విదూషకః. అయే, జుట్టామజ్జరి, కహింసి, కహింసి. [విమృశ్య] బూణం ఏసా పితసహిం అణ్వేసీత కదలీవణం పథ్తిదా భవే. హోదు గమిస్సమ్.

(ఛాయా) అయే, జ్యోత్స్నామజ్జరి, కుత్రాసి, కుత్రాసి. సూన మేషా ప్రియసఖీ మన్విష్య కదలీవణం ప్రస్థితా భవేత్. భవతు గమిష్యామి.

[నిష్క్రान్తః.]

ఇతి

తృతీయోఽప్యాయః.

చ తు థో ఽప్యాయః.

తతః పవిత్రతి ప్రరితుష్టోఽన్ధకారః.

దీప్యై విలసిత మస్తత్కులపక్షపాతినా విధినా. యతః,

సజ్జాతా స్త్రిదశాజ్ఞనాసహచరాః సవేకాపి న శ్శత్రవః

యే యే దుభకరపిర్యగవిశేషధియ స్తత్ర ప్రకాశాదయః ।

నీతం త చ్చిరకాంక్షితం లలనారత్నం య దాద్యైకై

హ స్తభ్రష్టకరాసన స్సచ రిపు సోమ శ్శుచాఽన్తహితః ॥ ౧ ॥

[పురో నిరూప్య] కథ మిమా దేవస్య పాదోపతీవినో మయూరచాతకా పుపసపకతః ?

తెలిసి ప్రవిశణో మయూరచాతకౌ.

మయూరః. పతస్సు, కహం దాణిం దేవస్సు ఓహరిదకణ్ణారఅణస్సు పవు త్రిసేసం
బాణీమా? (ఛాయా) పయస్య, కథ మిదానీం దేవస్య అపహృతకన్యా
రత్నస్య ప్రవృత్తిశేషం జానీమః?

చాతకః. కిం ణ పేక్షసి పతిస్సాస్మి. ఏసో ఉణ అన్ధఆరో అమై పతిపాశఅన్తో
చిట్టెఇ. (ఛాయా) కిం న పశ్యతి పయస్యః ఏష పున రన్ధకారః అవాం
ప్రతిపాలయం స్తిస్యతి [ఉభౌ భువనసంకటే.]

అన్ధకారః. పతేస్స, మత్ర ప్రశ్నితా?

మయూరః. అజ్ఞ అన్ధఆర, ఓహరిదకణ్ణారఅణస్సు దేవజీమూదస్సు కహాసేసో ణా
దవోత్తి (ఛాయా) అన్ధకార, అపహృతకన్యారత్నస్య దేవజీమా
తస్య కథాశేషో జ్ఞాతవ్య ఇతి.

అన్ధకారః. సత్స, నిద్రా మాం ద్వైరయతి లోకాలోకగుహాప్రవేశాయ తచ్చో
తవ్యం తావ త్పుచ్చి.

చాతకః. అజ్ఞ, అహిద్ధిదసమరక్కణే తుప్తువిరద్ధే తస్మిం సోమరావీ కహిం
సమరపుత్తవో? (ఛాయా) అగ్నితసమరాక్కణే యుప్తద్విరుద్ధే త స్మిన్
సోమరాజే కథం సమరవృత్తాంతః?

అన్ధకారః. గ్రూయతాం యదా తావత్.

అగ్నికృతత్రిభువనే మహసా నిజేన

పయ్యుచ్ఛటం రటతి తీర్థకృపాణపాణౌ ।

కేచి న్నికృత్తరిసః పతితా శ్చ భూమా

కేచి న్ముమాఘ- రపలోకనమాత్రభీతాః ॥ ౨ ॥

ఉభౌ. [సహషణమ్] సాహు కిద మజ్జేణ. (ఛాయా) సాధు కృత మాశ్చేణ

అన్ధకారః. తావదా కణాన్యతకితోపనత మాత్త పక్షోపక్షయ మమషకరోష
వృతికరివిష్ఫురితాభ్యా స్మయనాభ్యా నిదిదకహ నివి న స్సవాన్ సా
టోప మారు ధన్యస్తనః కరకుటలితకోదదృజ్యావికవకవిష్కాజితనిభిక
ద్యమానసభోషణ్ణలః తిష్ఠణా దేన మమాభిముఖ మన్తక ఇవ జన్తో రాపతిత
సాస్మమహతకః. పతేస్స కిం బ్రవీమి.

దోదణ్డమద్దలితకామకసమ్మియుక్తః
తస్యాశుగై రహ మితో విరళం ప్రచారమ్ ।
యేన త్తజా దుదయ మేత్య తదీయభృత్యాః
భూయ స్తరా మ్మదభియోగకృతోరుపేగాః ॥ 3 ॥

ఉభౌ. హత్తి, హత్తి, జం ఆజ్ఞేణ దాశం అపాసూణంవి పుణోవి ఉత్థాణం.
(ఛాయా) హా థిక్, హా థిక్, య చార్త్యే జేదానీం అపాసూనా మపి
పునర ప్యుత్థానమ్.

అన్ధకారః. ఎత్సే, న శోక మహాతః. యత్ ప్రథమయుద్ధప్రవృత్తానాం
జయోపి న మోదాయ అపజయోపి నావమానాయ. కిష్కయై తావదపా
సవః కృతాః తే ప్రణష్టా ఏవ. కిం పున యే మదలలోకసభీత్యా పు
రా అన్తథానం గతవన్త స్తే రాజసన్నికర్షా త్సస్థితృప్యసయః దృశ్య
తాం ప్రాప్తాః.

ఉభౌ. తదో తదో. (ఛాయా) తత స్తతః.

అన్ధకారః. ఆత్రాన్తరే.

ఆభాభి శ్యామశాభి జగ దభిల మపి శ్యామయన్త స్సమన్తా
దుద్యస్తీభి స్తటిద్భిః స్ఫుటిత మివ నభ స్తత్త్వణం చిత్రాయన్తః ।
ఆరు హ్యోత్తుజ్జనుజ్ఞానినదఘణఘణాత్కారిణో వారజేన్ద్రా
నమ్భాదేన్ద్రా స్సనైన్యా స్సమరభువి మహాసీన్హనాదం వ్యముచ్చన్ ॥౪॥

అపిచ, గజత్పజన్యనేనాపతిభి రుదధిభి స్సేవ్యమానః స్ఫురన్త్యా
సౌదామిన్యా చ దేవ్యా సపురక మసకృ త్సమ్యగాలిక్లేతాః ।
అథ్యారూఢ శృతుభిః స్తురగవరిబృహై రూహ్యమానం శతాంశం
జీమూతః క్రోధవహ్నిజ్వలదురసయన స్సమ్భృతా దావిరాసేత్ ॥ ౫ ॥

ఉభౌ. [సహాయోన్వేషమ్] అప్యే పుణోవి ఉజ్జీవిదన్తా. (ఛాయా) ఆవాం పునర
ప్యజ్జీవితౌ స్వః. [పరస్పర మాలిన్యతః.]

అన్ధకారః. అథ త్తజేన తద్దోదణ్డచణ్డమాన మఖిన్డ మసహమానః నిటిలతట
ఘటితవికటభ్రుంగటీకః దేవో జీమూతః ప్రతిరున్ధన్ తన్ద్రైవ కరకిరణమరీచి
గభస్తిప్రముఖాన్ కటకాధిక్యతాన్ వికటవినిగతై విశళిఖజానైః ప్రక
టీక్యతగాత్రవ్రణా నకరోత్.

ఉభా. [సహజమ్] ఇట్టివి విశసిదం విహితా. తదో తదో? (ఛాయా) దిష్ట్యా
విలసితం విధినా. తత స్తతః?

అన్ధకారః. అథ కాంతామరణోదంతం కణ్ణజపేన సన్నిహితేన ప్రభాతేన సుప్త
మభిధీయమానః శోకాన్ధతమసే నిమగ్నః ప్రకాంతధైర్యః ప్రక్షీణకాంతిః
ప్రభ్రష్టశరాససః తత్త్వణా దేవ సోమః స్వమాయయాఽన్తహితః.
అమీచ వైరివిజయసముజ్జృంభమణతూర్యమోషముఖరీభూతహరిన్ముఖాః
ప్రతినివృత్త్య జ్యోతాన్నివతీనగరాత్ దివసపురోపకణ్ణ ముపవేళితస్కంధావా
రా ఆసక్తా,

మయూరః. ఆహ స రాజ కపిం? (ఛాయా) అథ స రాజా కుత్ర?

అన్ధకారః. అస్తి హ్యస్య రాజ్ఞః శోకాగారం అస్తోనామ పవతరాజః.

చాతకః. సువృష. (ఛాయా) శ్రూయతే.

అన్ధకారః.

ఆకణ్ఠ్యా కాంతావ్యసన న్తదైవ
ప్రవృద్ధశోకాణ్ణపమగ్నచేతాః ।
పురం ప్రియాశూన్య మమృష్యమాణః
సాకం గుహ్యద్భి స్త ముపాజగామ ॥ ౬ ॥

మయూరః. హోదు, కిం జాణీతి కహంఉవక్తూమో ఏసోత్తి? (ఛాయా) భవ
తు. కిం జ్ఞాయతే కథముపక్రమ ఏష ఇతి?

అన్ధకారః. [సావజ్ఞమ్] కీదృ గన్యత్. స్వమాతులం శరదారవృహతక మానేతు
మనుప్రేషితా క్షారా ఇతి.

ఉభా. అజ్ఞ, తస్య కణ్ఠాయణస్స ఓహరణై కిం పటలణం పేక్షది మహారాజజీమా
దోతాపి ఉపభోఅసోభగ్గం అహవా కింవి అణ్డం? (ఛాయా) ఆర్య
తస్య కన్యారత్నస్య అపహరణే కిం ప్రయోజనం పశ్యతి మహారాజజీమా
తః? తస్యా ఉపభాగసాభాగ్యం అథవా కి మవ్యసన్?

అన్ధకారః. వత్సే, నహి, నహి, అస్తి ఖిలు మహారాజజీమాతస్య సపరిజనస్య
మలదైవతం చడ్డాతపో నామ మహాబైరవిః తస్య త్రిభువనరమణీయరమణీ
మణిబలిగమపణేన భూయాన్ ప్రసాదః స్వస్య భవే దితి.

కఞ్చుకే. [అకణ్యః, ససమ్భ్రమమ్] అయే సమభివతః తే దేవః. [నివఃకణ్యః]

పరిష్కానై రక్తైః ప్రసవశరపారువ్యపిశునైః

శరత్సోకస్విన్యాః క్రయ మభిదధానేన వపుషా ।

నిరస్తాకల్పిపి ద్యుతి మనుపయా మాత్మని వహ

న్నసౌ మన్దమన్దం కరుణగిరి మభ్యేతి సృపతిః ॥ ౯ ॥

తతః ప్రవిశతి దూయమానానస్థో రాజా విదూషకశ్చ.

రాజా. [సశోకాస్రమ్] హా ప్రియే, మమ నయనామృతవతికే, క్వాసి. దేహి
మే ప్రతివచనమ్.

సారా స్తావకచారుహాసరదనా స్తా గద్గదా స్తే గిరః

తా స్తా సుఖ్యేతమేదకాతుకమదప్రీతా దృశో వ్యఙ్గానాః ।

త చ్చాకుఖ్యేతమష్టాశభ్రు పదనం త చ్చాతికాంతం వ్రతం

హా ముగ్ధ క్వ గతాఽసి తై రవిరతం హస్తాద్య సస్తాప్య మాం ॥ ౧౦ ॥

అయి ప్రేయసి,

అలసలశితై రక్తైః ముగ్ధేభవద్వ్యసనాపతైః

రతసుధనుషః పీడా సోధు స్వయా కథ మీదృశీ ।

మస్మదమధురై గుణైః రుచైః స్వపత్తపనాపతైః

దేవహుతవహజ్వాలా మల్లీమతల్లికయా కిల ॥ ౧౧ ॥

[సౌత్సుక్యమ్] ప్రియే, ప్రసీద తావ త్సమ్భావయ మామ్. నను స ఏవాహం
తథా హి, భవత్వాః.

సరళకదళీగర్భఃస్నిగ్ధై రనన్దమహాజ్వర

ప్రసభవిభుతై రక్తైః మేమేచ్ఛిదా వ్యథితై రివ

మరుదుపవనన్వైరక్రీడా స్వసాప్తపదీనదా

య దుపరి పరిచ్ఛేదాతీతప్రసాదకిరో దృశః ॥

[సకరుణం] సఖే, య త్సత్య మనివహాణకిలాః పురుషకారా ఇతి. పశ్య.

శ్రవణదినసా దారభైస్స మయి వ్యవసాయినీ

క్రమసముదయత్నైరక్తైః రనన్దమహాధినా ।

చిరి మపి ధృతప్రత్యాశత్వా దదా దురుచేదనా

మహాహ దభితాశమ్న వల్లీ బభూవ మృగీదృశః ॥ ౧౨ ॥

త దస్యా మేన నాతిమారవతిఃసః కల్హారసరసః పరిసరభువ మలఙ్క-
రోతు దేవః య ద్యేవం.

విచలితతనువీచీవిధకల్హారకోశ

ప్రహసనసముదచ్చుదగ్ధనిష్యుద్దబంధః ।

అనుభవతు సకామం శీతతో మాతగిత్వా

పరిహృతభవదాతిఃః ప్రాయశః జ్ఞానుసం తే ॥ ౧౮ ॥

[సవే పరిక్ర మ్యాపవిశన్తి]

కళ్ళుక్తి. స్వామి నితస్తా వదనుగృహ్యతామ్.

పరిసరజామః ప్రోతస్వీన్యా శ్శిఖిర్జాభృతఃస్వనైః

ప్రహసన మివ వ్యాతన్వానాః సితచ్ఛదవై రిణాం ।

దధతి తటసజ్జ మేత్ ఘుష్యత్సు నిర్ఘోరవారిష

స్ఫుటలయ మమీ స్ఫీతాటోపాః స్వనతనకాశలీమ్ ॥ ౧౯ ॥

[అన్యతోనిదేశక] దేవ ఇతచ్ఛ దీయతాం దృష్టిః.

జగతి మరుతా జైత్రీం దత్తా మివ స్మరపత్రికాం

చలితశిరసః స్వీకువాణాః ప్రసూనశిఖామిమేత్ ।

పరిమళపరిభ్రామ్యదృష్టివీనిక్వజితచ్ఛలాత్

భువనవిజయే కేతక్యః స్వం వదన్తి కిలోద్యమమ్ ॥ ౨౦ ॥

రాజా. [సవేతో నిశాన్యో సోద్యోగమ్] మాన్త కి మాపతిత మిదానీం.

ఉద్దామజ్వలితా దబిష్ఠనశిఖీస్తామాత్ పయఃస్థావితా

దుద్భుతై రివ దృష్టి మోషపటుభి ధూమై హారిద్భిత్రయః ।

పీయస్తే దళితేన్ద్రనీలశకలశ్యామప్రభై రమ్బుదై

రుద్ధోహ నివ మన్మథస్య రసికై రుద్దామయద్భి నకవైః ॥ ౨౧ ॥

కళ్ళుక్తి. [సభయమ్] కి నృ జానాతి దేవః.

ఉన్నిదైః కుటజై స్సీలిన్ద్రపటలై రుద్భాసయన్తో దిశః

స్నిగ్ధశ్యామశతోయవాహనివస్తా రాపూరయన్తో నభః ।

శమ్బుజ్జృమ్భణజర్ఘరీకృతమదా శ్చక్రాజ్ఞయూనా మమీ

మత్తోన్యత్రమదారకేకేవనితాకల్యాణీనో వాసరాః ॥ ౨౨ ॥

రాజా. [సావేగ ముద్ధాయ పరిక్రమతి]

విదూషకః. కహం ఏసో అట్లాణో అట్లాణో పవుత్తో? (ఛాయా) కథ మేష ఆ
థానే ఆస్యతః ప్రవృత్తిః?

కల్పకీ. [ఉపసృత్య] దేవ, కథ మయ మథానే సంరమ్భః? కథం సమ్భవనీ
య మపాస్య నివిషయ మేవాన్యత్ర ప్రవృత్తిః? కథం దనుగృహ్లాదు స్వా
మి. ఇహ హి,

అజిఘ్రో న్నవకేతకీ విదదళయ న్వానీరకాఖాపరీ
రాలిజ్య ప్రీయసజ్జబద్ధముకుళా మగ్రే కదమ్బటపీమ్ ।
స్వచ్ఛందం వనదేవతాభి రుదితప్రేమ ప్రసూనాచితః
పారస్త్యో మరు దేవ కీకరజడ ముష్టిం సరీసృష్టి నః ॥ ౨౩ ॥

విదూషకః. వఅస్స, పేక్ఖ, పేక్ఖ,

ణీవో ణిబద్ధముఉళో ణిణదం సోడోణ ణీళమేహణం ।
జం దట్టూణ సిహట్ఠీ కేకాభక్ఖా ఇ ఉగ్గిర ఇ ॥ ౨౪ ॥

(ఛాయా) పయస్యో పశ్య పశ్య,

నీహో నిబద్ధముకుళో నినదం శ్రుత్వా నీలమేఘానాం ।
యద్వప్తో శిఖిణీ కేకాభక్ఖా ఇ ఉగ్గిరతి ॥

రాజా. [సాసమ్] సఖే, పశ్యామి,

పారస్త్యానిలవేగవేపితగిరిస్రోతస్వినికచ్ఛరూ
వానీరప్రసవోరుసౌరభిర్ధురీపారీణధారావహః ।
ఉత్కృష్టాభిసరన్నయూరమణితారమ్భప్రియమ్భువుక
స్నిగ్ధోదఞ్చితచచ్ఛాలాపరిచయస్తేరా ఘనశ్రేణయః ॥ ౨౫ ॥

కేస్త, సమవ్రా దుల్లోలక్షీ తిధరదరీనిగతర్ధురీ

పయఃప్రేభ్య ద్వేలానిలవిదళదేలాసురభయః ।

మమత్తో రుత్పత్తప్రసృతఘనబాష్పమ్భుజడయో

రమీ శైలాభోగాః త్వా మపి న మోదం విదధతే ॥ ౨౬ ॥

[అశ్రూణి చ్రవృజ్య, పరితో విభావ్య, సౌత్సుకశ్చ]

ప్రియో, సన్నిధేహి సన్నిధేహి.

భూమ్నా శ్యామతమాలసంతతి రియం కేకాపలిన్నేహినీ

బహూక చ్చబక్తవధరపుటీసమ్మన్త మాకాజ్ఞతి ।

లోభ్రీక్రిప్తవ తన్వి గాత్రసుషమా మారాధ్య ముద్యోగినీ

కైవేచ్చహ కుకగున్దరీ తవ గిర శ్చుశ్రూషయా వతతే ॥ ౨౭ ॥

[సోకావేగమ్.]

తరుణతమాలకోమశమలీమసశేభరే

స్ఫుటితసరోరుహాస్తయవిడమ్భకదృష్టిరుచే ।

యుటితి హృతాసి కేవలమహేనా కథ మాత్మధవే

త్వయి మయి బద్ధమగ్రహృదయేపి విధూయ బలాత్ ॥ ౨౮ ॥

విదూషకః, పతస్సు, అశం దాచిం ఆదిమైత్తేణ పశవిదేణ, శబ్దిజ్ఞ ఇ ఖి తుహ
పశ్యమా ఇతి ఆలమిస్సుది తత్రభవం సరదాలమ్భమహారాః.

(ఛాయా) పయస్య, అల మిదానీ మతిమాత్రేణ వ్రలపితేన, లభ్యతే
ఖిలు తవ పల్లభా య ద్యాగమిప్యతి తత్రభవాన్ శరదారమ్భమహారాజః

కఞ్చక్రి. దేవ మహ్యస్కందతి క ఏవ సోకావేగః ? నను మహత్యా మపి విప
త్యాం నిరాతక్తాః ఖిలు సత్పురుషాః, నహి నపమేత ద్ధునికాయతేః
విచేష్టితం భువనేషు పశ్యతు దేవః.

సాక్షా ద్రామస్య పత్నీ జనకస్యపసుతా రక్షసా కి స్మ నీతా ?

పాశ్చాల్యాః కి స్మ జాతః సదనీ పరిభవః పశ్యతా మిశ్వరాణాం ? ।

స త్కుద్రే పుష్కరాశ్లే పరిహరతి మహీం నాస్తితః కిం సోభూత్ ?

జ్ఞాతే ప్రాచా ముదస్తే కథయ సరపతే కీదృశోయం విపాకః ॥ ౨౯ ॥

త దవలమ్భతాం దేవ స్సహజదైర్యమ్, వినోద మహాతుచ వివిధవిస్తయ
విన్యాసచతురేణ సమయేన.

రాజా. [పురోవలోక్య, సోద్యేగమ్] హస్త కి మిద మవతీణకశిఖర ముద్భూత
తరం కిఞ్చన కతోరసత్వ మాలోక్యతే ?

కఞ్చక్రి. [సభయమ్] దేవ, నహి నహి.

పరిణతఫలనర్థస్త్రిగ్ధజమ్బూద్రుమాభః

ప్రతివిహితసపర్యాప్రక్రమః కేకినీనాం ।

ఆనుగసితవిజల్పతన్ద్రప్రాస్తదేశః

శ్రయతి హి గిరిశృంగం సుందర స్తోయవాహః ॥ ౩౦ ॥

రాజా. [సహపక ముద్ధాయ ఉన్ముఖః ప్రాప్తాలిః] భగవన్ ధారాధర,

చరసి భువనే సహకత్ర త్వం నిరఙ్కుశచక్రీమః

క్షణరుచిదృశా పశ్య స్వంతాం దిశా మపి భాస్వరః ।

మమ తు దయితా విద్యుత్ప్రియా సఖీ తవ కుస్తశే

యది దృశ మితా బ్రూహి త్వం మే దశాం విషమా మిమామ్ ॥ ౩౧ ॥

[విలాక్య] కిన్ను ఖలు మద్విజ్ఞాపనక్షణ ఏవ స్మిగ్ధగమ్భారేణ ప్రసతర
 కేణ నా మాత్సాన్యాయ స్మిం సమచ్చరితౌ సజాన్యః. [సహజమ్] కివాస్తే
 సస్త్ర పశానః, త దన్యత సుఖ్యరామి [పరిక్రమ్యావలోక్యచ] ఏష నిరస్తతో
 బ్లిసితమదిరామోదభితకుసుమస్పృతివినిచ్చస్తమానః సుగంధవచనాగవికాతపసుక
 రసరసః శ్చ కృపూరితదిగస్తనో వజ్రావసంహస్తః లతాభాసభరామరయతి మామ్. తమే
 తత్ సృచ్చామి. భో మద్భూతవజ్రావసంహస్తః.

కచ్చి ద్వ్యోప్రియసహచరీ నిశ్య మాన్యతి త్వాం
 ప్రీతిం తస్యాః ప్రణయళితై శ్శేషితై స్త్వం ధనోపి ।
 పర్వాప్తం వా కిరీటయగః ప్రీతయ స్త్యమ్బదా స్త్యం
 స్రాయః కచ్చి ద్వహ ముపగతా స్తోఽతా వా మిద్ధా. ॥ ౩౨ ॥

క ఇచ్చుకీ. అహో నమతా ఖలూన్మావోపరాగేణ గృహీతో దేహః.
 విదూషకః. దిధం ఖు దానీవికీ త్రో ఉమ్మదో వఆస్సం ఆఉశేడి. (ఛాయా)
 దృఢం ఖలు దాస్యాపుత్ర ఉన్నాదో వయస్య మాకులయతి.

రాజా. [సాంజ్ఞమ్] ధిక్ త్వా మనోభిహితప్రణయరసం య త్ర యా మిశల మను
 యాన్తోపి యాక ఇనానాత్మినే, త చలం భవతా. [కతిచిత్పదాని గత్వా]
 భో భో స్సోమ్య నిరసనో.

త్వదీయా ఎల్లివాసుణుచిలగత్పల్లవకరా
 స్ఫురద్గుచ్చస్మిగ్ధప్రసముకుళసౌభాగ్యసుభగా ।
 క్వ యతా కిం దృష్టా పద పదసి చే న్నత్ప్రియసఖం
 మహ ద్ప్రీదుభూతయా త్సుకృత మపి మైత్రీ చ భవతు ॥ ౩౩ ॥

విదూషకః. పఆస్స, కిం గ కహేది ఏసో అవిణీదయక్ఖో. తా ద్దణ్ణిత్తో ఏసో
 ఆవిణీదామసాసీణా వఆస్సేణ. (ఛాయా) వయస్య, కిం స కధయ త్వేష
 అవినీతవృక్షః, త ద్దణ్ణీయ ఏషః అవినీతానుకాసినా వయస్సేన.

క ఇచ్చుకీ. [సభయమ్] హస్త, హస్త, అయచ్చ గ్రస్త ఏవ తేన పికాచేన, కిం
 క రోమి మద్దభాగ్యః. [ప్రకాశమ్] దేవ స్థావరిః ఖల్వయం తయః.

విదూషకః. అవో ఖు నోక్తామౌ చిట్టె. తా పఆస్స, ఆణ్ణం పుచ్చ.
 (ఛాయా) అతః ఖలు నిష్కవం ప్రీతతి. త ద్వయస్య, అనన్తిం పుచ్చ.

రాజా. ఏష గజరాజా,

విదూషకః ఆహ్లా, అచ్చాహిదం, అచ్చాహిదం, జం వీసో ముక్ఖగర్భ అణువట్ట
ణం నణస్తం వి పితమం అబహువ నన్తో గచ్చిష.

(ఛాయా) అహూ అత్యాహిలం, అత్యాహిలం, య దేష మూళకగజః
అనురతకనం శుకన్తీ మపి ప్రియతమాం అబహువ్యమానో గచ్చతి.

రాజా, యశ్య, కి మిదానీం కరణీయం ?

విదూషకః. ణం పణఅహోవేణ హోదప్విమ్, తా ఇమాణం సమాహాణజ్జే శగ్గర్భ
హోహ (ఛాయా) నను ప్రణయకోవేన భవిత్యం, త దనయోః సమా
ధానకార్యే లగ్నకో భవ.

రాజా, సాధు చిన్తితం సుహృదా. [ఃఞ్చిమచ్చైః] భో ధృష్టమతే మత్యజ, తిష్ఠ తిష్ఠ

నికామం నేచ్చన్తీ త్వదభిసరణాసక్త్యాదయా
ప్రవాళం సజ్జక్వాః సరస న.పి నిధూయ కరిణీః ।
పనానీ గణ్ఠూపం పరిసర ముపాయాతి దయాతా
కథం వా ప్రస్తాతుం వ్యవసిత మిదానీం జడమతే ॥ ౩౪ ॥

విదూషకః. [సక్రోధమ్] హుం దాసీవీఉత్త, తుహ తిక్ఖదణ్ఠం కారవిస్సం, మహా
రాజ్ఞ ఖు వీసో జం ణ కస్సవి అణుణం పడివాశేసి, [అన్యతోవిభాన్య]
వఅస్స, పెక్ఖ పెక్ఖ,

(ఛాయా) హుం దాసోఽపుత్ర, తవ తీక్షదణ్ఠం కారయిష్యమి. మహా
రాజః ఖల్వేషః య న్న కస్యా వ్యచునయం ప్రతిపాలయసి. పయస్య, పశ్య పశ్య.

రాజా, [విలోక్య, సానస్తబహుమానమ్] సాధు సాధు,

అత్యర్థన్నిజదత్తకోటికవజ్జేః కణ్ఠూయయన్ గణ్ఠయోః
కాంతాం పుష్కరసమ్భృతేన పయసా సమ్ప్రీణయన్ నేచన్తైః ।
జగ్ధాక్షైః సోవసల్లకీః సుయై స్సృక్వద్యయం లాశయక
మూర్ఛ, పరమానకూల్య మయతే ధన్యోయ మన్యేన కిమ్ ॥ ౩౫ ॥

విదూషకః. ణం సమ్భవేహి యూహణాహం. (ఛాయా) వీసం సమ్భవయా
యూధనాథమ్.

రాజా. వీష సమ్భవయామి. భో భో యూధనాథ, సాధు సాధు, కాంతాన
వృత్తిచాతుర్యేపి భవత స్సాతిశయ మన్య దద్భుతత్వ పరకతే. యద్ కిల.

వైవోద్ధిగ్ధామృతాశకాణ్డకబలై రస్యా మదే కల్పనే
 వ్యసృస్యా ధృతసజ్జీరిమలై గణ్డపాపగర్హామృతైః ।
 ఏసాస్యాః ప్రవదీతి రోషి హృదయం కణాణ్డాలాన్దోశనై
 ప్ర స్మిత్రూకథ మిథ త్వయైవ భువనే నాక్షిణ్య మూజాస్వలమ్ ॥ ౩౬ ॥

త ద్భవంత మిదం పృచ్ఛామి. అథవా నాయ మవసరః ప్రశ్నస్య. స్వస్తి
 భవతే.

విదూషకః. ఏసో నిహణ్డి. (ఛాయా) ఏష కిభణ్డి.

గాజా. ఏనం పృచ్ఛామి. అథ వా,

ఉన్మీలత్కుటబాచలిప్రసవర ప్రస్థైక్తగర్భోత్కర
 ప్రహ్లాదావహమన్దవాలశ్చతాయాన శ్మిభావా నయం ।
 కేకాభిః కుతుకేన చాటువచనైః కాన్తా ముపావతకాతే
 కిం లభ్యేత వసేవకస్య సమయః కష్టం సమృద్ధే జనే ॥ ౩౭ ॥

అహో ను య భోః.

సుఖయతి వహూం కణ్డూం భిన్ద స్వలీపదనో నభైః
 రమయతి మదభ్రాన్యత్రైర్ శృకోరయువా ప్రియాం ।
 మదిసకలహత్రాన్తాం కాన్తాం ముహు మ్మధుపోనిరై
 శ్భదచలనజై మ్మన్దస్తున్తం చ వీజయతి ప్రియామ్ ॥ ౩౮ ॥

[సాన్ద్రగద్గదభ్యు] హక్రేయసి ప్శరామి.

నవపరిచయలజ్జామీలితస్మిన్గనేత్రం
 భునపుశకశలాకాసస్తతో మృగనగర్హం ।
 రతివరచశచిత్తావస్థవిష్పన్దవన్దం
 వన్దనసరసజం తే స్వాదు పీతం తదానీత ॥ ౩౯ ॥

[ఇతి మూఢకాతి.]

కఞ్చుకీ. [సకరుణమ్] తుషారకిరణశేవ వనదశకానేన సుతిరా మత్కూలం
 ప్రవన్త శో సాగరః స్వామిసః.

విదూషకః [ప్ర సా] ఆహో యథా య మోహాన్తరే మగో పిలవతస్స. [సా
 కగమ్] నా కం కిరన్సమ్. య జానీతి ప్షిపిరో, హా ఆమ్మ, హా తావ,
 హి వి-వతస్స. (ఛాయా) అహో ను యం య మోహాన్తరే మగ్నః

ప్రియవయస్యః. హా కిం కరిష్యామి. న జ్ఞాయతే స్రుతీకారః. హా అహమ్, హా తాత, హా ప్రియవయస్య. [సాస్రం రాజానమాన్విజ్య సంస్కృతమాశ్రిత్య]

హా వయస్య.

ప్రసాదయ స్థితరుచిభి ముఖామృజం

ప్రరోచయ ప్రవిగళదాస్ర మీక్షణం ।

సుధాముచః ప్రకిర గిరః ప్రకాశాను

వ్యపామరు ప్రియసుహృద స్సఖే మమ ॥ ౪౦ ॥

[మూఢకాన్ పతతి]

కఞ్చుకీ. అర్య. సమాశ్వాసిహి, సమాశ్వాసిహి.

విదూషకః. [అశ్వస్య] కేణ ఉణ దాణిం సణ్ణం శహష వఆస్స? (ఛాయా)
కేన పున రిదానీం సజ్ఞా లభేత వయస్య?

ప్ర ఏ శ్యే.

ప్రతిహరి. జేదు దేవో. (ఛాయా) జయశు దేవః.

విదూషకః. ఆయే కిహేహి (ఛాయా) ఆయే కథయ.

ప్రతిహరి. దితహపురాదో తత్తహాదీ సజ్ఞా ఉంటిదా. (ఛాయా) దివసపు
రాత్ తత్తహాదీ సజ్ఞా ఉంటితా,

విదూషకః. తురీతం పశేసేహి. (ఛాయా) ద్వైతం ప్రదేశయ.

ప్రతిహరి. [నిష్క్రమ్య సన్ధ్యయా సమాప్రపితతి]

సన్ధ్యా.. [రాజాన మనలోక్య] హం మూచ్చిదో రాతసేహా? (ఛాయా)
కథం మూఢకతో రాజశేఖరః?

విదూషకః. సజ్ఞే, సమస్ససేహి మే వఆస్సం. (ఛాయా) సన్ధ్యే, సమాశ్వాస
య మే వయస్యమ్.

సన్ధ్యా [ఉపగమ్య] సమస్ససదు సమస్ససదు దేవో తుహ వర్మహస్పిషీనస్తే
(ఛాయా) సమాశ్వాసతు, సమాశ్వాసతు దేవః త్వద్వల్లభాప్రియోదస్తే.

విదూషకః. సజ్ఞే. ఆపి బాణాని జుష్టామస్తరీని ఉత్తిత్తం? (ఛాయా) సన్ధ్యే,
ఆపి బాణాని జ్యోత్స్నామస్తర్యా వృత్తాస్తమ్?

సన్ధ్యా. ఆహ ఇమ్ (ఛాయా) అన కిమ్

విదూషకః. ఎఱుసు, ఉత్తేహి, ఉత్తేహి, సముత్తా తుహ వశ్యహ. (ఛాయా)
వయస్య, ఉత్తిష్ఠ, ఉత్తిష్ఠ, సముప్రిస్తా తవ వల్లభా.

రాజా. [ససవభ్యస ముద్ధాయ] కథయ, కథయ,

క్వాస్తే మదీయ సయ నోత్పలచంద్రికాన్తి ?

క్వాస్తే మదానససరోజవిభాతివేదా? ।

క్వాస్తే మరుష్మదచవాసలమేఘమాలా?

క్వాస్తే మదీయజననా నైరభాగ్యభూతిః? ॥ ౪౧ ॥

సన్ధ్యా. దేవ, అర్థి సా తుహ పితవతస్స సిలహణాహస్స ధన్వదేవీ భవదీవి
గభచ్చిదేవి సందర్శిదా. (ఛాయా) దేవ, అర్థి సా తవ ప్రియవయస్యస్య
దివసనానస్య ధమకవత్సై భగవత్వా గభచ్చిదేవ్యా సందర్శితా.

రాజా. కథ మివ?

సన్ధ్యా. నుణాదు దేవో. తేణ జీమూదరక్కసేణ చక్రాతపనామ హేయస్స భవద
దో మహాభేదవ స్స సన్నిహతే ఉపహరిణిమిత్తం నైశ శపేషం కదూత
తావిషం దేస్స తుత ప్పిలవశ్యసం తాణిత భవదీవి మహాయోగప్రభావస్థి
వసిద్ధసతశ్శభువణకజ్జవిణ్ణాణా గచ్ఛీదేవి తం జీమూదరక్కసం చిట్టచ్చీత
ణం జాహ్లానజ్జరిం గత్తూణ భవదో నిభత్తిహో దిలహణాహస్స కరే
రావిడవదీ.

(ఛాయా) శృణోతు దేవః, తే. జీమూతరాక్షసేన చక్రాతపనామ హేయస్య
భగవతో మహాక్షైరవస్య సన్నిహతే ఉపహరిణిమిత్తం నైశ శపేషం కృత్వా స్థాపి
తాం దేవస్య తవ ప్రియవల్లభం జ్ఞాత్వా భగవతి మహాయోగప్రభావస్థి
భువనకార్యవిజ్ఞానా గభచ్చిదేవి తం జీమూతరాక్షసం నిభత్తిహో నీనాం జ్యో
త్స్నామజ్జరిం గచ్ఛీత్వా భగవత. నిజధతుః దివసనానస్య కర్తృపితవతి.

రాజా. [సూయోఽస్తేషక్] ద్విత్వైరగృహీతోష్టి భగవతా వసనాభేన గభచ్చి
దేవ్యా చ. [సోత్తిష్ఠా] గభ్యే, అపినామ కల్యాణీ మాం స్మరతి!

సన్ధ్యా. అహఇమ్. జఇ సద్దేహో వీసో తం సమేదు. (ఛాయా) అధకిం. యది
సద్దేహం ఏష తం శమయతు. [ఇతి సోత్తిరీయాన్దిరితం హర మహాయతి]

రాజా. [నిరూప్య] అయే స ఏష హరః

య ప్రపై ప్రచయనురోధవిధయే సాక్షాత్ప్రమేవాపి-తః
య క్వాస్యా గళలిప్తమక్కు మలిపి స్వాభవ్య మాసాదితః ।
యో వో అక్కుచభూపణేచ ఫలవాన్ దృష్టోఽభివాషద్రుమా
యప్చ ప్రేమకలిప్తతేన మనసా కాంతా ముహూః ప్రేక్షిత ॥ ౪౭ ॥

ఈ మత్కుశలంబులతో, చూడేచూ దృశ్యనే [ఇతి బాష్పం విరతి]

2/12 23 24

ఆ దురాత్మక రాక్షస జీమూష, కిన్న బానాసి విఘ్నోభాభవవశత్రయాచి
మమ శ్రోతవిఘ్నాజ్ఞాతాని. తి దనుభూయలా మముష్య దౌరాత్మన్యై ఫల మచి
రేణ. పశ్యేదానీమ్.

కిచ్చున్దానినికృత్యాప్రపంచ నికృష్టానృతరక్షచ్యుతా
 లక్షణైర్విప్రుభీతేభయమరవిచ్యుత్తవీచనైవాః ।
 సామీపాపక్షసృజోద్బాధాద్విచిత్రానాం పనన్తస్యైతా
 సాన్ద్రాన్తాన్సహితతారహంబలయా రక్షోఽచక్షోఽణయః ॥ ౪౩ ॥

విదూషకః. [సహజము] అయి ఉత్తిక్తా ఇహిహో విపత్రిసామరాహో.

జు ఉన్నట్టివో త త్త్రభవం శరదారమ్మమహారాష్ట్ర (ఛాయా) ఉత్తీర్ణాః
వయ మ్మ ద్విప్రస్థితాగరాత్. య దుపస్థితః తత్త్రభవా శరదారమ్మ
మహారాజః.

రాజా, స్థానీ, కి మామ మే సుహృత్తమో దివసరాజ?

సర్వస్వ. ను హను దేవో (భాయా) శ్చ హోతు దేవిః. [సంస్కృత మాశ్రిత్య.]

సయోజనీతా మమ పురా దసుహృత్రయాస్తే
సంరక్తతే దయితయా మమ తే హృగాఙ్గీ ।
ఉత్పాళిలః సపి రిపూకా శరదాగమనః *
జ్యోతస్సుపతీ విశ పురం దయితాసనాథః ॥ ౪౪ ॥

ప్ర.న 22-వర్గం.

దిష్ట్యా పురత ఏవాయ చ్ఛగిరిః. యశః,

* శరదాగమేన=శరదార్మ్యేణ.

కుహరవిహరద్వక్షః పౌఢహిక్మానునాజః
శ్రదధచఃతరోహిస్తుక్తిభుక్తాద్రక్షదూవాకాః ।
అవిశతఃపద్మక్రోశదుష్కోశనారి
విఫలితకథాన్తీకాశలాన్జ్వలభాగాః ॥ ౪౫ ॥

రాజా [హావః మధాను] సఖే శృక్తార,
విదూషకః. అణవేష భవం (ఛాయా) ఆజ్ఞానయతు భవాన్.

రాజా. సన్నికే పై ప్రభవా వ్రాతుల శృరిదారమభిః, త మేవం ప్రస్తుతమేన
సమ్భవయిసు మిచ్చామి తావ దితి స్త నిర్దేశత్య జ్యోత్స్నానీతి ము
పేత్య సుతాద్యసనకకోతం సపరివారాం కస్తూరికాం అకణికాతమభవా
తాం మరు.

విదూషకః. జం భవం అణవేది. (ఛాయా) య దభవా నాజ్ఞానయతి.

ప్రతిహరి. ఇహో ఇహో దేవో. (ఛాయా) ఇత ఇతో దేవః.

[యథోచితం పరిక్రమ్య నిష్క్రియై స్పృశే.]

ఇతి

చతుర్థోఽబ్ధిః.

పచ్చమోఽబ్ధిః.

తతఃప్రవిశతి సపరివారా కస్తూరికా ప్రకాశమజ్జరీచ.

కస్తూరికా. [సాస్రమ్] వత్సే, మదక్కాలక్కారిణి, క్వావీ దేహి మే ప్రతి
వచనమ్.

కాస్తైవ ప్రణయోజ్యతేన గుణినా దైత్యారిణే కేంద్రరాం
కస్తనకప్రథమావతారపదివీమాసాదితా మ్నాదతః ।
ద్రక్ష్యమాంభినవోబ్యలై నఖనదై రాసద్విరతీజనాం
త్వా మిత్యుత్కలికామలస్య మనస క్షిన్నోఽభిలాషద్రుమః ॥ ౧ ॥

పరిబసః. మా జన్తామజ్జరి జన్తామజ్జరి. (ఛాయా) మాత్యోత్సన్నమజ్జరి త్యో
త్సన్నమజ్జరి.

స. [సఖోకావేగమ్] హా పితసహి, కహం నామమెత్తాసి సంపుత్రా? (ఛాయా)
హా ప్రియసఖి, కథం నామమాత్రాసి సంపుత్రా?

కన్తూరికా. [సభాష్టమ్] హా వత్సే సఖీజనవత్సలే.

న యస్యాః పుత్ర్యాకా తం సహజం శిశువృన్దో
యయా సాకిం జాతా న్నన శిశువిహారం నననవాః ।
అయి స్మిన్తే మాత ర్మపి భవ నుయి త్వత్కరుణా
సఖీ ద్వీనా మేనాం కథ మసి విహాయం వ్యసనితా ॥ ౨ ॥

స. అమ్మ, మం అణుమణ్ణస్సు. ఇఖు జీవేమి ముహూర్తమ్. [సాగ్రగస్తమ్] హా
పితసహి, ఈరిసం తుహ అనద్దం పచ్చక్కిదుం ఇణణేపి ససూదన్లు ముద్దభా
ఇణి (ఛాయా) అమ్మ, మాంతనమనస్వ న భి ఇ జీవామి ముహూర్తం.
హా ప్రియసఖి, ఈదృశం తేవాఽనస్థాం ప్రత్యక్షీతుం జనన్యా ప్రసూతాఽ
స్తి ముద్దభాగిని [మూర్ఛా న్నాటయతి]

కన్తూరికా. [సకరుణమ్] హా వత్సే,

న స్నాతి నాలక్కురుతే న బుజ్జే న స్వప త్వపి
త్వా మనాలాకయ త్వేహ కథ మద్య భవ్యతి ॥ ౩ ॥

అపిచ, సవోన్మేలద్రోమాపళిమయలతాయాః స్తబకవత్
స్తనా తే పశ్యన్తీ తరుణిమతరో రన్వికజుషః ।
కిరన్తీ సామాతం దశనకిరణా నిస్తుధవళాన్
ద్ధితేయం సమైవోన్మేనితవదనా వామనయరా ॥ ౪ ॥

హా వత్సే, మద్భవాభూమిపావనదీపికే, ఇయం మమ జీవితవేళా.

[మూర్ఛాతి]

నే ప ధ్యే,

సమస్ససదు హూదీ. కహం అట్టాణే కజ్జారమ్భో? (ఛాయా) సమాశ్వ
సమ భవతి కథ మథానే కార్యారమ్భః.

పరిచారికా. సమస్ససదు, సమస్ససదు అజ్ఞా ఏసో ఉణ పితజీవేదఇత్తపి
అజ్ఞాన్తిక్కారో ఉన్మేహి. (ఛాయా) సమాశ్వసమ, సమాశ్వసతు ఆర్యా.
ఏష పునః ప్రియనివేదయిత్వకః ఆర్యశృక్కార ఉపస్థితః.

కన్తూరికా. [చతుషీ ఉన్మీల్య] హజ్జే, మత్ర సః ?

ప్రవిశ్య, పటాక్షేపేణ.

విదూషకః. సమస్యదు హేమదీ. కహం అట్టాణే కజ్జారమ్మో? దాణిం ఏవ్వ తుమ్మాపుత్తిఅసణాహం మహా వఅస్సం పేక్షసి. (ఛాయా) సమాశ్వసతు భవతీ. కథ మస్థానే కార్యారమ్మః? ఇదానీ మేవ తవ పుత్రికాసనాథం మమ వయస్యం చశ్యసి.

కస్తూరికా. [అశ్రూణి ప్రమృజ్య] ఆర్య, క్వేదానీం మమ వత్సా ?

విదూషకః. సుణాయ హేమదీ, తత్తహేమదో దిఅహణాహస్స ధమ్మవత్తివ భ యచదీవ గభధ్ధిదేవీవ హత్తే రక్ఖీయది. (ఛాయా) శృణోతు భవతీ. తత్ర భవతో దివసనాథస్య ధమపత్న్యా భగవత్యా గభస్తీదేవ్యా రక్ఖ్యతే.

సర్వాః. కళ్ళాణం ణో సంపుత్తం కళ్ళాణం ణో సంపుత్తం. (ఛాయా) కల్యాణం నః సంపుత్తం. కల్యాణం న స్సంపుత్తమ్.

కస్తూరికా. అథ కథం శత్రోవిజయః ?

విదూషకః. తహిం ఉవట్టిదేణ తత్తహేమదా సరదారమ్మేణ. [ఇత్యథోక్తే సరోషమ్] మమం ణ కహిస్సమ్ జం మగ్గపరిస్సవ్తం బహ్మణం ణ కావి దాసీవఉత్తి తాశపునైణ అహవా ఉత్తరిజ్జవడేణ వాఆరభ.

(ఛాయా) తత్తైవ ఉపస్థితేన తత్రభవతా శరదారమ్మేణ, మమం న కథ యిస్యమి య వ్తాగపరిక్రావ్తం బ్రాహ్మణం న కాపి దాస్యోపుత్రీ తాశపునైణ అథవా ఉత్తరీయపచేన వా విజయతి.

నే ప ధ్యే.

భో భోః పురవాసినః సహే శృణుధ్వం. తూణా మిదాసీమ్.

మక్తాభీ స్సంస్క్రియవ్తా మ్మదితమధులిహశ్రేణయ స్తోరణానా

మచ్ఛ్రియవ్తాం సమవ్తా ద్దగసతలలిహః కేతనానాం పతాకాః ।

గుణ్ణవృజ్జీరనాద స్తైరయతు విశిఖాం వేశవామేక్షణానాం

ప్రాప్తః శ్రీమాన్ జయచ్చ ప్రవిశతి సగరిం కాముదీజాని రేమః ॥ ౫ ॥

[సహే సహవశసమ్మృహ మాకణాయన్తి]

కస్తూరికా. దిష్ట్యా పున రమృతబిష్టుఃస్తోమా ఇవ సూక్తయః శ్రూయన్తే.

దవాక్రాంతా వల్లీ తుహినకపవిధా కమలిని
దినక్షీణా విద్యుద్ధ్వరకిరణతప్తా శకకలా ।
అయే తస్యస్త్రీయం ఘనవిరహదాహేస విధురా

[ప్రమోహ ఇచ్చినప్పటికి దపి శుచ మాపాదయతి మే ॥ ౭ ॥

గభస్త్రీ. [నాయికాముఖ మున్నమయ్య] వత్సే, సమాశ్వసిహి సమాశ్వసిహి.

నాయికా. [కిళ్ళి దివ చతుషీ ఉన్మీల్య] హత్తి హత్తి. (ఛాయా) హా ధిక్
హా ధిక్. [మూఢాతి]

కస్తూరికా. [త్వరిత ముపగమ్య తా మాలిజ్య] వత్సే, సమాశ్వసిహి, సమాశ్వ
సిహి, [నివర్ణాన సాస్రమ్] హే, సద్దేహ ముపగతా వత్సా.

సఖి. హా పితసహి (ఛాయా) హా ప్రియసఖి.

రాజా. హా ప్రేయసి, హా ప్రేయసి.

గభస్త్రీ. హా వత్సే, హా వత్సే [ఇతి సహా మూఢాం (పాప్య సజ్ఞాం (పాప్తా]

రాజా. [నాయికాయా ముఖం హస్తే నానులాళయన్] ప్రియ, సమాశ్వసిహి,
సమాశ్వసిహి,

కృత్వాలం ఖలు సాహసం కృత మిహ చ్చిత్వాఽభిలాషద్రుమం
లభ్యైలంబు దురీహితస్య నియతే సత్తాదృశం వైభవం ।
రాహో శ్చస్త్రీకలా మివాసనచిలా దాచ్చిద్య శత్రో భుజాః
క్లోకానస్తనకస్తలీ ముపగత స్త్వా మేష తే వల్లభః ॥ ౮ ॥

నాయికా. [చతుషీ ఉన్మీల్య స్వగతమ్] అమ్మో కహం ఏథ మహ జీవిదేసురో?
[సహావేశమృమ ముద్ధాయ] కహం పితసహి? [అన్యతో విలోక్య]
కహం ఎథ అమ్మ కత్థారిఅతి? (ఛాయా) అహో కథ మత్ర మమ జీవితే
శ్వరః? కథం ప్రియసఖి? కథ మత్ర అమ్మ కస్తూరికాచ?

సఖి. [సహావేశితయం నాయికా మాలిజ్య] హా, జననా నైరాజో వితి స
మ్మతం తుమం షేక్తామి (ఛాయా) హా, జననా నైరా దివ సమ్మి)
ప్రాంతాం పశ్యామి.

కస్తూరికా. [సబాష్పం కరా ప్రసార్య]

ఏహ్యేహి వత్సే మత్తప్తనయనామృతవతికే
మద్ధాయా మద్ధభాగిన్యా దేహి మే పరిరమ్భణం ॥ ౯

నాయికా. [తా మాలిజ్య అఘోముఖీ త్మితి.]

రాజా. [సభావ్యగర్వదమ్]

తవ ప్రియే వదనసుధాకరత్విషా
వినాకృతే విధురతరే చకోరకే ।
పిపాసయా పరిచర మాస్థితే కథం
కృతస్త్యయా హృదయనికృస్తనో విధిః ॥౧౦॥

సఖీ. సఖి, చిరవిరహపయ్యుస్సులం మహాభాటం సమ్భవేహి. (ఛాయా) సఖి,
చిరవిరహపయ్యుత్సుకం మహాభాగం సమ్భవయ.

నాయికా. [సాస్రమ్] అయ్యుక్త, సమస్ససిహి, సమస్ససిహి (ఛాయా) ఆ
ర్యపుత్ర, సమాశ్వసిహి, సమాశ్వసిహి.

[ఇతి చేలాఞ్చలేన తస్యాశ్రూణి ప్రమాఙ్గిక.]

రాజా. అయి ప్రియే,

బాష్పవ్యాఘలయా దృశా పరిగళద్వఙ్గోద్గమై నిఁగఁమై
వాఁచా గర్వదయా వియోగసుహృదా వస్త్రాఞ్చలే నాదరాత్ ।
యత్ త్వం ప్రేమపరిస్ఫురత్పురుష యజ్ఞ్య శ్యామ్యపుత్రేతి మాం
న్వైరం మానితవ త్యతః కి మథికం స్మిన్ధే సమాశ్వాసనమ్ ॥ ౧౧ ॥

గభస్తీ. [ఉభా వలలోక్య] వత్సే, కి మపి యువాం ప్రతి వత్తకామాస్మి.

కస్తూరికా. ఆజ్ఞాపయతు భగవతీ.

గభస్తీ. [సన్నేహం నాయికా మాలిజ్య చుబుక మున్నమయ్య] అయి వత్సే,

ఆయ మవనివతీనా మచిఁతో మాళిరత్నై
స్త్య మభిజనవతీనా మజ్ఞనానాం పురోగా ।
ఆయ మనుగుణయోగ స్సత్తత స్సత్తమానా
మమదిస ముదయద్భి వఁధఁతాం ప్రేమభావైః ॥ ౧౨॥

కస్తూరికా. సమ్య గాదిశ్యతే భగవత్యా.

రాజా. సవఁం భగవత్యాః ప్రసాదనిబంధనం. ఇమా మభిప్రకృత్యాభిజనా మచ
గత్తు మిచ్చామి.

[ప్ర వి శ్య,

ప్రతిహరి. జేదు జేవో, ఏసో ఉణ ఘణావాఁ ఉచట్టిదో. (ఛాయా) జయతు
దేవః. ఏవ పునః ఘనాపాయః ఉచన్తితః.

రాజా. [సాకూతం] ప్రవేశయ.

ప్రతిహరి తహ. (ఛాయా) తథా.

[నిష్క్రమః.]

[ప్ర వి శ్య.

ఘనాపాయః. విజయతాం దేవః. [నాయకాంప్రతి] వత్సే, కాముది, తప గురు
ణా మహారాజశరదారమ్మేణ సహితమిదం తవ పత్రం, [ఇత్యపయతి.]

కస్తూరికా. [సహజ మాదాయ వాచయతి.]

[సవే సకాతుక మాకణాయన్తి.]

కస్తూరికా. “స్వస్తి వత్సయై కాముద్యై.

ఆరభ్య ప్రసవోత్సవా దహరహ యం కాఙ్క్షతా త్వద్వరం

స్వాస్తే కష్టశితో మనోరథతరు స్సీయం తవాపీత పతిః।

నిత్యోఽవిపదణావశ్య రిపవ స్సవేపి దూరీకృతాః

పవేన్దుప్రతిమత్విషా ప్రణయినా ప్రాప్తప్రమాదా భవ”। ౧౩।

[సవే విమృశన్తి.]

రాజా. కస్తూరికే, సమ్యగవగస్తమిచ్చామి. యత్ త్వయా కథితం పురా “కాలా
దవగచ్ఛే” తి.

కస్తూరికా. [సస్థితమ్] దేవ, భగవత్సేవ జానాతి.

రాజా. [సవిషయమ్] ప్రసీదతు భగవతీ.

గభన్తీ. వత్స, శృణు తావత్. ఇయం తే మాతులస్య శరదారమ్మస్య ప్రసూ
తిః కాముదీనామ. యదా తావ దిమాం “తవ సక్రవతీనః పరిణయ మ
హతి. కిం పున రిసయా ప్రతికూలదైవోపశమనాయ నామానరగ్రహ
ణప్రచ్ఛన్నస్వరూపయా సజ్జీణాకుల ఏవ కలిచిద్విదా న్యతివాహనీయా
నీ” తిజ్యోతివిన్దుఖా దాకణితవాన్ తదైవ సరాజా విజనగరవాస్తవ్య
స్య కళకణ్ఠనామధేయస్య కుశీలవస్య వశే స్థాపితవాన్.

విదూషకః. అణ్ఠం విదితం జహ “సోఽకళకణ్ఠో ణం పుక్కిరఉరాదో పత్తా
విఽ ఇమస్మిం జుట్టావళాణగర్వి ఇమావ కల్గిరిలవి ఘరమ్మ తావిదవ

వో" త్రి. (ఛాయా) అన్యదపివిదితంశ్చియథా "సచ కళకణ్ఠః ఏనాం
పుష్కరిపురాత్పృథ్వా అమప్తిన్ జ్యోతస్సవతీనగరే అస్యాః కస్తూరి
కాయా గృహే స్థాపితవా" నితి.

రాజా. [సవిమర్శాశ్చర్యమ్] అహో సంవరణం. [ప్రకాశమ్ నాయికాం
నిదిశతమ్] కథ మియ మత్రభవతీ కామదీ ?

కస్తూరికా. [సస్మితమ్] దేవ న పరం సా కామదీ కిం పున రియన్వా తత్సహ
చరీ చన్ద్రికా. [సవే హషవిస్తయాభ్యాం స్తయమానా స్తిప్తన్తి.]

విదూషకః [స్వగతం] కింవిచాణిం కరిష్యమ్, [ప్రకాశమ్ సావేగ మివ]
పతస్స, మహానోదాణిం పచ్చచాట సుపుత్రో. (ఛాయా) కిమ పీదానీం
కరోమి. వయస్యమహ నిదానీం ప్రత్యవాయ స్సమాప్తిప్తః.

రాజా. కీదృశ స్సః ?

విదూషకః. జం ఏతరిసేను మహాసవేను మహ బృహ్మణస్స ణ సమప్తీతన్తి
ఛన్ద్రికమిలిదాఇ మోదకఖడ్గాని. (ఛాయా) య దేతాదృశేష మహాత్మ
వేష మమ బ్రాహ్మణస్య న సమవ్యక్తే లడ్డంకమిలితాని మోదకఖడ్గాని.

[సవే హసన్తి]

[ప్ర వి శ్య.

చేటీ. జేదు దేవో. (ఛాయా) జయతు దేవః.

విదూషకః. అయె, శగ్గోసి దాణిం కహింవి? (ఛాయా) అయె లగ్నో సీదా
నీం మత్రాపి?

రాజా. [సోద్రేకం] మక్తావళి, మళలం దేవ్యాః ?

చేటీ. దేవ, అహ ఇమ్ ఏసో దేవీవీ సద్దేసో (ఛాయా) దేవ, అథ కిం. ఏష
దేవ్యా సుదైశః. [ప్రతికా మపశయతి.

రాజా. [సభయమ్] కి మాజ్ఞాపయతి దేవీ? [రేఖాం గృభిభేదనం కరోతి.]

విదూషకః. పతస్స, మా భయేహి, మా భయేహి. (ఛాయా) వయస్య, మా
భైషీః, మా భైషీః.

రాజా. [వాచయతి.] "స్వ స్త్రోర్యపుత్రస్య మహారాజసోమస్య ఇయం తారా
పత్యాః ప్రణామపూర్వికా విజ్ఞప్తిః,

కాస్తా తే భగినీ మమ ప్రియసఖీభావేన చ క్షీకృతా
స్వాజన్య ఇచ్చ సఖీత్వ మేత దుభయం యత్రైకతః కీర్త్యతః ।
తత్ర, త్వో ద్దృష్టుం భగినీసమేత మధునా చేత స్సకాతూహలం
కిం భూయో గదితేన కీర్తితా రుదితా కారుణ్యపూర్ణాత్మవామ్” ॥౧౮॥

విదూషకః తత్తథవం అణుగ్గహీదోసి పసన్తావీ దేవీవ (ఛాయా) తత్రభవాన్
అనుగృహీతోస్తి ప్రసన్నయా దేవ్యా.

రాజా. [సప్రహషణమ్] దిప్తానుగృహీతోస్తి ప్రసన్నయా దేవ్యా. భద్ర ఘనా
పాయ, కి మానా మమ మాతుల శృరదారమ్మ మహారాజా.
ఘనాపాయః. శృణోతు దేవః, దేవీచ పితృ స్సమాదేశం.

[ఉభౌ సాదర మాకర్ణయంతః]

ఘనాపాయః.

భోగై యాగై రపి చ పగమాం నివృత్తిం సాధయంతా
వస్త్రీన్ద్రోకే దివి చ విఖిలప్రార్థనా నీయానుభావాం ।
జ్యోతిస్సాచిన్ద్రా వివ కువలయానన్ద ముద్దామయంతా
వాకల్పంతా మనుపమతమాం కీర్తితా మాసాదయేతం ॥ ౧౯ ॥

రాజా. సహకాఽనుగృహీతాః స్త్రీః. [సవే మోదమానా స్తేష్టన్తి.]

గభస్తి. [రాజానంప్రతి] వత్స, కిం తే భూయః ప్రియ ముపహరామి.

రాజా. [సవిషయ మజ్జలిం బధ్వా]

కాస్తా లభ్యా కిమపి దురితం దూరతః సమ్మోఽనున్నం
జ్ఞాతం వృత్తం సకలసుహృదా మావిరాన్తేచ భద్రం ।
కీర్తితా జాతా కలుషతిమిరవ్యాప దుచ్చే నిరస్తా
మాన్యశ్యానా మహ మనవధిం మాత రాప్తోస్తి పూరం ॥ ౧౯ ॥

తథా పీద మస్తు భరతవాక్యం.

చోకే భాతి పరి త్రియూరితి మహాగ్రామః కవేరాత్మజా
తీరే సారసనాభపాదవిలసత్స్నోవై ద్వికేస్తేనై పూతః ।

తత్రేష్టే కవి రేష పావితజగ త్కృష్ణఘగాధామృతై
రాగజ్ఞాతట మాచనేతు మపనా శ్రీకృష్ణశాస్త్రీ ద్విజః ॥ ౧౯ ॥

కింఞ్చ, వేదాధీనాం వినయమహతాం వేదవేద్యస్య పుంసః
 శ్రీమత్పేదామ్బుజశరణతాలభలక్ష్మీవిభూమ్నాం ।
 పంశే ముక్తామణి రిప సతాం విద్యదుద్దామయజ్వ
 శ్రీమద్వైద్యేశ్వరచరణయో యోగాయ మక్రీతదాసః ॥ ౧౮ ॥
 తత్కృతం కౌముదీ సోమ నాటకం నవసుధరం ।
 మానసీయం సతా మస్తు బాసకీన్దోః ప్రసాదతః ॥ ౧౯ ॥

[నిష్కాంతాస్స పే.]

ఇతి

పద్మమోఽజ్ఞః.

ఇతి

శ్రీ పరి త్తియూర్ కృష్ణశాస్త్రికవిమణివిరచితం

కౌముదీసోమనామకం నాటకం

స మ్పాదా మ్.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామాప్రణామస్తు.



పుట్టి పేరి కా.

పుటం.	పత్రిక	అనుధం.	సం.
౧	౧౬	చుస్కో	చుస్కో
౨	౭	ప్రమావకాళో	ప్రమావకాళో
౩	౧౭	ముపరమో	ముపరమో
౪	౨౬	పాథం	పాథం
౫	౭	శ్రీముఖ	శ్రీముఖ
౧౭	౮	సంసతే	సంసతే
౧౧	౨౫	రానన్దితో	రానన్దితో
౧౨	౧౦, ౧౧	కన్దై	కన్దై
౧౩	౨౧	కాతుమాలా	కాతుమాలా
౧౪	౧౨	జేవ్యతే	జేవ్యతే
౧౫	౨౭	రసోన్మఖి	రసోన్మఖి
౧౬	౨౭	పురస్రీబి	పురస్రీబి
౧౭	౨౭	స్వదూభ	స్వదూభ
౧౮	౮	మధస్మిన్	మధస్మిన్
౧౯	౨౫, ౨౬	సృష్టా	సృష్టా
౨౦	౩	దృష్టం	దృష్టం
౨౧	౨౩	హృదా	హృదా
౨౨	౧౬	ప్రదానుబ	ప్రదానుబ
౨౩	౧౭	భటవన్	భటవన్
౨౪	౨౦	జాలా	జాలా
౨౫	౯	కరిన	కరిన
౨౬	౨౧	హిమనారభి	హిమనారభి
౨౭	౭	అశ్విభవిత	అశ్విభవిత
౨౮	౧౬	రయన్	రయన్
౨౯	౧౭	సంకాప సం	సంకాప సం

”	౧౩	సన్యసనా	స్నన్యసనా
౬౪	౯	దద్ద	దద్దః
”	౧౪	కామలేఖాఖర్వేషా	[ఇత్యైవావితకేస పరా పరకలే] ఇతి పరనీయం
౬౮	౯	మిఙ్గిల	మిఙ్గిల
౭౧	౨౪	రచితేః	రచితైః
౭౨	౧౨	సఫలః	సఫలా
౮౨	౬	తూర్మమోష	తూర్మమోష
౮౪	౧౪	మృజీ	మృజీ
౮౮	౧౧	నవమేత	నవమేత
౯౧	౨౪	వికవత	వికవయ
౯౩	౨౬	సస్తే, హః	సస్తేహః
	౧౪	జాణిత	జాణిత
౯౪	౧౧	ముక్తావళి	ముక్తావళి
౯౫	౨౭	పరిజనః	పరిజనః
౧౦౩	౨౧	దుచ్చే	దుచ్చే

THE FOLLOWING WORKS BY THE SAME AUTHOR
WILL BE SHORTLY PUBLISHED.



RASANISHYANDINI. An admired commentary on some
beautiful passages from the Ramayana.

KALIVILASAMANIDARPANAM A Drama

LAKSHMI NARAYANA DVISAHASRI.

MEENAKSHI SATAKAM

LAKSHMI NRISIMHA SATAKAM.

MALINI SATAKAM

&c &c

